

Evaluering av Leksehjelp, Gatemebling og Ferie for alle

Oppdrag gjennomført av Oxford Research AS

Sluttrapport for evalueringen av Leksehjelp, Gatemegling og Ferie for alle

Oppdragsgiver

Norges Røde Kors

Prosjektleder

Tor Egil Viblemo

Prosjektteam

Stine Meltevik, Tor Egil Viblemo, Bernhard Weigel

Kvalitetssikrer

Rune Stiberg-Jamt

Om Oxford Research

Knowledge for a better society

Oxford Research er et internasjonalt analyseselskap.

Vi dokumenterer og utvikler kunnskap gjennom analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Vi kombinerer vitenskapelige arbeidsmetoder med kreativ idéutvikling for å tilføre våre kunder ny kunnskap. Vårt spesialfelt er analyser og evalueringer innen nærings- og regionalutvikling, forskning samt velferds- og utdanningspolitikk.

Oxford Research ble grunnlagt i 1995 og har selskaper i Norge, Danmark, Sverige, Finland og Latvia. Oxford Research er en del av Oxfordgruppen og retter sitt arbeid mot det nordiske og det europeiske markedet.

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4623 Kristiansand
Norge
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

Forord

Oxford Research har på oppdrag fra Norges Røde Kors evaluert de nasjonale kjerneaktivitetene Leksehjelp, Gatemebling og Ferie for alle. Digital leksehjelp er blitt evaluert som en egen del av Leksehjelp. Formålet med evalueringen har vært å undersøke måloppnåelsen til aktivitetene, samt dokumentere hvilken betydning aktivitetene har for deltakerne. Evalueringen er gjennomført i tidsperioden mars 2017 til august 2017.

Senioranalytiker Tor Egil Viblemo fra Oxford Research har vært prosjektleder for evalueringen. Senioranalytiker Stine Meltevik og analytiker Bernhard Weigel har deltatt som prosjektmedarbeidere. Administrerende direktør Rune Stiberg-Jamt har lest og kvalitetssikret utkast til rapport.

Vi har gjennom evalueringen hatt god dialog med fagrådgiverne Ellen Rykkja Gilbert, Kristina Rickfelt og Una Cecilie Aagesen. Siam Florelius har bidratt som administrativ kontaktperson overfor distrikter og lokalforeninger. Bistand fra medarbeidere i Røde Kors i forbindelse med tilrettelegging for intervju og observasjoner har vært viktig. Ikke minst vil vi takke alle ansatte, frivillige, deltakere og samarbeidspartnere som har stilt opp til intervju. Takk for et godt samarbeid!

Konklusjoner, vurderinger og anbefalinger i evalueringen står fullt og helt for Oxford Researchs egen regning. Vi takker alle som har bidratt med innspill og kommentarer. Vi håper at evalueringen kommer til nytte.

Tor Egil Viblemo

Prosjektleder

Oxford Research AS

Innhold

Forord	3
1. Sammendrag	7
1.1 Oppdrag og metode	7
1.2 Konklusjon og vurderinger	8
1.3 Leserveiledning	16
2. Mandat og metode	17
2.1 Problemstillingene for evalueringen	17
2.2 Metodisk gjennomføring	18
3. Leksehjelp	22
3.1 Om aktiviteten	22
3.2 Relevans	23
3.3 Organisering	30
3.4 Betydning	36
3.5 Bærekraft og nytteverdi	43
3.6 Oxford Researchs vurdering	46
4. Digital leksehjelp	53
4.1 Om Digital leksehjelp	53
4.2 Relevans	53
4.3 Organisering og gjennomføring	54
4.4 Betydning	55
4.5 Bærekraft og videreutvikling	57
4.6 Oxford Researchs vurdering	57
5. Gatemegling	59
5.1 Om Gatemegling	59
5.2 Relevans	60
5.3 Organisering	68
5.4 Betydning	79
5.5 Bærekraft og nytteverdi	92
5.6 Oxford Researchs vurdering	94
6. Ferie for alle	100
6.1 Om Ferie for alle	100
6.2 Relevans	100
6.3 Organisering	106
6.4 Betydning	116
6.5 Bærekraft og nytteverdi	125
6.6 Oxford Researchs vurdering	129
7. Vurderinger på tvers av aktivitetene	135
7.1 Økonomiens betydning	135
7.2 Målgruppedefinisjon og rekruttering	135

7.3	Kvalitetssikring	138
7.4	Rapportering og evaluering	139
7.5	Alternativbetragtninger	140
8. Litteraturliste		142

Figurliste

Figur 1: Tenkt virkningskjede for aktiviteten Leksehjelp	23
Figur 2: De frivilliges vurderinger av relevansen for elevers behov (antall)	24
Figur 3: De frivilliges vurderinger av relevansen for elevers resultater (antall)	25
Figur 4: Deltakernes vurderinger av barrierer (antall)	29
Figur 5: Deltakernes vurderinger av organiseringen og rammene for Leksehjelp (antall)	32
Figur 6: Deltakernes vurderinger av de frivilliges bistand (antall)	32
Figur 7: De frivilliges vurderinger av relevansen i opplæringen (antall)	35
Figur 8: Deltakernes vurderinger av betydningen for holdningen til skolen og skolerresultater (antall)	37
Figur 9: De frivilliges vurderinger av betydningen for skolerresultater og holdninger til læring (antall)	38
Figur 10: Deltakernes vurderinger av betydningen for motivasjon, trivsel og mestringsfølelse (antall)	39
Figur 11: De frivilliges vurderinger av betydningen for motivasjon, trivsel og mestringsfølelse (antall)	39
Figur 12: Deltakernes vurderinger av betydningen for motivasjon til å fortsette utdanningen (antall)	40
Figur 13: De frivilliges vurderinger av betydningen for motivasjon til å fortsette utdanningen (antall)	41
Figur 14: Deltakernes vurderinger av den sosiale betydningen for dem (antall)	42
Figur 15: De frivilliges vurderinger av den sosiale betydningen for deltakerne (antall)	42
Figur 16: Deltakernes vurderinger eventuelle andre betydninger for dem (antall)	43
Figur 17: Deltakernes vurdering av betydningen av at det er Røde Kors som tilbyr Leksehjelp (antall)	45
Figur 18: Tenkt virkningskjede for aktiviteten Gatemebling	61
Figur 19: Instruktørens vurderinger av Gatemeblingens relevans for ungdom (antall)	62
Figur 20: De frivilliges vurderinger av hvorvidt Gatemebling treffer riktig målgruppe (antall)	65
Figur 21: De frivilliges opplevelser av lokale forhold og ansattstøtte (antall)	71
Figur 22: Deltakernes vurderinger av gjennomføringskvaliteten i Gatemebling (antall)	72
Figur 23: Instruktørens vurderinger av gjennomføringskvaliteten i Gatemebling (antall)	73
Figur 24: Deltakernes opplevelse av gruppesammensetningen	76
Figur 25: Deltakernes vurderinger av eget utbytte knyttet til verktøy og ferdigheter til håndtering av egne konflikter (antall)	83
Figur 26: Instruktørens vurderinger av deltakernes utbytte knyttet til verktøy og ferdigheter til håndtering av egne konflikter (antall)	84
Figur 27: Deltakernes vurderinger av eget utbytte knyttet til det å hjelpe andre i konflikt (antall)	85
Figur 28: Andel av deltakerne som svarer at deltakelsen på Gatemebling har en annen betydning enn planlagt (antall)	90
Figur 29: Deltakernes vurdering av rollen til Røde Kors i Gatemebling (antall)	93
Figur 30: Tenkt virkningskjede for aktiviteten Ferie for alle	101

Figur 31: De frivilliges vurdering av aktivitetenes hensiktsmessighet for å oppnå målene (antall) ...	102
Figur 32: De frivilliges og deltakernes vurdering av aktivitetenes tilpasning til familiene (prosent) .	109
Figur 33: De frivilliges og deltakernes vurdering av aktivitetenes tilrettelegging for nettverksbygging (prosent).....	110
Figur 34: De frivilliges vurdering av oppfølgingen i etterkant av oppholdet (Antall)	113
Figur 35: Deltakernes alternativer til Ferie for alle (antall)	117
Figur 36: De frivilliges vurdering av betydningen for deltakerne (antall).....	118
Figur 37: Familiens største utbytte av å delta på Ferie for alle (antall)	121
Figur 38: Deltakernes vurdering av sannsynligheten for å gjøre aktiviteter i fremtiden (antall)	124
Figur 39: Tidligere deltakeres vurdering av utviklingen siden forrige opphold (antall)	125
Figur 40: Deltakernes vurdering av verdien ved at det er Røde Kors som gjennomfører Ferie for alle (antall).....	127

Tabelliste

Tabell 1: Problemstillinger i denne evalueringen	17
Tabell 2: Oversikt over datakilder i denne evalueringen.....	19
Tabell 3: Svarprosent i spørreundersøkelsene	20
Tabell 4: Deltakernes motivasjon for å bruke Leksehjelp	28
Tabell 5: Typiske trekk ved deltakerne	28
Tabell 6: Fordelingen av de frivillige avhengig av om de har fått opplæring (N: 361).....	34
Tabell 7: Deltakerhistorie (Leksehjelp).....	41
Tabell 8: Deltakerhistorie (Digital leksehjelp)	56
Tabell 9: «Typiske» tilbakemeldinger fra deltakerne i spørreundersøkelsen	74
Tabell 10: «Typiske» tilbakemeldinger fra deltakerne i spørreundersøkelsen	74
Tabell 11: Kvalitetssikring av instruktørene i Gatemegling.....	77
Tabell 12: Identifiserte tilsiktede og utilsiktede effekter for deltakerne, utfra ulike informantgrupper	79
Tabell 13: «Typiske» tilbakemeldinger fra deltakerne i spørreundersøkelsen	80
Tabell 14: Deltakerhistorie (Gatemegling).....	81
Tabell 15: Kvalitetssikring av frivillige i Ferie for alle.....	111
Tabell 16: Fordelingen av de frivillige avhengig av om de har fått opplæring (N: 202).....	112
Tabell 17: Suksessfaktorene for Ferie for alle	115
Tabell 18: Deltakerhistorie (Ferie for alle)	119

1. Sammendrag

1.1 Oppdrag og metode

Oppdraget er en evaluering av de nasjonale kjerneaktivitetene Leksehjelp, Gatemebling og Ferie for alle. Digital leksehjelp har også blitt evaluert som en egen del av Leksehjelp. Evalueringen er gjennomført i tidsperioden mars 2017 til august 2017. Formålet med evalueringen har vært å undersøke aktivitetenes måloppnåelse, samt dokumentere hvilken betydning aktivitetene har for deltakerne. Evalueringsrapporten gir forslag og vurderinger til hvordan oppvekstaktivitetene kan styrkes og videreutvikles fremover.

Evalueringen bygger på en bred datainnsamling med følgende sentrale metodiske verktøy:

1. Dokumentstudier
2. Intervjustudier
3. Observasjon
4. Spørreundersøkelse (survey)

Det er samlet gjennomført 111 intervjuer, åtte spørreundersøkelser samt observasjoner av aktivitetene. Problemstillingene er gjennomgående belyst gjennom flere datakilder. Den kvalitative datainnsamlingen (intervjuer og observasjoner) i denne evalueringen har vært avgrenset til Oslo, Bergen og Tønsberg for Leksehjelp og Gatemebling, Oslo og Stavanger for Digital Leksehjelp og Østlandet, Vestfold og Troms for Ferie for alle, mens spørreundersøkelsene har vært gjennomført på nasjonalt plan.

I gjennomføringen av evalueringen har forskningsetiske hensyn stått sentralt, særlig hensyn til informert samtykke. Det er derfor ikke samlet inn data om personer som ikke enten selv eller ved sine foresatte har gitt informert samtykke. Intervjuer med barn og unge under 16 år har derfor vært gjennomført med foreldrene til stede. Videre har spørreundersøkelsene vært rettet eksplisitt mot deltakere på 15 år eller over.

Funn og resultater forteller først og fremst hvordan aktivitetene fungerer for de stedene vi har besøkt og hvordan informanter og respondenter har erfart og vurdert aktivitetene. Den kvalitative datainnsamlingen i denne evalueringen har vært avgrenset til tre geografiske caser per aktivitet. Det betyr at vi ikke med sikkerhet kan si at de samme resultatene gjelder andre steder og for det nasjonale nivået. For noen av spørreundersøkelsene er videre svarprosenten forholdsvis lav eller svarprosenten er ikke praktisk mulig å beregne. En annen viktig metodisk begrensning er ulike seleksjonseffekter¹ i datainnsamlingen. Problematikken rundt (selv-)seleksjon er ikke eksklusiv for dette prosjektet I denne evalueringen kan seleksjonsutfordringer oppstå ved at informantene som har stilt til intervju, og

¹ Seleksjonseffekter betyr her at funn og svar kan påvirkes av at vi i evalueringen har vært avhengig av svar fra de informanter som har vært tilgjengelige og har vært villige til å stille opp til intervju. Det betyr at vi ikke har systematisk kontroll på om de som har svart på undersøkelsene skiller seg fra de som ikke har svart.

respondentene som har besvart spørreundersøkelsene, kan være mer tilbøyelige til å stille opp i datainnsamlingen enn likegyldige eller direkte skeptiske informanter og respondenter. Det betyr at svar og funn kan være mer positive til Røde Kors og til aktivitetene enn hva det ville vært dersom vi hadde fanget opp synspunkter fra flere likegyldige eller skeptiske deltakere. Vi vet heller ikke hvordan de deltakere som ikke har fullført aktivitetene vurderer aktivitetens relevans og betydning.

Imidlertid mener vi at evalueringens fokus på å forstå hvordan aktiviteten fungerer gjør at mange av funnene likevel kan være det samfunnsforskere kaller *analytisk generaliserbare*². I denne sammenheng betyr det blant annet at vi har undersøkt hvordan aktivitetenes funksjon og betydning er avhengig av ulike situasjoner og praksiser. Det gir etter Oxford Researchs vurdering verdifull og nyttig innsikt i hvordan aktivitetene oppleves og hvordan de fungerer.

1.2 Konklusjon og vurderinger

I det følgende presenteres kort funnene fra evalueringen, og evaluators vurdering i henhold til evalueringskriteriene.

1.2.1 Leksehjelp

Leksehjelp ble startet i 1992 og finnes ca. 120 steder over hele landet. Leksehjelpen er definert som en nasjonal kjerneaktivitet. Leksehjelp er et gratis tilbud for barn og unge. Her får elevene en-til-en bistand fra frivillige, kvalifiserte leksehjelpere. Deltakelsen er frivillig og åpen for alle elever, uavhengig av bakgrunn eller skoleprestasjoner. Det er imidlertid iverksatt særskilte tiltak for elever med minoritetsbakgrunn og barn og unge som av ulike årsaker ikke har mulighet til å møte opp på stedet hvor det tilbys leksehjelp

Leksehjelp i regi av Røde Kors er en aktivitet det er et tydelig behov for. Datamaterialet viser at aktiviteten er et viktig og riktig verktøy for å bidra til elevenes mestring av lekser og opplevelse av mestring på skolen. Videre svarer elevene at Leksehjelp gir dem økt motivasjon i skolefagene og til å fullføre skolen, og motivasjon til eventuelt å ta høyere utdanning. Den sosiale komponenten ved Leksehjelp fremstår noe svakere. Til gjengjeld har Leksehjelp en viktig funksjon som et sted hvor ungdommer og voksne kan møtes og hvor ungdommene kan oppleve at voksne bryr seg om dem. Leksehjelp i regi av Røde Kors er i en del tilfeller det eneste tilbudet mange av deltakerne har.

Innretningen og gjennomføringen passer bra for deltakerne og for de frivillige. Både de frivilliges innsats og koordinatoren i lokalforeningen er helt sentrale for at aktiviteten lykkes. Til tross for at det å ha tilgang på nok frivillige blir ansett som en nødvendighet, er dette ikke en av de største utfordringene for aktiviteten. Slik Oxford Research ser det, har Leksehjelp en utfordring hva gjelder å nå ut til *bele* spekteret av elever, og da særlig dem med størst behov. I dag benyttes Leksehjelp særlig av skoleflinke elever som har motivasjon til å jobbe med lekser, men som av ulike grunner ikke kan få hjelp andre steder. Noen har også simpelthen behov for å være et sted hvor de kan konsentrere seg.

² Kvale (1997) beskriver for eksempel analytisk generalisering som å undersøke hvordan fenomener er avhengig av situasjoner og hvordan handlingsmønstre henger sammen.

En annen gruppe som flittig benytter seg av tilbudet, er de som går på voksenopplæring. I lys av at Leksehjelp er tenkt som et tiltak som blant annet skal forebygge frafall, er det uheldig at man i liten grad når ut til de mest frafallstruede elevene.

På overordnet nivå, konkluderer Oxford Research med at:

- Relevansen av Leksehjelp varierer avhengig av hvilket mål og hvilken del av målgruppen man legger til grunn i vurderingen. Det er et stort behov for aktiviteten, men man evner ikke å nå ut til hele bredden av målgruppen, og særlig elevene man antar har størst behov blir i liten grad mobilisert. Evaluator mener at Røde Kors derfor bør stille seg spørsmålet om målene er relevante for de samfunnsutfordringene aktiviteten skal løse og samtidig se på innretningen og markedsføringen av aktiviteten.
- Både i intervjuer og i spørreundersøkelsene fremkommer det at leksehjelpstilbudet i noen fag ikke møter behovet deltakerne har for hjelp: 30 % av deltakerne i spørreundersøkelsen oppgir at de har et leksehjelpsbehov de ikke får dekket. Når disse blir bedt om å spesifisere dette behovet på fag, blir matematikk, engelsk, naturfag og religion trukket frem som de fagene de ikke får nok hjelp i.
- Den lokale forankringen og innretningen av aktiviteten etter lokale behov fremstår på overordnet nivå som hensiktsmessig. Samtidig gir ikke dagens innretning en aktivitet som er spisset mot å imøtekomme det store behovet for leksehjelp innen realfag. Leksehjelpenes kompetanse oppleves som god. Samtidig er det en del av de frivillige som ikke har fått opplæring. Aktiviteten skal være kvalitetssikret, noe som innebærer at de frivillige *skal* ha fått opplæring. Dette har implikasjoner for opplæringsrutinene i Røde Kors.
- Leksehjelp har stor betydning for deltakerne både på skoler relevante og sosiale forhold. Samtidig vurderer Oxford Research at Leksehjelp, slik aktiviteten er innrettet i dag, i liten grad er et reelt bidrag mot frafall. Leksehjelp er en åpen aktivitet, men samtidig gjør innretningen og praksisen i markedsføringen at man i hovedsak når ut til skoleflinke elever og til elever som på eget initiativ oppsøker tilbud som er åpne for alle. Det kan tenkes at elevene med størst behov best nås via andre kanaler og/eller gjennom mer målrettet rekruttering.
- Leksehjelp og Digital leksehjelp bør ansees som to potensielt komplementære aktiviteter.

Anbefalinger

Følgende punkter anbefaler vi at Norges Røde Kors bruker som utgangspunkt for den videre utviklingen av Leksehjelp:

- I lys av en variert måloppnåelse anbefaler Oxford Research at Røde Kors har en strategisk prosess rundt måldefineringen basert på spørsmålet om målene er relevante for de samfunnsutfordringene aktiviteten er ment å skulle løse.

- Oxford Research anbefaler at man ser målgruppediskusjonen i sammenheng med en eventuell endring av innretningen av aktiviteten, eventuelt at man vurderer å 1) definere målgruppen og foreta prioriteringer, og 2) gjøre en innsats for å rekruttere en større variasjon av deltakere, herunder majoritetselever og de elevene som står i fare for å falle fra.
- Dersom Leksehjelp legges om i retning av en tydeligere spissing mot fag, mener vi at det kan skape et potensielt rom som Digital leksehjelp vil kunne fylle.
- Oxford Research anbefaler også at Røde Kors vurderer å samkjøre leksehjelp i større grad med skolens plan for undervisning og ferieavvikling (skoleruten) og avstemmes med tentamens-/eksamensperioden, siden det er størst etterspørsel da., og bør få en mer spisset faglig profil gjennom f.eks. matteverksted eller temabaserte opplegg (f.eks. brøk-regning)..
- Leksehjelp er i liten grad en enhetlig aktivitet, men mer et nasjonalt konsept med mange varianter. Den lokale forankringen synes hensiktsmessig. Samtidig anbefaler Oxford Research at Røde Kors vurderer å spisse aktivitetens faglige profil, skape en tettere kobling mot skoleruten og intensivere markedsføringsinnsatsen. I dette arbeidet bør man samtidig legge til rette for en tettere dialog og økt samarbeid med utdanningsetatene og skoleeierne i kommuner og fylkeskommuner. Dette vil kunne bidra til at man rekrutterer mer i bredden (og de elevene som antakelig har størst behov), samtidig som det vil kunne bidra til å lage et mer skreddersydd tilbud for å møte elevenes behov.
- Oxford Research anbefaler at man vurderer og utreder nærmere kravene som stilles til kompetanse og kvalitet på leksehjelperne. For eksempel kan det være hensiktsmessig med en prinsipiell diskusjon om formelle kompetansekrav for leksehjelpere, eller en form for sertifisering. En slik tilnærming vil selvsagt øke terskelen for å være frivillig, men vil samtidig kunne styrke kvaliteten på tilbudet, og forsterke den frivilliges tilknytning til aktiviteten

Evaluator ser videre et potensial for grundigere rapportering og kunnskapsflyt internt i Røde Kors. Dette gjelder både kunnskap som innhentes i forbindelse med rapportering til samarbeidspartnere, men som ikke deles internt i organisasjonen, og kunnskapsinnhenting om deltakerne og aktiviteten. Det behov for å dokumentere deltakernes opplevde resultater på en systematisk måte. Røde Kors bør vurdere å registrere mer informasjon om brukerne uten at dette skal gå på bekostning av deres personvern og anonymitet. Oxford Research' siste anbefaling går på å i større grad se Leksehjelp og Digital Leksehjelp som komplementære aktiviteter i den videre utviklingen av aktivitetene i tiden som kommer. Disse vil kunne innrettes mot å dekke ulike behov og implisitt nå ulike deler av målgruppen.

1.2.2 Digital leksehjelp

Datagrunnlaget for Digital leksehjelp er begrenset. I intervjuene kommer det imidlertid frem at tilbudet om digital leksehjelp primært brukes av elever som befinner seg i ytterpunktene av karakterskalaen. Man fanger med andre ord opp både de elevene som ønsker å oppnå toppkarakter, og elevene som har store utfordringer med skolearbeidet. Digital leksehjelp tillater elevene å være anonyme i møtet

med leksehjelperne, samtidig som tjenesten er relativt lett tilgjengelig. Dette gir evaluator grunnlag for å anta at aktiviteten har et potensial for å nå ut til store deler av elevene, forutsatt tilstrekkelig markedsføring og oppskalering.

En eventuell opptrapping vil kunne skje enten ved å øke aktiviteten i Oslo, Bergen og Stavanger (der aktiviteten er fysisk lokalisert i dag), eller ved å involvere flere lokalforeninger. Gitt den uformelle kvalitetssikringen som foregår leksehjelperne imellom, vil det være en fordel med store miljøer fremfor en geografisk spredning.

Videre vil det være viktig å ha en bevissthet rundt de tekniske mulighetene og den videre utviklingen av aktiviteten. For at ungdommene skal fortsette å bruke tilbudet, må det være tilgjengelig i de kanalene og mediene ungdommen bruker. Et mulig neste steg for Digital leksehjelp vil være å tilby løsningen på mobil.

Anbefalinger

Følgende punkter anbefaler vi at Norges Røde Kors bruker som utgangspunkt for den videre utviklingen av Digital leksehjelp:

- Evaluator anser det som viktig at Røde Kors prioriterer tilstrekkelig med ansattressurser for videreutviklingen av aktiviteten, både teknisk og strategisk.
- Digital leksehjelp og Leksehjelp bør ansees som aktiviteter som utfyller hverandre. Dersom Leksehjelp legges om i retning av en tydeligere spissing mot fag, mener vi at det kan skape et potensielt rom som Digital leksehjelp vil kunne fylle. Her vil Digital leksehjelp kunne avlaste Leksehjelp i fagene det ikke er fokus på når det eksempelvis gjennomføres et matematikkverksted eller en fagdag i norsk. Elevene vil da kunne henvende seg til Digital leksehjelp for å få svar i de andre fagene.

1.2.3 Gatemebling

Gatemebling er en aktivitet som ble utviklet av Konfliktrådet og Røde Kors for å gi ungdom redskap til å løse konflikter på en ikkevoldelig og konstruktiv måte. Siden 2008 har aktiviteten vært driftet og videreutviklet i regi av Røde Kors. Gatemebling er en nasjonal kjerneaktivitet. Tanken bak aktiviteten er at ungdom er sentrale for å forebygge vold blant seg selv. Aktiviteten retter seg mot ungdommer i alderen 13-25 år. Gatemebling består av et konfliktverksted (trinn 1), etterfulgt av et meglingsverksted (trinn 2) og et instruktørverksted (trinn 3). Verkstedene tilrettelegges av frivillige voksne (i eller utenfor Røde Kors) og ungdommer som har fullført trinn 3 i Gatemebling.

Evalueringen viser at det er behov for Gatemebling, og aktiviteten har høy grad av måloppnåelse på flere områder. Aktiviteten er organisert på en hensiktsmessig måte, og gjennomføres etter alt å dømme i tråd med malen. Relevansen er høy, men Gatemebling er en aktivitet med noen utfordringer i

gjennomføringen. Det som særlig er viktig å understreke er den store betydningen som organisering og forankring synes å ha for effekt og bærekraften. En lokal koordinator er et viktig bidrag til å sikre et tett samarbeid med offentlige aktører, og en målrettet rekruttering av primærmålgruppen. Datamaterialet viser at man i stor grad oppnår de ønskede effektene, men det er utfordrende å dokumentere effekter på sikt.

På overordnet nivå, konkluderer Oxford Research med at:

- Evalueringen viser at Gatemegling har en klar sammenheng med de overordnede målene til aktiviteten, og har dermed stor relevans. Oxford Research finner at Gatemegling i stor grad er egnet til å møte deltakernes behov, både med tanke på innhold (konflikthåndtering og kommunikasjon), men også selve formen (lystbetonte verksteder). Det kan imidlertid se ut som om det er utfordringer i rekrutteringen, noe som gjør at man kan risikere at en gruppe ungdom med utfordringer, men som ikke har vært i kontakt med politiet, barnevernet, Konfliktrådet, osv. ikke fanges opp.
- Gatemegling har en hensiktsmessig organisering. Lokale forhold og lokale tilpasninger har en klar betydning for om aktiviteten fungerer. Eksempelvis varierer graden av samarbeidet med lokale aktører, noe som gir utslag i rekrutteringen. Evaluator mener uansett at ansattressurser er en forutsetning for et robust og langsiktig arbeid med aktiviteten.
- Gjennomføringen av verkstedene er effektiv, og bidrar til å støtte opp under målsetningene for aktiviteten, og man produserer de ønskede resultatene. Det er imidlertid usikkert hvorvidt man oppnår effekter på sikt, da det er liten kunnskap om hva som skjer med deltakerne etter fullført verksted. Dagens måling og rapportering er i stor grad rettet inn mot aktivitetsindikatorer (f.eks. antall verksted, antall deltakere). Noen lokalforeninger innhenter erfaringer fra deltakerne, mens andre ikke gjør det. Her vil en eventuell oppfølging av deltakerne kunne gi et bedre kunnskapsgrunnlag på nasjonalt nivå.
- Gatemeglerens kompetanse oppleves som god, og de aller fleste frivillige oppgir at de har mottatt opplæring. Flertallet opplever opplæringen som god og relevant.
- Vi ser at overgangstiden for deltakerne mellom verkstedene kan være en utfordring. Ved for lange ventetider risikerer man at deltakere faller fra. En beslektet problemstilling gjelder også for instruktørene. Når det går for lang tid mellom opplæring og det første verkstedet, eller mellom verkstedene, er det en risiko for at kunnskapen forvitrer.
- Evalueringen viser at Gatemegling har stor betydning for deltakerne. Gjennom Gatemegling får ungdom bedre kommunikasjonsferdigheter og innsikt i konflikter. Vi ser også tegn til en endret bevissthet om konflikter og endret tankegang. I noen tilfeller gir også Gatemegling deltakerne økt mestringfølelse og selvtillit.
- Gatemegling tilføres en merverdi gjennom den tillit og trygghet som Røde Kors har. For målgruppen kan det være en betydelig merverdi å delta i prosesser og snakke om vanskelige temaer med personer som ikke er deres lærere, foreldre eller representanter for det offentlige. Vi vurderer derfor Gatemegling som en aktivitet som passer godt som et supplement til andre offentlige tiltak.

- Vi finner videre at Gatemebling er en aktivitet som i betydelig grad er noe særegent og ikke i konkurranse med eksisterende offentlige tiltak. Hovedgrunnen er delvis selve prosessmodellen og at det ikke er mange andre liknende tilbud. Gatemebling blir slik sett et *uniket* forbyggende tiltak. Gatemebling ser ut til på å fungere som et *supplement* til det volds- og konfliktforebyggende arbeidet som det offentlige driver
- En teoretisk risikofaktor for bærekraften er selve organisasjonsstrukturen i Røde Kors, med lokalforeninger med stor grad av autonomi. Dette kan føre til koordineringsproblemer og manglende samordning av aktivitetene på tvers av lokalforeninger. Dette gir en risiko for utfordringer med å bistå og korrigere lokalforeninger, inkludert ansattressurser som ikke fungerer optimalt.

Anbefalinger

Følgende punkter anbefaler vi at Norges Røde Kors bruker som utgangspunkt for den videre utviklingen av Gatemebling

- Tiltak for å sikre enda bedre forankring blant samarbeidspartnere. Dette kan for eksempel være å etablere samarbeidsrutiner og møteplasser mellom koordinatoren for aktuelle samarbeidspartnere. Vi vil anbefale at arbeidet i noen grad formaliseres slik at det ikke blir for personavhengig.
- En god overgang mellom trinnene bør utredes. Implikasjonen av en for dårlig overgang er at man mister potensielle deltaker til neste trinn og at instruktørens kompetanse svinner hen. Ved å tidlig informere om neste verksted med konkrete eller tentative data, samt åpne for tidlig påmelding i forlengelsen av et gjennomført verksted, vil man kunne redusere faren for at deltakere faller fra. Dette vil gi større forutsigbarhet for instruktørene og deltakerne.
- Røde Kors bør avklare i hvilken grad ansattressurser bør og kan brukes. For aktiviteten Gatemebling er det en potensiell sammenheng: Større grad av ansattressurser kan utløse mer frivillighet og mer aktivitet. Større grad av ansattressurser vil også muliggjøre bedre styring og læring lokalt. Ansattressurser er slik vi ser det en forutsetning for oppfølging av deltakere og å kunne legge til rette for systematisk læring og evaluering.
- Nødvendig og forutsigbar finansiering er avgjørende for å realisere en bærekraftig utvikling av aktiviteten Gatemebling. Det gjelder særlig dersom Røde Kors styrker graden av ansattressurser og jobber mer aktivt ut mot samarbeidspartnere.
- Oxford Research ser et potensial for ytterligere fokus og praktisk opplæring av koordinatorene. Ytterligere praktisk opplæring av koordinatorene når det gjelder operativt arbeid med Gatemebling. Med dette mener vi diskusjoner og kompetanseheving når det gjelder forankring av Gatemebling blant samarbeidspartnere og blant ungdommer.

1.2.4 Ferie for alle

Ferie for alle er et tilbud til familier med svak økonomi, som ellers ikke hadde kunnet reise på ferie. Ferie for alle blir tilbudt i hele landet. Aktiviteten tilbys primært til familier med barn i alderen 6-13 år. Samtidig er Ferie for alle et opplegg for hele familien. Det er fokus på at ferien skal være en aktiv ferie med utendørs aktiviteter uansett vær og årstid. Aktivitetene er organisert slik at både barn og voksne deltar, og det legges opp til positiv mestringsfølelse for hele familien. Ferieoppholdene har blitt arrangert i alle skolens ferier og i alle landets distrikter. Etterspørselen overstiger klart tilbudet, noe som viser at behovet er stort, og understreker at aktiviteten er relevant.

På overordnet nivå, konkluderer Oxford Research med at:

- Oxford Research finner at Ferie for alle fremstår som en meget relevant aktivitet med høy utløsende effekt. Det er god match mellom innretningen av Ferie for alle og deltakernes behov. Det er imidlertid indikasjoner på at det i betydelig grad er tilfeldig om hjelpeapparatet kjenner til Ferie for alle. Det samme gjelder også om påmelderne faktisk informerer om Ferie for alle til aktuelle deltakere i målgruppen. Her ligger det et uforløst potensial for å nå flere av familiene med størst behov, samt sikre universalitet.
- Organiseringen av Ferie for alle fremstår som en hensiktsmessig løsning, selv om det kan være noe ulike løsninger i de ulike distriktene. Aktivitetene henger godt sammen med målsetningen om å gi barna mestring og familien en ferie. Gjennomføringskvaliteten vurderes som i hovedsak god. Vi finner at lengden på oppholdet og sammensetningen av deltakerne har betydning for antatt opplevd nytte og gjennomføringskvalitet. En god ledelse av Ferie for alle oppholdet er av stor betydning for gjennomføringskvaliteten. Erfarne aktivitetsledere er derfor viktig.
- De frivilliges kompetanse oppleves som god. Samtidig er det en del (40%) av de frivillige som ikke har fått opplæring. Dette kan ha implikasjoner for kvalitetssikringen av aktiviteten.
- Flere i Røde Kors forteller at de har hørt eller opplevd at de nasjonale retningslinjene som gjelder for Ferie for alle kun delvis følges, eller ikke i det hele tatt. Dette kan ha konsekvenser for kvalitetssikringen av aktiviteten.
- Sett opp mot ambisjonen om å gi familiene en ferieopplevelse de ellers ikke ville hatt, er måloppnåelsen meget høy. Gjennom ferieoppholdene skapes gode opplevelser, mestring og sosial inkludering for barna og for foreldrene som får et avbrekk fra hverdagen, og familiene stimuleres til å være samlet som en familie. Det området hvor måloppnåelsen er noe lavere, er nettverksbygging og kontakter med andre personer man ellers ikke ville ha møtt. I sin helhet fremstår likevel betydningen av Ferie for alle som meget positiv.
- Det er også en del indikasjoner på at Ferie for alle kan ha langsiktige effekter for familiene, selv om dette ikke er en ambisjon med aktiviteten. Deltakelsen på Ferie for alle kan både inspirere familiene til å reise på ferie på egen hånd i fremtiden og å knytte familien tettere sammen. Vi har identifisert en rekke utilsiktede, men likevel positive forhold knyttet til familienes deltakelse på Ferie for alle. Videre understreker vi at Ferie for alle – til tross for noen positive teoretiske effekter på sikt – ikke er et tiltak for sosial mobilitet.

- Bærekraftdiskusjonen i Ferie for alle handler primært ikke om langsiktige fordeler og effekter, men om videreføring og videreutvikling av aktiviteten. En bærekraftig videreutvikling av aktiviteten Ferie for alle forutsetter nødvendig og forutsigbar finansiering. Gjennomføring av ferietiltakene har betydelig kostnader. Vi finner at tilgang på frivillige i fremtiden er en viktig forutsetning for bærekraft. Samtidig mener vi at bærekraften er avhengig av tilstrekkelig kvalitetssikring og kompetansekrav. Fokuset på frivilligheten bør ikke være til hinder for at man bruker ansattressurser og stiller krav om kvalitetssikring til distriktene. Et bedre system og kvalitetssikring av arbeidet med rekruttering slik at man når de med størst behov, vurderer vi som meget viktig for bærekraften til Ferie for alle.
- En viktig diskusjon når det gjelder bærekraften, er hvilken rolle Ferie for alle bør ha i et større (samfunns)perspektiv. Denne prinsipielle diskusjonen berører forholdet mellom såkalte kompensatoriske tiltak og strukturelle tiltak. Vi finner også at det er viktig med en prinsipiell diskusjon om alternativ bruk eller alternative virkemidler for å nå samme eller liknende mål. Det bør altså diskuteres hvorvidt Ferie for alle er best mulig bruk av ressursene i Røde Kors, men også i hjelpeapparatet, gitt aktivitetens målsetninger.

Anbefalinger

Følgende punkter anbefaler vi at Norges Røde Kors bruker som utgangspunkt for den videre utviklingen av Ferie for alle:

- Utarbeide et system for rekruttering og kvalitetssikring av rekrutteringsarbeid til påmelderne, som sikrer likhet i hvem som får tilbud om ferieopphold, og at de med størst behov får delta.
- Vi har identifisert en mulig konflikt mellom kvantitet og kvalitet. Røde Kors bør ta stilling til om målet først og fremst er å nå flest mulig eller å gi et best mulig tilbud til et begrenset antall deltakere. Røde Kors bør vurdere om oppholdene skal vare fem dager, fremfor å korte ned antall dager av hensyn til flere gjennomføringer.
- Oxford Research anbefaler at man vurderer og utreder nærmere kompetansekravene for de frivillige og tilstrekkelig kvalitetssikring av aktiviteten. Fokuset på frivilligheten bør ikke være til hinder for at man bruker ansattressurser og stiller krav om kvalitetssikring til distriktene.
- En viktig diskusjon som Røde Kors bør ta stilling til, er om familier med størst behov skal få delta flere ganger. Dette berører også diskusjonen om kvantitet og kvalitet.
- Røde Kors bør vurdere om ungdommer skal være i målgruppen for Ferie for alle.
- Rekrutteringsarbeidet til andre aktiviteter fremstår som sporadisk og ikke systematisk innarbeidet i Ferie for alle. Vi anbefaler at Røde Kors vurderer hvordan informasjon om andre aktiviteter kan gis til deltakere under ferieoppholdet. Røde Kors bør også vurdere om det er mulig å følge opp deltakerne i etterkant for å informere og gi tilbud om andre relevante aktiviteter i Røde Kors for deltakere.

- Røde Kors bør gjøre en prinsipiell vurdering av måloppnåelse og videreutvikling av Ferie for alle, herunder vurdere alternativ bruk og alternative (forebyggende) aktiviteter.
- Det er meget viktig å sikre nødvendig og forutsigbar finansiering av aktiviteten Ferie for alle. Økonomisk bærekraft er grunnforutsetningen for videreføring og videreutvikling av aktiviteten.

1.3 Leserveiledning

Dette oppdraget er en evaluering av tre aktiviteter i Røde Kors: Leksehjelp, Gatemegling og Ferie for alle. I tillegg har vi sett på Digital leksehjelp som ligger under aktiviteten Leksehjelp. Hver av disse behandles i et eget kapittel i rapporten. Felles for kapitlene er inndelingen i evalueringskriteriene Relevans, Effektivitet og organisering, Effekt og betydning, og Bærekraft og nytteverdi.

På slutten av hvert vurderingskapittel presenterer vi noen diskusjonspunkter. Disse er ment som innspill og er i varierende grad knyttet til empirien i evalueringen.

Det ønskes god videre lesing!

2. Mandat og metode

Evalueringen er utført på oppdrag for Norges Røde Kors, og tar for seg de nasjonale kjerneaktivitetene Leksehjelp, Gatemegling og Ferie for alle. Som en egen del av Leksehjelp evalueres også Digital leksehjelp. Formålet med evalueringen har vært å undersøke hvorvidt aktivitetene oppnår målene, samt å dokumentere hvilken betydning aktivitetene har for deltakerne. Evalueringen skal på dette grunnlaget gi anbefalinger hvordan oppvekstaktivitetene kan styrkes og videreutvikles fremover, inkludert eventuelle behov for justering av målsetninger, indikatorer og metoder. Det har vært et særskilt fokus på deltakernes stemmer i evalueringen. Barn og unges erfaringer og refleksjoner har derfor vært vektlagt i datainnsamlingen, analysen og i rapporteringen.

Nedenfor presenterer vi problemstillingene i oppdraget, før vi gjør rede for den metodiske tilnærmingen. Vi understreker her at den valgte metoden legger begrensninger på hvor stor sikkerhet vi kan uttale oss med, og forbehold tas løpende i fremstillingen.

2.1 Problemstillingene for evalueringen

Til grunn for denne evalueringen ligger Røde Kors sin evalueringsmodell som samsvarer med OECDs DAC-modell for evalueringer. Modellen legger til grunn fire kriterier: relevans, organisering og effektivitet, effekt og bærekraft. Disse kriteriene har vært strukturerende for problemstillingene i evalueringen. Problemstillingene på overordnet nivå er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 1: Problemstillinger i denne evalueringen

Evalueringskriterium	Problemstillinger
Relevans	I hvilken grad møter aktivitetene deltakernes forventinger og behov? Hva er frivillige og samarbeidspartneres oppfatning av ordningen (behov og relevans)? Er aktiviteten hensiktsmessig innrettet fra barn og unges synspunkt? I hvilken grad når Røde Kors målgruppen for aktivitetene? I hvilken grad oppleves aktivitetene som relevante? I hvilken grad møter aktiviteten målgruppenes forventninger og behov? Hvordan er forholdet til offentlige tiltak mot samme målgruppe?
Effekt	Hvilken effekt har deltakelse i aktivitetene for målgruppen? Hvilken verdi og effekt har aktivitetene i henhold til interessenters oppfatning? Hvilken påvirkning og endring har de frivillige opplevd i arbeid med deltakerne? I hvor stor grad skyldes de oppnådde resultatene og effektene aktivitetene, og ville ikke ha blitt oppnådd uten dem? Hvilken effekt har arbeidet med aktivitetene for de frivillige i Røde Kors?

Evalueringskriterium	Problemstillinger
Effektivitet og organisering	Er resultatene i tråd med fastsatte målsetninger og ønskede resultater? Hvilke uuntenderte resultater har aktivitetene? Hva oppleves som utfordringer og suksesskriterier med aktivitetene? I hvilken grad er metodene som benyttes hensiktsmessige for å nå målene? I hvilken grad er kvalitetskrav og verktøy for aktiviteten implementert? Hvordan virker aktivitetene forebyggende? I hvilken grad er aktiviteten organisert på en hensiktsmessig måte, slik at innputten medfører ønskede resultater? Har man en fornuftig rolleavklaring og samarbeid med andre aktører på området? Hvordan understøtter (eller eventuelt konkurrerer) aktivitetene hverandre? Hva er styrker og svakheter med dagens organisering?
Bærekraftighet og nytteverdi	Hva er sannsynligheten for langsiktige fordeler og resultater av aktivitetene? Hva er forutsetningene/nøkkelfaktorene for aktivitetenes bærekraft? Er aktivitetene lokalt forankret i lokalforeningene og hos samarbeidspartnerne? Hvilken betydning har det at det er Røde Kors som tilbyr aktivitetene? Hva er verdien og eventuelt ulempen ved at aktivitetene drives av frivillige fremfor profesjonelle? Hva bidrar aktivitetene med på lang sikt knyttet til de overordnede målsetningene? Hva er styrker og svakheter med aktivitetene? Hvordan kan Røde Kors' arbeid med aktivitetene videreutvikles?

Kilde: Oxford Research AS

2.2 Metodisk gjennomføring

Denne evalueringen bygger på et rikt og omfattende datamateriale, med utgangspunkt i 111 intervjuer, dokumentstudier, åtte spørreundersøkelser og observasjon av aktivitetene. Problemstillingene er gjennomgående belyst gjennom flere datakilder. I hele datainnsamlingen har forskningsetiske hensyn stått sentralt, særlig hensyn til informert samtykke. Det er derfor ikke samlet inn data om personer som ikke enten selv eller ved sine foresatte har gitt informert samtykke. Intervjuer med barn og unge under 16 år har derfor vært gjennomført med foreldrene til stede. Videre har spørreundersøkelsene vært rettet eksplisitt mot deltakere på 15 år eller over.

Den kvalitative datainnsamlingen i evalueringen har vært avgrenset til Oslo, Bergen og Tønsberg for Leksehjelp og Gatemegling, Oslo og Stavanger for Digital Leksehjelp og Østlandet, Vestfold og Troms for Ferie for alle, mens spørreundersøkelsene har vært gjennomført på nasjonalt plan.

Intervjuene har vært gjennomført som semi-strukturerte intervjuer. Deltakerne og koordinatorene har hovedsakelig vært intervjuet på stedet hvor aktiviteten ble gjennomført, mens de fleste frivillige og samarbeidspartnerne har vært intervjuet via telefon. Det er utarbeidet intervjuguiden som er tilpasset til hver informantgruppe, og som bygger på evalueringskriteriene. Samtidig er det rom for utdypende spørsmål i intervjuene. Intervjuguidene er kvalitetssikret av Røde Kors.

Tabell 2: Oversikt over datakilder i denne evalueringen

Metode	Leksehjelp	Digital leksehjelp	Gatemebling	Ferie for alle
Dokumentstudier	Aktivitetsrapporter og andre sentrale dokumenter			
Intervjuer – ansatte	4	2	6	5
Intervjuer – frivillige	8	3	8	9
Intervjuer – deltakere	14	1	13	13
Intervjuer – samarbeidspartnere og interessenter	2	-	11	12
Survey – frivillige	1 survey	1 survey	1 survey	1 survey
Survey – deltakere	1 survey	1 survey	1 survey	1 survey
Observasjon	4 ganger	1 gang	3 ganger	1 gang
Kilde: Oxford Research AS				

I tillegg til intervjuene er det gjennomført kvalitative observasjoner av gjennomføringen av aktivitetene. Her er det lagt vekt på å oppnå en god relasjon med deltakerne og de frivillige gjennom varslingsobservasjon på forhånd, og aktiv deltakelse i aktiviteten. I Ferie for alle har det vært observasjon på et opphold over to dager, med delvis deltakelse i fellesaktivitetene. I de tre observasjonene i Gatemebling har vi sittet i sirkelen og vært aktive i gruppesamtalene og lekene. Vi har også vært til stede under fire gjennomføringer av Leksehjelp, hvor vi søkte kontakt med elevene og de frivillige underveis og etter gjennomføringen. I et tilfelle ble vi antatt å være frivillige i Røde Kors, og ble bedt om å bistå i leksearbeidet. I etterkant av observasjonen gjennomførte vi flere deltakerintervjuer, noe vi mener har vært en god kombinasjon for å oppnå et tillitsfullt forhold med deltakerne i forkant av intervjuet.

Videre er det gjennomført spørreundersøkelser rettet mot deltakere og frivillige i alle aktivitetene. Spørreundersøkelsene er utarbeidet av Oxford Research, og kvalitetssikret av Røde Kors. Surveyene ble lansert på epost til frivillige og enkelte deltakere på Gatemebling. I tillegg ble det laget lenker til spørreundersøkelsene, som ble delt ut til frivillige og deltakere av Røde Kors under aktivitetene. I de aller fleste tilfellene fylte deltakerne ut spørreundersøkelsene på egen hånd. I Ferie for alle har familiene noen steder fått bistand med å besvare undersøkelsen, og i Gatemebling har noen deltakere i blant annet fengsel fylt ut spørreskjemaet på papir. Her ble svarene registrert manuelt av Røde Kors.

Tabell 3: Svarprosent i spørreundersøkelsene

Spørreundersøkelse	Antall mottatte svar (fullstendige og ufullstendige)	Antall utsendte invitasjoner	Svarprosent
Leksehjelp – frivillige	355	960	37 %
Leksehjelp – deltakere	56	-	-
Digital LH – frivillige	24	43	56 %
Digital LH – deltakere	8	-	-
Gatemegling – frivillige	78	165	47 %
Gatemegling – deltakere	107	-	-
Ferie for alle – frivillige	190	512	37 %
Ferie for alle – deltakere	91	-	-
Kilde: Oxford Research AS			

Vi har ikke mulighet til å si hvor mange deltakere som har fått spørreundersøkelsene. Det er dermed ikke mulig å si noe om svarprosenten for deltakerundersøkelsene. For de frivillige ligger svarprosenten på 37-56 prosent.

Svaralternativene på flere spørsmål i spørreundersøkelsene til deltakerne og frivillige er formulert som fempunktskalaer (*I svært stor grad, i stor grad,...* eller *belt enig, enig,...*), i tillegg til svarkategorien *Vet ikke/vil ikke svare*. Fremstillingen av svarene i denne rapporten er forenklet til trepunktskalaer av hensyn til leservennlighet.

2.2.1 Refleksjoner til metoden og evalueringens begrensninger

Denne evalueringen støtter seg på et omfattende og variert datagrunnlag som gir oss kunnskap med både bredde og dybde. Problemstillingene er gjennomgående belyst gjennom flere datakilder. I de fleste tilfellene stemmer datakildene overens med hverandre. Dette gjelder særlig deltakerne i aktivitetene, men også frivillige og samarbeidspartnerne. Der det ikke er samsvar mellom datakildene, påpekes det i rapporten.

Den kvalitative datainnsamlingen i denne evalueringen har vært avgrenset til tre caser per aktivitet. Det kvalitative materialet gjenspeiler altså ikke situasjonen for aktivitetene nasjonalt, men gir et bilde av tilstanden i de tre valgte fokusområdene. Enkelte steder har vi valgt å ha et klart skille mellom fokusområdene, da det er store forskjeller mellom fokusområdene. Som hovedregel har vi likevel valgt å legge fokuset på en helhetlig fremstilling, der det har vært mulig.

Oxford Research har fått bistand fra Røde Kors sentralt og lokalt med tilrettelegging for intervjuer, og delvis også intervjubooking. Videre har Røde Kors bistått i kunngjøringen av og rekrutteringen til spørreundersøkelsene. Røde Kors har med andre ord vært involvert i seleksjonsprosessene i datainnsamlingen.

Deltakelsen i spørreundersøkelsene og i intervjuene har vært frivillig, og i noen tilfeller etter forespørsel eller oppfordring fra Røde Kors. Vi har ikke fått intervjudata eller svar på spørreundersøkelsen fra potensielle deltakere som *ikke* benytter seg av Røde Kors sine tilbud, eller deltakere som har falt fra i aktivitetene. Dette er en åpenbar begrensning i datamaterialet, og innebærer en seleksjonsbias.

I tillegg har deltakelsen i spørreundersøkelsene vært begrenset. Dette er mest synlig for deltakerne i Leksehjelp og Digital leksehjelp som er aktiviteter med mange deltakere, men hvor det har kommet få svar på spørreundersøkelsen. Svarene i surveyene kan derfor ikke anses å være representative for alle deltakerne.

Vi vil i denne sammenhengen påpeke at de ovennevnte forholdene kan medføre en viss skjevhet i datamaterialet. Dette ved at informantene som har stilt til intervju, og respondentene som har besvart spørreundersøkelsene kan være mer tilbøyelige til å stille opp i datainnsamlingen enn likegyldige eller direkte skeptiske informanter og respondenter. Det betyr at datamaterialet kan være mer positivt til Røde Kors og til aktivitetene enn hva det ville vært dersom vi hadde fanget opp synspunkter fra flere likegyldige eller skeptiske deltakere. Problematikken rundt (selv-)seleksjon er velkjent³, og er ikke eksklusiv for dette prosjektet.

Videre kan det tenkes at svarene i intervjuene og i spørreundersøkelsene er påvirket av at deltakerne er takknemlige for å få tilbudet, og dermed inntar en lite kritisk holdning til aktiviteten.

Vi har kompensert for de mulige skjevhetene i datamaterialet ved å stille kritiske og analytiske spørsmål i datainnsamlingen og i analysen.

Gitt disse forholdene i seleksjonen, store regionale forskjeller mellom aktivitetene samt den til dels lave responsraten i noen av spørreundersøkelsene, må vi påpeke at denne evalueringen ikke kan forventes å gi et representativt bilde av aktivitetene på landsbasis. Vi mener likevel at denne evalueringen gir verdifull innsikt i hvordan aktivitetene oppleves og hvordan de fungerer.

³ «Ved denne utvelgingsmetoden har forskeren liten kontroll med hvem som blir med i utvalget og liten oversikt over hvem som ikke velger å delta i studien [...] Det kan være personer som generelt er mer utadvendte og kontaktsøkende, personer som er spesielt interessert i temaet for studien, eller personer som gjerne vil stå frem med et bestemt budskap i forhold til den pågående studien. Dette kan føre til skjevheter i utvalget [...]» Samfunnsvitenskapelige Metoder, Sigmund Grønmo, Fagbokforlaget, Bergen, 2004

3. Leksehjelp

Dette kapitlet omhandler Leksehjelp. Kapitlet er strukturert etter hovedbolkene relevans, organisering og effektivitet, effekt/betydning og bærekraft og nytteverdi. For hver av bolkene vil vi først presentere de funnene vi har gjort gjennom datainnsamlingen før evalueringsteamets vurdering presenteres til slutt. Innledningsvis presenteres aktiviteten kort.

3.1 Om aktiviteten

Leksehjelpen har lenge vært et satsingsområde i Røde Kors' oppvekstarbeid i Norge. Aktiviteten startet i 1992 og finnes ca. 120 steder over hele landet. Leksehjelpen er definert som en nasjonal kjerneaktivitet.

Leksehjelp er et gratis tilbud for barn og unge. Her får elevene en-til-en bistand fra frivillige, kvalifiserte leksehjelpere. Deltakelsen er frivillig og åpen for alle elever, uavhengig av bakgrunn eller skoleprestasjoner. Det er imidlertid iverksatt særskilte tiltak for elever med minoritetsbakgrunn og barn og unge som av ulike årsaker ikke har mulighet til å møte opp på stedet hvor det tilbys leksehjelp.

Røde Kors understreker i sin aktivitetsrapport for leksehjelp organisasjonens uavhengighet og nøytralitet. Ved å være uavhengig og nøytral fungerer Røde Kors som en åpen møteplass for elevene (og frivillige). Dette gjør det lettere å hjelpe sårbare grupper som myndighetene ikke når, skriver Røde Kors.

Leksehjelp tilbys i nesten alle fylker i Norge, dog med stor variasjon⁴. Eksempelvis er det over 20 steder i Oslo og Hordaland hvor Røde Kors har leksehjelp, mens noen fylker har ingen eller få steder hvor elever kan få hjelp med leksene. I flere av de store byene tilbys leksehjelp flere ganger i uken, noen steder knyttet til større Røde Kors-sentre med flere supplerende tilbud. I mindre lokalsamfunn drives leksehjelp ved lokale Røde Kors-hus, i tilknytning til skoler, bibliotek eller i samarbeid med frivillighetsentraler.

En viktig del av leksehjelpen er de i overkant 1000 frivillige⁵ som bistår elevene i leksene. Leksehjelperne rekrutteres fra ulike profesjoner og har ulik bakgrunn. Dette gjør at de frivillige i tillegg til å gi kvalifisert leksehjelp, kan fungere som rollemodeller for elevene, skriver Røde Kors. I forbindelse med kvalitetssikring gis det både opplæring til frivillige, og det stilles krav om kompetanse og etisk oppførsel til de frivillige. Det tilbys også samlinger hvor de frivillige kan få faglig påfyll.

Det overordnede målet for Leksehjelp er å bidra til økt mestring og trivsel i skolen. I tillegg skal Leksehjelp fungere som en møteplass og som en arena «der barn og unge knytter kontakter og skaper sosiale nettverk på tvers av klassetrinn, bakgrunn og generasjoner»⁶. Leksehjelpen skal således også forebygge ensomhet og utenforskap. Røde Kors skriver også i sin årsrapport for 2016 at Leksehjelp

⁴ Aktivitetsrapport 2014: Leksehjelp, Norges Røde Kors, 2015

⁵ Årsrapport for omsorgsaktiviteter 2016, Norges Røde Kors, 2017

⁶ Aktivitetsrapport 2014: Leksehjelp, Norges Røde Kors, 2015

på sikt skal bidra til at alle elever i skolen får mulighet til å ta den utdannelsen de ønsker og dermed kunne praktisere et yrke som er i samsvar med den enkeltes interesser og evner, uavhengig av kulturell og sosial bakgrunn. Målsetningene med aktiviteten er sentrale kriterier i denne evalueringen.

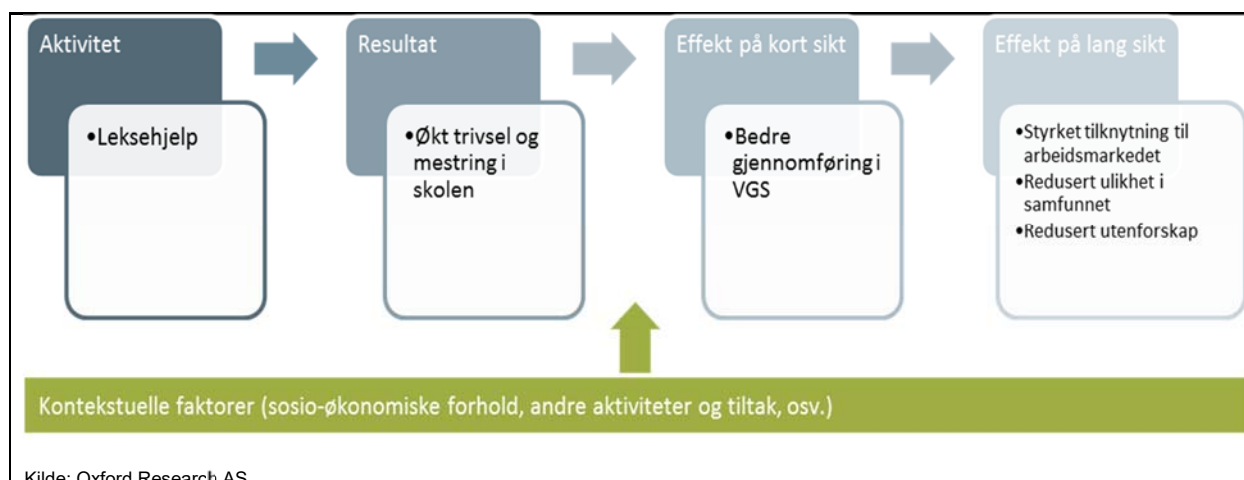
3.2 Relevans

Sentralt i en vurdering av Leksehjelp er hvorvidt aktiviteten er relevant for de overordnede målsetningene. Med andre ord, er Leksehjelp riktig tilnærming for å oppnå målsetningene om bedre gjennomføring i videregående skole, bedre yrkesdeltakelse og like muligheter for alle? Videre handler dette om hvorvidt aktiviteten er innrettet på en måte som treffer riktig målgruppe, og om aktiviteten er i tråd med målgruppens forventninger, forutsetninger og behov.

Det overordnede målet for aktiviteten Leksehjelp er å bidra til økt mestring og trivsel i skolen. Leksehjelpen og tilgangen på teknisk utstyr, samt voksenkontakt er sentrale pilarer i dette. Gjennom bedre skoleresultater og positive holdninger til læring og videreutdanning skal elevene gjennomføre videregående utdanning og kunne ta de yrkesvalgene de ønsker. Dette er tenkt å føre til bedre arbeidsmarkedstilknytning, og forventes å bidra til redusert ulikhet i samfunnet. Røde Kors er tydelige på at leksehjelp alene ikke kan løse frafalls- og ulikhetsproblematikken⁷, men anser aktiviteten som et bidrag til det. I tillegg skal altså leksehjelpen fungere som en møteplass og som en arena «*der barn og unge knytter kontakter og skaper sosiale nettverk på tvers av klassetrinn, bakgrunn og generasjoner*»⁸. Leksehjelpen skal således også forebygge ensomhet og utenforskap.

Virkningskjeden for aktiviteten illustreres i figuren nedenfor.

Figur 1: Tenkt virkningskjede for aktiviteten Leksehjelp

⁷ Aktivitetsrapport 2015: Aktiviteter for barn og unge, Norges Røde Kors, 2016

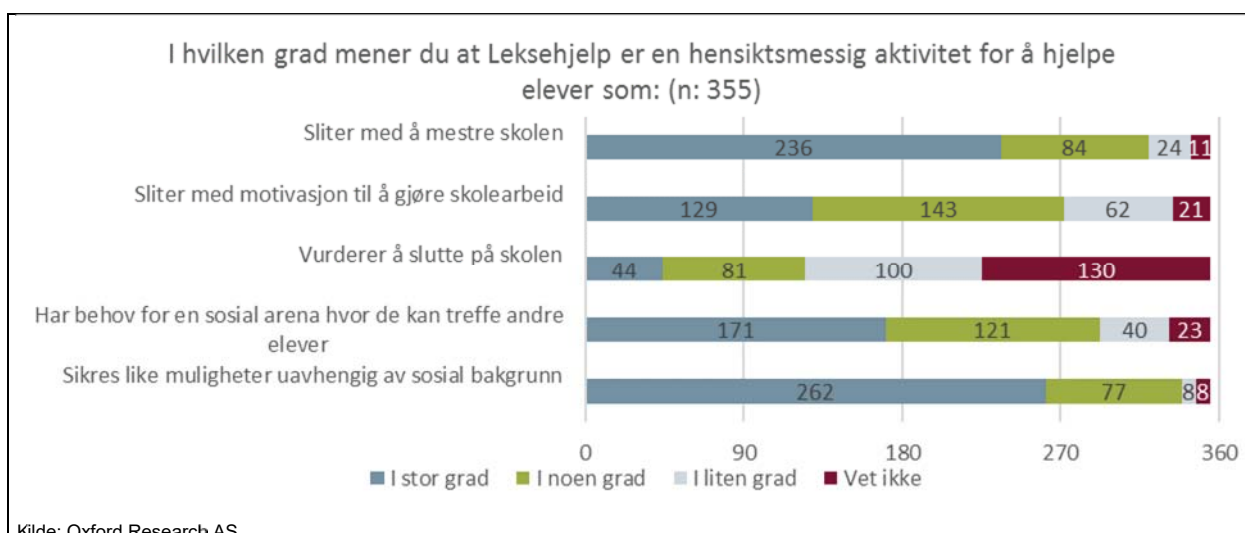
⁸ Aktivitetsrapport 2014: Leksehjelp, Norges Røde Kors, 2015

De frivillige selv vurderer Leksehjelp som en hensiktsmessig aktivitet for elever som sliter med å mestre skolen. Videre mener de frivillige at aktiviteten er godt egnet for å hjelpe elevene med å få bedre skoleresultater og oppleve at de mestrer skolearbeid. Et stort flertall blant de frivillige vurderer også Leksehjelp som en egnet aktivitet for å sikre like muligheter, eller få bedre muligheter til å mestre skolearbeidet.

Hva gjelder spørsmålet om hvorvidt Leksehjelp er en hensiktsmessig aktivitet for elever som sliter med motivasjon til å gjøre skolearbeid, er de frivillige delt. Det er en relativt sett mindre andel som svarer at Leksehjelp i stor grad er hensiktsmessig for denne gruppen, og en relativt stor andel som velger midtkategorien 'i noen grad'.

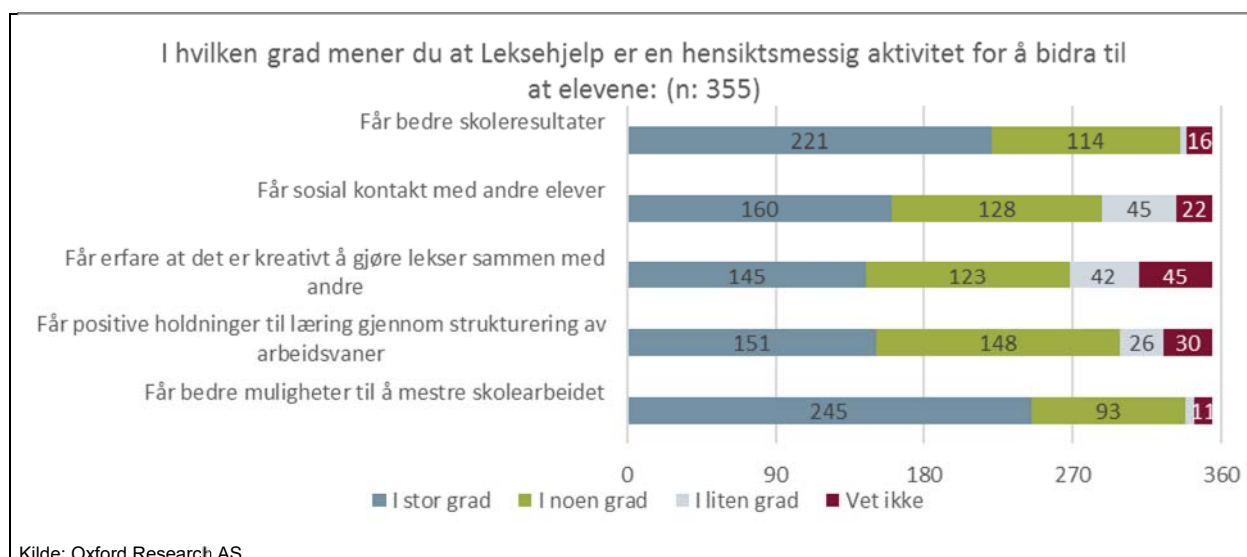
Det er også undersøkt hvorvidt de frivillige mener at Leksehjelp er hensiktsmessig for elevene som vurderer å slutte på skolen. Den største gruppen av de frivillige svarer 'vet ikke', og den nest største gruppen mener at Leksehjelp i liten grad er hensiktsmessig for denne gruppen. Dette understekes også i flere intervjuer.

Figur 2: De frivilliges vurderinger av relevansen for elevers behov (antall)

Mange steder er det rom for å tilpasse aktiviteten både på individuelt plan og på aktivitetsplan. Flere leksehjelpere oppgir i intervjuene at de tilpasser leksehjelpen til den enkelte eleven. På aktivitetsplan svarer 40 % at de mener at de i stor grad kan påvirke innholdet i aktiviteten., og 36 % mener at de i noen grad kan påvirke innholdet.

Figur 3: De frivilliges vurderinger av relevansen for elevers resultater (antall)

Mange frivillige forteller at de ikke gir elevene fasitsvaret, selv om det ofte blir etterspurt. I stedet for tilbyr de frivillige veiledning, slik at eleven selv finner frem til svaret. Noen frivillige forteller at de gjør unntak i matematikk, når eleven allerede har prøvd seg, og ikke kommer frem til riktig svar. Den veiledningsbaserte metoden vurderes som en hensiktsmessig fremgangsmåte av de fleste intervjuede.

Leksehjelp er imidlertid ikke det eneste tiltaket som retter seg mot skolemestring, frafall og yrkesvalg. Flere videregående skoler tilbyr leksehjelp i skolens lokaler, dog gjerne med en annen innretning. Her får elevene godskrevet timene de bruker på leksehjelp i regi av skolen. Samtidig er det lærere og ikke frivillige, som er på stedet. Sammenliknet med Leksehjelp i regi av Røde Kors, synes det å være lavere voksentetthet på skolene. Et annet tiltak med særlig relevans for frafallsproblematikken, er sommerskole som gjennomføres i Hordaland i samarbeid mellom fylkeskommunen og Røde Kors.

3.2.1 Målgruppe og rekruttering

Røde Kors definerer målgruppen for Leksehjelp som alle elever uansett sosial, religiøs eller kulturell bakgrunn. Å motta hjelp fra Røde Kors er frivillig, og eleven avgjør selv om han eller hun trenger hjelp⁹.

Det settes imidlertid noen aldersbegrensninger av de ulike lokalkontorene som tilbyr leksehjelp, hvor hovedinntrykket er at dette er en aktivitet rettet mot de mellom 16-23 (eventuelt 13-25). Samtidig tyder inntrykkene fra observasjon samt svarene i spørreundersøkelsen til deltakerne på at det er en del deltakere som er eldre enn henholdsvis 23 og 25. Pågangen fra voksne deltakere håndteres ulikt. Noen steder får voksne ikke adgang, mens det er åpent for dem andre steder. Enkelte steder har man delt

⁹ Faktaark Leksehjelp

Leksehjelp inn i én gjennomføring for elever på videregående skole, og en separat gjennomføring for deltakere på voksenopplæring.

I spørreundersøkelsen til de frivillige svarer 66 % at de opplever at Leksehjelp i stor eller i svært stor grad treffer riktig målgruppe. Intervjuene tegner imidlertid et sammensatt bilde av dette. På den ene side er det uttrykt av flere at man i hovedsak mobiliserer skolemotiverte elever: «*Min opplevelse er at de som kommer har et målrettet behov for hjelp til noe konkret*», sier en frivillig. Det er de elevene som faktisk gjør lekser og som har en motivasjon knyttet til leksearbeidet som faktisk bruker tilbudet: «*Det er mange som kommer fordi de har behov for faghjelp*», forteller en ansatt i Røde Kors. På den annen side er Leksehjelp organisert som en aktivitet som skal være åpen for alle og dermed gjør at de deltakerne man når ut til nødvendigvis ikke faller utenfor målgruppedefinisjonen.

De ulike oppfatningene av hvorvidt man når målgruppen må sees i sammenheng med ulike forståelser av hvem målgruppen er. Langt på vei kan det se ut til at det ikke er noe ønske å ekskludere deltakere som allerede benytter tilbudet, men heller se på muligheten for å rekruttere deler av målgruppen man ikke har evnet å mobilisere per i dag.

Foruten at deltakerne ofte fremstår skolemotiverte og målrettet i sin bruk av Leksehjelp, tyder observasjoner i tre byer, intervjuer med leksehjelperne, og kvalitative tilbakemeldinger i spørreundersøkelsene på at Leksehjelp tiltrekker seg en stor andel minoritetsspråklige elever¹⁰. Dette er både ungdommer som går på videregående skole eller ungdomsskole, men også voksne innvandrere som tar grunnskoleutdanning. Majoritets elever er i mange tilfeller fraværende: Dette understrekes i intervjuene med Røde Kors-ansatte og frivillige, og har også vært tydelig i observasjon under aktiviteten. Videre er det få deltakere som kommer fra de yrkesfaglige linjene på videregående skole¹¹.

Intervjuer med Røde Kors-ansatte viser at det er ønskelig med en tydeliggjøring på at Leksehjelp er en oppvekstaktivitet rettet mot barn og unge, og ikke voksne: «*Leksehjelp skal være en ren oppvekstaktivitet rettet mot barn og unge*», forteller en ansatt i Røde Kors. Videre utdyper informanten:

Leksehjelp er forskjellig fra sted til sted. Her er vi opptatt av å spisse det. Det er ikke et integreringstiltak. Det handler om ungdommer. Bonus hvis det er integrerende. Men vi ønsker ikke voksne – det skal være for alle ungdommer, minoritet og majoritet. Vi ønsker at Røde Kors sentralt setter fokus på det.

Relatert til målgruppediskusjonen er informasjons- og rekrutteringsarbeidet, da dette kan forklare hvorfor man mobiliserer som man gjør.

¹⁰ Vi kan ikke utelukke at dette skyldes seleksjonseffekter med tanke på de geografiske fokusområdene for denne evalueringen, de besøkte stedene hvor Leksehjelp ble holdt. Fritekstbesvarelsene i spørreundersøkelsen mot de frivillige tyder imidlertid på at dette kan være aktuelt i mange store og mellomstore byer over hele landet.

¹¹ Bruk av lekser varierer mellom de ulike videregående opplæringene. Dette kan blant annet forklare hvorfor det er få elever fra yrkesfag som benytter seg av Leksehjelp.

Informasjonsspredning og rekrutteringsarbeidet foregår noe ulikt. Det gjennomføres skolebesøk for å informere om aktiviteten, men dette gjøres ikke systematisk. Organisatorisk er det Røde Kors-enhetene som driver aktiviteten lokalt, som også har ansvar for å spre informasjon om aktiviteten i sitt område. Fra sentralt hold, har man tidvis noen større informasjonskampanjer. Beretningene fra lokalforeningene om erfaringer med markedsføringen er noe blandet. Vi har eksempler på lokalforeninger som har en meget god og tett kontakt med fylkeskommunen og med noen skoler. Informantene vektlegger viktigheten av at lærerne på skolene ser verdien i aktiviteten, og informerer om den. Andre steder har lokalforeningene ikke lyktes med å få skolene med på laget.

Spørreundersøkelsen mot deltakerne viser at flest har fått kjennskap til aktiviteten av en annen elev/venn som har brukt Leksehjelp selv. Dernest er det informasjon fra lærer eller ansatt på skolen, eller at Røde Kors oppsøkte deltakerens skole/organisasjon/fritidsklubb/moské/menighet, som har gjort flest oppmerksom på tilbudet.

Som allerede beskrevet, er Leksehjelp en relativt åpen aktivitet med en lite ekskluderende målgruppedefinisjon. Det drives lite med målrettet rekruttering mot enkeltgrupper, eller deler av målgruppen, forteller informantene. Samtidig opplever Røde Kors at deler av målgruppen, særlig majoritetsungdommer og ungdommer som tar yrkesutdanning, sjelden benytter seg av tilbudet. En ansatt i Røde Kors forteller:

Utfordringen er rekrutteringen av majoritetsungdommer. Da må vi tilpasse våre tiltak. Spisje mer mot fag og få et mer spesialisert tilbud. På skolen er det naturlig å ha fokus på fag. Her på Røde Kors-buset vil vi prøve noe av det samme, istedenfor at alle sitter sammen uavhengig av fag. Vi håper at det kan hjelpe i rekrutteringen av elever.

På spørsmål om hvem som har vært pådriver for at elevene bruker Leksehjelp, svarer nærmere halvparten at det er dem selv. Dette underbygger at brukerne av aktiviteten er målrettet, og har en viss skolemotivasjon.

Når vi ber deltakerne om å rangere ulike grunner til å bruke Leksehjelp, ser vi at motivasjonen om å få bedre skoleresultater vurderes som viktigst, etterfulgt av et generelt ønske om å bli bedre i fag, og behov for hjelp med en konkret prøve eller oppgave. Avstanden mellom de tre punktene er relativt liten. Som henholdsvis nr. 4 og nr. 5 rangeres ønsket om å få økt motivasjon til skolearbeid generelt, og mestringsfølelse. De minst viktige grunnene til å bruke Leksehjelp er ønsket fra foreldre om at barna skal bruke Leksehjelp, og tilbudet om mat på stedet.

Tabell 4: Deltakernes motivasjon for å bruke Leksehjelp

Rangering fra viktigst til minst viktig	Klynger av deltakernes motivasjon for å bruke Leksehjelp
1	1. Få bedre skoleresultater 2. Bli flinkere i fag 3. Få hjelp til en konkret prøve eller oppgave
2	4. Få økt motivasjon til å gjøre skolearbeid generelt 5. Oppleve at jeg mestrer lekser og innleveringsoppgaver
3	6. Det er et sted med gode arbeidsforhold 7. Ha noe å gjøre etter skoletiden 8. Treffe venner 9. Få snakke med voksne om ting som ikke gjelder skole
4	10. Foreldrene mine/mine foresatte ønsker at jeg skal bruke tilbudet 11. Jeg får mat

Kilde: Oxford Research AS

Vi har i spørreundersøkelsen til deltakerne samlet inn noen kjennetegn ved respondentene, som er oppsummert i tabellen nedenfor. Vi understreker at dette er basert på svarene i spørreundersøkelsen til deltakerne, og at det har kommet inn relativt få svar. Dette kan derfor ikke sies å være representativt for alle som bruker Leksehjelp.

Tabell 5: Typiske trekk ved deltakerne

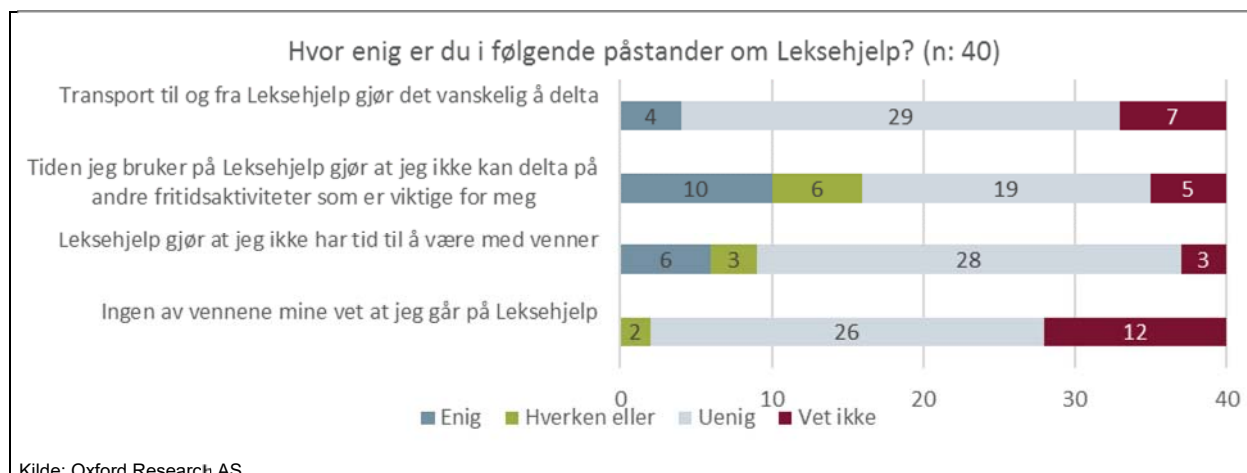
Den «typiske» deltakeren i spørreundersøkelsen (utfra 56 besvarelser)
• Går på studiespesialisering i videregående skole eller på voksenopplæring • Begynte på leksehjelp i 2016 eller 2017 • Bruker Leksehjelp flere ganger i uken • Får ikke hjelp med lekser andre steder

Kilde: Oxford Research AS

De fleste ungdommene vi har intervjuet opplever få barrierer for å benytte seg av tilbudet om leksehjelp. Elevene opplever det ikke som flaut eller stigmatiserende å gå på Leksehjelp, og det er ellers få faktorer som hindrer dem i å delta. Noen elever svarer i spørreundersøkelsen at de opplever at Leksehjelp kolliderer med andre fritidsaktiviteter. Samtidig er det viktig å understreke at vi i

intervjuene og i spørreundersøkelsen kun har fått svar fra dem som møter opp. Vi har ikke hatt mulighet til å få innspill fra elever som på grunn av ulike barrierer ikke benytter seg av tilbudet.

Figur 4: Deltakernes vurderinger av barrierer (antall)

3.2.2 Deltakernes behov og forventninger

Leksehjelp i regi av Røde Kors er ofte det eneste leksehjelpstilbudet mange av deltakerne har – halvparten av de deltakerne som har besvart spørreundersøkelsen sier at de ikke benytter noe annet leksehjelpstilbud. Det er derfor viktig at aktiviteten møter de behov og forventninger deltakerne har.

Blant de frivillige som har besvart spørreundersøkelsen, sier nærmere 70 % at de mener Leksehjelp i stor grad møter elevenes forventninger. De fleste leksehjelperne og ansatte i Røde Kors forteller i intervjuene at Leksehjelp ikke skal være et tiltak hvor eleven skal få fasitsvaret. Leksehjelperne skal veilede elevene, bistå og drøfte oppgaver og tematikker: «*Vi er tydelige på at vi skal veilede, ikke gi svarene. Det skaper mestring*», forteller en ansatt. Tidvis oppleves imidlertid at man ikke kan imøtekomme elevenes forventninger om å få fasiten.

I forhold til deltakernes behov er bildet noe mer nyansert. Både i intervjuer og i spørreundersøkelsene fremkommer det at leksehjelpstilbudet i noen fag ikke møter behovet deltakerne har for hjelp: 30 % av deltakerne i spørreundersøkelsen oppgir at de har et leksehjelpsbehov de ikke får dekket. Når disse blir bedt om å spesifisere dette behovet på fag, blir matematikk, engelsk, naturfag og religion trukket frem som de fagene de ikke får nok hjelp i.

At Leksehjelp ikke imøtekommer behovet for hjelp, særlig innen realfagene, underbygges også av det kvalitative materialet. Både frivillige, ansatte i Røde Kors og deltakerne selv er tydelige på dette. Samtidig må det understrekes at det er i realfagene etterspørselen etter leksehjelp er størst, ifølge informantene, og flere påpeker at det i forkant av realfagsprøver og -eksamener er et svært høyt press på aktiviteten, da behovet for leksehjelp er stort i forkant av slike. Dette er en utfordring

lokalforeningene er kjent med, og flere ansatte i Røde Kors forteller at man prøver å rekruttere nye leksehjelpere innenfor realfagene.

3.3 Organisering

Leksehjelp tilbys i nesten alle fylkene i Norge, dog med stor variasjon i omfang og organisering¹². I dette delkapittelet vil vi gå inn i ulike sider ved organiseringen og gjennomføringen av aktiviteten.

3.3.1 Innretning

Leksehjelpen skal, i likhet med alle andre Røde Kors-aktiviteter, være forankret i lokal frivillighet. Røde Kors har utarbeidet en veileder for å tydeliggjøre hva Leksehjelp er, og hvordan aktiviteten bør organiseres. Videre finnes en elektronisk verktøykasse som kan brukes av lokalforeninger og distriktskontor som driver eller ønsker å sette i gang med leksehjelpsaktivitet lokalt.

Veilederen tar sikte på å definere anbefalte minstekrav for drift og organisering av Leksehjelpen. Utover dette er det de lokale behov og forutsetninger som skal ligge til grunn for aktiviteten¹³, noe de aller fleste intervjuene tyder på er tilfelle. En ansatt i en lokalforening sier: «*Vår Leksehjelp er preget av stedet vi er på*». En annen ansatt sier: «*Jeg har stor tro på lokal tilpasning. Det som fungerer et sted, behøver ikke fungere et annet sted*». Det er med andre ord relativt stor lokal frihet når det kommer til utformingen av aktiviteten, noe som også innebærer at det er variasjon i hvordan Leksehjelp er organisert og innrettet rundt om i landet.

Intervjuene med koordinatorene og leksehjelperne antyder at leksehjelperne har relativt stor grad av frihet til å organisere og gjennomføre Leksehjelp selv, som en ansatt forteller: «*Vi har ganske frie tøyler og ressurser og har skapt vårt eget rammeverk for gjennomføringen*». De Røde Kors-ansattes rolle synes stort sett å være knyttet til tilrettelegging for frivilligheten, og lite til det faglige innholdet. Videre peker informanter i intervjuer på at det nok er en sentral forskjell i innretning og organisering av aktiviteten knyttet til hvorvidt man driver aktiviteten ved en lokalforening/distriktskontor med eller uten ansattressurs. En ansatt sier:

[...] det er stor lokal frihet i utformingen. Til tross for nasjonale retningslinjer. [Jeg] antar at de store byene med ansattressurs er mest lik den «malen» man ønsker seg. Lokalt oppleves nok retningslinjer etc. lite tilpasset lokale forhold. Sentralt ønsker man mer likhet.

Som sagt, varierer organiseringen og innretningen av aktiviteten mellom lokalforeningene. Basert på intervjuer med ansatte i Røde Kors er inntrykket at variasjonsbredden er særlig stor blant mindre lokalforeninger. I de store byene er imidlertid strukturen på Leksehjelp mer lik.

¹² Aktivitetsrapport 2014: Leksehjelp, Norges Røde Kors, 2015

¹³ Veileder for Røde Kors Leksehjelp

Leksehjelp har en nasjonal fagansvarlig som er ansatt i Norges Røde Kors. Stillingen er blant annet knyttet til faglig utvikling av aktiviteten, oppfølging og informasjonsarbeid og kursing ut mot distriktene og foreningene. Det foreligger ingen direkte aktivitetsrapportering fra de ulike Leksehjelpsaktivitetene og til Røde Kors sentralt. Det innebærer at man fra sentralt hold kun har en viss oversikt over arbeidet som gjøres med Leksehjelp lokalt og på distriktsnivå. Videre er det varierende i hvilken grad de ulike distriktene og lokalforeningene bruker den nasjonale fagkoordinatoren. Den informasjonen om aktiviteten man sitter på sentralt er derfor knyttet til oversikten man har gjennom rapportering knyttet til forvaltningen av midler samt samtaler og kontakt med koordinatorene og frivillige som driver Leksehjelp ute i distriktene.

Ikke alle steder (lokalforeninger) hvor det tilbys Leksehjelp har tilgang på en koordinator, det vil si en ansatt i Røde Kors. I de største byene hvor man har en slik koordinator, er rollen og arbeidsoppgavene blant annet knyttet til organisering og rekruttering av de frivillige, planlegging og koordinering av driften av aktiviteten samt kurs/opplæring og oppfølging av de frivillige. Koordinatorene fungerer ikke som leksehjelpere selv.

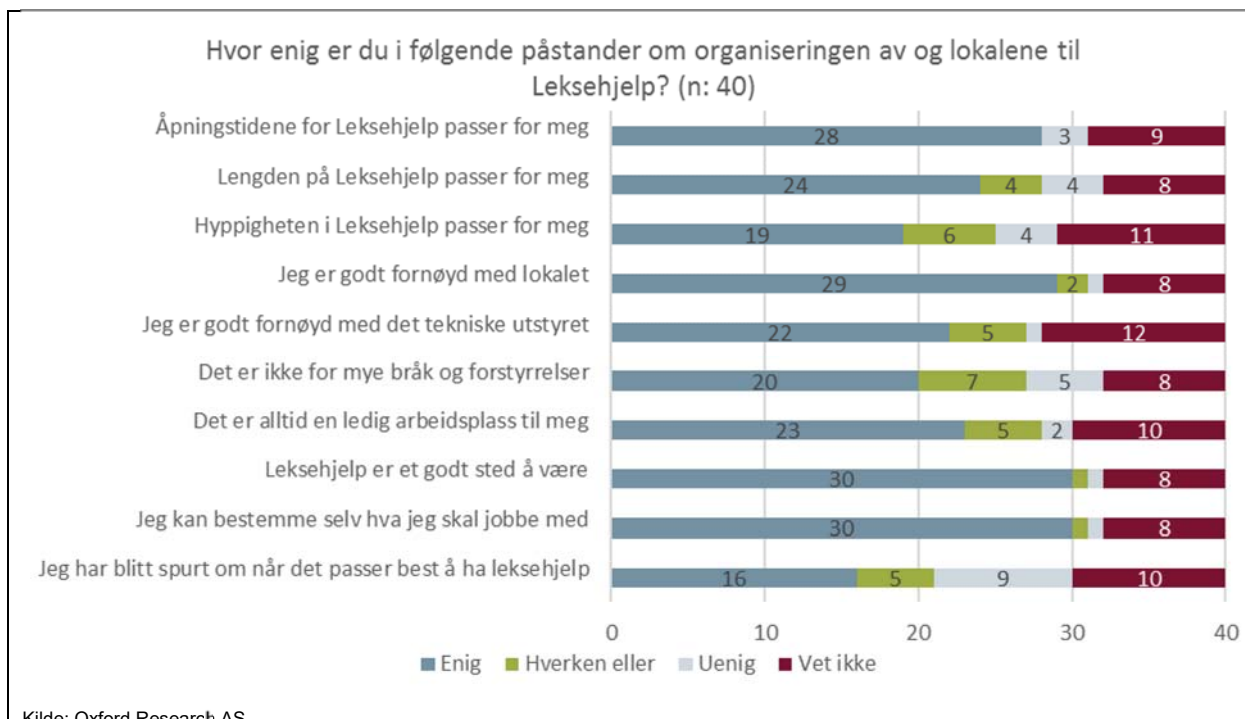
Videre har man i de store byene en funksjon som betegnes «gruppeleder». Dette er frivillige som er ansvarlig for Leksehjelp og leksehjelperne i åpningstiden. En gruppeleder vil normalt være til stede fast på Leksehjelp en gang i uken (i et gitt antall timer) – og har da ansvar for aktiviteten og de frivillige som er leksehjelpere på dette tidspunktet.

På samme måte som den overordnede innretningen eller organiseringen av Leksehjelp varierer, gjør også den faktiske gjennomføringen det. I de store byene tilbys Leksehjelp flere dager i uken (gjærne også parallelt), mens ved mindre steder kanskje noen timer hver uke.

I spørreundersøkelsen til deltakerne er disse spurt om hvordan de opplever organiseringen og gjennomføringen av Leksehjelp. Som neste figur viser, er et flertall av respondentene enig i at både åpningstider, lengde, hyppighet og lokaler er tilpasset behovet. De aller fleste opplever Leksehjelp som et godt sted å være, og hvor de selv kan velge hva de skal jobbe med. Mange elever mener også at hyppigheten passer bra for dem, men det er en noe lavere andel som mener dette, sammenliknet med de andre spørsmålene.

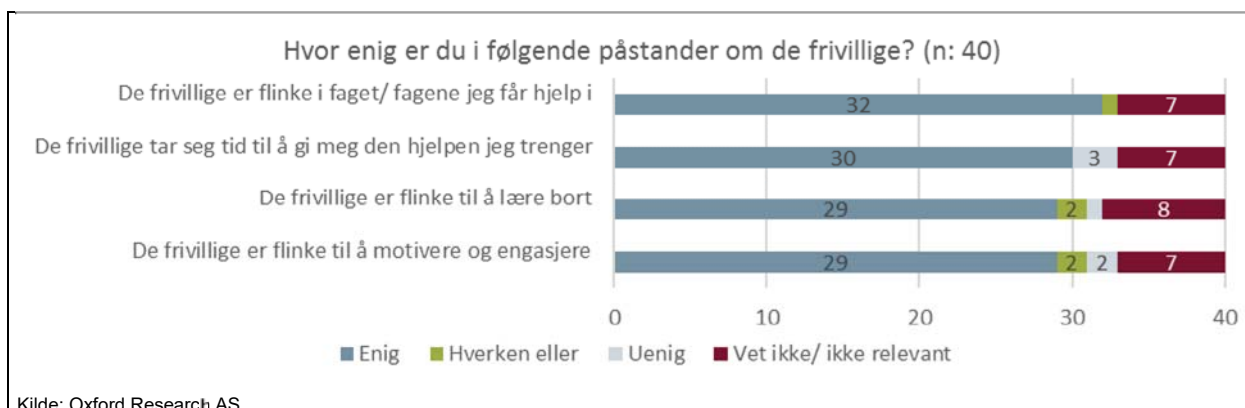
Halvparten av deltakerne som har besvart spørreskjemaet, oppgir videre at det ikke er for mye bråk og forstyrrelser, og at det alltid er en ledig arbeidsplass til dem. Videre svarer hele tre av fire deltakere at Leksehjelp er et godt sted å være.

Figur 5: Deltakernes vurderinger av organiseringen og rammene for Leksehjelp (antall)

Deltakernes opplevelse av de frivilliges innsats er en viktig faktor for å vurdere innretningen og gjennomføringen av aktiviteten. Tre av fire deltakere svarer i spørreundersøkelsen at de er fornøyd med de frivilliges kompetanse og innsats. Den nest største gruppen svarer «vet ikke». Det er nesten ingen deltakere som gir uttrykk for at de er misfornøyd.

Figur 6: Deltakernes vurderinger av de frivilliges bistand (antall)

En hypotese har vært at det kan være en utfordring for elevene at det ikke alltid er de samme frivillige på stedet. Dette trekkes frem i noen få intervjuer. Samtidig finner vi ikke det samme i spørreundersøkelsen rettet mot deltakerne.

Flere deltakere forteller:

Leksehjelperne er flinke. De hjelper oss med å forstå leksene. Vi får alltid løst leksene her på Leksehjelp.

[Jeg] er her ofte, nesten hver dag. Er kjempefornøyd, særlig med matte og norsk – der får jeg masse hjelp. De frivillige er veldig flinke. Jeg forstår det meste. De har en kompetanse som passer for oss – føler at de hjelper meg på mitt nivå, det blir ikke for høytstående.

En samarbeidspartner i en større by noterer seg at:

Røde Kors er veldig profesjonelt slik de jobber. De er veldig flinke til å ivareta hver elevs behov og høy kvalitet på de frivillige.

I 2016 bidro i overkant av 1000 frivillige leksehjelpere i denne aktiviteten. 361 frivillige leksehjelpere besvarte spørreundersøkelsen som ble sendt ut i forbindelse med evalueringen. Av disse har 33 % bachelorgrad eller tilsvarende og 52 % har mastergrad eller PhD. Videre er 39 % av de frivillige pensjonert, 16 % er under utdanning og 36 % oppgir at de er i jobb. Tre av fire oppgir at de er frivillige i Leksehjelp en gang eller oftere per uke.

Gitt at aktivitetene i Røde Kors er basert på frivillighet, er rekruttering og arbeidet mot de frivillige meget viktig. Hvordan det rekrutteres og arbeides med de frivillige varierer, på lik linje med selve organiseringen av aktiviteten. Og det overordnede bildet er at man i de store byene har større tilgang til og derfor større forutsetninger for å rekruttere tilstrekkelig med frivillige.

Når det er sagt, er det ikke utelukkende rekruttering av frivillige i seg selv som er avgjørende. Det er også viktig å ha en stabil gruppe av frivillige. Spørreundersøkelsen besvart av de frivillige, viser at de fleste leksehjelperne som har svart, har relativt kort fartstid: 44 % begynte som leksehjelpere i 2016 eller i inneværende år. En aktivitetsleder forteller:

Det er ikke noe problem å rekruttere frivillige. Stort sett er folk veldig gira på å bli leksehjelpere, men problemet er at noen har et tidsperspektiv og bare vil være her et halvt år. Det er jo fryktelig mye penger [ressurser] som går i opplæring, og så vips er de vekke.

De frivillige oppgir videre i spørreundersøkelsen at tidsbruken som kreves av dem som frivillig i stor grad er akseptabel, og de fleste opplever at de selv i stor grad kan styre hvor mye tid de bruker som frivillig i Leksehjelp. Over halvparten mener også at de i stor grad får de oppgavene de mener de er best til.

3.3.2 Opplæring, oppfølging og kvalitetssikring

Leksehjelpen skal være kvalitetssikret, synlig og forutsigbar¹⁴. Alle leksehjelpere må gjennomføre obligatorisk opplæring for frivillige i Røde Kors. Videre må leksehjelperne gjennomføre temakurs Leksehjelp. I «Veileder for Røde Kors Leksehjelp» fremkommer det også at alle leksehjelpere bør få tilbud om minst én samling med andre leksehjelpere i løpet av året for å sikre faglig oppdatering og erfaringsutveksling. I henhold til instruks for arbeid med barn og unge forutsettes det at den frivillige deltar på minst en slik samling i løpet av året.

Omtrent halvparten av de frivillige som har besvart spørreundersøkelsen, oppgir at de har fått opplæring da de startet som frivillige i Leksehjelp, mens fire av ti oppgir at de ikke har fått den. I tillegg svarer åtte prosent «Annet». Noen av disse svarer at de har fått uformell opplæring eller at de har fått tilbud, men at de ikke kunne delta. Med opplæring menes her at de frivillige har deltatt på minst ett av kursene: Intro til Røde Kors, Norsk Grunnkurs Førstehjelp (NGF), Psykososial førstehjelp og/eller Temakurs Leksehjelp.

Vi finner statistisk signifikante forskjeller mellom distriktene hvor enten en stor andel svarer at de har fått opplæring, eller et klart mindretall av de frivillige oppgir å ha fått opplæring. I to distrikter er svarene jevnt fordelt.

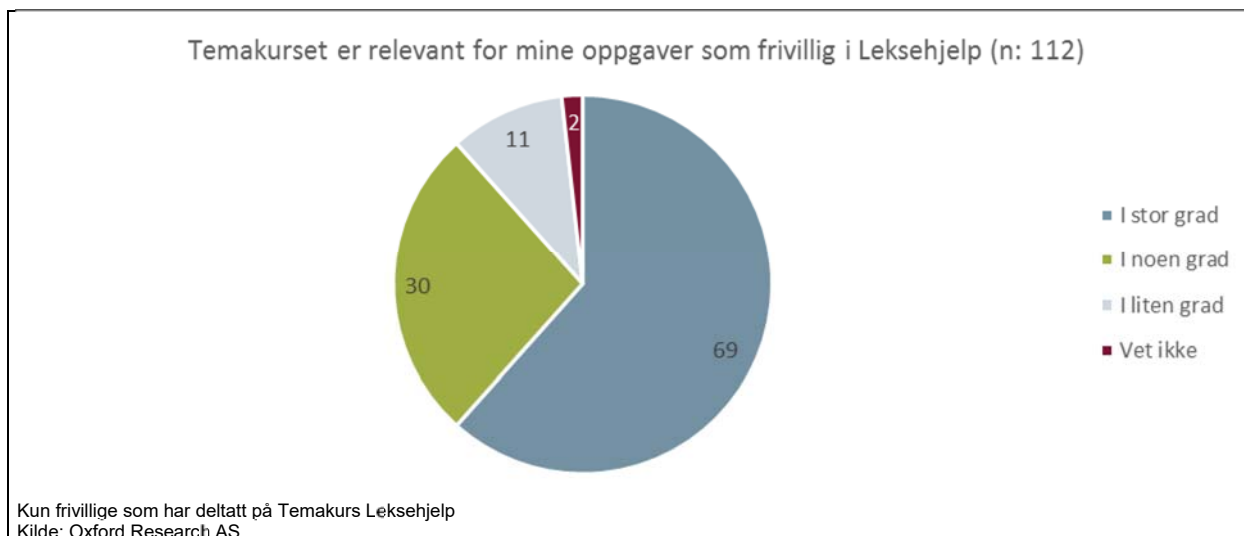
Tabell 6: Fordelingen av de frivillige avhengig av om de har fått opplæring (N: 361)

Mesteparten (>50 %) har fått opplæring	Delt	Mesteparten (>50 %) har ikke fått opplæring
Aust-Agder Hordaland Oppland Oslo Sør-Trøndelag Vest-Agder	Buskerud Rogaland Troms	Akershus Finnmark Møre og Romsdal Nord-Trøndelag Nordland Telemark Vestfold
Kilde: Oxford Research AS		

¹⁴ Veileder for Røde Kors Leksehjelp

De aller fleste som svarer at de har fått opplæring, har deltatt på Introkurs til Røde Kors. To av tre av dem med opplæring har også deltatt på Temakurs Leksehjelp. Litt under halvparten oppgir at de har deltatt på grunnkurs i førstehjelp eller i psykosial førstehjelp. Som neste figur viser, oppleves Temakurset forståelig og relevant av de frivillige som har gjennomført kurset og besvart spørreskjemaet.

Figur 7: De frivilliges vurderinger av relevansen i opplæringen (antall)

Når det gjelder kjennskapen til relevante retningslinjer og bestemmelser, viser spørreundersøkelsen blant de frivillige at halvparten av de som har svart ikke kjenner til «Veileder for leksehjelp» og en av tre kjenner ikke til «Bestemmelse for arbeid med barn og unge». En ansatt opplyser:

Man har satt arbeidet med Leksehjelp og de frivillige mer i system de siste årene. Blant annet gjennom utarbeidelsen av verktøykassen. Man gir også ut anbefalinger til oppfølgingspunkter av de frivillige, men vi vet lite om de der ute faktisk gjør dette.

På spørsmål om tilbakemeldinger fra Røde Kors til de frivillige, viser spørreundersøkelsen at 40 % av de frivillige i noen grad oppgir at de får tilbakemelding. Intervjuene med frivillige underbygger at tilbakemeldinger på arbeidet ikke er noe som skjer hyppig. Flere frivillige uttrykker imidlertid samtidig at dette ikke er noe de savner.

Hva gjelder det tilretteleggende arbeidet koordinator gjør, svarer 65 % av leksehjelperne at de i stor grad opplever å få tilstrekkelig tilrettelegging fra Røde Kors. 26 % får dette i noen grad.

Over halvparten av de frivillige som har svart på undersøkelsen gir tilbakemelding på at de får den støtten de trenger fra lokalforeningen/distriktet og videre svarer tre av fire at de i noen eller i stor grad får være med å påvirke innholdet i Leksehjelp.

3.3.2.1 Samarbeid

I Veileder for Røde Kors Leksehjelp fremkommer det at det er en fordel med en tett dialog med kommuner, fylkeskommune og relevante etater i drift av Leksehjelpen. Det oppfordres spesielt til god dialog med skoler både for å få en indikator på behovet for aktiviteten og for å få tilgang til deltakere.

Leksehjelp skal ikke være en konkurrent til øvrige leksehjelpstilbud, men et supplement der det er behov. Det er derfor viktig at man i etableringen av aktiviteten går i dialog med kommunen/skoler.

I intervjuene er det lite som tyder på at det er et utstrakt samarbeid med kommuner og skoler i arbeidet med aktiviteten. Det er kontakt, og informasjon blir delt, men dette går i hovedsak ut på å informere om det faktiske tilbudet. I noen tilfeller bidrar en offentlig aktør med finansiering av Leksehjelp i regi av Oslo Røde Kors. En representant for det offentlige forteller:

Vi har en samarbeidsavtale som går ut på at Røde Kors mottar midler fra kommunen og tilbyr leksehjelp til elever i kommunen. Det vi gjør er ikke så mye utover at vi promoterer tilbudet til våre skoler der det er naturlig og Røde Kors tilbyr Leksehjelp til elevene. Det er ikke et samarbeid ut over dette.

3.4 Betydning

Leksehjelp skal bidra til å sikre at barn og unge har like muligheter uavhengig av sosial bakgrunn, bidra til bedre skoleresultater, tilby fellesskap med andre, og øke sosial omgang mellom ungdom i lokalsamfunnet (Veileder for Røde Kors Leksehjelp). I dette delkapittelet vil vi se på Leksehjelps betydning, fordelt på tre hovedområder: skolerelevant betydning, sosial betydning og annen betydning.

Overordnet er datamaterialet i denne rapporten tydelig på at Leksehjelp har en betydning for deltakerne, både skolemessig og sosialt. Tre av fire av de frivillige som har besvart spørreundersøkelsen, mener blant annet at Leksehjelp er nyttig for elevene. Dette illustreres av følgende innspill fra frivillige i spørreundersøkelsen:

-Man kan sitte og forklare dikt. For noen er dikt altså helt gresk. Og hvis du skal ha dikt på fremmedspråk, så er det enda verre. Men hvis man kan prate om det, prøve å linke frem 'Hva tenker du på når du leser det? Hva tror du det kan bety?' Den typen ting man kan gjøre når man er to, også der ser man at det går opp et lys i hodet på dem. Det er sånn som jeg tenker at man ikke klarer alene. Man må ha hjelp til det. Da er vi viktige – der gjør vi en forskjell

-Jeg får tilbakemelding fra elevene indirekte ved at man fra tid til annen ser at det går opp et lys for dem i perioden man sitter og hjelper dem. De kobler noen ting, de skjønner hvordan man faktisk gjør en diktanalyse, for eksempel. Jeg får også direkte tilbakemelding ved at noen kan si rett til meg at de fikk en bedre mattekarakter på siste prøve fordi de har fått hjelp av meg. Det viser at elevene selv kobler den forbedrede karakteren rett til leksehjelpen de har fått her

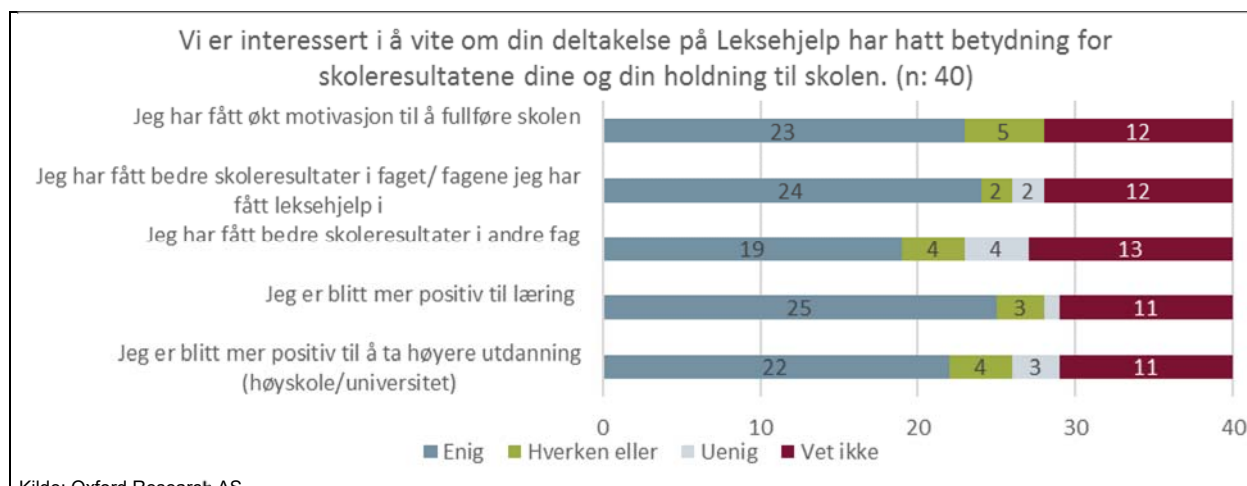
3.4.1 Skolerelevant betydning

Leksehjelp skal bidra til at alle elever i skolen får mulighet til å ta den utdannelsen de ønsker, bidra til å forhindre frafall, bidra til bedre skolerestulater og bidra til mestring og motivasjon. Dette er forhold med skolerelevant betydning.

Deltakerne selv er tydelig på at Leksehjelp er en positiv bidragsyter i deres skolehverdag: «Leksehjelp får meg til å gjøre lekser», sier en deltaker. Flere deltakere beskriver Leksehjelp som en integrert del av skolehverdagen – et sted de oppsøker rett etter skolen, gjerne flere dager i uken, for å gjøre skolearbeid. Dette illustreres av følgende sitat fra en deltaker: «Jeg merker at det er mye lettere for meg å disiplinere meg, sette meg ned og bestemme meg for å jobbe». Tre av fire deltakere som har besvart spørreundersøkelsen oppgir at leksene blir lettere med hjelp fra Leksehjelp.

Spørreundersøkelsen til deltakerne viser også at over halvparten av deltakerne som har besvart undersøkelsen mener de har fått bedre skolerestulater i faget de har fått leksehjelp i, og er blitt mer positive til læring og det å ta høyere utdanning. Nærmere halvparten av deltakerne mener også at Leksehjelp har medført at de generelt får bedre skolerestulater. Dette underbygges av de kvalitative funnene. En deltaker forteller: «Jeg får bedre karakterer på skolen på grunn av Leksehjelp».

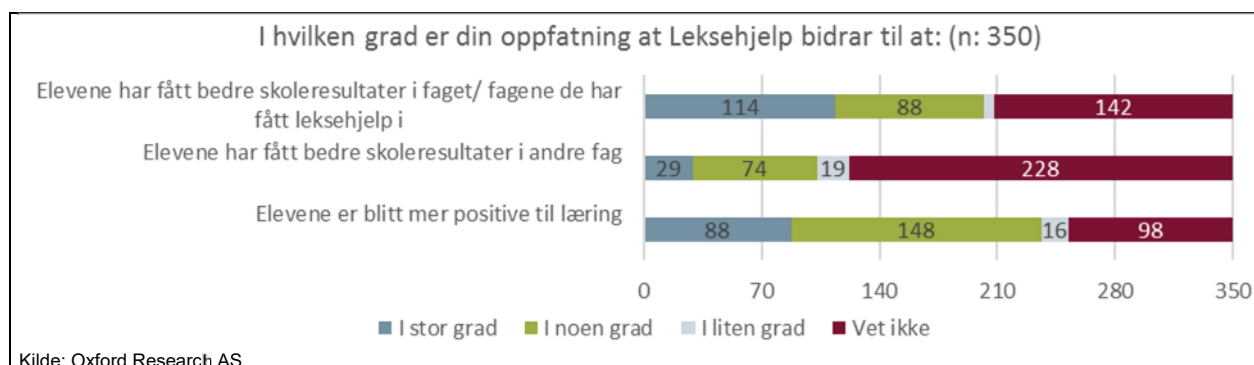
Figur 8: Deltakernes vurderinger av betydningen for holdningen til skolen og skolerestulater (antall)

For noen elever kan også erfaringene med leksehjelp i et fag smitte over på andre fag, og derigjennom bidra til å styrke dem i skolen generelt.

Bildet som tegnes av deltakerne støttes også til dels av svarene gitt av de frivillige i spørreundersøkelsen. Mange frivillige svarer riktignok at de ikke kan vite hvilken betydning det har hatt for elevene, men de frivillige som har oversikt, mener at Leksehjelp i noen grad eller i stor grad har bidratt til bedre skolerestulater og en mer positiv holdning til læring. Flere frivillige vi har snakket med forteller at de systematisk følger opp deltakerne når de vet at deltakerne kom på Leksehjelp for å forberede seg i forkant av en prøve, som en frivillig forteller: «*Elevene forteller hvordan det har gått. Ofte leser de til en prøve. Om de ikke kommer og sier hvordan det gikk, spør jeg ofte. Det meste er positive tilbakemeldinger.*». Disse frivillige mener å ha nokså god oversikt over betydningen for deltakerne

Figur 9: De frivilliges vurderinger av betydningen for skolerestulater og holdninger til læring (antall)

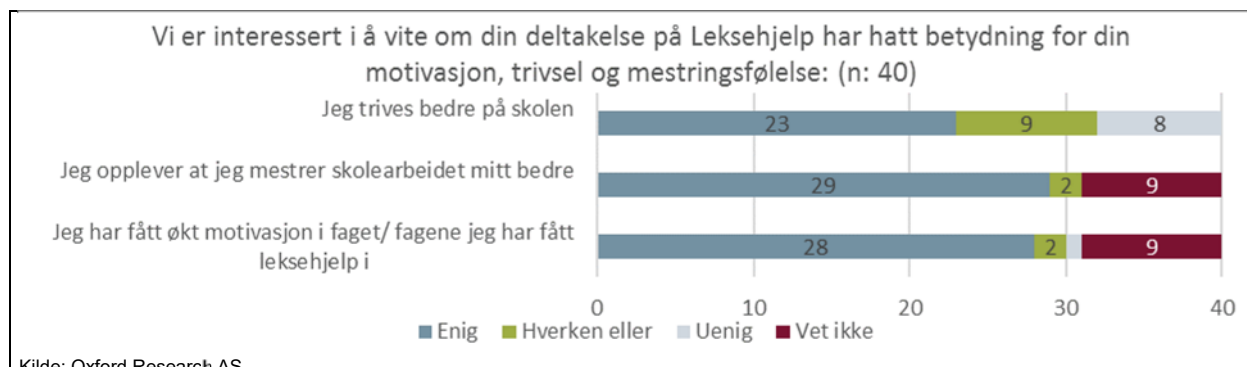

Disse funnene blir støttet av intervjuene som er gjort med deltakere og frivillige. Videre påpekes en viktig skolerestulter relevant betydning som Leksehjelp har, nemlig en-til-en-hjelpen mellom deltaker og leksehjelper. En deltaker formulerer det slik:

På skolen får vi oppgaver – så er vi ferdige. Her på Leksehjelp får du mer oppmerksomhet. Leksehjelperne sitter med meg og vi gjør oppgaven sammen. Læreren [på skolen] snakker til alle, mens her er de her bare for meg

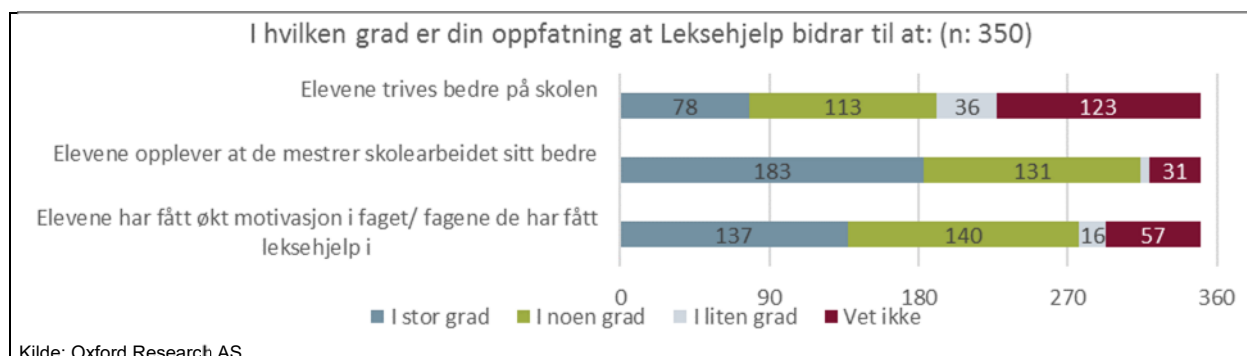
For mange av deltakerne vil et fravær av Leksehjelp være alvorlig, da omtrent tre av fire i spørreundersøkelsen oppgir at de ikke får hjelp til lekser hjemme, og omtrent halvparten av disse ikke deltar på andre leksehjelpstilbud. Deltakerintervjuene underbygger dette: «*Hvis Leksehjelpen ble borte hadde det vært håpløst for meg.*». Videre viser spørreundersøkelsen deltakerne har besvart at over halvparten av deltakerne mener at Leksehjelp i stor grad har betydning for motivasjon, trivsel og mestringfølelse. Intervjuene med deltakerne underbygger dette: «*Jeg får mer selvtillit og opplever mestring gjennom øvingen her.*».

Figur 10: Deltakernes vurderinger av betydningen for motivasjon, trivsel og mestringsfølelse (antall)

Dette bildet støttes også av svarene gitt av de frivillige i spørreundersøkelsen. Som neste figur viser, opplever en stor del av de frivillige at elevene i stor grad eller i noen grad opplever økt mestring, trivsel og motivasjon. Dette gjelder den delen av de frivillige som mener at de kan uttale seg. Også i dette spørsmålet er det en betydelig andel frivillige som svarer Vet ikke.

Figur 11: De frivilliges vurderinger av betydningen for motivasjon, trivsel og mestringsfølelse (antall)

Det er et uttalt mål at Leksehjelp skal være et bidrag til å hindre frafall. Dette står i årsrapporten¹⁵:

Det er en nær sammenheng mellom svake karakterer i grunnskolen og senere frafall i videregående. Det er også en tydelig sammenheng mellom frafall i skolen og svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Røde Kors kan ikke løse frafallsproblematikken alene, men kan være en viktig bidragsyter i forebyggingsarbeidet

¹⁵ Årsrapport for Omsorgsaktivitetene, 2016:34

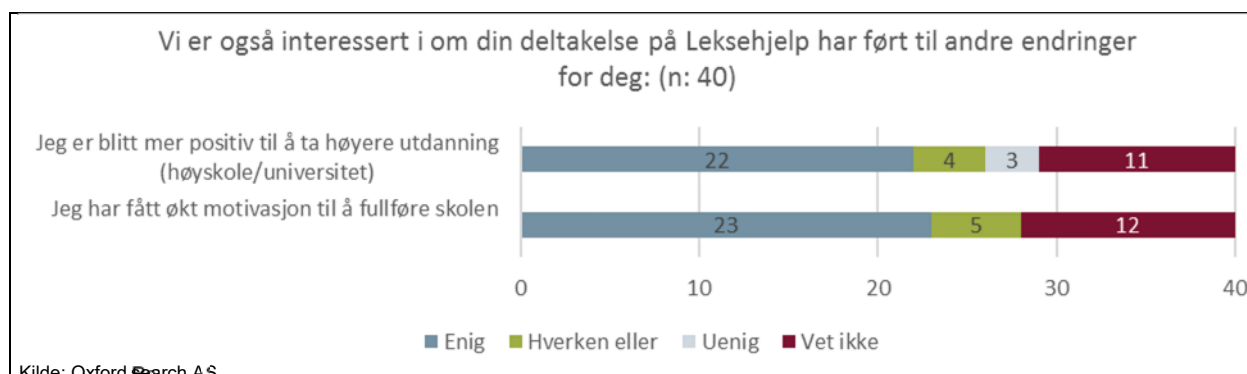
Det er imidlertid vanskelig å vite om Leksehjelp bidrar til å forhindre frafall, all den tid man ikke har oversikt over hvem deltakerne er, og om det faktisk er de som står i reell fare for å falle fra. Intervjuene tyder sterkt på at man i stor grad fanger opp de som har en viss grad av motivasjon for skolearbeid fra før – og således ikke når den aller mest sårbare gruppen i forhold til frafall; de som ikke gjør skolearbeid overhode. Dette har blitt tematisert av flere informanter, blant annet en frivillig som sier:

Det er vanskelig å si om man treffer de som sliter mest, fordi man vet ikke noe om dem eller hvilke karakterer de har. Sånn sett er det umulig å si noe om frafall, men jeg tror at det hjelper mer enn det skader.

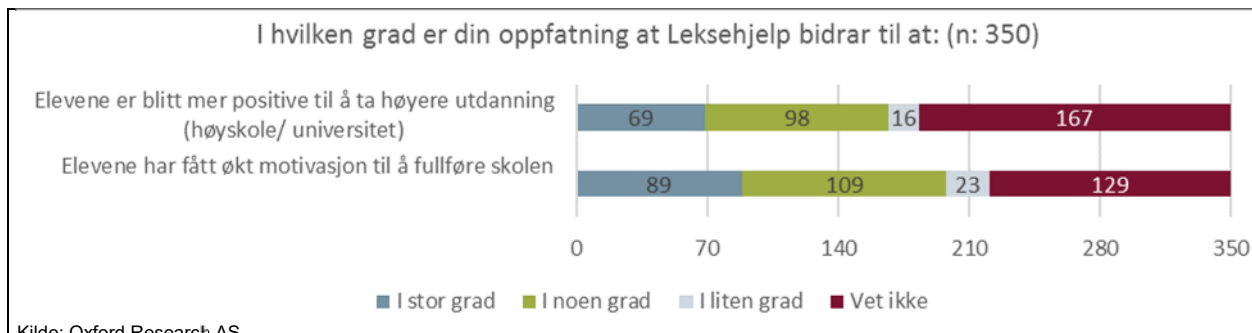
Det er ikke mulig å vite med sikkerhet hvordan og i hvilken grad Leksehjelp eventuelt bidrar til å hindre frafall, men tilbakemeldingene fra deltakerne og de frivillige kan gi et bilde som indikerer Leksehjelps betydning i frafallsarbeidet.

Som neste figur viser, svarer nærmere seks av ti deltakere at deres deltakelse på Leksehjelp har gitt dem økt motivasjon til å fullføre skolen og litt over halvparten er blitt mer positiv til å ta høyere utdanning. Funn fra spørreundersøkelsen blant de frivillige er noe mer nøktern, men også her svarer over halvparten at elevene i noen eller stor grad får økt motivasjon til å fullføre skolen og til å ta høyere utdanning.

Figur 12: Deltakernes vurderinger av betydningen for motivasjon til å fortsette utdanningen (antall)

Figur 13: De frivilliges vurderinger av betydningen for motivasjon til å fortsette utdanningen (antall)

Tabell 7: Deltakerhistorie (Leksehjelp)

Historien fra to venninner som bruker Leksehjelp

Jenter (A og B), går på påbygg, VGS 3.

«Jeg (A) begynte å bruke Leksehjelp da jeg gikk på ungdomsskolen. Jeg (B) begynte for to måneder siden etter at [A] hadde mast på meg lenge om at jeg burde bli med. Vi kommer her fast flere ganger i uka. Vi går rett hit etter skolen for å gjøre lekser.

Som regel kommer vi for å gjøre leksene, men vi trenger også ofte hjelp. Vi får den hjelpen vi trenger, men ofte er det lang kø, for eksempel før matteeksamen. Men vi får alltid den hjelpen vi trenger, vi må bare vente.

Jeg [A] har opplevd at det ikke har vært lett å få hjelp i helsefag. Jeg mener at yrkesfag er en type fag de har lite kompetanse på her. De som er leksehjelpere kan typisk studiespesialiserende fag.

Leksehjelp bidrar til at vi gjør leksene våre. Og det fører til at vi gjør det bedre på skolen! Vi har også fått nye venner her og det er et godt sted å være for å gjøre gruppearbeid».

Kilde: Oxford Research AS

3.4.2 Sosial betydning

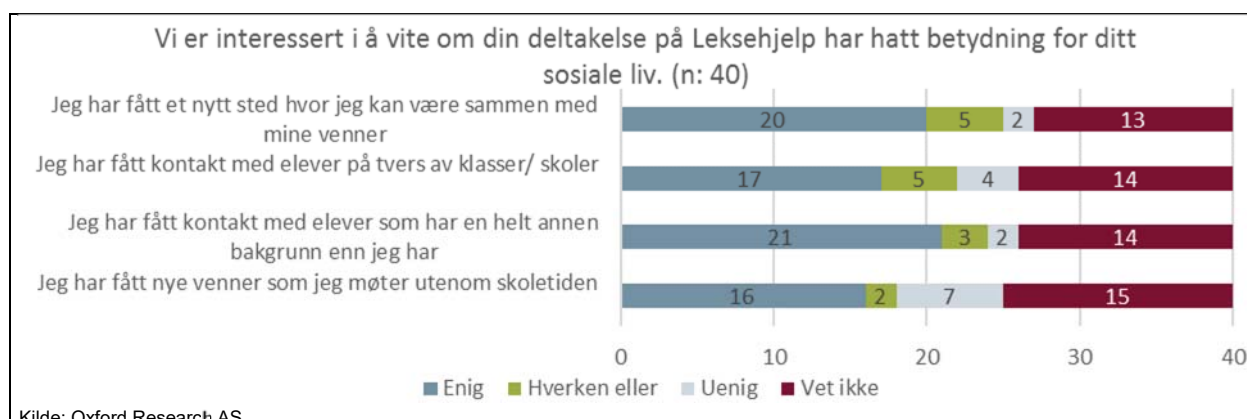
Røde Kors sier eksplisitt at Leksehjelp skal ha en sosial betydning for deltakerne: «Leksehjelp skal tilby fellesskap med andre og øke sosial omgang mellom ungdom i lokalsamfunnet»¹⁶.

Som neste figur viser, opplever omtrent halvparten av deltakerne i spørreundersøkelsen at Leksehjelp har en sosial betydning for dem ved at de får et nytt sted å være med vennene sine, de får kontakt på

¹⁶ Veileder for Røde Kors Leksehjelp

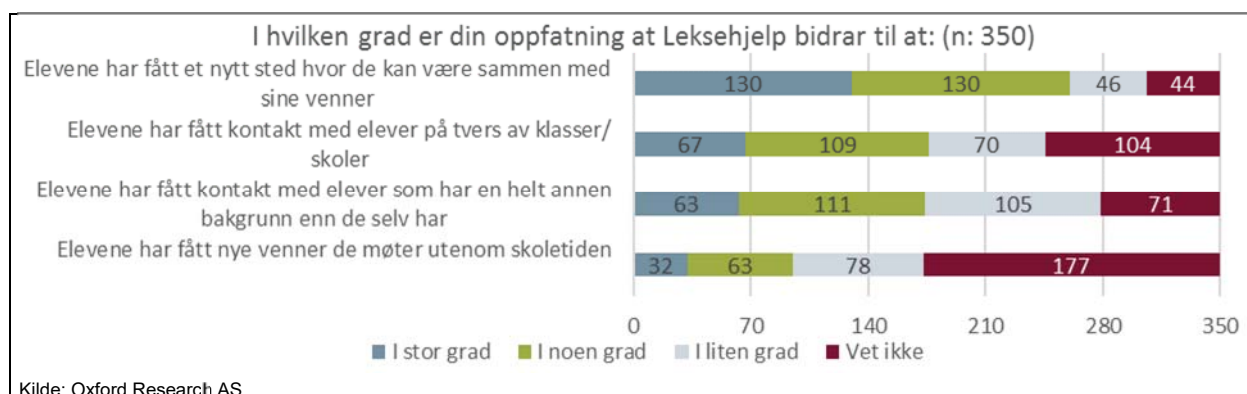
tvers av skoler og klasser, de får kontakt med elever med annen bakgrunn, eller at de får nye venner. Vi merker oss imidlertid at dette ikke stemmer overens med inntrykkene vi har fra observasjon og fra samtale med de frivillige på stedet; I observasjon på flere steder har vi sett elever som klynger seg sammen i faste vennegrupper og som ikke søker kontakt med elever ved andre bord enn sitt eget. Elevenes fortellinger i intervjuene tegner et blandet bilde. Noen sier de gjør lekser for seg selv, noen gjør lekser med sammen med vennegjengen, og noen forteller at de har knyttet bånd til andre elever. Mange elever, inkludert dem som holder seg til sine vennegrupper, har imidlertid et inntrykk av at Leksehjelp generelt er et sosialt sted å være.

Figur 14: Deltakernes vurderinger av den sosiale betydningen for dem (antall)

De frivillige opplever til dels at Leksehjelp har en viss betydning for deltakernes sosiale liv, men i mindre omfang enn det deltakerne selv opplever, og med en større usikkerhet. Ikke bare er det en betydelig andel som svarer Vet ikke, men det er også en jevnere fordeling mellom de andre svaralternativene.

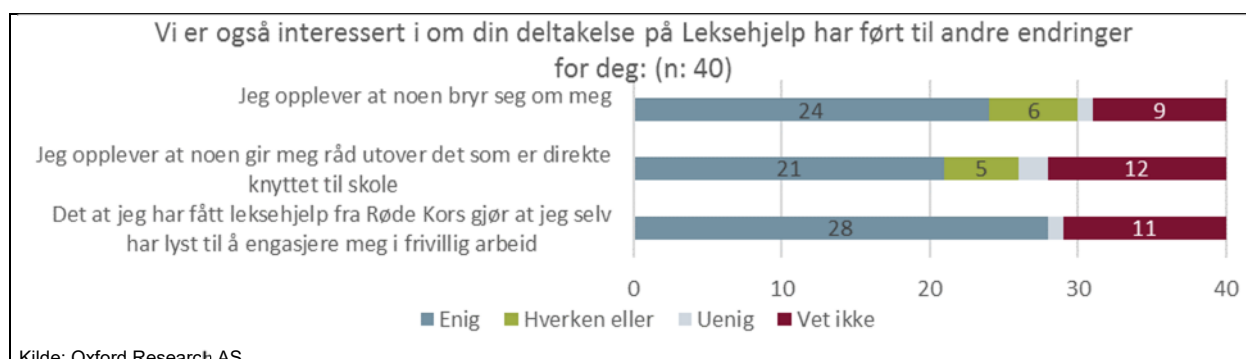
Figur 15: De frivilliges vurderinger av den sosiale betydningen for deltakerne (antall)

3.4.3 Annen/uintendert betydning

Gjennomgående viser datamaterialet at verdien, eller nytten forbundet med Leksehjelp går ut over den faktiske betydningen av hjelp til leksene: «*Det er mer effekt enn bare leksene*», forteller en Røde Kors-ansatt. Flere frivillige og ansatte trekker frem at voksenkontakten har en verdi for elevene, noe som støttes i spørreundersøkelsen til deltakerne. De får en opplevelse av at noen bryr seg om dem, og de får råd utover det skolefaglige. En god del svarer også at de blir inspirert til å engasjere seg i frivillig arbeid.

Figur 16: Deltakernes vurderinger eventuelle andre betydninger for dem (antall)

3.5 Bærekraft og nytteverdi

Leksehjelp har som en ambisjon å gi langsiktige effekter, nemlig bidra til at alle elever i skolen får mulighet til å ta den utdannelsen de ønsker og dermed kunne praktisere et yrke som er i samsvar med den enkeltes interesser og evner, uavhengig av kulturell og sosial bakgrunn. Vi har ikke entydige data på om Leksehjelp gir effekter på sikt, men det fremstår som sannsynlig at elevene som opplever at de får bedre strukturer for læring og bedre rutiner, får et varig utbytte av å bruke Leksehjelp.

For den videre gjennomføringen av Leksehjelp, er det noen forhold som diskuteres i datamaterialet. I det videre vil vi trekke frem noen av forholdene som er sentrale for aktivitetens bærekraft og nytteverdi, samt presentere innspill fra informantene til hvordan aktiviteten kan videreutvikles.

Det er undersøkt hvordan Leksehjelp og Digital leksehjelp kan henge sammen. I spørreundersøkelsen til deltakerne i Leksehjelp svarer en veldig liten andel at de bruker Digital leksehjelp, og nesten ingen brukere av Digital leksehjelp vi har fått tilbakemeldinger fra, benytter Leksehjelp. Våre inntrykk fra intervjuer med frivillige og ansatte på Leksehjelp, samt observasjon på stedene understøtter at det er få koblinger mellom aktivitetene.

3.5.1 Frivillighetens betydning for aktiviteten

Frivilligheten spiller en viktig rolle for Leksehjelp, både med tanke på deltakernes opplevelse, og på aktivitetsplan. Hva gjelder deltakerne, svarer en del at frivilligheten tilfører Leksehjelp noe som ikke

andre tilbud har. Dette kommer frem både i intervjuer og i spørreundersøkelsen mot deltakerne (se Figur 17).

På aktivitetsplan har frivilligheten en avgjørende betydning for at Leksehjelp kan gjennomføres. Det er de frivillige som planlegger de konkrete gjennomføringene, og som gir leksehjelp. Datamaterialet tyder på at tilgang på nok frivillige er avgjørende for en god gjennomføringskvalitet på aktiviteten.

I intervjuene i storbyene, men også i tilbakemeldingene fra spørreundersøkelsen til de frivillige i hele landet, kommer det frem at stabil tilgang på frivillige som er villige til å forplikte seg over en lengre periode og ikke faller fra, er en nøkkel til bærekraft for aktiviteten. Noen steder har også aktivitetsansvarlig over tid lært opp en eller flere frivillige, og dermed spredt ansvaret på flere skuldre. Et underliggende premiss her er at de frivillige fortsetter i aktiviteten. Som nevnt tidligere, opplever mange frivillige tidsbruken som akseptabel, og at de brukes på det de er best til. Dette antas å bidra til at frivillige velger å fortsette i aktivitetene. Flere steder er det likevel et høyt gjennomtrekk. En ansatt i Røde Kors illustrerer det slik:

En base med frivillige som over tid opparbeider seg en kompetanse, som gjør at man kan takle utskiftninger, er viktig. Når alt er samlet hos én person (nettverk, drift) blir det fort sårbart. Det er veldig greit så lenge det fungerer, men det er fort gjort å miste denne kompetansen.

Det ser imidlertid ut som om storbyene med mange studenter som frivillige har klart å kompensere for gjennomtrekket ved å rekruttere mange nye frivillige hvert semester.

3.5.2 Å komme godt ut av startgropen

En teoretisk fundert nøkkelfaktor for robusthet er å få en god start på nyetablerte tilbud, ifølge en ansatt i Røde Kors. Bakgrunnen for argumentet er at aktiviteten må være en suksess fra første dag, slik at aktiviteten får et godt rykte blant deltakerne. Deltakerne må erfare at aktiviteten har en umiddelbar betydning for dem. Informanten formulerer det slik: «En nøkkelfaktor som skaper robusthet er at man opplever å få hjelp på Leksehjelpen. Da snakker man om det med andre. Da blir det en sannhet at man får hjelp og blir bedre i faget». Informanten utdyper:

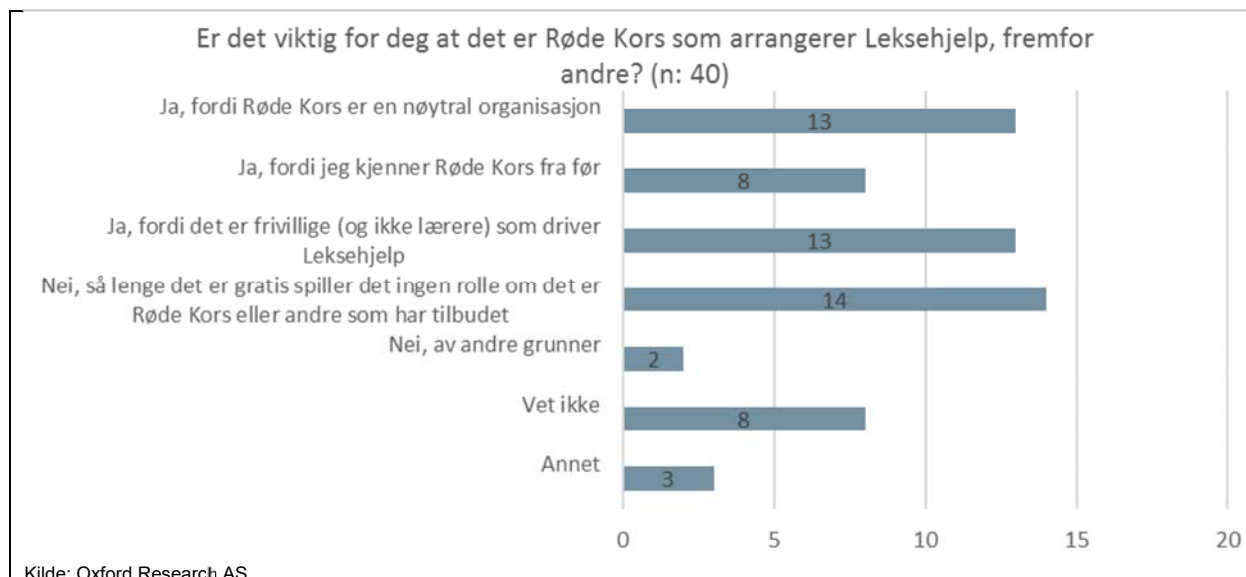
Jeg har gjennom årene observert at besøkstallene varierer, avhengig av antall frivillige. Har vi få frivillige, går besøkstallet ned. Ungdom kommer for å få hjelp. Hvis de ikke får det, slutter de å komme. Vi må dekke et behov.

Implikasjonen av dette er at det bør investeres tid og ressurser i aktiviteten allerede før oppstart, slik at man gjør godt inntrykk på deltakerne helt fra starten. Flere informanter i Røde Kors og deltakere i surveyen vektlegger «jungeltelegrafene» som en viktig rekrutteringskanal.

3.5.3 Verdien av at det er Røde Kors som gjennomfører Leksehjelp

I intervjuene trekker flere aktører, både frivillige og deltakere, frem betydningen av Røde Kors og de frivillige. Det er en fordel med voksne som ikke er lærere. Flere har også et tillitsforhold til Røde Kors fra før, eller opplever at verdiene til Røde Kors vekker tillit.

Figur 17: Deltakernes vurdering av betydningen av at det er Røde Kors som tilbyr Leksehjelp (antall)

Selv om en del elever i spørreundersøkelsen svarer at det ikke spiller en rolle for dem at det er Røde Kors som gjennomfører leksehjelp, har vi ingen tilsvarende indikasjoner fra de intervjuede elevene. Samtidig vet vi at det er store variasjoner i hvor synlig Røde Kors er. Vi har observert Leksehjelp både i Røde Kors sine lokaler med logoen «overalt», og Leksehjelp på skoler og bibliotek, hvor det ikke har vært like synlig.

3.5.4 Informantenes innspill til videreutvikling av aktiviteten

Som nevnt i kapittel 3.3.2, har det kommet innspill om at aktiviteten bør samkjøres med skolens plan for undervisning og ferieavvikling (skoleruten) og avstemmes med tentamens-/eksamensperioden, siden det er størst etterspørsel da. Flere informanter i og utenfor Røde Kors har foreslått mer samkjøring med skolen for øvrig. Dette gjelder både rekrutteringsarbeidet og bruk av lærere som ambassadører for Leksehjelp, men også muligheten for å besøke skoler til å markedsføre Leksehjelp.

Andre tilbakemeldinger handler om oppskalering, enten i antall frivillige per elev, eller om gjennomføring på flere tidspunkt, blant annet på lørdager og i ferien.

En rekke innspill tar for seg potensialet i en faglig spissing av tilbudet, med matteverksteder og eksamensforberedende gjennomføringer, som er diskutert over.

3.6 Oxford Researchs vurdering

Dette delkapittelet sammenfatter våre vurderinger av aktiviteten Leksehjelp, både med hensyn til evalueringskriteriene, men også i et overordnet perspektiv. Det må i denne sammenhengen understrekes at datamaterialet og erfaringene vi utleder fra det, i stor grad representerer erfaringene og refleksjonene i storbyene og at det kan være andre forhold som er mer gjeldende på de mindre stedene og i de mindre lokalforeningene.

3.6.1 Relevans

Målsettingene for Leksehjelp er omfattende og ambisiøse. Målene har også, slik evaluatoren har forstått det, ikke vært revidert i senere tid. Et viktig spørsmål melder seg: Er målene relevante for de samfunnsutfordringene de skal løse? Den norske skolen er under konstant endring, blant annet når det kommer til elevgrunnlag, arbeidsmarked og digitalisering. Dette fordrer at Leksehjelp som et supplerende tilbud i skolehverdagen for mange av elevene, utvikler seg i takt med skolepolitikken og samfunnsutviklingen for øvrig. Røde Kors vil i denne sammenheng være tjent med en måldiskusjon for denne aktiviteten, for å sikre at målene er knyttet til det man faktisk vil oppnå gjennom den aktiviteten man bedriver. Et eksempel kan knyttes til målet om at Leksehjelp skal bidra til å gi elevene like muligheter, altså på sikt minske sosial ujevnheter. På grunn av at det i hovedsak fremstår som om man fanger opp de skolesterke elevene (se neste avsnitt), kan det være en fare for at Leksehjelp ikke er en aktivitet som bidrar til å minske sosial ujevnheter, slik en av målsettingene til aktiviteten lyder.

Hensikten med aktiviteten er å bidra til økt mestring og trivsel i skolen, noe som i sin tur skal bidra til bedre skolerestater og muligheter for elevene. Datamaterialet viser at både deltakere, frivillige og ansatte i Røde Kors opplever at Leksehjelp har høy relevans for mestring i skolen og skolerestater. Samtidig er det påfallende at aktiviteten i liten grad synes å være hensiktsmessig for å forebygge frafall. Dette kan henge sammen med at det finnes andre tilbud. Sommerskolen hvor elevene får muligheten til å ta opp igjen fag de har slitt i, kan være et slikt alternativ. Samtidig finner evalueringen at Leksehjelp i liten grad ser ut til å mobilisere den delen av målgruppen som står i reell fare for å falle fra. Denne problemstillingen er særlig aktuell da Leksehjelp er et ikke-obligatorisk tilbud for elevene, og med en sammensatt målgruppe med ulike forventninger og ulike behov.

Målgruppedefinisjonen som ligger til grunn for Leksehjelp er svært åpen, den inneholder ingen avgrensninger eller prioriteringer utover alder i enkelte tilfeller. Bakgrunnen for dette ligger både i aktivitetens natur, men også i de verdiene Røde Kors er tuftet på. Vi mener det er rimelig å sette spørsmålstegn ved om en aktivitet som Leksehjelp i større grad burde bestrebet seg på å 1) definere målgruppen og foreta prioriteringer, og 2) gjøre en innsats for å rekruttere en større variasjon av deltakere, herunder de elevene som står i fare for å falle fra. En eventuell prioritering av visse grupper må gjenspeiles i rekrutteringsarbeidet til aktiviteten.

En av flere mulige avgrensninger handler om å innføre og håndheve en aldersgrense, eller å ha egne gjennomføringer for voksne. Dette vil kunne åpne for en spesialisering med tanke på skolenivå (all den tid voksenopplæringen i all hovedsak er konsentrert om grunnskolen, mens Leksehjelp favner ungdomsskolen og videregående skole). Vi vil imidlertid understreke at dette kun er ett av flere alternativer for å avgrense målgruppen.

En tydeligere og smalere målgruppedefinisjon for denne aktiviteten vil kreve en mer målrettet rekrutteringsstrategi fra Røde Kors sin side. Gitt at mye av arbeidet med rekruttering og informasjonsspredning er basert på frivillighet, er det vanskelig å argumentere sterkt for at man bør endre innretningen av aktiviteten på en måte som krever mer arbeid for de frivillige. Samtidig er det lite ønskelig å ekskludere deltakere som per i dag bruker Leksehjelp og som ser ut til å ha høy nytte av det. Røde Kors bør likevel vurdere å drøfte ulike muligheter for å i større grad mobilisere andre deler av målgruppen enn den som bruker Leksehjelp per i dag. For eksempel gjennom endringer i innretningen av aktiviteten, og ved å i større grad benytte lærere som aktivt rekrutterer elever som man i dag ikke når.

Gitt målet om å øke elevenes mestring, fremstår de valgte metodene med å først og fremst tilby veiledning som en hensiktsmessig tilnærming. Samtidig kan det være en forventning blant noen av deltakerne om å få servert fasisvaret. Det er mulig at en bedre kommunikasjon av hva tilbudet går ut på («veiledning» fremfor det noe tvetydige begrepet «hjelp») kan hindre at elevene møter aktiviteten med forventninger som ikke blir oppfylt og risikerer å bli skuffet, noe som i ytterste konsekvens kan bety at de slutter å benytte seg av et tilbud de har behov for.

3.6.2 Organisering

Tilbakemeldingene fra de intervjuede elevene, samt deltakerne i spørreundersøkelsen tolkes dithen at Leksehjelp i stor grad fungerer for deltakerne. Dette gjelder både den faglige kvaliteten og den tilgjengelige kompetansen, samt rammene for gjennomføringen. Det er en delvis udekket etterspørsel etter hjelp i realfag. Gitt dagens innretning er dette en utfordring som i hovedsak knytter seg til omfanget, noe som antakelig lar seg løse gjennom målrettet rekruttering etter relevant kompetanse.

En utfordring er imidlertid at lokalforeningene ikke systematisk evner å rekruttere de med størst behov for leksehjelp. Dette kan nok delvis tilskrives innretningen som en leksefokusert aktivitet. Med lekser i endring og

Med større vekt på prøver og innleveringer i skolen, kan det være en fare for at tilbudet stemples som irrelevant av enkelte potensielle deltakere. Her kan en skjerping av fokus være nødvendig for å tiltrekke seg flere elever (se også neste avsnitt). Et annet element i rekrutteringen handler om forholdet til skolene; det fremstår som om samarbeidet med skolene er lite systematisk og i liten grad knyttet til rekruttering av de elevene som kanskje har størst behov for leksehjelp. Det er grunn til å tro at drahjelp fra lærerne ikke bare kan bidra til at flere elever blir oppmerksomme på tilbudet (og eventuelt benytter seg av det), men også at de med størst behov blir rekruttert.

Dagens innretning prioriterer ikke mellom fagene. Samtidig ser vi at det er størst etterspørsel etter bistand i realfag og matte. Dette behovet kan være vanskelig å dekke i perioder, og særlig når leksehjelperne har kompetanse i andre fag enn realfag. En alternativ innretning kan være faglig spissede gjennomføringer, for eksempel matteverksted. Det er flere fordeler med en slik innretning; dette kan markedsføres som et faglig tilbud, og ikke som et tilbud om *hjelp*, noe som kan bidra til å rekruttere flere potensielle deltakere. En annen fordel er mulighetene til spesialisering og stordriftsfordeler, som ligger i verkstedene, særlig dersom mange elever etterspør bistand i de samme tematikkene (eksempelvis brøkregning). Dette må imidlertid balanseres mot tilgjengelig kompetanse og kapasitet. Det er ikke gitt at alle lokalforeningene vil være i stand til å gjennomføre slike verksteder med ressursene de har tilgjengelig, eller at det er tilstrekkelig etterspørsel etter tilbudet i alle kommunene.

Leksehjelp tilbys hele skoleåret. Samtidig er det store svingninger i etterspørselen – pågangen er størst i forkant av prøver og eksamener, for eksempel mot slutten av skolesemesteret og i etterkant av påskeferien. Det er problematisk fra elevenes ståsted at Leksehjelpen ikke justeres i tråd med pågangen. Aktiviteten vil trolig tjene på en tettere kobling mot skolens plan for undervisning og ferieavvikling, og økt innsats i periodene med størst pågang. Det bør heller ikke være forsinkelser i oppstarten like etter ferien.

Fra vårt ståsted vil det styrke aktiviteten å kombinere en mer spisset faglig profil med en tettere kobling mot skoleruten og en intensivert markedsføringsinnsats. På denne måten vil man trolig kunne fange opp mange flere elever enn i dag, og da særlig dem som ikke har fokus på lekser eller fag før umiddelbart forestående prøver og eksamener i utvalgte fag. En potensiell ulempe ved en slik løsning vil være at dette kan gå på bekostning av elevene som kommer på Leksehjelp for å ha et sted å jobbe.

Videre merker vi oss at det per i dag ikke er lagt til rette for synergier mellom ordinær Leksehjelp og Digital leksehjelp. Mange av deltakerne i Leksehjelp kjenner ikke til tilbudet om Digital Leksehjelp. Særlig dersom Leksehjelp og Digital leksehjelp videreutvikles til å være komplementære tilbud, er det et klart behov for å se dem i sammenheng, også i markedsføringen overfor deltakerne. I de store byene kan man potensielt se innretningen av de to aktivitetene i sammenheng, for eksempel ved å gjøre den ordinære Leksehjelpen spisset mot fag/tema og skoleruten, mens Digital leksehjelp forblir en åpen veiledningstjeneste hvor elever kan stille spørsmål og få hjelp løpende.

Selv om elevene gir veldig positive tilbakemeldinger vedrørende leksehjelpernes kompetanse, merker vi oss at det er en del leksehjelpere som ikke har fått opplæring. Flere oppgir at de ikke har kjennskap til relevante veiledere og bestemmelser. Videre er det problematisk at vi finner statistisk signifikante forskjeller i hvem som har fått opplæring, på tvers av fylkene. Dette kan i verste fall være et tegn på systematisk svikt i opplæringsrutinene i distriktene det gjelder. I lys av at flere informanter i lokalforeningene har etterlyst en mer aktiv rolle fra Norges Røde Kors, både hva gjelder opplæring og veiledning til hvordan aktiviteten skal innrettes, ser vi et handlingsbehov her. I forlengelsen av dette kan det være hensiktsmessig med en prinsipiell diskusjon om formelle kompetansekrav for leksehjelpere, eller en form for sertifisering. En slik tilnærming vil selvsagt øke terskelen for å være frivillig, men vil samtidig kunne styrke kvaliteten på tilbudet, og forsterke den frivilliges tilknytning til aktiviteten.

3.6.3 Betydningen for deltakerne

Datamaterialet er tydelig på at Leksehjelp har høy betydning for deltakerne på det skoler relevante, men også det sosiale og på andre områder. Elevene og de frivillige viser stor tilfredshet med tilbudet og betydningen det har for elevene, og elevene får som regel løst leksene og oppgavene og gjort forberedelser til prøver på stedet. Kombinasjonen av måloppnåelse på det skoler relevante, og det at Leksehjelp tilbyr en sosial arena og voksenkontakt de ellers ikke ville fått, representerer en stor verdi i aktiviteten. Samtidig har datamaterialet helt opplagte begrensninger – vi har gode data fra de hyppige og fornøyde brukerne, men mangler tilbakemeldinger fra de sporadiske brukerne, eller de potensielle brukerne som ikke fanges opp av tilbudet i dag. Vi går ut fra at betydningen av Leksehjelp avhenger av brukernes motivasjoner og behov.

Elevene som fanges opp av tilbudet, får trolig stort utbytte, ikke bare i fagene de får hjelp i, men også på tvers av fag. Videre gir datamaterialet grunn til å tro at noen får vesentlig bedre strukturer og arbeidsvaner, noe som kan bidra til gode prestasjoner også på sikt. For denne gruppen mener vi at Leksehjelp har en betydelig merverdi som ikke ville blitt oppnådd ellers.

Hvorvidt Leksehjelp motvirker frafall, er ikke entydig. I sin tradisjonelle forstand vil skole svake elever være frafallstruet, og særlig de som går på yrkesspesialisering. Så lenge man ikke evner å rekruttere dem til Leksehjelp, vil man ikke kunne oppnå gode resultater på dette området, og det bør vurderes hvorvidt man må gjøre tilpasninger for å fange opp denne målgruppen, eller prioritere andre tiltak for denne målgruppen, for eksempel sommerskolen. Dersom man legger til grunn at også skoleflinke elever med høye ambisjoner kan være frafallstruet dersom de ikke oppnår de høye målene de har satt seg, er det grunn til å tro at Leksehjelp er et egnet bidrag til å redusere frafall i videregående skole.

3.6.4 Bærekraft

Tilgang på og tilrettelegging for frivilligheten er en nøkkelfaktor for aktiviteten, både den operative gjennomføringen og på et strategisk nivå. I møtet mellom deltaker og leksehjelper kan det at leksehjelperen ikke møter eleven som en lærer, men istedenfor velger å bruke sin fritid på å hjelpe eleven tilføre aktiviteten noe som få andre kan tilby. Dette krever imidlertid god tilrettelegging, slik at de frivillige kan brukes til det de er best på, og opplever aktiviteten som meningsfylt. En styrke ved Leksehjelp er at den er på elevenes premisser – men en bør ikke glemme at dette må foregå på de frivilliges premisser også. Mange understreker betydningen av ansattstøtte for at de frivillige kan gjøre arbeidet sitt på en god måte. Som et trivielt eksempel kan kontakten mellom Røde Kors og skoleeier nevnes. Det er en asymmetri mellom ansatte hos skoleeier, og frivillige i Røde Kors. Dette gjelder forhold som kunnskap til regelverket, men også ulike arbeidstider. Dersom frivillige skal stå for kontakten med skoleeier, er man nødt til å sette inn innsatsen på dagtid, noe som kan være krevende for de frivillige. Vi ser derfor en verdi i arbeidet som utføres av de lokale koordinatorene.

Vi gir vår tilslutning til argumentet om at aktiviteten bør komme best mulig ut av startgroppen. Mens det kan være fristende å si at man vil foreta tilpasninger underveis, risikerer man å skape et dårlig rykte blant elevene, og sløse bort de frivilliges tid og innsats. Dette er særlig relevant i lys av at det finnes et

stort reservoar av erfaringer fra samme eller fra andre lokalforeninger. Ideelt sett bør erfaringsutvekslingen og læring fra hverandre gjøre eksperimenteringen i startfasen overflødig.

Vi anser Leksehjelp og Digital leksehjelp som to potensielt komplementære aktiviteter.

Dersom Leksehjelp legges om i retning av en tydeligere spissing mot fag, mener vi at det kan skape et potensielt rom som Digital leksehjelp vil kunne fylle. Her vil Digital leksehjelp kunne avlaste Leksehjelp i fagene det ikke er fokus på når det eksempelvis gjennomføres et matematikkverksted eller en fagdag i norsk. Elevene vil da kunne henvende seg til Digital leksehjelp for å få svar i de andre fagene.

3.6.5 Overordnet vurdering

Datamaterialet viser klart at Leksehjelp er en aktivitet det er behov for, og som har høy grad av måloppnåelse på flere områder og for den delen av målgruppen man evner å mobilisere. Relevansen og måloppnåelsen avhenger imidlertid av hvilket mål og hvilken del av målgruppen man legger til grunn i vurderingen.

Dette bør ikke være et hinder for å videreutvikle aktiviteten for å treffe en større bredde av de elevene som er i målgruppen, men som i dag ikke fanges opp av aktiviteten. Gitt at Leksehjelp med dagens innretning ikke fungerer som et tiltak mot frafall, mener vi at det vil være en fordel at Røde Kors tar en diskusjon rundt hva man ønsker å oppnå med Leksehjelp fremover, og hva de formaliserte målene for aktiviteten skal være. Videre bør Røde Kors nasjonalt ta stilling til hvordan Leksehjelp bør forholde seg til voksenopplæring.

En av styrkene til Leksehjelp ligger i mulighetene for tilpasning til lokale forhold. Leksehjelp blir således mindre en enhetlig aktivitet, men heller et nasjonalt konsept med mange varianter. Den lokale tilpasningen gir et mulighetsrom for lokal forankring og tilpasning til behovet på hvert enkelt sted. Dette er en viktig dimensjon, gitt de til dels store forskjellene mellom storbyene og de øvrige lokalforeningene. Videre bindes lokalforeningen i større grad til aktiviteten når det åpnes for lokal tilpasning.

Fra evaluators ståsted vil det styrke aktiviteten å kombinere en mer spisset faglig profil med en tettere kobling mot skoleruten og en intensivert markedsføringsinnsats. Begge delene forutsetter god dialog og koordinering med utdanningsetatene og skoleeierne i kommunene og i fylkene. På denne måten vil man trolig kunne fange opp mange flere elever enn i dag, og da særlig dem som ikke har fokus på lekser eller fag før umiddelbart forestående prøver og eksamener i utvalgte fag, samtidig som man i større grad vil være innrettet mot å møte den faktiske faglige etterspørselen.

I denne sammenheng vil Oxford Research også påpeke at Leksehjelp og Digital Leksehjelp i større grad bør anses som komplementære aktiviteter. I de store byene kan man potensielt se innretningen av de to aktivitetene i sammenheng, for eksempel ved å gjøre den ordinære Leksehjelpen spisset mot fag/tema og skoleruten, mens Digital leksehjelp forblir en åpen veiledningstjeneste hvor elever kan stille spørsmål og få hjelp løpende.

Leksehjelpenes kompetanse oppleves som god. Samtidig er det en del av de frivillige som ikke har fått opplæring. Evaluator mener at det kan være hensiktsmessig med en prinsipiell diskusjon om formelle kompetansekrav for leksehjelpere, eller en form for sertifisering. En slik tilnærming vil selvsagt øke terskelen for å være frivillig, men vil samtidig kunne styrke kvaliteten på tilbudet, og forsterke den frivilliges tilknytning til aktiviteten.

Vi ser et potensial for grundigere rapportering og kunnskapsflyt internt i Røde Kors. Dette gjelder både kunnskap som innhentes til rapportering til samarbeidspartnere, men som ikke deles internt i organisasjonen, og kunnskapsinnhenting om deltakerne og om aktiviteten. Erfaringsmessig er dette vanskelig å forankre og gjennomføre i aktiviteter der frivilligheten er avgjørende, da det er tid- og ressurskrevende, og ofte oppfattes som «på siden» av den egentlige aktiviteten. Samtidig ser vi en stor verdi i å få en mer systematisk oversikt over forhold på aktivitetsnivå i de ulike lokalforeningene, noe som i sin tur vil kunne være utgangspunkt for en mer målrettet og velfundert støtte til lokalforeningene fra Norges Røde Kors sin side. Et godt utgangspunkt for et arbeid knyttet til dette, er å definere kunnskapsbehovet for dokumentasjon, altså hva man trenger på ulike nivå, henholdsvis lokallagsnivå, distriktsnivå og nasjonalt nivå. Gitt at lokalforeningene og distriktene har ansattressurser, finner vi det naturlig at eventuelle rapporteringsoppgaver vil tilfalle dem.

3.6.6 Diskusjonspunkter

Følgende punkter anbefaler vi at Norges Røde Kors bruker som utgangspunkt for den videre utviklingen av Leksehjelp. Vi understreker at denne listen ikke er uttømmende, men gir Røde Kors noen knagger å henge det videre arbeidet, i etterkant av evalueringen, på.

- Målsettingene for Leksehjelp er omfattende og ambisiøse. Evalueringen viser at man i ulik grad oppnår målene. Et viktig spørsmål melder seg da: Er målene relevante for de samfunnsutfordringene de skal løse?
- Målgruppen er svært bredt definert og man evner ikke å rekruttere bredden av elever. Behovet for en strategidiskusjon knyttet til målgruppedefineringen er derfor relevant.
- Leksehjelp er mindre en enhetlig aktivitet, mer et nasjonalt konsept med mange varianter. Røde Kors bør strategisk vurdere å spisse den faglige profilen til aktiviteten, skape en tettere kobling mot skoleruten og intensivere markedsføringsinnsatsen.
- Norges Røde Kors bør drøfte hvordan man kan legge til rette for en tettere dialog og økt samarbeid med utdanningsetatene og skoleeierne i kommuner og fylkeskommuner
- Dersom Leksehjelp skal være en aktivitet som bidrar til frafall bør man tenke nytt omkring hvordan innretningen av aktiviteten skal være. Kan for eksempel Leksehjelp videreutvikles til å bli et supplement til tiltak i regi av fylket og NAV for å sikre at ungdom under 25 og dermed enda omfattet av opplæringsretten, får gjennomført de enkeltfag som gjenstår for å ha bestått videregående opplæring?
- Det bør vurderes og utredes nærmere kravene som stilles til kompetanse og kvalitet på leksehjelperne.

- Det er vanskelig å jevnlig undersøke og dokumentere deltakernes opplevde resultater på en systematisk måte. Dette svekker brukerperspektivet. Røde Kors bør vurdere å registrere mer informasjon om brukerne uten at dette skal gå på bekostning av deres personvern og anonymitet.
- Det er et potensial for grundigere rapportering og kunnskapsflyt internt i Røde Kors. Man bør knytte et strategisk og målrettet arbeid mot å bedre dette for å sikre aktivitetens bærekraft samt muligheten for oversikt og velfundert støtte til lokalforeningene fra Norges Røde Kors sin side.
- Leksehjelp og Digital Leksehjelp bør sees som komplementære aktiviteter i den videre utviklingen av aktivitetene i tiden som kommer.

4. Digital leksehjelp

Digital leksehjelp er en relativt ny aktivitet i Røde Kors sin portefølje av oppvekstaktiviteter. Det er dermed en aktivitet i vekst og kontinuerlig utvikling. Dette gjør at evalueringen av denne aktiviteten er mer begrenset, både i datamateriale og i omfang, og har et særlig fokus på relevans og bærekraft. Mulig betydning og effekt er med andre ord vanskelig å si noe konkret om, på grunn av tidshorisonen. Det har også, som påpekt i metodekapittelet, vist seg svært vanskelig å innhente deltakerinformasjon om denne aktiviteten.

Med dette som utgangspunkt har Oxford Research valgt å fokusere på de momenter og innspill som vil være nyttige for Røde Kors å ha et innblikk i, i den videre utviklingen av aktiviteten.

4.1 Om Digital leksehjelp

Digital leksehjelp er et supplement til Røde Kors' ordinære leksehjelpaktivitet, og er en tjeneste der elever i ungdomsskolen og videregående kan få hjelp til leksene over internett. Aktiviteten startet som to ulike piloter i henholdsvis Oslo og Stavanger Røde Kors i 2010. I løpet av 2014 ble de to pilotene fusjonert og tatt opp som nasjonal aktivitet i Røde Kors, og i januar 2015 åpnet en ny portal som henvender seg til barn og ungdom i hele landet. Siden da har elever kunnet klikke seg inn på digitalleksehjelp.no og velge mellom å få hjelp direkte via videochat, eller sende inn spørsmål som de frivillige svarer på. Tjenesten er åpen mandag til torsdag klokken 17:00-21:00.

4.2 Relevans

Målene for Digital leksehjelp er de samme som for ordinær leksehjelp, nemlig sikre barn og unge like muligheter til utdanning, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn. Ordinær Leksehjelp har også noen målsettinger knyttet til det sosiale fellesskapet og ønsker å fungere som en møteplass. Disse målene er ikke relevante for Digital leksehjelp.

Med Digital leksehjelp ønsker Røde Kors å nå elever som av ulike grunner ikke har mulighet til å møte opp på de eksisterende leksehjelptilbudene. Dette kan være ungdommer med fysiske eller psykiske begrensninger, ungdommer som bor langt unna et leksehjelplokale, ungdommer som opplever en form for sosial kontroll i hjemmet, eller ungdommer som foretrekker å gjøre leksene hjemmefra, men som fortsatt behøver hjelp med leksene. Dette betyr potensielt at man har mulighet til å hjelpe langt flere elever med skolearbeidet¹⁷.

Intervjuene med de frivillige leksehjelperne i Digital leksehjelp tyder på at dette er en aktivitet som er innrettet mot å nå den gruppen elever som man av ulike grunner ikke fanger opp på ordinær Leksehjelp.

¹⁷ Årsrapport 2015 Nasjonal lansering av Digital leksehjelp

En frivillig sier:

Det er nok litt lettere å bruke Digital leksehjelp enn [ordinær] Leksehjelp. De kan sitte hjemme og få svar på spørsmålet sitt. De slipper å ta turen til biblioteket eller Røde Kors-buset.

Datamaterialet kan ikke si noe konkret om hvilke brukere man faktisk treffer. Dette fordi det ikke registres noe om den enkelte brukeren, foruten klassesertrin, og det i liten grad kommuniseres om annet enn det rent faglige mellom leksehjelperen og eleven.

Enkelte av de frivillige som er intervjuet i forbindelse med denne evalueringen, har imidlertid et klart inntrykk av at det er ytterpunktene av elevmassen som bruker Digital leksehjelp: «[det er nok] de flinkeste og de svakeste som tar kontakt. Det er ytterpunktene man er borti», sier en frivillig. En annen frivillig uttrykker det samme: «Mitt inntrykk er at brukerne enten er i øverste del av [karakter]skalaen, som vil få de beste karakterene eller dem som sliter. Det er mye ytterpunktene, tror jeg». Samtidig antar de frivillige at de hjelper elever som ikke har mulighet til å bruke ordinær leksehjelp.

4.3 Organisering og gjennomføring

Den nasjonale koordineringen av Digital Leksehjelp ivaretas gjennom en 50% stilling tilknyttet Oslo Røde Kors og en 50% stilling tilknyttet hovedkontoret (Norges Røde Kors).. Koordinatoren følger opp eksisterende drift, og hjelper til med å starte opp Digital Leksehjelp i andre lokalforeninger.

Digital leksehjelp drives i dag fra Oslo, Bergen og Stavanger. I Oslo har man leksehjelpere tilgjengelig i åpningstiden mandag til torsdag, mens man i Stavanger har åpent to dager i uken. I Oslo har man nylig flyttet inn i nye lokaler med kapasitet til rundt 10 leksehjelpere. Per i dag er hver vakt bemannet med fire frivillige. I Stavanger har man tre datamaskiner og to til tre frivillige til stede de to dagene man har åpent.

Hvor de faktiske leksehjelperne er lokalisert har imidlertid ingen betydning for brukerne. De logger seg på samme plattform og får hjelp av første tilgjengelige frivillige uavhengig av hvor både bruker og den frivillige sitter.

Mens det i 2015 var et lite gap mellom hvor mange som kontakter Digital leksehjelp og hvor mange som faktisk får hjelp¹⁸, har dette jevnet seg ut i 2016. En av grunnene til gapet i 2015, er ifølge årsrapporten at noen som tar kontakt avbryter før de når frem til en ledig frivillig. Det er likevel rimelig å anta at besøkstall og bruk henger tett sammen med frivillighetens kapasitet. Det har derfor vært svært viktig for Digital leksehjelp å ha tilfredsstillende dekning av frivillige, slik at ingen elever opplever

¹⁸ Årsrapport 2015 Nasjonal lansering av Digital leksehjelp

å møte en aktivitet som lover noe den ikke kan holde. Per desember 2016 har aktiviteten 44 aktive frivillige, fordelt på Oslo, Stavanger og Bergen. Det er 6 flere enn på samme tid i 2015.

Nettopp rekruttering og tilgang på frivillige har vært en diskusjon i forbindelse med den nasjonale lanseringen av Digital leksehjelp. Bakgrunnen for dette var at man i pilotprosjektet i Stavanger hadde åpnet for at frivillige kunne være leksehjelper i Digital leksehjelp hjemmefra. Argumentene for en slik løsning har knyttet seg til at det da er enklere å rekruttere frivillige, og at det er mer fleksibelt for de frivillige. Motargumentene har blant annet omhandlet det etiske prinsippet Røde Kors vektlegger i sitt arbeid, nemlig at ingen frivillige skal være alene med barn, samt at det er kvalitetssikrende at de frivillige sitter sammen.

Det er ikke en menneskerett å få være frivillig så om man ikke har tid til å møte opp et sted får det heller være. Det er også kvalitetssikrende at flere sitter i samme rom, det er nyttig for dialog og samarbeid og dermed kvalitet og man skal ikke være alene med barn.

Videre er det en betydelig vekst fra 2015 til 2016 i bruken av chat-funksjonen¹⁹, noe som krever tilstedeværelse av to eller flere frivillige.

Som nevnt innledningsvis, er det to måter å få hjelp gjennom Digital leksehjelp; via mail eller via chat. I chat-funksjonen kan deltakerne velge om de ønsker å bruke video og lyd, eller kun chatte skriftlig. Ved bruk av chat-funksjonen får elevene hjelp der og da. Ved bruk av epost er retningslinjene at elevene skal ha svar innen tre dager. Svar som gis på mail skal kvalitetssikres av en annen leksehjelper enn den som har utformet svaret, før svaret sendes eleven.

Ifølge de frivillige vi har intervjuet, er det lite bruk av video og snakke-funksjonen i chatten. De fleste ønsker å kommunisere skriftlig, både i chatten og på epost. Dette kan imidlertid være i endring. Selv om det fortsatt er flest henvendelser på epost (1841 eposter vs. 1600 videochat-henvendelser²⁰), er det en sterk økning i etterspørselen etter chat-funksjonen. Hvorvidt elevene bruker video eller snakkefunksjonen, fremfor skriftlig kommunikasjon i chat-vinduet, er uvisst. De frivillige er tydelige på at man prioriterer de som tar kontakt via chat. Det fører ofte til at eposthenvendelsene hopper seg opp.

4.4 Betydning

Å snakke om Digital leksehjelps betydning for de elevene som har benyttet tjeneste, er utfordrende all den tid aktiviteten er relativt ny samt at det har vært vanskelig å innhente informasjon fra deltakerne. Videre oppgir de frivillige at det er vanskelig for dem å si noe om betydningen av den hjelpen de gir

¹⁹ Digital leksehjelp – Rapport for 2016, Norges Røde Kors, 2017

²⁰ Digital leksehjelp – Rapport for 2016, Norges Røde Kors, 2017

til elevene, da Digital leksehjelp er en anonym tjeneste. Dette gjør at de frivillige svært sjeldent vet hvem de hjelper og derfor også sjeldent møter samme elev igjen (eller er klare over det).

Basert på de funn evalueringen har avdekket om betydningen av ordinær Leksehjelp, er det imidlertid nærliggende å anta at Digital leksehjelp har en betydning og er nyttig for de elevene som benytter seg av tjenesten. Frivillige leksehjelpere på Digital leksehjelp uttrykker også at de opplever dette gjennom at deltakerne uttrykker takknemlighet for hjelpen: «Har fått noen tilbakemeldinger fra elever: 'nå skjønner jeg det, tusen takk!» og «Når jeg opplever at eleven får en 'a-ha' opplevelse i løpet av kontakten. Forhåpentligvis fører dette til en bedre mestringsfølelse», forteller flere frivillige. En annen frivillig sier til oss:

Jeg føler at jeg gjør et viktig bidrag. Det er elever som får den hjelpen de ikke ville fått ellers. Det kan bidra til økt motivasjon, de må ha noen de kan be om hjelp når de står fast. Vi gir dem en mestringsfølelse. Da detter de ikke ut. Noen ringer like før eksamen. Da er de litt stresset, klarer ikke forberede seg fordi de er så stresset. Da bygger vi dem opp, fremfor at vi jobber med konkrete oppgaver. Da gir vi dem litt selvtillit. Det er også viktig

Tabell 8: Deltakerhistorie (Digital leksehjelp)

Historien fra en som har brukt Digital leksehjelp

Gutt, går i 10. klasse, har brukt Digital Leksehjelp tre-fire ganger.

«Jeg fikk vite om Digital Leksehjelp gjennom Facebook. Det var helt tilfeldig! Jeg har aldri brukt annen form for leksehjelp og jeg får hjelp til lekser hjemme om jeg vil det. Men jeg spør ikke så mye. Har ikke noe med at mamma og pappa ikke kan hjelpe, de hjelper gjerne når jeg spør, men jeg synes det var veldig greit å kunne bruke Digital leksehjelp for å få hjelp.

Jeg har kun brukt chat-funksjonen og jeg synes det fungerte utmerket – måtte ikke stå i kø eller noe, jeg fikk hjelp med en gang. Jeg har fått den hjelpen jeg har trengt de gangene jeg har brukt Digital leksehjelp. Jeg har hatt spørsmål om samfunnsfag og matte og leksehjelperne har alltid kunne hjelpe meg. Når jeg hadde det mattespørsmålet måtte leksehjelperen bruke litt tid fordi ho måtte tegne og forklare fordi det var et litt vanskelig spørsmål. Men hun tok den tiden det trengtes å gi meg den hjelpa jeg trengte.

Jeg kjenner andre som bruker Digital leksehjelp nå, mest fordi jeg har fortalt om det til de. Og jeg vil bruke det igjen! Antakelig mye mer framover nå siden det nærmer seg eksamen.

Opplegget slik det fungerer nå synes jeg fungerer helt topp. Men flere burde bruke det og flere burde vite om det!»

Kilde: Oxford Research AS

4.5 Bærekraft og videreutvikling

Digital leksehjelp er en aktivitet som fremdeles er under utvikling. Samtidig har man, ved de tre stedene som per i dag tilbyr Digital leksehjelp, gått over i en mer ordinær driftssituasjon. Flere av informantene har gitt innspill på mulige utviklingsområder for aktiviteten i tiden som kommer. Blant annet er det en del tekniske muligheter som er ønskelig, for eksempel muligheten til å dele skjerm med eleven man hjelper. Andre mindre tekniske utviklingsmuligheter knyttet til portalen man jobber i er også nevnt.

De fleste av informantene i Røde Kors uttrykker at bærekraften til Digital leksehjelp på lang sikt er knyttet til tilgangen på kvalifiserte frivillige og markedsføring av aktiviteten. Og som det også fremkom i utviklingen av ordinær Leksehjelp, uttrykkes det sentralt at man må ha et frivilligapparat på plass før man kan markedsføre med større intensitet ut mot brukergruppen.

Videre påpeker en frivillig et mulig utviklingsområde knyttet til bedre oversikt og kjennskap til elevene man hjelper og hvordan kommunikasjonen faktisk foregår:

En bedre løsning for rent skriftlig kommunikasjon, for hverken de innsendte spørsmålene eller eposten fungerer optimalt. På innsending har man ingen mulighet til å gjenkjenne elev og dermed ha en dialog over flere meldinger, så leksehjelperen kan hverken få tilbakemeldinger eller oppfølgingsspørsmål. Og på e-post kan ikke eleven være anonym - dessuten kan man ikke se hvilken leksehjelper som har svart. Kunne også vært nyttig om de som venter i kø på webchat hadde mulighet til å skrive inn hva de trengte hjelp med (hvis de ønsket), slik at det ble lettere for leksehjelperne å vurdere hvem som skulle svare. I noen tilfeller ville man dessuten kunne svare raskt med en melding mens man chattet med en annen elev. Det er synd hvis en som egentlig bare har et raskt spørsmål må vente i en time fordi en annen elev trenger mye hjelp.

4.6 Oxford Researchs vurdering

Gjennom Digital leksehjelp ønsker Røde Kors å nå ut til en større del av elevmassen enn den man treffer gjennom ordinær Leksehjelp. Denne evalueringens datagrunnlag kan ikke med sikkerhet konkludere med at man gjør nettopp det, men datamaterialet gir indikasjoner på at man treffer både svake og sterke elever, og elever som ikke har mulighet til å oppsøke ordinær Leksehjelp. Gitt at terskelen for å bruke Digital leksehjelp må kunne sies å være lavere enn for ordinær Leksehjelp, på grunn av anonymiteten, er det Oxford Research sin vurdering at det er sannsynlig at aktiviteten i det videre vil kunne treffe en større del av elevmassen med behov for leksehjelp. Dette forutsetter økt markedsføring og oppskalering.

Slik Oxford Research vurderer det, vil en svært sentral diskusjon og utvikling i det videre for Digital leksehjelp være knyttet til hvordan man skal utvide aktiviteten. På overordnet nivå er det mulig å se

for seg to muligheter. Den ene er knyttet til å utvide kapasiteten i de store byene som allerede tilbyr Digital leksehjelp. Digital leksehjelp er en aktivitet som i mindre grad enn mange av Røde Kors' andre aktiviteter er avhengig av en lokal forankring. Dette fordi tjenesten er anonym og det er tilfeldig. Det er også uvesentlig for elevene, hvor den frivillige de får hjelp av faktisk befinner seg. Samtidig fremstår det vanskelig å få lokalforeninger og distrikter til å markedsføre en aktivitet de ikke selv har i sin portefølje. Den andre muligheten er å arbeide for at flere lokallag og distrikter starter opp med denne aktiviteten i eget område – altså en mer klassisk utvidelse av aktivitetsnivået, slik Røde Kors opererer. Dette vil, ifølge intervjuer med ansatte i Røde Kors, gjøre markedsføringsjobben av aktiviteten enklere. Vi vil imidlertid påpeke at dette krever flere ressurser grunnet kvalitetssikring og koordinering i hver lokalforening som deltar, sammenliknet med en oppskalering på stedene Digital leksehjelp driftes fra i dag.

Det er krevende å skulle gi en tydelig konklusjon på denne diskusjonen, all den tid det er en lang rekke organisatoriske og kulturelle forhold i Røde Kors som spiller inn og må hensynstas. Når det er sagt, er det Oxford Research sin vurdering at lokal forankring er viktig, men at Digital leksehjelp nok er et eksempel på en aktivitet hvor dette er mindre viktig for deltakerne og brukerne, enn hva det er i andre oppvekstaktiviteter. En skalering av aktiviteten gjennom å bygge opp kapasiteten i de store byene, hvor man har tilgang på frivillige, ansattressurser tilgjengelig og lokaler som har mulighet for økt kapasitet, synes derfor hensiktsmessig. Dette fordrer imidlertid at organisasjonen evner å markedsføre aktiviteten bredt, da kanskje først og fremst gjennom nasjonale kampanjer rettet mot skoler og elever, heller enn å basere seg på at lokalforeningene skal være markedsførere. Det utelukker imidlertid ikke at lokalforeninger som tilbyr ordinær Leksehjelp benytter anledningen til å informere elevene om tilbudet på nettet. Så vidt vi kan se, blir dette ikke praktisert i dag.

En annen sentral diskusjon er knyttet til hvordan man ønsker å innrette aktiviteten i forhold til tilgang på frivillige og strukturering av den hjelpen som blir gitt. At de frivillige leksehjelperne i Digital leksehjelp fysisk må sitte samlet av hensynet til retningslinjer om at ingen voksne skal være alene med barn, er åpenbart en styrke for selve den leksehjelpen som blir gitt. Både i intervjuer og gjennom observasjon er det tydelig at de frivillige benytter seg av hverandres kompetanse og bruker hverandre som sparringspartnere i leksehjelpsarbeidet. Dette gir altså en merverdi i form av en slags uformell kvalitetssikring av den hjelpen som gis underveis.

Et siste vurderingselement Oxford Research vil påpeke, er knyttet til den videre tekniske utviklingen av Digital leksehjelp. Gitt at dette er en aktivitet basert på teknologi, anser vi det som viktig at man driver kontinuerlig utvikling. Blant annet er det nevnt muligheter for implementering på mobil. Målgruppen er elever, og dersom den teknologiske løsningen som til enhver tid brukes ikke holder tritt med utviklingen, vil man som tjeneste risikere å miste brukere. Å sikre kapasitet til dette sentralt i Røde Kors, anser vi derfor som viktig.

5. Gatemebling

Dette kapitlet tar for seg Gatemebling. Kapitlet er strukturert etter de overordnede evalueringskriteriene relevans, organisering og effektivitet, effekt/betydning og bærekraft og nytteverdi. I delkapitlene presenteres funnene i evalueringen. Avslutningsvis gjør vi en vurdering av aktiviteten.

Gatemebling er på lik linje med de andre aktivitetene en nasjonal kjerneaktivitet. Det betyr at Gatemebling er vedtatt av Landsstyret, har en gjenkjennelig profil i hele landet, at den får sentral faglig oppfølging og kvalitetssikring, og at den er prioritert i utvikling av kurs. Dessuten er Gatemebling prioritert i nasjonalt inntektsarbeid²¹.

5.1 Om Gatemebling

Gatemebling er en aktivitet som ble utviklet av Konfliktrådet og Røde Kors for å gi ungdom redskap til å løse konflikter på en ikkevoldelig og konstruktiv måte. Siden 2008 har aktiviteten vært driftet og videreutviklet i regi av Røde Kors. Tanken bak aktiviteten er at ungdom er sentrale for å forebygge vold blant seg selv. Aktiviteten retter seg mot ungdommer i alderen 13-25 år. Innenfor denne gruppen finner vi unge i sårbare livssituasjoner, som er i risikozonen for å utøve vold og begå kriminalitet, og barn og ungdommer som ikke er utsatt for å *utøve* vold og kriminalitet, men som kan bli *berørt* av det.

Gatemebling består av et konfliktverksted (trinn 1), etterfulgt av et meglingsverksted (trinn 2) og et instruktørverksted (trinn 3). Verkstedene tilrettelegges av frivillige voksne (i eller utenfor Røde Kors) og ungdommer som har fullført trinn 3 i Gatemebling. Instruktørene i Gatemebling har en grunnutdanning i Gatemebling over 6 dager, etterfulgt av en praksisperiode og en instruktørsertifisering. Dette kommer i tillegg til Røde Kors sin obligatoriske opplæring for alle frivillige.

Tanken bak Gatemebling er å jobbe i mindre grupper over tid fordi endringsprosesser og ferdighetstrening krever tid til refleksjon og øvelse i virkelige situasjoner. Målet er å bidra til å forebygge kriminalitet, vold og destruktiv konflikt blant målgruppen. I Røde Kors sin veileder for aktiviteten skriver Røde Kors at Gatemebling skal:

- Gi ungdom redskaper og ferdigheter innen ikkevoldskommunikasjon, konflikthåndtering og mebling.
- Skape trygge møteplasser hvor ungdom får rom til å uttrykke seg og bygge en positiv identitet rundt utfordrende erfaringer.
- Tilby ungdom alternative arenaer for læring og mestring.
- Styrke ungdoms selvtillit og robusthet i møte med utfordrende situasjoner og konflikter i sin hverdag.

²¹ Gatemebling – Håndbok for instruktører, Norges Røde Kors, 2015

- Legge til rette for at ungdom med ulik bakgrunn kan møtes på like vilkår og utforske temaer som oppfattes som relevante for dem.

I tillegg til det forebyggende arbeidet fungerer Gatemebling også som et verktøy for å løse konflikter og forsone konfliktpartene som ikke evner å løse sine konflikter.

Gatemebling tilbys primært av Røde Kors, men i noen tilfeller også av eksterne samarbeidspartnere slik som skoler, ungdomsklubber og utekontakten. I 2016 var Gatemebling etablert i 11 Røde Korsdistrikter og i 15 byer, og aktiviteten hadde et betydelig omfang²²:

- 1250 ungdommer deltok på gatemeblingsverksteder.
- 74 ungdom deltok i tilrettelagte meglingsprosesser i mer omfattende ungdomskonflikter.
- 360 voksne frivillige og samarbeidspartnere har i 2016 fått verktøy for kommunikasjon og konflikthåndtering med ungdom. Av disse ble 67 utdannet som instruktører i Gatemebling.
- 167 frivillige bidro aktivt i Gatemebling i løpet av året.

5.2 Relevans

Relevans handler blant annet om hvorvidt aktiviteten Gatemebling er egnet til å oppnå de overordnede målsetningene. Med andre ord, om Gatemebling er riktig tilnærming for å gi ungdom verktøy og ferdigheter til å kommunisere og håndtere konflikter på en mer effektiv måte, og i forlengelsen om man bidrar til bedre kommunikasjon og redusert konflikt og vold blant ungdom.

Videre handler en undersøkelse og vurdering av relevansen om hvorvidt Gatemebling treffer deltakernes behov, og om de samsvarer med deres forventninger. Vi har også sett på hvordan rekrutteringen foregår og hvem i målgruppen som nås. Et interessant spørsmål er også hvordan Gatemebling fungerer i relasjon til andre offentlige tiltak.

Den underliggende humanitære målsetningen for aktiviteten er fredsarbeid i fredstid for og med ungdom²³. Som ledd i dette, gjennomføres det verksteder som skal gi deltakerne grunnleggende forståelse for konfliktens natur, samt evner til å løse egne og andres konflikter. Samtidig skal deltakerne få mulighet til å bygge relasjoner, og deltakerne settes i stand til å dele kunnskapen om konflikt og konfliktløsning med andre ungdommer, og involveres i opplæringen av nye ungdommer. De erfarne ungdommene skal dermed i tillegg fungere som rollemodeller. Samlet sett skal Gatemebling på denne måten bidra til redusert konfliktnivå og mindre vold blant ungdommer. Figuren nedenfor illustrer en tenkt virkningskjede (fra aktiviteter til resultater og effekter) for aktiviteten Gatemebling.

²² Årsrapport for omsorgsaktiviteter 2016

²³ Aktivitetsrapport 2014: Gatemebling, Norges Røde Kors, 2015

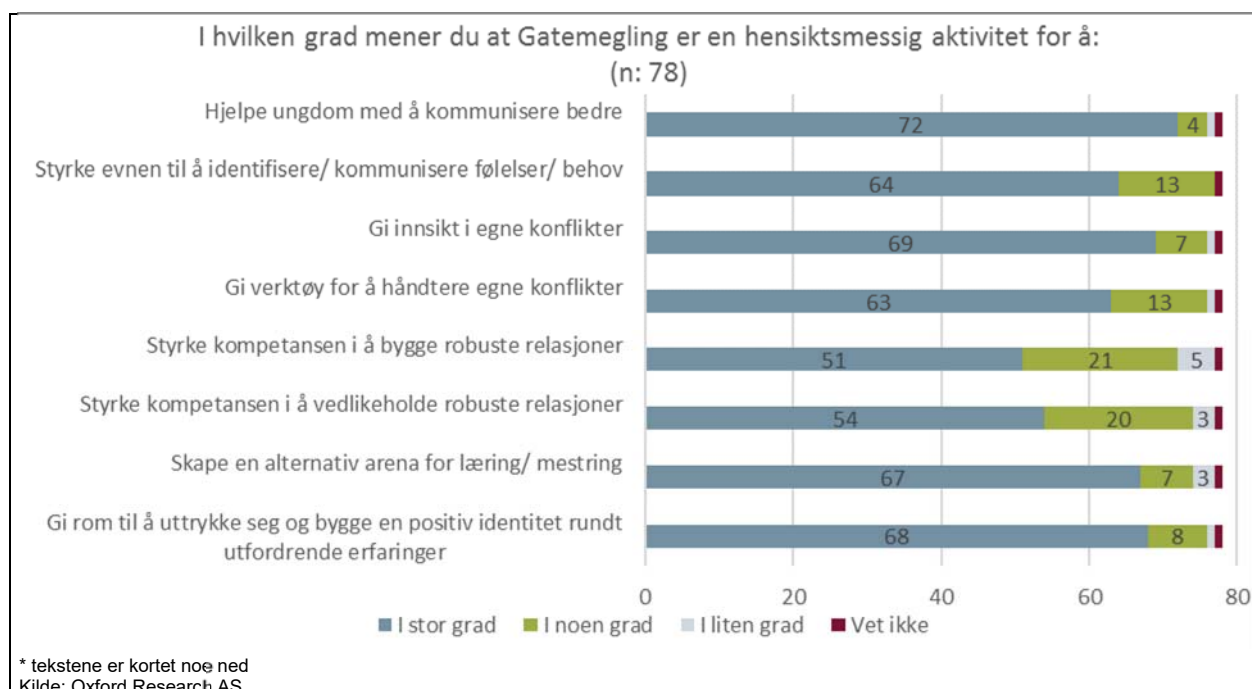
Figur 18: Tenkt virkningskjede for aktiviteten Gatemebling

Instruktørene vurderer Gatemebling i stor grad som en hensiktsmessig aktivitet for å hjelpe ungdom med å kommunisere bedre og gi innsikt i konflikter. Et stort flertall av instruktørene mener også at Gatemebling i stor grad er hensiktsmessig for å gi verktøy til ungdommene for å håndtere konflikter som ungdommene har. Fortellingene og intervjuene med deltakerne peker også i retning av at Gatemebling i stor grad oppleves som relevant og hensiktsmessig for å få innsikt i verktøy for konflikthåndtering. Et hovedinntrykk fra samtale med deltakerne, er at de særlig sitter igjen med en opplevelse av større forståelse for hvordan konflikter oppstår og kan løses. Ungdommene forteller at de særlig husker sjiraffspråket. Ungdommene har også opplevd stor endring i hvordan deltakerne snakket med hverandre. Ungdommene forteller ellers at de opplever at Gatemebling er relevant for alle typer konflikter, både i skolen, blant venner og hjemme. Flere av ungdommene forteller at de har fått en helt ny forståelse av hvordan små ting kan bli til konflikter.

Samlet sett viser funnene at Gatemebling er relevant for å gi innsikt i konflikter og lære seg verktøy for konflikthåndtering.

Figur 19: Instruktørenes vurderinger av Gatemeplings relevans for ungdom (antall)

Videre fremheves det i samtalene med flere frivillige og deltakere at nøkkelen til Gatemeplings høye relevans, er den tilliten Gatemebling har blant ungdommene. Det har også en egenverdi at det er Røde Kors som gjennomfører Gatemebling. De er ikke politi, ansatte på skoler eller på annen måte representerer autoriteter som ungdommene må forholde seg til eller kjenner til fra før. Deltakerne og de frivillige forteller at de mener Gatemebling passer for alle. Argumentet er typisk at alle bør delta, fordi Gatemebling gir grunnleggende kunnskap om kommunikasjon, og er noe som alle burde kunne. Særlig ungdommene forteller konkrete eksempler om ganske omfattende kommunikasjonsutfordringer i ungdomsmiljøene. Ungdommene opplever derfor at det er svært relevant å lære om konflikter.

Hovedinntrykket etter intervjuer med frivillige, samarbeidspartnere og deltakere er at Gatemebling har høy relevans, kan brukes overfor alle og kan nærmest brukes til å løse ethvert problem. På den annen side er det en tvetydighet i informantenes fortellinger og vurderinger. Flere av informantene forteller nemlig at de verkstedene de har deltatt i eller ledet, har hatt flere praktiske utfordringer i *gjennomføringen* som i praksis har redusert hensiktsmessigheten og trolig også resultatene. Ett eksempel er at flere deltakere har falt fra etter andre eller tredje gang (seks ganger er fullført) og at verkstedene den tredje gangen bare har hatt fire-fem deltakere. Det har gjort at ikke alle aktiviteter kan gjennomføres og at metodeboken ikke helt passer i praksis. Et annet eksempel er at flere deltakere og også noen instruktører, forteller om en del utfordringer i praksis når det gjelder oppmøte på tid, noen kommer først etter 30-45 minutter.

Gatemegling har altså meget høy relevans som program gitt at forutsetningene er tilstede for å gjennomføre Gatemegling. Men dersom en trekker inn *gjennomføringsutfordringer* i relevansvurderingen, er bildet noe mer nyansert. Dette er imidlertid et prinsipielt spørsmål. Skal relevansen i dette konkrete tilfellet vurderes som egnethet og i hvilken grad aktiviteten er egnet under ideelle forhold, eller skal relevansen også vurderes i lys av faktiske gjennomføringsutfordringer? Det kan imidlertid også indikere at en faktisk treffer godt primærmålgruppen; de ungdommene som kanskje i en del tilfeller ikke er så disiplinerte og strukturerte. Vi vil redegjøre nærmere for gjennomføringskvalitet i delen om organisering.

5.2.1 Målgruppe og rekruttering

Veilederen for Gatemegling fra 2017 definerer primærmålgruppen for Gatemegling som ungdom i sårbare livssituasjoner, og unge som er i risikozonen for å begå vold og kriminalitet. Videre heter det i aktivitetsrapporten at Gatemegling har *«en stor sekundærmålgruppe av barn og unge i samme aldersspenn som ikke er spesielt utsatt for å utøve vold og kriminalitet, men som er utsatt for å bli berørt av konflikter»*²⁴. Aktiviteten er dermed i stor grad en åpen og ikke-eksklusiv aktivitet.

I 2016 har Gatemegling jobbet spesielt med å nå ungdom i *særlig sårbare livssituasjoner*. Ifølge årsrapport for omsorgsaktiviteter fra 2016 har dette fokuset bidratt til at over 40 % av deltakerne i Gatemegling tilhører denne gruppen (deltakerne er rekruttert gjennom for eksempel politi, konfliktråd, barnevern, asylmottak). Røde Kors understreker samtidig at Røde Kors aktiviteter for barn og unge skal være åpne for alle. Det er også et mål for Røde Kors å bygge relasjoner mellom majoriteten og de som faller på utsiden.

Dualiteten mellom primær- og sekundærgruppen gjenspeiles i intervjuene med ansatte i Røde Kors og frivillige i Gatemegling. En instruktør formulerer det slik: *«Gatemegling er egentlig for all ungdom. Om du er gangster eller liten søt pike, har du behov for konflikthåndtering»*. De intervjuede koordinatorene bekrefter dette, og ser hen til deltakernes ulike bakgrunn når gruppene settes sammen. I denne prosessen kan det være en målsetning om å plassere noen få ungdommer fra primærgruppen i en gruppe av ellers «vanlige» ungdommer²⁵. Fordelen med dette er, ifølge en samarbeidspartner, at Gatemegling ikke blir stigmatiserende, og at deltakerne som rekrutteres fra primærgruppen har mulighet til å knytte positive relasjoner med ungdommer som ikke har samme bakgrunn. Dette bekreftes også av flere instruktører.

Skillet mellom primær- og sekundærgruppen oppleves imidlertid som noe kunstig av flere frivillige. De er tydelige på at alle ungdommer som deltar har en eller form for erfaring med konflikt, og at variasjonen vil være knyttet til grad av erfaring med konflikt og eventuelt vold²⁶, og ikke forhåndsdefinerte kategorier.

²⁴ Aktivitetsrapport 2014: Gatemegling, Norges Røde Kors, 2015

²⁵ Et poeng her er at kun koordinator og den aktuelle samarbeidspartneren kjenner til primærgruppedeltakernes bakgrunner. Med mindre ungdommene deler informasjon om sin bakgrunn med gruppen, vet hverken instruktørene eller de andre ungdommene om de andre deltakernes bakgrunner.

²⁶ Med vold menes ulike former for fysisk vold, men også psykisk vold, trusler, utestengelse m.m.

Deltakerne, men også flere instruktører, mener at Gatemebling passer for all ungdom. Samtidig fremhever både ansatte i Røde Kors og samarbeidspartnere konseptet om *restorative justice*, som Gatemebling bygger på, og koblingen til ungdommer med erfaring fra vold, og viser til at det var i Konfliktrådet at Gatemebling oppstod. Noen intervjuer tyder på at det er en viss spenning knyttet til bredde vs spiss tematikken, det vil si forholdet mellom primær- og sekundærgruppen. Enkelte informanter mener at man har fjernet seg for langt fra den primære målgruppen, mens andre vil understreke at Gatemebling kan passe for alle.

En samarbeidspartner forteller at de bruker Gatemebling som et tiltak for «ytterpunktene», det vil si ungdommer som på den ene siden har en sterkt antisosial atferd og lett får stempelet som bråkmake, og elever som oppleves som veldig sjenerte. I dette ligger at noen ungdommer ikke fanges opp når samarbeidspartneren rekrutterer til verkstedet.

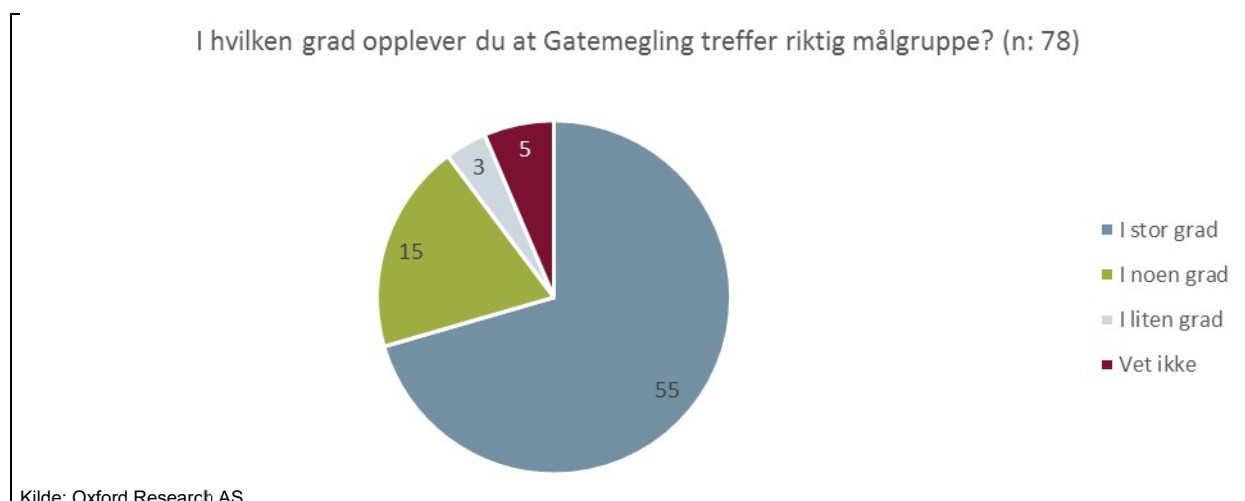
Noen informanter har tematisert betydningen av modenhet og alder. Flere frivillige mener at Gatemebling trolig ikke vil passe for barn i barneskolen. Innholdet i Gatemebling vurderes å være for abstrakt og utenfor barnas rekkevidde. En instruktør mener at Gatemebling forutsetter en viss modenhet som ikke kan forventes hos alle. Dette gjelder også ungdommer som deltar, men som faller fra underveis. Informantenes poeng understreker likevel betydningen av modenhet og evnen til å gripe de abstrakte konseptene. Vi noterer oss at barn i barneskolen faller utenfor de uttalte målgruppene for Gatemebling, som er for ungdom i alderen 13-25 år.

I tillegg gir noen deltakere uttrykk for at de mener at et for stort aldersspenn kan være forstyrrende for gruppedynamikken. En samarbeidspartner som bruker Gatemebling ofte i møtet med ungdommer og unge voksne, tar imidlertid til orde for at Gatemebling også bør innføres på barnetrinnet. Det samme budskapet gjentas av en annen samarbeidspartner hvor Gatemebling har vært gjennomført på en barneskole. I forbindelse med Gatemebling på barneskolen mener informanten at også foreldrene kan ha godt av lære om metodikken i Gatemebling. Vedkommende mener at foreldrene er i en viktig posisjon for å hindre at barna driver med mobbing, og bør få en bevissthet om det.

Språk og etnisitet har også vært diskutert. I observasjon har vi registrert grupper med variert etnisk bakgrunn og språklig nivå. Flere intervjuer tyder på etnisk bakgrunn ikke er en relevant skillelinje når gruppene settes sammen, det kan være både etnisk norske ungdommer og ungdommer med minoritetsbakgrunn, uten at dette i seg selv er en styrende variabel. Samtidig mener flere informanter at deltakerne bør være på et visst språklig nivå for å kunne ha fullt utbytte av verkstedene. En samarbeidspartner mener at Gatemebling ikke vil passe for personer som «*vill slitt i alle kommunikasjonssettinger*», da verkstedene har et stort fokus på kommunikasjon og gruppedynamikk.

Både koordinatorene, instruktører og flere samarbeidspartnere understreker at deltakelsen i Gatemebling skal være frivillig. Ungdommene som deltar som ledd i en straffekjede, skal likevel være der frivillig og på sine premisser. I noen tilfeller er deltakerne ikke der frivillig, eller har lav motivasjon for å delta. For noen kan dette bety frafall – de slutter å komme etter en eller to ganger. Flere instruktører har imidlertid opplevd at særlig disse deltakerne etter hvert har funnet motivasjonen til å delta og fullføre.

Figur 20: De frivilliges vurderinger av hvorvidt Gatemebling treffer riktig målgruppe (antall)

5.2.1.1 Rekruttering av deltakere

Rekrutteringen til verkstedene kan deles i to deler; verksted på skoler etter invitasjon, og gjennomføring av verksted i egen regi. Sistnevnte forutsetter at Røde Kors rekrutterer tilstrekkelig med ungdommer. Her ser vi igjen forskjeller mellom fokusområdene. I Oslo synes ikke rekrutteringen av deltakere til egne kurs, eller til gjennomføringen på skoler å være en like stor utfordring. Vi har fått en tilbakemelding fra en instruktør på at Gatemebling, særlig på kveldstid, konkurrerer med andre fritidsaktiviteter, men utover det blir dette lite problematisert.

I Bergen gjøres mye av rekrutteringsarbeidet av koordinatoren. Dette til tross for at det i utgangspunktet skal være de frivillige som rekrutterer deltakerne²⁷. Til grunn for dette ligger en observasjon at de frivillige har slitt med å 1) nå ut til ungdommene, og 2) få dem til å komme på verkstedene. I Bergen har koordinatoren derfor valgt å rekruttere ungdommer sammen med samarbeidspartnere og offentlige aktører, og delvis fra andre Røde Kors-aktiviteter.

I rekrutteringsstrategien overfor ungdom vektlegges engasjement og involvering helt fra begynnelsen. Likevel oppleves rekrutteringsterskelen som for høy. Grunnen til det er sammensatt, men handler trolig om at tradisjonell kommunikasjon som foredrag og innlegg ikke er tilstrekkelig for å mobilisere målgruppen. Videre forutsetter gjennomføringen av verkstedene planlegging og en forpliktelse fra ungdommens side til å møte opp. I forbindelse med det må deltakerne oppgi kontaktinformasjonen sin. Dagens løsning beskrives av en informant i Røde Kors som tungvint for brukerne, og som en barriere for at ungdommene melder seg på verkstedene. Vedkommende mener at *målet* må være at terskelen er lavest mulig: «*Det skal ikke være annerledes enn rekruttering til et gitarkurs*».

²⁷ Gatemebling - Håndbok for instruktører, Versjon 1.1, Norges Røde Kors, 2015

Rekruttering, særlig rettet mot sårbare grupper, herunder barn og ungdom under barnevernet, enslige mindreårige, og ungdommer som sliter sosialt eller psykisk, kan være særlig utfordrende. En instruktør resonnerer:

Litt av utfordringen er at en del av målgruppene, de sårbare med størst behov, er vanskeligst å nå ut til. Vi har hatt noen suksesshistorier med miniverksteder hvor vi får god kontakt, men vi får de ikke over på de regulære verkstedene. Kanskje vi jobber for lite med denne gruppen? Her har tillit mye å si. De trenger mer oppfølging, men slik er ikke Gatemebling bygd opp.

Vi når for det meste skoler og prøver å rekruttere fra de andre samarbeidspartnerne. Det går via koordinator, men ideen kan komme fra de frivillige.

I Tønsberg er rekrutteringsstrategien en annen, der forsøker Røde Kors å rekruttere fra miniverkstedene (kurs på 3-8 timer²⁸) og prøver å få deltakerne over på de regulære verkstedene. Videre arbeides det opp mot kriminalomsorgen for å få med ungdom som har fått samfunnsstraff. I tillegg ønsker man å få med ungdom som benytter Fellesverket i Tønsberg²⁹.

En utfordring som går på tvers av byer er å formidle hva Gatemebling går ut på. Flere steder mener informantene at navnet på aktiviteten er misvisende, da man ikke har «gata» i deres byer. Dessuten impliserer «megling» at det dreier seg om et tiltak for å håndtere eksisterende konflikter. Dette kan tilsløre at Gatemebling kan være nyttig for alle, også dem som ikke står i en konkret konfliktsituasjon. Flere informanter forteller at det kan være vanskelig i den innledende samtalen med potensielle kandidater å få frem tydelig hva aktiviteten går ut på. Noen foreslår at navnet endres til «Konflikthåndtering». Andre etterlyser veiledning fra Norges Røde Kors til hvordan de kan bli bedre til å markedsføre Gatemebling.

Unntaket fra utfordringen over er ungdommene med samfunnsstraff. Her forteller informantene i Konfliktrådet og i Røde Kors at de følger en strategi for å få ungdommene med på Gatemebling, med forsiktig orientering om muligheten for å få med ungdommen det gjelder. Dette synes å ha fungert i de fleste tilfellene.

Flere deltakere forteller også om at det går lang tid mellom verkstedene, noe som kan hindre rekrutteringen til verkstedene.

Inntrykket fra samtaler med skoler i Oslo og Bergen, hvor Røde Kors har vært invitert, tyder på at Røde Kors i liten grad behøver å gjøre en innsats for å selge seg inn. Skolene er selv på utkikk etter egnede tiltak for å løse et problem de har identifisert, som regel mobbing eller et dårlig læremiljø. I ett tilfelle nevnes også frafall. I noen tilfeller valgte skolene Gatemebling fordi de bevisst ønsket et tiltak som ikke kommer fra det offentlige, mens det i andre tilfeller har vært nesten tilfeldig. En lærer forteller

²⁸ Det står i instruktørhåndboken; «På miniverksteder gjennomfører man noen øvelser fra Gatemebling uten at deltakerne må binde seg til å være med på et helt verksted. Miniverkstedene er en fin måte å vise fram metodikken med tanke på å rekruttere deltakere inn til kurs.»

²⁹ Fellesverket er et ungdomshus i regi av Røde Kors.

at skolen hadde vurdert flere tilbud for å jobbe med læringsmiljø, men at de var for dyre. Denne skolen ble oppmerksom på Gatemebling gjennom en anbefaling fra en forelder.

Det er identifisert få eksempler på skoler som benytter Gatemebling *forebyggende*. I stedet blir Gatemebling et avbøtende tiltak. Dette kan henge sammen med at skolene har andre, faste forebyggende tiltak. Det er således ikke en målsetning for Gatemebling å være et forebyggende tiltak i en skolesetting.

5.2.2 Deltakernes behov og forventninger

Instruktørene forteller at ungdommene som deltar på kursene har behov for å bli bedre kjent med seg selv og sine utfordringer. Videre ser instruktørene at en del deltakere, særlig dem som knyttes til primærgruppen, har behov for å bli lyttet til.

Når deltakerne forteller oss om sine behov, fremhever de i all hovedsak sine opplevde behov om å kunne unngå å havne i konflikter, eller at de har behov for å løse konflikter de blir involvert i. Noen forteller også om et behov for tilknytning til en gruppe, eller et ønske om nettverksbygging.

I den grad deltakerne har forventninger til Gatemebling, handler disse om konflikthåndtering hos deltakerne selv, og delvis hos andre rundt deltakerne. En rekke intervjuer med både deltakere og instruktører tyder imidlertid på at mange deltakere ikke har klare forventninger til eller kunnskaper om Gatemebling før de deltar. Flere informanter ser årsaken til dette i aktivitetens navn. «Gatemebling» kan oppleves som intetsigende, særlig fordi mange ungdommer ikke føler at de har et forhold til «gata». På den annen side opplever instruktørene at deltakerne får den informasjonen de trenger i forkant av verkstedene. Intervjuer med noen deltakere og noen frivillige indikerer videre at Gatemebling er en aktivitet som først og fremst må oppleves. Det ligger i prosessen og den aktive deltakelsen. Det kan også være medvirkende til at få av de deltakerne vi har snakket med hadde spesifikke forventninger til hva Gatemebling skulle være.

Over to tredjedeler av instruktørene svarer i spørreundersøkelsen at Gatemebling i stor grad møter deltakernes behov og forventninger.

Samlet sett peker materialet mot at Gatemebling i stor grad er egnet til å møte deltakernes behov. Resultatene i Gatemebling tyder også på at deltakerne som fullfører opplever at Gatemebling dekker behovene deres på en god måte. Evalueringen viser imidlertid at deltakerne ikke har noen spesifikke forventninger eller kunnskaper til Gatemebling. Det er først når de har deltatt en gang, at de får forståelse og innsikt i hva Gatemebling er.

5.2.3 Forhold til andre liknende tiltak

Et hovedmål med Gatemebling er at Gatemebling er en synlig aktør innen konfliktforebyggende arbeid med ungdom. Relatert til dette målet er etter Oxford Researchs oppfatning spørsmålet om hvordan Gatemebling fungerer i relasjon til andre offentlige tiltak.

Vi ser at Gatemebling er en aktivitet med et betydelig omfang. Det i seg selv indikerer at Gatemebling er en synlig aktør i visse byer. Hovedinntrykket er videre at synligheten varierer med aktivitetsnivået på det enkelte sted som har Gatemebling og hvor godt forankret aktiviteten er blant sentrale samarbeidsaktører.

Vi finner at Gatemebling er en aktivitet som i betydelig grad er noe særegent og ikke i konkurranse med eksisterende offentlige tiltak. Hovedgrunnen er delvis selve prosessmodellen og at det ikke er mange andre liknende tilbud. Videre kan det være en fordel, særlig for de utsatte gruppene, at det er Røde Kors og ikke myndighetene, som står for aktiviteten. Gatemebling blir slik sett et *uniket* forbyggende tiltak. Gatemebling ser ut til på å fungere som et *supplement* til det volds- og konfliktforebyggende arbeidet som det offentlige driver. Et liknende poeng kommer også frem i en behovsvurdering en lokalforening har utført i forkant av oppstarten av aktiviteten i en by.

Som vi kommer tilbake til er imidlertid arbeidet med å forankre Gatemebling hos samarbeidspartnere og det offentlige hjelpeapparatet ressurskrevende.

5.3 Organisering

Dette kapittelet tar for seg sentrale trekk ved organiseringen av Gatemebling. Dette handler om både det administrative og tilretteleggende arbeidet som gjøres i lokalforeningen og i distriktet, rekrutteringsarbeidet og den konkrete gjennomføringen av verkstedene. I tillegg belyser vi kort mekanismene for kvalitetssikring og suksessfaktorene som er identifisert.

Aktiviteten gjennomføres lokalt av lokalforeningene, og i noen tilfeller av distriktene. Verkstedene gjennomføres av de frivillige (heretter kalt instruktører), med støtte fra en lokal eller regional koordinator som har i oppgave å planlegge, drifte og styre gatemeblingsaktiviteter, og ved behov bidra i gjennomføringen av verkstedene. Videre har Gatemebling tonasjonal fagansvarlig som bidrar med koordinering og faglig (videre-)utvikling av aktiviteten.

Vi vil kort tematisere rolleavklaringen mellom Røde Kors og andre aktører på feltet. I alle de tre byene som er undersøkt, har Røde Kors oppsøkt relevante offentlige aktører og hatt dialog om samarbeid. I Oslo og Bergen har Røde Kors så langt vi kan se, lyktes med å finne sin plass. Både politiet, Konfliktrådet og skolene bruker Gatemebling. I Tønsberg hvor man har en 30 %-stilling fordelt på to ansatte, har man ikke kommet like langt. I alle byene er det imidlertid klart at Gatemebling ikke konkurrerer med andre tiltak. Gatemebling skal fungere som et supplement til det offentlige tilbudet overfor primær- og sekundærgruppen.

Innretning

Som de andre Røde Kors-aktivitetene er en nøkkelkomponent i Gatemebling de frivillige lokalt og regionalt, som får støtte av sin koordinator. Blant instruktørene er det noen som fungerer som aktivitetsledere, i tillegg til å være instruktører. Mens instruktørene primært har ansvar for å holde og lede verkstedene, og delvis rekruttere til aktiviteten, bidrar koordinatoren med en rekke

støtteoppgaver. Disse er beskrevet i instruksen for gatemeglingskoordinatorer, og omfatter blant annet:

- Rekruttering og kvalitetssikring av frivillige
- Etablering og vedlikehold av relasjoner med samarbeidspartnere
- Veiledning av og støtte til de frivillige
- Tilrettelegging for erfaringsutveksling og arrangering av møteplasser
- Sikring av inntekt via offentlige og private givere, samt rapportering på midlene

- Sikring av lokal forankring og bærekraftige strukturer
- Drifte og administrere aktiviteten, herunder planlegging av verksteder og andre relaterte oppgaver, samt synliggjøring av aktiviteten, og følge opp de frivillige

I fokusområdene Oslo, Bergen og Tønsberg er det imidlertid store forskjeller i den lokale organiseringen. Vi har derfor valgt å beskrive organiseringen slik den er i hvert enkelt fokusområde.

Oslo har lengst erfaring med Gatemegling, da aktiviteten oppstod i hovedstaden. I dag er det ansatt to koordinatore som administrerer aktiviteten. Virksomheten er i stor grad knyttet til rekruttering og opplæring av frivillige og samarbeidspartnere, og administrativt arbeid, herunder tilrettelegging for verkstedene og arbeid for å oppnå finansiering. De frivillige vi har snakket med opplyser om at de får god støtte fra koordinatorene i alle situasjoner, og at koordinatorene er lett tilgjengelige.

Det er høy grad av spesialisering, ved at de frivillige er delt inn i seks grupper. Det er fire grupper med tilknytning til Røde Kors-ressurssentre, en gruppe med særskilt ansvar for megling, og en arrangement- og workshopgruppe som bistår instruktørene, og som planlegger arrangementer. Likevel oppstår det ikke siloer mellom enhetene, forteller en instruktør; Det er samarbeid på tvers, og lav terskel for å ta kontakt med hverandre og planlegge aktiviteter i felleskap. Også kontakten mellom Gatemegling og Røde Kors-ressurssentrene beskrives som god og produktiv.

Koordinatorene vurderer organiseringen og arbeidsmåten i Oslo Røde Kors som «veldig strukturert».

Tilgangen på frivillige i Oslo beskrives generelt som god og lett, men det er likevel pekt ut som en utfordring at frivillige slutter og at det dermed oppstår behov for å lære opp nye instruktører.

I **Bergen** har Gatemegling vært i drift i fem år. Lokalforeningen har en koordinator som jobber med å gjøre Gatemegling kjent i det offentlige og på aktuelle skoler. Videre jobber koordinatoren med rekrutteringen til og planleggingen av verkstedene. Ansvar for gjennomføringen er i utgangspunktet lagt til instruktørene, men vi har også eksempler på tilfeller hvor koordinator sammen med en instruktør har gjennomført verksted.

Samarbeidet mellom koordinator, aktivitetsleder og de frivillige beskrives som godt; Det er en god dialog mellom partene, og de frivillige involveres i planleggingsprosessene. Noen informanter opplever

at det formelt sett er uklarheter i oppgavefordelingen mellom partene, men at dette i praksis løses gjennom god kommunikasjon mellom dem. Det er vårt inntrykk at det er mindre faste strukturer i Bergen enn det er i Oslo.

Til forskjell fra Oslo, er arbeidet ikke organisert i ulike grupper med geografisk eller arbeidsoppgaverelatert spesialisering. Samtidig gjennomføres Gatemegling i mindre skala.

Rekruttering av frivillige blir ikke problematisert i Bergensintervjuene. Derimot synes rekruttering av *deltakere*, og delvis innpass i det offentlige hjelpeapparatet å være en utfordring.

Tønsberg er det tredje fokusområdet i denne evalueringen. Her er Gatemegling ikke knyttet til lokalforeningen, men til distriktet. Det er to koordinatorene i Vestfold Røde Kors, som til sammen deler en 30 %-stilling mellom seg. De frivillige er heller ikke låst til sine lokalforeninger, men reiser mellom byene i Vestfold i forbindelse med verkstedene.

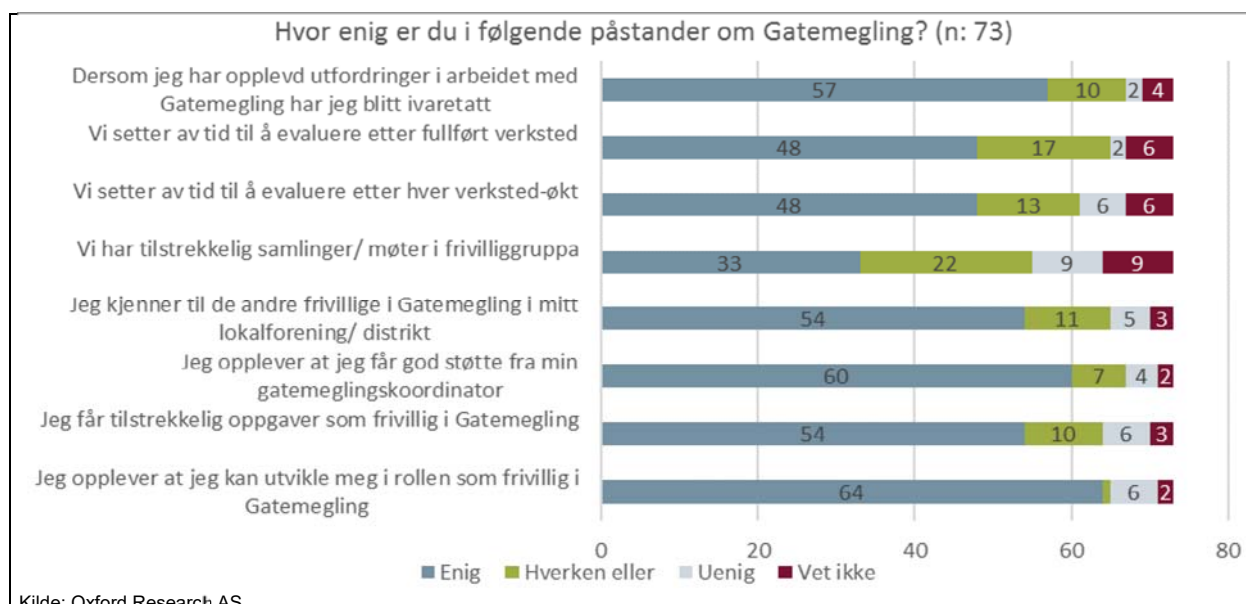
I Vestfold har det vært en utfordring å få rekruttert nok frivillige, og til å bygge opp ønsket kapasitet. Dette har ført til at koordinatorene har gjennomført verksteder selv. Videre har det ikke vært gjennomført meglingsverksted (trinn 2) grunnet manglende kompetanse.

Utfordringene informantene identifiserer handler både om rekruttering av frivillige til Gatemegling, men også om å nå ut til offentlige aktører og samarbeidspartnere, og derfra videre til potensielle deltakere. En særlig utfordring her har vært at man ikke har frivillige som kan gjennomføre verksted på dagtid. Samtidig er det dette som etterspørres, fremfor verksted på kveldstid, når verkstedene kan kollidere med fritidsaktiviteter, eller foregår utenfor skolens rammer.

Koordinatorerne forteller videre at Gatemegling ikke er deres primærrområde. Dette gjør det vanskelig for dem å sette av tilstrekkelig med tid til å selge inn Gatemegling hos offentlige aktører.

På **landsbasis** synes instruktørene å være fornøyde med styringen og tilretteleggingen av Gatemegling gjennom koordinatorene, og seg imellom, som figuren nedenfor viser.

Figur 21: De frivilliges opplevelser av lokale forhold og ansattstøtte (antall)

Et moment som er belyst i denne evalueringen er hvorvidt Gatemebling og gjennomføringen av aktiviteten passer for målgruppen.

Forholdene rundt verkstedene synes å være godt tilpasset ungdommene. Noen verksteder gjennomføres på skolene, mens andre finner sted i Røde Kors sine lokaler. Lokalene har ikke vært problematisert i intervjuene eller i spørreundersøkelsen, og inntrykkene fra observasjon tyder på at verkstedene kan gjennomføres mange steder uten at dette har en særskilt påvirkning på gjennomføringskvaliteten. Noen faktorer i omgivelsene, som støy eller kulde kan spille inn, men blir tatt hånd om av instruktørene. Andre faktorer, som matservering, synes å bidra positivt. En instruktør formulerer det slik:

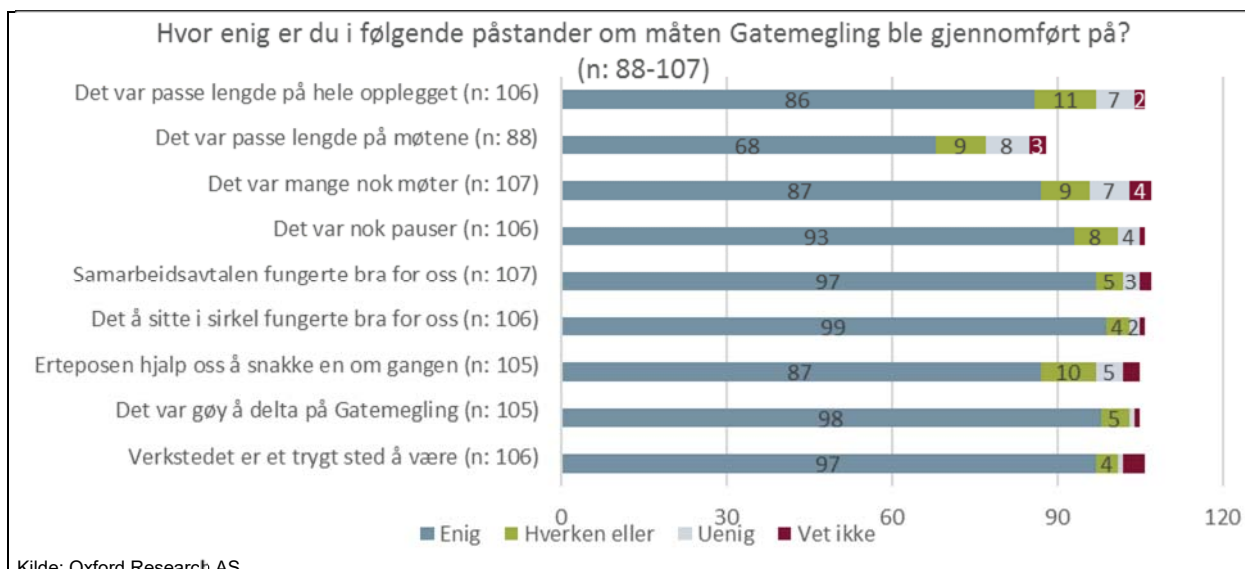
En faktor som er viktig er det å spise sammen. Det synes jeg er viktig å vektlegge. Det skaper god kontakt, det å lage mat sammen og spiser sammen. Det er en kvalitet jeg verdsetter. Kursene er ofte spekket med mange oppgaver på kort tid. Da kan jeg savne romslighet.

Våre inntrykk fra observasjon stemmer godt overens med instruktørens beskrivelse, både med hensyn til mat, men også tid. Vi har opplevd tettpakkede programmer med mange aktiviteter. På noen verksteder har det vært nødvendig å utsette øvelser til neste møte. Samtidig blir ikke dette oppfattet som problematisk fra deltakerne, hverken i intervjuene eller i spørreundersøkelsen. De fleste deltakerne i undersøkelsen er fornøyde med de tidsmessige rammene. De frivillige er det til en mindre grad, men fortsatt mener et flertall at tidsrammene passer. Noe som imidlertid kan oppleves som en utfordring, er at det kan gå lang tid mellom verkstedene, som sitatet nedenfor illustrerer:

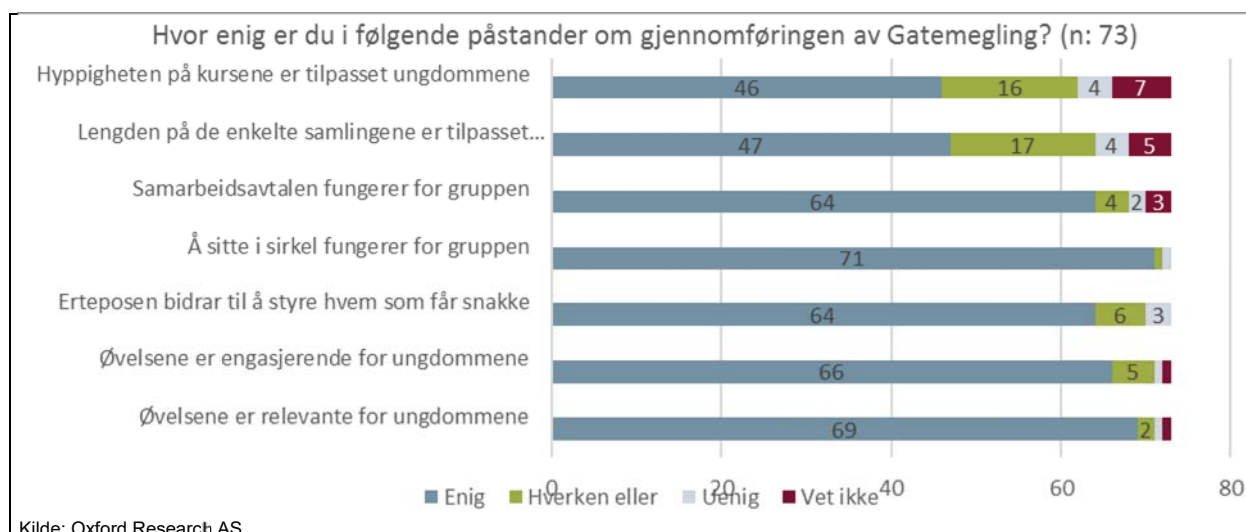
Dessverre lang venting. Mange kunne tatt trinn 2, de føler en tilknytning til gruppen sin og kunne tenkt seg å fortsette. Den tilknytningen er ganske sterk. Mange vil fortsette, bare for å kunne være med gruppen. Men hvis det går for lang tid, da forsvinner følelsen av å være sammen.

I Gatemebling benyttes en rekke verktøy for å styre gruppen. I starten enes deltakerne om noen felles spilleregler som formaliseres i en samarbeidsavtale. Denne inneholder som regel et taushetsløfte fra deltakerne. Under verkstedene sitter deltakerne i sirkel. For å styre hvem som snakker, benyttes erteposen som sendes videre til neste deltaker når en deltaker eller instruktør er ferdig med å snakke. Virvelvind benyttes for å skape energi og bryte opp strukturer i gruppen. Dette fungerer ved at en roper virvelvind og alle må finne seg en ny plass. Dataene tyder på at disse verktøyene fungerer etter hensikt.

Figur 22: Deltakernes vurderinger av gjennomføringskvaliteten i Gatemebling (antall)

Figur 23: Instruktørens vurderinger av gjennomføringskvaliteten i Gatemebling (antall)

Øvelsene synes også å fungere godt. Flere frivillige mener at Gatemebling fungerer så bra fordi det er lystbetont, og på grunn av måten øvelsene er lagt opp på. En deltaker skriver i spørreundersøkelsen:

Det at vi hadde mange forskjellige øvelser og leker, som hadde meninger bak dem, men også var gøy å delta i. I tillegg var det ulike øvelser man måtte bruke tid på å tenke igjennom på ulike løsninger sammen, som virkelig fremmet samarbeid, og løsnings øvelser.

Flere deltakere forteller at øvelsene oppleves som en sterk kontrast til vanlig klasseromsundervisning, og at dette bidrar til å gjøre det veldig engasjerende å være med på verkstedene. Samtidig er øvelsene lærerike. De fleste deltakerne vi har intervjuet forteller at øvelsene setter i gang refleksjoner og tankeprosesser hos dem. Svarene i spørreundersøkelsen illustrerer dette. Deltakerne opplever Gatemebling som en gøy aktivitet, og instruktørene opplever at øvelsene vekker engasjement hos deltakerne, samtidig som de er relevante for dem. I spørreundersøkelsen har vi undersøkt med deltakerne hva de mener har gjort det lett å lære. Flere av tekstsvarene trekker frem nettopp øvelsene og lek. Dette er illustrert av tilbakemeldingene i surveyen, som vist i tabellen under.

Tabell 9: «Typiske» tilbakemeldinger fra deltakerne i spørreundersøkelsen

Utvalgte svar på spørsmålet «Var det noe som gjorde det spesielt lett/gøy å lære?»
• Aktive instruktører som inkluderte ALLE. Selv fyren som satt og var helt stille• Det at vi hadde mange forskjellige øvelser og leker, som hadde meninger bak dem, men også var gøy å delta i. I tillegg var det ulike øvelser man måtte bruke tid på å tenke igjennom på ulike løsninger sammen, som virkelig fremmet samarbeid, og løsnings øvelser• Engasjerte og "lekne" instruktører med sans for en blanding av drama, alvor og humor! Også en flott sammensatt deltakergruppe på 8 stk• Energizer• Likte at det ble brukt leker for å hjelpe å forstå situasjonen
Kilde: 135 fritekstsvar fra surveyen til deltakere på Gatemebling

Noen tilbakemeldinger gjennom intervjuer og spørreundersøkelsen antyder at deltakernes opplevde utbyttet kan bli redusert av bråk fra utenfor, eller av noen deltakere som forstyrrer gruppen. Noen deltakere mener også at teoridelen i stoffet kan være vanskelig. Tilbakemeldingene som er kommet inn gjennom spørreundersøkelsen er sammenfattet i tekstboksen nedenfor. Vi understreker at tilbakemeldingene om forhold som hindret læring er i klart mindretall i datagrunnlaget.

Tabell 10: «Typiske» tilbakemeldinger fra deltakerne i spørreundersøkelsen

Utvalgte svar på spørsmålet «Var det noe som gjorde det spesielt vanskelig å lære?»
• At det kunne være litt mye støy noen ganger.• Det er veldig mye teori å huske så det er ikke alltid like enkelt• Ikke så mye, kanskje litt språk• Litt mye mas i en gjeng som har kjent hverandre lenge• Nei jeg tror ikke det
Kilde: 135 fritekstsvar fra surveyen til deltakere på Gatemebling

Både i intervjuene og i spørreundersøkelsen gir deltakerne uttrykk for at de er godt fornøyde med instruktørene. En deltaker sier: «Instruktørene er ulike, men alle har sine positive sider som de bringer inn i verkstedene. Det er bra at de er forskjellige. Det de har til felles er at de er så positive.» Andre deltakere beskriver instruktørene som veldig flinke og engasjerte. Også det at instruktørene selv ikke er særlig mye eldre enn mange av deltakerne, trekkes frem som noe positivt.

For noen deltakere kan instruktørene også være rollemodeller:

Instruktørene er rollemodeller. De har mer kunnskap enn oss og de kan veilede oss frem til gode løsninger, men i tillegg så er det sånn at når de kommer opp i sine konflikter så kan de fortelle om egne opplevelser. Ofte forteller de at de ikke alltid løste konflikten på en god måte. De kan fortelle hva de har lært av det. Jeg synes det er veldig bra at rollemodeller har noen feil, man lærer jo av feilene sine og at de ikke er helt sånn perfekte.

I spørreundersøkelsene svarer ni av ti deltakere at de er enige i påstandene «Jeg følte at instruktørene så og hørte meg» og «Instruktørene var flinke (til å forklare)»

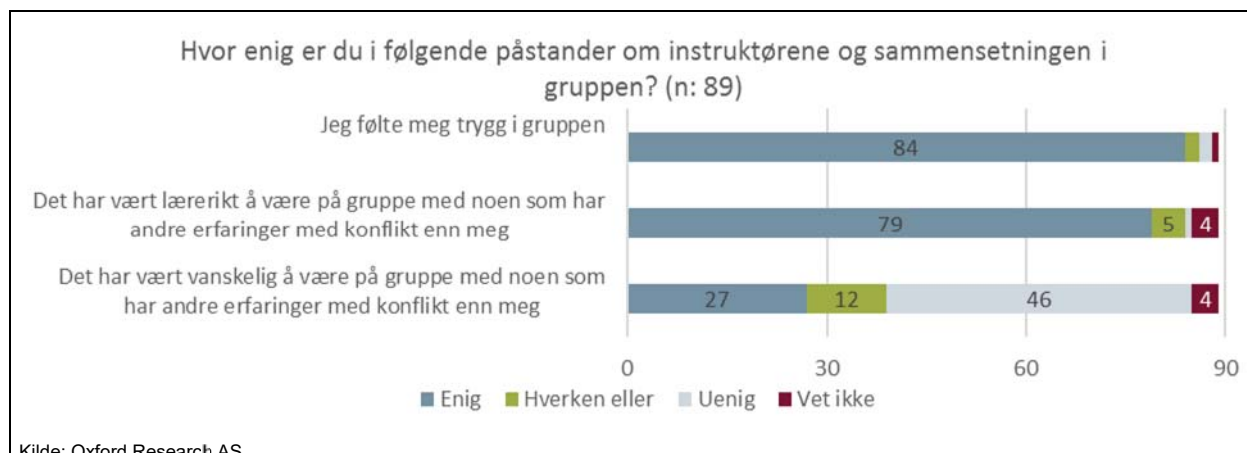
Gruppensammensetningen og -dynamikken har en betydning for verkstedets suksess. En koordinator forteller at en av de viktigste faktorene er å sette sammen en gruppe som vil fungere. Vi har i observasjon erfart begge deler. Vi har sett godt fungerende grupper hvor de fleste deltakerne har vært åpne, delt erfaringer og har vist oppriktig interesse for hverandre. Vi har imidlertid også opplevd en gruppe hvor noen deltakere med lav motivasjon trakk gruppedynamikken i en destruktiv retning. Denne gruppen hadde kommet over halvveis i prosessen.

En instruktør med mye erfaring med ungdommer som defineres i primærgruppen for Gatemebling, forteller:

Det som har fungert godt i mine grupper er en god blanding. Grupper skal fungere. Gatemebling kunne også fungert med ungdom med problemer, men det gir en drøyt hjelp å ha vanlige ungdom. Men «problemungdommen» er flinke til å prate for seg. De har mye initiativ. Det er ofte dem som løser oppgavene de får. Alle trenger å oppleve mestring. Har også hatt mye ressurssterke ungdom. De kan være med å dra inn gruppa når det blir litt dårlig stemning. Blandet rekruttering har bidratt til suksess.

De fleste deltakerne mener at det har vært lærerikt å være på gruppe med andre. Deltakerne vet ikke på forhånd hvilken bakgrunn de andre deltakerne har. Samtidig er det noe de oppdager etter hvert. Intervjuene med ungdommene tyder på at dette oppleves som lærerikt. De aller fleste deltakerne svarer at de følte seg trygge i gruppene. Det er imidlertid en del som opplever at det vært vanskelig å være på gruppe med andre som har en annen konfliktbakgrunn enn dem selv.

Figur 24: Deltakernes opplevelse av gruppesammensetningen

Et annet forhold knyttet til gruppesammensetningen er språklige barrierer. Dette er tematisert i flere intervjuer. Det forutsettes et minimum av språkkunnskaper for å kunne delta og bidra i verkstedene.

5.3.1 Opplæring, oppfølging og kvalitetssikring

Gatemebling har på plass strukturer for opplæring og kvalitetssikring av instruktørene. Ungdommene som etter å ha fullført konfliktverkstedet ønsker å bli frivillige i Gatemebling, kan delta i instruktørverkstedet (trinn 3) hvor de gis den nødvendige kompetansen til å dele kunnskap om konflikthåndtering med andre. Etter fullført trinn 3 kan ungdomsinstruktøren lede verksteder for andre ungdommer, men alltid med støtte og veiledning fra voksne instruktører³⁰. Voksne som ønsker å bli instruktører kan delta på instruktør opplæringen for voksne, som omfatter en 36 timers grunnopplæring, en praksisperiode og en instruktørsertifisering. Dette kommer i tillegg til den obligatoriske opplæringen for frivillige i Røde Kors. Gjennom kvalitetssikringen av instruktørene stiller Røde Kors en rekke krav til de frivillige (se tekstboksen nedenfor). Andre kvalitetssikringstiltak er tilrettelegging fra Røde Kors sin side for erfaringsutveksling på tvers og faglig påfyll fra sentralt hold.

Videre gjelder generelle retningslinjer for gjennomføring av verkstedene, herunder at det alltid skal være to eller flere instruktører som holder et verksted, at verkstedene følger de oppsatte malene i instruktørhåndboken (noen aktiviteter ligger fast, andre kan tilpasses etter instruktørens forgodtbefinnende), og at instruktørene skal sende inn rapport fra verkstedene.

³⁰ Håndbok for instruktører, Gatemebling, Norges Røde Kors, 2017

Tabell 11: Kvalitetssikring av instruktørene i Gatemebling

Frivillige i Gatemebling:

- Har sendt inn motivasjonsbrev, vært på intervju og er blitt godkjent som frivillig i aktiviteten.
- Har deltatt på Instruktørverksted i Gatemebling (36 timer), gjennomført praksisperiode (18 timer) og deltatt på Instruktørsertifisering (15 timer)
- Har underskrevet Frivilligavtale og Røde Kors Etikk- og taushetserklæring
- Har levert Barneomsorgsattest
- Opptrer i tråd med Røde Kors Bestemmelser for arbeid med barn og unge
- Har deltatt på øvrig obligatorisk opplæring for frivillige i Røde Kors, dvs. Introduksjon til Røde Kors (3 timer) og Førstehjelpskurs (5 timer) og Psykososial førstehjelp (3 timer).
- Deltar årlig på minimum 2 samlinger og temakvelder i regi av Røde Kors for å sikre personlig utvikling i rollen og faglig oppdatering.
- Stiller på oppfølgingsamtale med koordinator i Gatemebling minimum 2. hvert år

Kilde: Røde Kors sin veileder for Gatemebling

De intervjuede instruktørene er veldig positive til opplæringen, og mener de har fått det de trenger for å være gode instruktører. Dette samsvarer med spørreundersøkelsen hvor så godt som alle instruktørene svarer at de har fått opplæring (instruktørverkstedet), at den har vært forståelig, relevant og anvendelig, og at den har gjort dem trygge på rollen som instruktør. Det er noen forbedringsforslag; noen opplever at instruktørverkstedet er for teoretisk og for lite praktisk, mens andre mener at det går for lang tid mellom opplæringen og første gangen de får brukt kunnskapen som instruktører i et verksted. Flere opplever også at opplæringen – og manualen for planleggingen av verkstedene – er for rigid. For eksempel nevner en instruktør at vedkommende kunne tenkt seg større grad av frihet til å selv designe aktiviteter. Et innspill fra en erfaren instruktør:

Boken har ikke svart på alt. Kunne tenkt oss et rekrutteringskurs.

I Oslo bistår koordinatorene med oppfølging, støtte og råd underveis. Dette gjelder både instruktørene i Røde Kors og samarbeidspartnerne som gjennomfører Gatemebling på egen hånd. Instruktørene forteller at Oslo Røde Kors har korrigert samarbeidspartnere som ikke har fulgt metoden. Samarbeidspartnerne ser verdien i denne kontakten med Røde Kors.

En samarbeidspartner i Oslo sier følgende:

Det er klart at det er viktig med kvalitetssikring. Gjennom instruktørverkstedet blir vi og Røde Kors godt kjent med hverandre. Røde Kors gjør seg veldig tilgjengelig. Men vi har ikke vært flinke nok til å bruke det, det har ikke hatt kapasitet til.

Koordinatorernes støttfunksjon blir også tydelig i spørreundersøkelsen til instruktørene (se Figur 21), hvor de fleste instruktørene svarer at de blir ivaretatt av sine koordinatorene dersom de opplever utfordringer, og at de får god støtte fra sine koordinatorene.

Av koordinatorene oppleves Norges Røde Kors som en god faglig støtte. Dette er særlig tydelig i Bergen og Tønsberg, hvor koordinatorene understreker tilgjengeligheten og nytten av det nasjonale leddet. Koordinatorerne ser også stor verdi i de nasjonale faglige samlingene og telefonmøtene.

I observasjon har vi vært vitne til et evalueringsmøte på slutten av dagen. I møtet diskuterte instruktørene dagen som har vært, deltakerne, aktivitetene, og planla neste gjennomføring. Her ble manualen fulgt, samtidig som også egne refleksjoner fikk plass. I spørreundersøkelsen (se Figur 21) svarer omtrent halvparten av instruktørene at de setter av nok tid til evaluering etter møtene, og på slutten av trinnet.

5.3.1.1 Identifiserte suksessfaktorer

På tvers av byene er det enighet om at koordinatorstillingen betyr mye for arbeidet med Gatemebling. Intervjuene viser at koordinatoren er sentral i å bygge opp og vedlikeholde aktiviteten og frivillige, få innpass på skolene, samt rekruttere deltakere til verkstedene. Samtidig synes effekten av koordinatorstillingen å henge sammen med hvem som bekler stillingen.

Informantene i Oslo, Bergen og Tønsberg er også enige om viktigheten av å ha kompetente instruktører på plass, selv om det begrunnes ulikt. I Oslo handler det om å holde på kompetansen man har bygget opp, mens informantene i Tønsberg trenger kompetente frivillige for å etablere og skalere opp tilbudet. I Bergen knyttes argumentasjonen hovedsakelig til kvaliteten i gjennomføringen av de enkelte verkstedene.

I Oslo trekker informantene i tillegg frem viktigheten av en stabil og forutsigbar pengestrøm. Sene og usikre utbetalinger skaper usikkerhet for lokalforeningen, forteller informanten.

Informantene i Tønsberg og Bergen mener videre at det å sikre høy motivasjon blant deltakerne, helt fra starten, er en forutsetning for at verkstedet lykkes. Dette nevnes i intervjuene i sammenheng med rekruttering og markedsføringen av aktiviteten, og de utfordringene man ser der.

I den praktiske gjennomføringen i Oslo og Bergen har instruktørene merket seg at tidspunktet har noe å si. Utover våren blir det oftere kollisjon med fridager, skoleprøver eller fritidsaktiviteter (for

eksempel nevnes fotballturneringer). Instruktørene mener at det blir færrest kollisjoner på vinteren, og at det derfor er det beste tidspunktet å gjennomføre verkstedene på.

5.4 Betydning

Dette kapittelet tar for seg betydningen av Gatemegling, primært for ungdommene, men også for frivillige og samarbeidspartnere. Det forventes at deltakerne skal få en bedre forståelse av konfliktens natur, samt verktøy til å løse egne konflikter, og eventuelt hjelpe andre som har konflikter. Verkstedene skal også være en arena for diskusjon og relasjonsbygging. På sikt skal Gatemegling bidra til redusert vold og konfliktnivå, og bedre kommunikasjon blant ungdom. Vi har også belyst eventuelle utilsiktede virkninger av deltakelsen i Gatemegling.

Tabell 12: Identifiserte tilsiktede og utilsiktede effekter for deltakerne, utfra ulike informantgrupper

Nivå	Effekt for deltakerne	Deltakere	RK-ansatte & frivillige	Samarbeidspartnere
Individ	Har lært om og bruker GM-terminologi (herunder sjiraff- og ulvespråk)	X	X	
	Økt evne til å lytte til andre	X	X	X
	Økt evne til å forstå den andres ståsted og behov	X		
	Modningsprosesser blant deltakerne		X	
	Bevisstgjøring på egen atferd og endret atferd	X	X	X
	Bevisstgjøring på kommunikasjon, og endret kommunikasjon	X	X	
	Bevisstgjøring på egne behov	X	X	
	Bevisstgjøring på konflikt og vold	X	X	
	Ønske om å dele kunnskapen med andre	X		
	Forebygging av egne konflikter	X		
	Håndtering av egne konflikter	X		
	Håndtering av andres konflikter	X		
	Nettverk og kontakter med personer deltakeren eller ikke ville fått kontakt med	X	X	
	Styrket selvtilit	X	X	
	Høyere terskel for å utøve vold		X	X
Gruppe	Roligere væremåte (gruppe)		X	
	Redusert konfliktnivå (gruppe)		X	X
	Konstruktiv interaksjon (gruppe) (bygge opp hverandre)			X

Kilde: Oxford Research AS

Tabellen over er en sammenstilling av identifiserte effekter for deltakerne, ut fra ulike informantgruppers skildringer. Informantene har identifisert både effekter som er i tråd med intervensjonslogikken for Gatemebling, og effekter som ikke er planlagt, men som likevel er observert. Vi merker oss at ansatte og frivillige i Røde Kors, og en rekke samarbeidspartnere har observert effekter på gruppenivå, noe deltakerne i liten grad har tematisert i intervjuene. Vi bemerker at gruppene i intervjuene og spørreundersøkelsene ikke har fått konkrete spørsmål om alle forholdene nedenfor. Samtidig har mange informanter på eget initiativ trukket frem forhold de mener er spesielt relevante i denne sammenhengen.

En forutsetning for å nå målene, spesielt på sikt, er at kunnskapen som læres på verkstedene ikke forvitrer. I møtet med deltakerne ble det tematisert hvorvidt de tror at de vil kunne huske det de har lært. De fleste deltakerne mener at de vil klare å huske det de har lært, og at det ikke vil være behov for oppfrisking av stoffet.

I intervjuene og i spørreundersøkelsen til deltakerne har vi bedt deltakerne utdype hva de mener er det viktigste de har lært på verkstedene. Tekstboksen nedenfor presenterer noen utvalgte svar. Felles for disse svarene er at de kommer fra flere deltakere, i ulike formuleringer.

Tabell 13: «Typiske» tilbakemeldinger fra deltakerne i spørreundersøkelsen

Utvalgte svar på spørsmålet «Hva er det viktigste du har lært på Gatemebling?»

- At det er mange fornuftige måter å unngå konflikter. Sjiraffspråket og meglerrollen var nok det mest nyttige
- Det jeg har lært er at det alltid finnes en løsning. Man trenger ikke å bruke vold, men må tenke før det skjer noe.
- Hvordan jeg kan kommunisere med andre mennesker
- Sjiraffspråket
- Jeg er blitt flinkere til å tenke på andres situasjon og tanken bak deres handling. • Kommunikasjon og se ting fra flere sider. Lære av hverandre
- Si hva jeg føler. Lytte.
- Å se inni meg selv, å forstå meg selv bedre. Samt å ha bedre forståelse for hvordan ting kan oppfattes og hvordan få andre til å forstå hva jeg mener i en situasjon
- Bevisstgjøringen på mine følelser og andres triggere.

Kilde: Oxford Research, 135 fritekstsvar fra surveyen til deltakere på Gatemebling

5.4.1 Tilsiktede effekter for deltakerne

Blant de tilsiktede effektene for ungdommene finner vi økt konfliktforståelse, verktøy til å håndtere egne konflikter, verktøy til å hjelpe andre som er i konflikt, og det å ha en arena for relasjonsbygging og dialog.

Tabell 14: Deltakerhistorie (Gatemebling)

Historier fra deltakere

Deltaker fra Oslo (Konfliktverksted)

En deltaker fra Oslo forteller om sine erfaringer og vurderinger som deltaker i konfliktverksted:

«Jeg var i en konflikt som mange andre. Jeg visste ikke hvordan skulle håndtere det. Skulle jeg kontakte en voksen eller prøve å håndtere konflikten selv. For meg virket gatemebling veldig interessant og relevant. Jeg forventet å lære om hvordan jeg kunne unngå konflikter. Jeg lærte mye mer. Jeg fikk vite mye om konflikter på en måte jeg aldri hadde tenkt på før. Det var veldig kult og lærerikt. Jeg elsket aktivitetene vi hadde. Instruktørene var så morsomme. I tillegg var det et fint miljø å være i, en fin gruppe å være en del av.

Det som gjorde mest inntrykk, var at alle hadde ulike innspill og at vi kunne lære av hverandre.

Vanskelige situasjoner er vanskelig å håndtere. Da er det vanskelig å dømme hva som er riktig og galt. Jeg har lenge tenkt for svart-hvitt. Jeg er stolt over å ha vært med, det er mange som mangler dette. De får ikke samme tilbud på skolen. Jeg føler

at alle bør ha vært borti dette. Mange kan føle de fikser en konflikt, men egentlig gjør de det verre. De er ikke bevisste på sin rolle.

Hvis instruktørene er kreative og klarer å tilpasse det til ungdommene, kan det være lettere å få dem til å være med. Man tenker ikke på at man skal sitte og snakke om konflikter. Man åpner opp etter hvert og blir engasjert. Jeg er en veldig privat person. Jeg merket at jeg har begynt å åpne meg opp for andre mennesker. Vi har gitt et taushetsløfte. De som ikke respekterer det, det er bare barnslig. Alle har signert på avtalen.

Det var en veldig betryggende følelse. Det var på grunn av avtalen.

Jeg har blitt mer aktiv som følge av konfliktverkstedet. Å være en del av den gruppa var veldig betryggende. Jeg skjønnte at de uansett ville respektere mine innspill. Jeg har lært at alle kan ha forskjellige meninger, uten at det finnes et fasitsvar. Jeg har merket forskjell i min egen kommunikasjon. Jeg er mindre tilbakeholden og tryggere. Etter deltakelsen i konfliktverkstedet har jeg ikke vært bort i konfliktsituasjoner. Før det var jeg med i konflikter. Da kunne jeg nok ha gjort ting annerledes, både jeg og den andre.

Deltaker fra Bergen (Meglingsverksted, konfliktverksted og instruktørverksted)

En deltaker fra Bergen forteller om sine erfaringer og vurderinger som deltaker i konfliktverksted og instruktørverksted: «Jeg ble med på Gatemebling fordi vi var en gjeng som slet litt med konflikter. Ting ble til større problemer på grunn av måten vi håndterte det på. Det var i vennegjengen på skolen. Ved hjelp av Røde Kors klarte alle å bli mer åpne for hverandre og kommunisere på en mer hensiktsmessig måte. Vi klarte å kommunisere bedre.

Det var skolen som kontaktet Røde Kors. Røde Kors holdt deretter et verksted. Det var ganske spesielt. Vi ble alle sjokkert over hvordan vi hadde håndtert konfliktene. Vi gjorde gode øvelser som fikk oss til å kjenne på forskjellige følelser.

Jeg valgte å gå videre. Jeg syntes det var interessant det vi holdt på med. Jeg mener at det gjør en forskjell at det er Røde Kors som står for Gatemebling. Jeg følte meg tryggere. Med lærerne kan man føle seg utrygg. Det er en fordel at det er folk som vi ikke har kontakt med ellers som gjennomfører verkstedene. Det er lettere å åpne seg. Hvis det hadde vært ansatte fra kommunen, hadde jeg følt meg overvåket. Jeg vet også at de frivillige fra Røde Kors er der fordi de liker det, og ikke fordi de må.

Kilde: Oxford Research AS

5.4.1.1 Konfliktforståelse

Konflikt-, meglar-, og instruktørverkstedene har gitt mange deltakere økt forståelse av og innsikt i konflikter. Åtte av ti deltakere svarer i spørreundersøkelsen at de har fått denne kunnskapen gjennom Gatemebling. En deltaker skriver i spørreundersøkelsen: «Folk er forskjellige med forskjellige triggere og situasjonsoppfattelser. Nå forstår jeg mye bedre - og ikke minst hvorfor - konflikter kan oppstå [...]»

Også et stort flertall av instruktørene mener at deltakerne i gjennom verkstedene har fått bedre innsikt i opptrapping og nedtrapping av konflikter, og innsikt i egne behov. En deltaker forteller at Gatemebling har gitt vedkommende en ny forståelse av hvor viktig egne (og andres) behov er:

For hvis man er i en konflikt og etter at konflikten har skjedd så er det veldig lett å tenke hva kunne vært gjort istedenfor. Da har jo de...de mest åpenbare svarene som vanlig folk tenker på som ja vi burde snakket sammen istedenfor å hatt den forferdelige krangelen. Men gatemebling har åpnet øynene mine å sett liksom bak det, at man ser på behovene til meg og den andre parten

5.4.1.2 Verktøy og evner til å løse egne konflikter

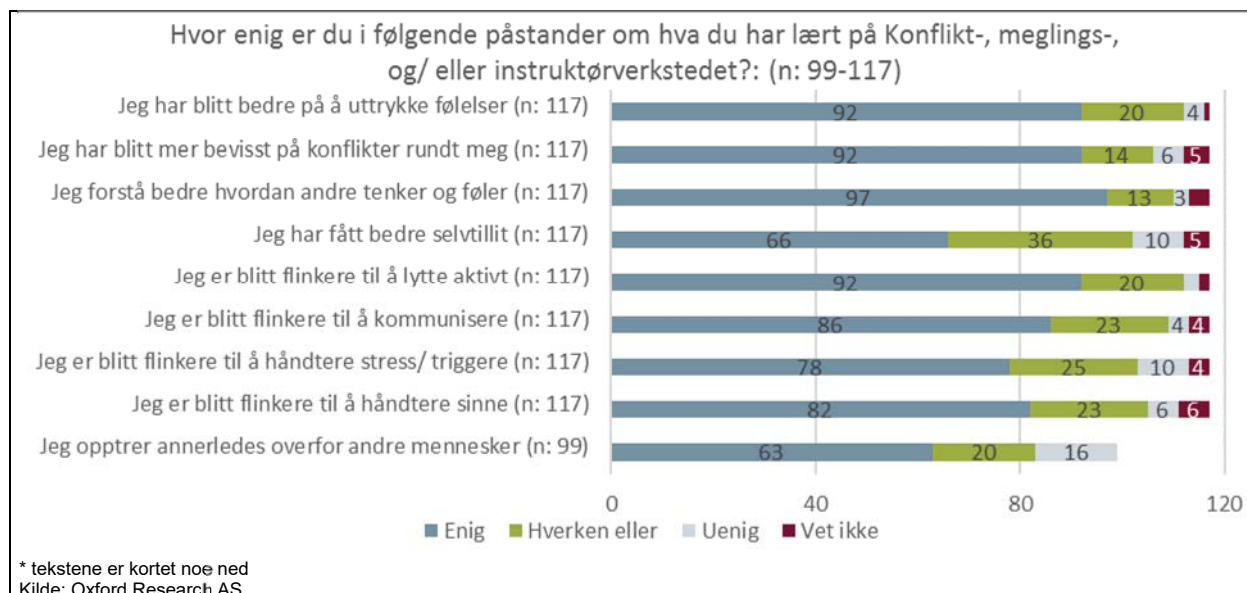
Gjennom verkstedene utrustes deltakerne med verktøy til å håndtere egne konflikter. Blant annet lærer deltakerne å kunne identifisere og uttrykke sine behov og følelser, å lytte aktivt og å kommunisere på en måte som ikke bidrar til opptrapping av konflikten. Videre lærer deltakerne å bygge relasjoner. En deltaker forteller:

I Gatemebling lærer man kunnskap som man kan ta med videre i livet, og som er nyttig hvor som helst. [...] Istedenfor at du bare skal argumenterer for din sak så skal du se andre synspunkter av saken [...]. Det er lett og bare argumenterer for sin egen sak. Men når du har konfliktkurs så tar du i bruk og tenker på flere sider av en sak blir det liksom mye lettere

Når deltakerne blir spurt om verktøyene (se Figur 25), svarer over to tredjedeler at de har lært eller blitt bedre på en rekke punkter, og at de opptrer annerledes i møtet med andre mennesker:

- Uttrykke egne følelser
- Forstå den andres ståsted
- Lytte aktivt
- Kommunisere med andre, blant annet ved å bruke sjiraffspråk
- Håndtere stress og triggere
- Håndtere sinne

Figur 25: Deltakernes vurderinger av eget utbytte knyttet til verktøy og ferdigheter til håndtering av egne konflikter (antall)

En deltaker forteller: «Nå handler jeg annerledes. Før unngikk jeg konflikten, selv når jeg visste at den andre tok feil. Nå klarer jeg å håndtere dette selv.»

Flere deltakere skriver i spørreundersøkelsen at kunnskap om og verktøy for nedtrapping av gryende konflikter er noe av det viktigste de har lært i verkstedene.

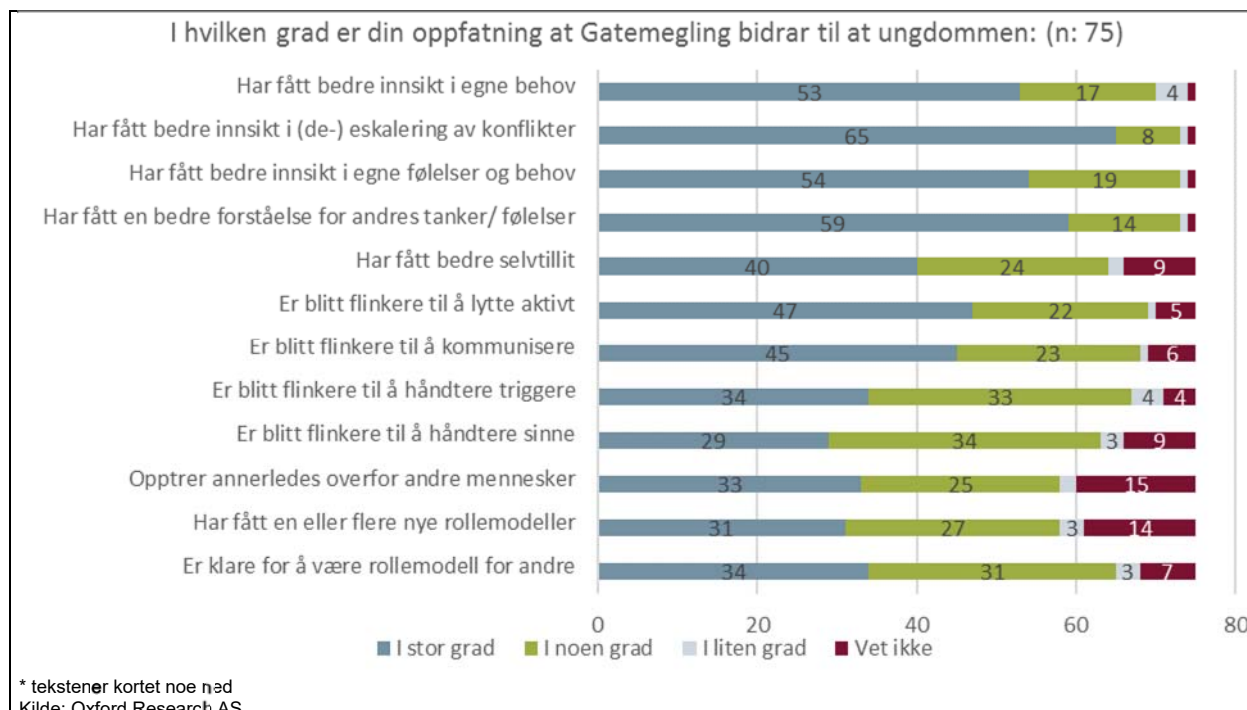
Tilbakemeldingene fra instruktørene i spørreundersøkelsen samsvarer i stort med tilbakemeldingene fra deltakerne, selv om instruktørene er noe mer forsiktige. Blant instruktørene som har besvart surveyen, mener mer enn halvparten at deltakerne i stor grad:

- Har fått bedre innsikt i egne følelser og behov
- Har fått en bedre forståelse av tanker og følelser
- Er blitt flinkere til å lytte aktivt
- Er blitt flinkere til å kommunisere

Instruktørenes tilbakemeldinger på deltakernes håndtering av triggere og sinne scorer noe lavere³¹, men fortsatt høyt. En god del av instruktørene mener også at deltakernes atferd har endret seg som følge av deltakelsen på Gatemegling.

³¹ Spørsmålene og svaralternativene i undersøkelsene til deltakerne og instruktørene er noe ulikt formulert. I begge undersøkelsene bruker vi en fempunktsskala (Helt enig, enig, hverken eller, uenig, helt uenig og I svært stor grad, i stor grad, i noen

Figur 26: Instruktørens vurderinger av deltakernes utbytte knyttet til verktøy og ferdigheter til håndtering av egne konflikter (antall)

Flere deltakere forteller om at de har fått verktøy de har brukt i situasjoner i familien, som kunne ha utartet seg til å bli en åpen konflikt. En deltaker sier: «Deretter, når jeg skulle bli gatemebler, da fikk jeg verktøy som hjalp meg i forholdet med mamma. Vi har hatt konflikt hjemme. Gatemebling hjalp meg med å forbedre forholdet til mor. For meg har det vært veldig viktig.» En gutt forteller om lillebroren som prøver å provosere deltakeren. Gutten forteller at Gatemebling har gitt ham verktøyene han kan bruke for å ufarliggjøre situasjonen, slik at lillebroren gir opp, en annen deltaker sier: «Ja, dempe konflikter med mamma, før ville jeg kranglet. Nå løses situasjonen bedre. Det viktigste jeg lærte er å løse situasjoner på en grei og enkel måte – mest for seg selv.» Mange informanter trekker frem mulige konfliktsituasjoner i familien, men noen nevner også situasjoner i klasserom, i vennegjengen, eller andre steder.

5.4.1.3 Verktøy til å hjelpe andre i konflikt

Vi har undersøkt hvorvidt deltakerne på kursene føler at de har fått verktøyene til, og føler seg i stand til å hjelpe andre i konflikt. I denne sammenhengen er det viktig å påpeke at de fleste informantene enten deltok på trinn 2, eller trinn 3 på intervjudtidspunktet. Det foreligger begrenset med intervjudata på dette for trinn 1. Blant de intervjuede er det mange som forteller at de føler seg klare til å hjelpe

grad, i liten grad, i svært liten grad). Vår vurdering er at dette tillater å sammenlikne svarene i de ulike spørsmålene. Svaralternativene 'I noen grad' og 'Hverken eller' er midtpunktene i skalaen, noe som gjør at vi finner det naturlig å sammenlikne svarene.

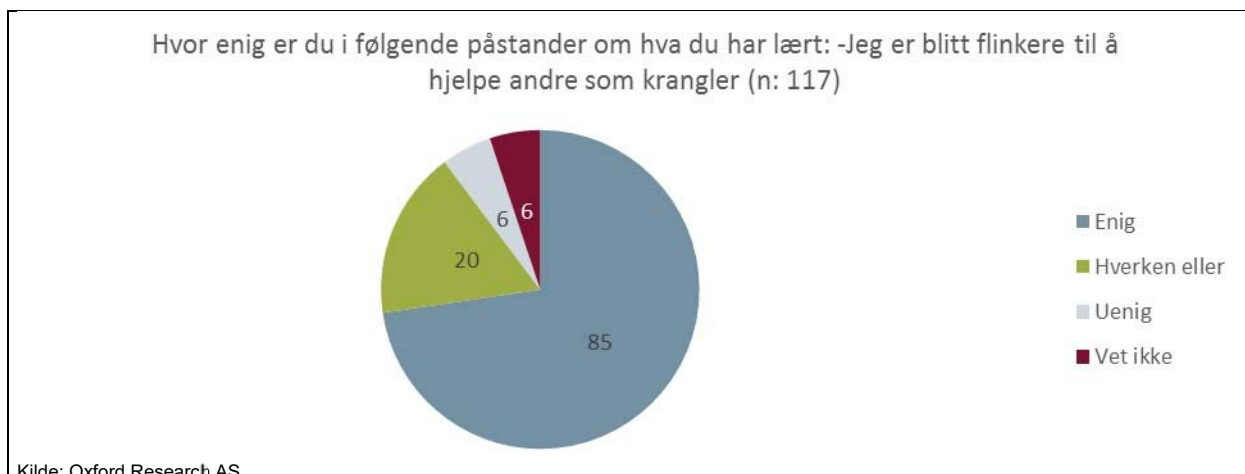
søsken og venner, eller at de allerede gjør det. En informant sier: «Jeg føler meg trygg på å kunne hjelpe meg selv og andre. Etter instruktørverkstedet er jeg trygg på at jeg kan gjøre det riktig.»

Det er imidlertid ikke alle som føler det. Flere på meglingsverkstedene følte seg ikke klare på det daværende tidspunktet til å hjelpe andre i konflikt, eller gå inn i meglingsprosesser. Noen etterlyser mer opplæring, mens noen primært har et behov for å «fordøye» stoffet. En deltaker sier:

Jeg har vært gjennom meglingsverkstedet, men jeg føler at jeg trenger mer trening. Du må være 100 % sikker på hva du driver med. Det er ikke det at jeg ikke fortjener å megle, men jeg trenger litt mer tid og litt mer trening. Hvis jeg skal megle skal jeg vise at jeg vet hva jeg driver med [...] Jeg trenger mer tid, ikke mer kursing. Det handler om at jeg skal tro på meg selv, at jeg kan klare dette. Det å megle for andre kan være skummelt, det påvirker andres liv. Man må være sikker på at man vet hva man driver med.

Tre av fire deltakere mener at de er blitt flinkere til å hjelpe andre i konflikt (se Figur 27). Vi merker oss at det ikke er store forskjeller mellom respondentene på tvers av trinnene. En liten andel av deltakerne på trinn 1 svarer at de er uenige i dette, mens ingen på trinn 2 og trinn 3 svarer at de er uenige.

Figur 27: Deltakernes vurderinger av eget utbytte knyttet til det å hjelpe andre i konflikt (antall)

5.4.1.4 En arena for diskusjon og relasjonsbygging

Verkstedene skal også fungere som en arena for diskusjon og relasjonsbygging. En ansatt i Røde Kors forteller følgende:

Ungdommer som sliter er dem som møter motgang. De trenger en mestringsarena. Gatemebling tilbyr dette. Da er det viktig at de får positive tilbakemeldinger [...] Vi lager en arena hvor man kan være avslappet. Det er ikke noe krav, man kan ikke gjøre feil.

Datamaterialet her er sammensatt. Blant de ansatte, frivillige og samarbeidspartnerne er det flere som mener at verkstedene har denne funksjonen. En informant ved en skole sier om verkstedene: «Elevene har godt av å ha en arena [annet enn klasserommet] for å snakke om ting med hverandre.»

Også en rekke deltakere trekker i intervjuene frem verkstedene som en arena for diskusjon og relasjonsbygging. En elev som har vært med på et verksted som ble holdt for klassen, forteller:

Jeg har blitt mer aktiv. Å være en del av den gruppa var veldig betryggende. Jeg skjønnte at de uansett ville respektere mine innspill. Jeg har lært at alle kan ha forskjellige meninger, uten at det finnes et fasitsvar.

En annen deltaker sier om Gatemeblingens som et tiltak for miljøet i klassen: «Tror det gjør en forskjell. Man føler seg tryggere. Med lærerne kan man føle seg utrygg. Det kan være en fordel med at det er eksterne. Det er lettere å åpne seg.» En annen deltaker sier:

Jeg ser jo at når vi har blitt delt inn i grupper så har vi diskutert en konflikt som har skjedd i vårt liv [...] og da hører vi om hva andre har opplevd som ikke jeg har opplevd, fordi de tilhører miljøer som ikke jeg gjør. Og det er veldig interessant å se hva de kan lære fra disse kursene. Så er det interessant og veldig kjekt å se hva slags erfaring de har med konflikter og eksempler som jeg aldri ville tenkt at jeg kunne kommet opp i. Vi har jo blitt kjent med de fleste her og de virker veldig greie

Dette gjelder imidlertid ikke alle. Vi merker oss også at cirka en tredjedel av deltakerne i spørreundersøkelsen svarer at de opplever at det har vært vanskelig å være på gruppe med noen som har hatt andre erfaringer med konflikt enn dem selv. Vi har ikke gjort likende funn i intervjuene. Her synes deltakerne å være fornøyde med gruppene sine. Eventuelle utfordringer handler heller om at andre ungdommer ikke deltar aktivt i diskusjonene, enn at de andre deltakernes bakgrunner oppleves som problematisk.

Samtidig er det å ha en arena for diskusjon, samt det å bli kjent med nye mennesker *ikke* øverst på listen for mange deltakere. På spørsmålet om hva som har vært viktigste for deltakerne, er det få som svarer at diskusjon og relasjonsbygging har vært viktigst for dem. Her handler mange av svarene om forhold knyttet til deltakeren selv. Det samme ser vi når vi spør om ungdommenes motivasjon for å delta. Her svarer 17 % at de er med for å bli kjent med andre mennesker (mot 40 % som ønsker å bli flinkere til å kommunisere.). De deltakerne som forteller i intervjuene at relasjonsbygging har vært en viktig grunn til å delta, har som regel også klart å bli kjent med nye mennesker.

Når vi spør deltakerne om de i Gatemebling har fått en følelse av tilhørighet til en gruppe, svarer tre av ti at de har fått det. Samtidig er det store ulikheter i gruppesammensetningene. Noen grupper kjenner hverandre fra før ved at de er klasser eller vennegjenger, og noen grupper settes sammen av Røde Kors og Konfliktrådet.

5.4.1.5 Redusert konfliktnivå og vold blant ungdom på sikt

En målsetning for aktiviteten på sikt er å bidra til redusert vold og konfliktnivå blant ungdommer, slik det er illustrert i virkningskjeden for aktiviteten (se Figur 18). Hvorvidt Gatemebling bidrar til å oppnå målene på sikt, er ikke systematisk belyst i datamaterialet. Vi har likevel noen indikasjoner og betraktninger som det er relevant å nevne her.

Hva gjelder konfliktnivået på skoler i enkelte klasser, tyder tilbakemeldingene fra de intervjuede lærerne og sosiallærerne på at Gatemebling og verkstedene i klassene gjør en forskjell. For eksempel forteller en lærer om en klasseromskonflikt hvor vold blant elevene var et tema, og hvor konflikten smittet over på andre klasser, at konflikten stort sett ble løst. Informanten sier:

Ellers har alt løst seg, hele konfliktnivået på skolen er borte. Dette var en ekstrem situasjon. Nå er det harmoni på skolen. Lærerne trives bedre også. [... meblingen i den ene klassen] har smittet over på de andre ungdommene. Kanskje [andre faktorer] også har noe å si. Gatemebling var et viktig verktøy for å skape handlekraft og løse en stor konflikt.

Det har kommet frem liknende historier fra andre skoler. Ifølge en lærer på en barneskole ble det en betydelig reduksjon i mobbing og konflikt blant elevene etter at Gatemebling holdt verksted på skolen: «Jeg ser også hos elevene at de tar to skritt tilbake når de er sinte. Da snakker de ikke lenger rett fra levrå. Jeg ser en endring i måten de snakker til hverandre på. Jeg tror også at vi har fått stoppet mye nettmobbing.» På en annen skole får vi opplyst at det er redusert konfliktnivå mellom lærerne og elevene etter at det har vært holdt Gatemeblingsverksted med klassen.

En instruktør som også jobber på ungdomsklubber sier: «Jeg vil si at det er mindre konflikt på ungdomsklubbene enn før. Det er også flere som ønsker å være med på Gatemebling fremover. De ser at det er fint å ha med seg videre.» Disse to eksemplene indikerer at Gatemebling potensielt kan en konfliktløsende og forebyggende effekt.

Samtidig er det lite kunnskap om virkningene av Gatemebling utenfor de avgrensede miljøene (klassene). Hverken informantene i politiet eller i Konfliktrådet kan si noe om Gatemeblingens betydning for et eventuelt redusert konfliktnivå blant ungdommene. Informantene i og utenfor Røde Kors er samstemte i at det er et behov for å vite mer om deltakerne etter at verkstedene er over. Flere lufter tanken om å følge opp deltakerne, eksempelvis et år senere.

Det må i denne sammenhengen understrekes at ikke alle deltakerne i Gatemebling har like høy sannsynlighet for å bli involvert i vold eller opptrapping av konflikter. Hvorvidt effektene direkte knyttes til deltakelsen i Gatemebling, varierer mellom informantene. Noen informanter medgir at de ikke kan være sikre på at effektene kan tilskrives Gatemebling. Både samarbeidspartnere og enkelte deltakere observerer at ungdommene går gjennom modningsprosesser som vil virke modererende på eventuell konfliktfylt atferd.

5.4.1.6 Bedre kommunikasjon blant ungdom på sikt

På samme vis som målsetning om redusert vold og konfliktnivå, er bedre kommunikasjon en målsetning på sikt, og er ikke systematisk undersøkt i denne evalueringen. Det er likevel noen indikasjoner det er relevant å trekke frem her.

Som vist i Figur 25 og Figur 26, vurderer både ungdommene selv og instruktørene at ungdommene som deltar er blitt flinkere til å kommunisere. Dette understrekes av at mange ungdommer, både i intervjuene og i spørreundersøkelsen, nevner sjiraffspråk, jeg-språk og aktiv lytting. Det er imidlertid få tegn til at dette har blitt særlig spredt utover «kjernen» av deltakerne. Noen samarbeidspartnere ved skoler nevner smitteeffekter fra klasser som har hatt miniverksted eller konfliktverksted, over på andre klasser, men dette er ikke nødvendigvis knyttet til kommunikasjon, men heller atferd og redusert mobbing. En samarbeidspartner sier: *«Elevene blir mer bevisste på konflikter. De kan si til vennene sine at de må roe seg ned. Noen planter litt frø hos vennene sine. Men hva effektene er, er vanskelig å si.»* Deltakerne selv forteller lite om en spredning av kunnskapen over til andre ungdommer.

Vi vurderer datagrunnlaget som ikke tilstrekkelig for å si noe om Gatemebling bidrar til bedre kommunikasjon blant ungdom generelt sett, og utover deltakerkretsen. En pekepinn her kan imidlertid være at syv av ti deltakere svarer i spørreundersøkelsen at de er blitt flinkere til å hjelpe andre som krangler. Dette gjelder spesielt for deltakerne på trinn 2 og trinn 3.

5.4.2 Utsiktede effekter for deltakerne

Utsiktede effekter handler per definisjon om virkninger det ikke er planlagt at aktiviteten skal ha. Et funn er at informantene har ulike forståelser av hva som er utsiktede og hva som er utsiktede effekter av aktiviteten. Flere av virkningene som foreslås, selv av instruktørene, ligger i gråsonen mellom utsiktede og utsiktede effekter. En instruktør nevner at Gatemebling fører til redusert mobbing på en skole. Selv om Gatemebling ikke retter seg mot mobbing ifølge informanten, har man hatt en stor effekt hos både mobbere og mobbeofre. En annen instruktør nevner at en sideeffekt kan være at ungdommene, til tross for ulike bakgrunner, oppdager hva de har til felles. Etter hva vi forstår er en bedre forståelse av hverandre et mål for Gatemebling

En annen instruktør har opplevd at ungdommene bygger tillit til de voksne instruktørene på en annen måte enn hva instruktøren har kunnet forvente, ut ifra andre opplevelser med ungdommer. Deltakerne opplever innenfor Gatemebling at det er voksne som bryr seg om dem.

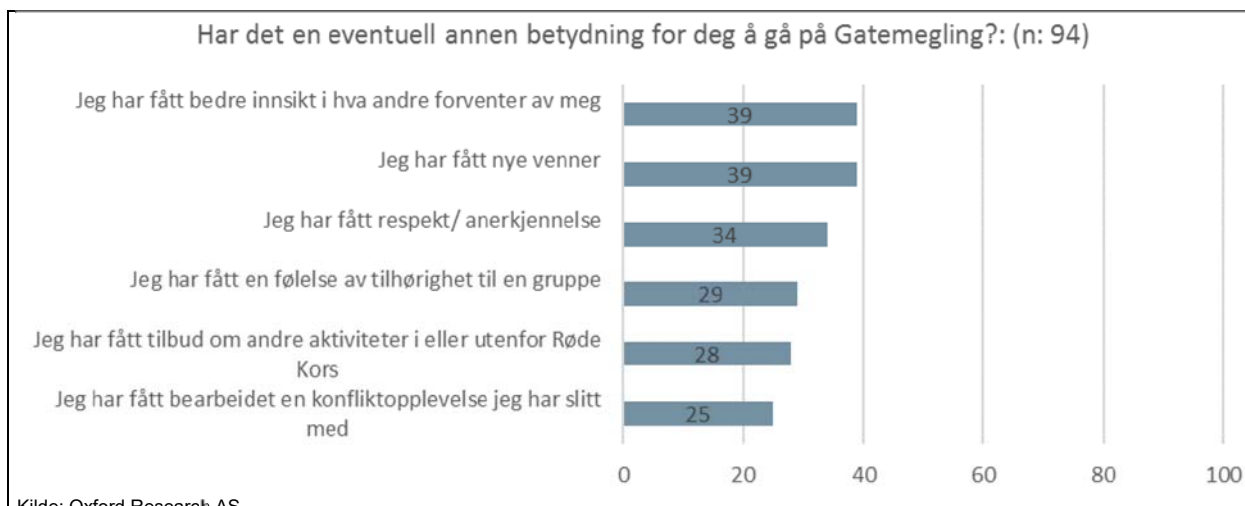
Et teoretisk poeng som er undersøkt, er om ungdommer med voldsbakgrunn kan tenkes å knytte kriminelle nettverk gjennom verkstedene. De intervjuede samarbeidspartnerne, instruktørene og frivillige avviser dette. Røde Kors er nøye i gruppesammensetningen, og forebygger at dette inntreffer, er forklaringen. Videre kjenner ikke ungdommene hverandres bakgrunn fra før, det er opp til ungdommene selv hvor mye de vil dele.

Både samarbeidspartnere og deltakere har opplevd at deltakere har fått bedre selvtillit. Dette synes å være et relativt utbredt fenomen; halvparten av deltakerne i spørreundersøkelsen svarer at de opplever at de har fått bedre selvtillit gjennom Gatemebling. Vi har også eksempler fra deltakere som opplever å ha blitt mer komfortable med å snakke med andre mennesker gjennom Gatemebling. Dette illustreres av følgende skildring fra en instruktør:

Jeg har hatt personer som har kviet seg for å snakke foran grupper, som har gruet seg veldig. Gatemebling blir en veldig trygg setting [...] Det å gå ut av komfortsonene er litt del av programmet, men det hjelper mye. De fremstår som litt tryggere og mer modne. Det er ikke tilsiktet i Gatemebling, men det er reelt. De blir mer komfortable med å snakke i gruppen.

I intervjuene med deltakerne blir det å få bearbeidet konfliktopplevelser trukket frem som et teoretisk poeng; ingen av de intervjuede deltakerne har opplevd det, men anser det som sannsynlig. Også instruktørene ser poenget. En instruktør uttrykker det slik: «Det kan hjelpe med å bearbeide konflikter. Mange deltakere har nok gått gjennom mebling eller opplevd konflikter som har fått dem til å være med på kurset.». I spørreundersøkelsen svarer en av fire deltakere at de i Gatemebling har fått bearbeidet en vanskelig konfliktopplevelse.

Figur 28: Andel av deltakerne som svarer at deltakelsen på Gatemebling har en annen betydning enn planlagt (antall)

Andre utilsiktede effekter (se Figur 28) kan være et utvidet nettverk, respekt og tilhørighet, innsikt i forventninger til en selv, og rekruttering til andre aktiviteter i Røde Kors. Videre tyder enkelte intervjuer på at noen ungdommer (helt eller delvis) gjennom Gatemebling har fått «orden på livet»

Det er ingen indikasjoner på at det er tilfellet i Gatemebling, men vi ser fra enkelte intervjuer i forbindelse med Ferie for alle at noen frivillige eksponeres for vanskelige historier fra familier, og at de behøver støtte for å fordøye historiene. Vi har gjennom intervjuene, men også i observasjon fått inntrykk av at det kan komme vanskelige historier eller opplevelser til overflaten i Gatemebling. De vanskelige historiene kan tenkes å bli en belastning for gruppen, deltakeren som har tatt det opp, eller instruktørene. Dette er imidlertid et teoretisk, og ikke et empirisk poeng. En mulig årsak til at dette ikke har vært et tema kan være at instruktørene gjennom opplæringen blir forberedt på å håndtere denne typen historier, samt at de ved behov kan få oppfølging fra koordinatoren sin.

5.4.3 Betydningen for de frivillige

Den identifiserte effekten for de frivillige handler om den teoretiske kunnskapen og erfaringene de får gjennom verkstedene. Dette kan gi utslag på ulike måter. Noen instruktører forteller at når de holder verkstedene får de en selvrefleksjon og en bevissthet for egen opptreden, som de ikke fikk da de deltok på verkstedene som ungdommer. Andre instruktører sier at de opplever nye situasjoner i hvert verksted, og at dette utfordrer dem og styrker dem i sin rolle som en formidler av stoffet. En instruktør formulerer det slik:

Da jeg tok verkstedet selv gikk vi gjennom de samme øvelsene som ungdommene tar nå. Jeg innså underveis at jeg fikk mye selvrefleksjon, og tok meg selv i ting. Jeg er blitt bevisst på min egen kommunikasjon.

En annen instruktør advarer mot at kunnskapen fort kan bli glemt. Instruktøren sier: «Hvis det går for lang tid mellom kursene, så vil jeg bli dårligere. Kursholderrollen er ferskvare. Det krever regelmessig praksis. For min del kunne det vært oftere, men det tar av min fritid.»

Kompetansen instruktørene opparbeider seg, og erfaringene de gjør, kommer godt med i hverdagen, forteller flere instruktører, blant annet en instruktør som jobber på en skole. En annen instruktør får bruk for kompetansen i sin nære omgangskrets.

5.4.4 Betydningen for samarbeidspartnerne

Det er et mål å sette andre aktører som jobber med barn og unge i stand til å tilby Gatemegling og gjennomføre verksteder på egen hånd. Til dette formålet lærer Røde Kors opp representanter for samarbeidspartnerne, ofte sosiallærere ved skoler eller ansatte i kommunale tiltak.

Etter hva Oxford Research forstår, har Røde Kors i Oslo kommet relativt langt i å lære opp instruktører hos samarbeidspartnerne. Vi har spurt en ansatt om overgangen fra å holde verkstedene selv, til å la samarbeidspartnerne gjøre det i egen regi:

- Er det vanskelig å gi slipp på Gatemegling på en skole?

- Jeg syntes det før, men med tanke på den opplæringen vi gir, og kontakten vi har, føler jeg at det fungerer fint. Jeg ser at de som holder flest kurs eksternt, det er de samme som kommer på sommermarkeringen og Gatemeglingsforumene. De sender oss verkstedrapporter. Jeg føler meg trygg på at kompetansen er ivaretatt.

På skoler hvor enten samarbeidspartneren selv, eller Røde Kors har holdt verksted for elevene, noterer informantene seg at det har blitt en positiv endring i læringsmiljøet på skolen. Flere steder forteller også informantene om at verkstedene har gitt lærerne kunnskap. Lærerne kan ha lært noe om sin kommunikasjon med og opptreden overfor elevene. Vi har eksempler på samarbeidspartnere som har holdt kurs i Gatemegling internt i organisasjonen med mål om å overføre kompetansen til kolleger. Det kan imidlertid innvendes at smitteeffekten er sporadisk og ikke systematisk. En samarbeidspartner og instruktør forteller:

Vi hadde Gatemegling på en skole sammen med sosiallærere. Etterpå syntes sosiallæreren at det var interessant, og gikk på kurs. De syntes det var mye nyttig der, ting de kunne bruke i undervisningsammenheng.

Jeg tror ikke smitteeffekter på dem som ikke tar kurset, er god nok. Hvis en lærer tar Gatemegling, smitter det ikke godt nok over på de andre lærerne. Det er mye for lærerne å forholde seg til, det er mange krav å følge med på. Det kan være vanskelig å ta i tillegg.

Både for politiet og for Konfliktrådet har Gatemebling også en annen funksjon; Gatemebling er et tilskudd til verktøykassen i arbeidet med ungdom med samfunnsstraff. Her brukes Gatemebling som ledd i en rehabiliterende straff for å hjelpe ungdom ut av kriminalitet. Ifølge informantene er Gatemebling enestående. Politiet og Konfliktrådet har flere tiltak til disposisjon, men ingen som oppnår det samme som Gatemebling, forteller informantene. Her er det viktig å understreke at dette i denne evalueringen kun er undersøkt i Oslo og Bergen, og ikke andre steder.

5.5 Bærekraft og nytteverdi

Som vist i virkningskjeden for Gatemebling i Figur 18, er det en målsetning å oppnå effekter på sikt. Dette er presentert nærmere i kapitlene under tilsiktede effekter.

Hva gjelder aktivitetens bærekraft, finner vi at Gatemebling er sårbart for frafall blant instruktører, men også blant deltakere i gruppene. Vi har tidligere nevnt utfordringer der det blir for få deltakere og/eller at deltakere ikke møter til tiden. For bærekraftens del er det også viktig å ha en god forankring i lokalforeningen eller i distriktet, med tilgang på en koordinator. Dette tematiseres nedenfor.

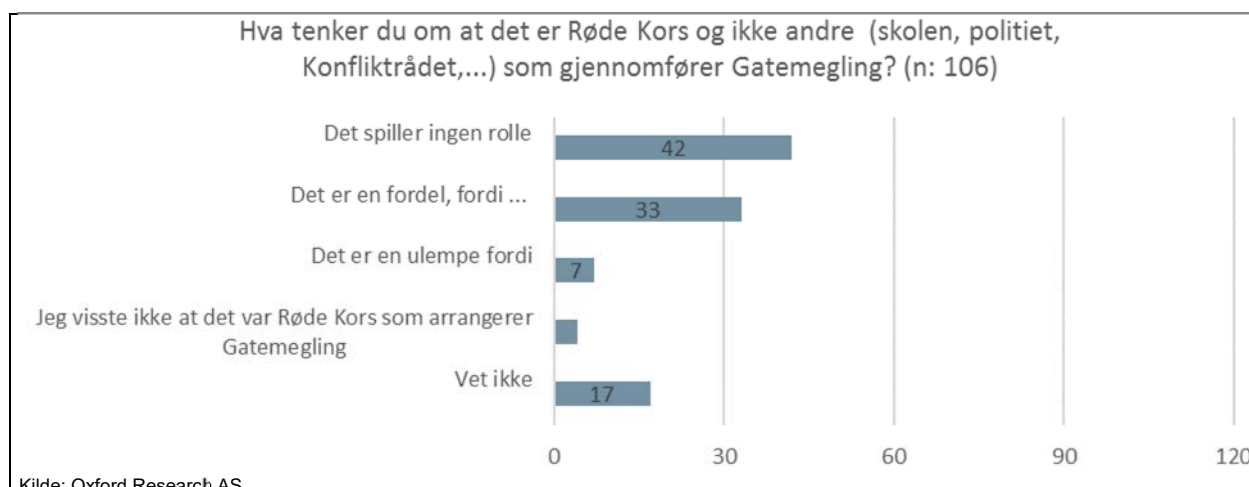
Det er kommet inn relativt få innspill til videreutvikling av aktiviteten. En koordinator og flere samarbeidspartnere ser et potensial i videreutviklingen av rekrutteringsarbeidet. Her bør man bruke både nye kanaler og intensivere det pågående arbeidet med å få ungdommene med på kurset.

5.5.1 Verdien av at det er Røde Kors som gjennomfører Gatemebling

Et viktig funn er at Gatemebling som nevnt i forrige delkapittel har en merverdi gjennom den *tillit* Røde Kors har. Flere informanter har fortalt at det gjør at Røde Kors kan nå ungdommer som ellers ikke ville blitt nådd og kan bidra i meblingssituasjoner hvor offentlige aktører ikke ville fått innpass. Det er et viktig funn for nytteverdien og bærekraften. Hovedinntrykket fra intervjuer med samarbeidspartnere og frivillige er videre at det har betydning at det er frivillige som er instruktører. Igjen er argumentet at det gir mer tillit enn at de er del av det offentlige, ansatte hjelpeapparatet.

Figuren nedenfor viser deltakernes vurdering av rollen til Røde Kors i Gatemebling. Deltakernes syn på Røde Kors' rolle er delt. For en god del spiller det ingen rolle at det er Røde Kors som driver gatemebling, mens det for andre er en fordel. Sistnevnte trekker gjerne frem Røde Kors sin nøytrale og uavhengige posisjon i forhold til skolen og politiet.

Figur 29: Deltakernes vurdering av rollen til Røde Kors i Gatemebling (antall)

5.5.2 Organisering og forankring

Graden av forankring hos samarbeidspartnere og i lokalforeningene varierer trolig betydelig. Vi finner at Gatemebling er en aktivitet som etter sin art er avhengig av (ansatte)-ressurser som kan planlegge og koordinere. Med andre ord har *organisering og resurser* mye å si for å realisere resultater. Forankring blant samarbeidspartnere og i lokalforeningen er en viktig nøkkelfaktor for å sikre at Gatemebling er bærekraftig som aktivitet.

Vi finner videre at Gatemebling er en aktivitet som er kontekstavhengig. Lokalforeningen og samarbeidspartnerne har mye å si for kvaliteten og gjennomføringsevnen. Erfaringene fra arbeidet med Gatemebling viser at de ansatte koordinatorenes kompetanse og personlige egenskaper har stor betydning. Koordinatorene har en rolle og oppgaver som krever flere ulike typer kompetanser, slik som blant annet nettverksbygger/relasjonsskapende, strukturert når det gjelder planlegging og administrasjon, og empatisk og tillitsvekkende overfor frivillige. Å rekruttere ansattkoordinator som fungerer godt i praksis og beholde de gode ansattkoordinatorene over tid, er dermed en nøkkelfaktor for å sikre bærekraft. Vi antar at koordinatorens kapasitet, det vil si stillingsbrøk, også spiller inn her.

Selv om forankring og organisering kanskje er den viktigste faktoren for å sikre bærekraft, har vi i evalueringen ikke identifisert en beste måte å sikre god forankring og organisering på. Det er eksempler på suksess med uformelt nettverksbasert arbeid overfor samarbeidspartnere, samtidig som en mer strukturert tilnærming også har gitt gode resultater.

5.6 Oxford Researchs vurdering

Dette delkapittelet sammenfatter våre vurderinger av aktiviteten Gatemebling, både med hensyn til evalueringskriteriene, men også i et overordnet perspektiv. Det må i denne sammenhengen understrekes at datamaterialet og erfaringene vi utleder fra det, i stor grad representerer erfaringene og refleksjonene i de steder vi har intervjuet frivillige, ansatte og deltakere.

5.6.1 Relevans

Samlet sett mener vi at funnene viser at Gatemebling i stor grad er relevant for å gi innsikt i og verktøy for konflikthåndtering. Oxford Research finner at Gatemebling i stor grad er egnet til å møte deltakernes behov. Evalueringen viser imidlertid at deltakerne ikke har noen spesifikke forventninger eller kunnskaper om Gatemebling. Det er først når de har deltatt en gang, at de får forståelse og innsikt i hva Gatemebling er.

Gatemebling har meget høy relevans som program, gitt at forutsetningene er tilstede for å gjennomføre Gatemebling. Men dersom en trekker inn *gjennomføringsutfordringer* i relevansvurderingen, er bildet noe mer nyansert.

Evalueringen viser at det er betydelige forskjeller i hvordan ulike steder driver rekruttering. Vi finner at det kan være en utfordring å nå de med mest behov. Antakelig har Røde Kors likevel hatt høy måloppnåelse på det området (40 % av deltakerne var innenfor gruppen særlig utsatte i 2016³²). Det er uansett et vesentlig poeng at dess mer spesifikk målgruppe en ønsker å nå, dess mer ressurskrevende er det. I særlig grad vil det være ressurskrevende å nå og rekruttere de med størst behov for aktiviteten Gatemebling. Med dette mener vi ikke nødvendigvis ungdom i primærgruppen, som uansett rekrutteres i samarbeid med politiet og Konfliktrådet, og som deltar som resultat av oppfordring³³. Utfordringen er snarere å nå ungdom som kan være utsatt for å havne i konflikt eller som har utfordringer med kommunikasjon, og som ikke blir sett av politiet og Konfliktrådet.

5.6.2 Gjennomføring

Overordnet sett mener Oxford Research at organiseringen og gjennomføringen av aktiviteten er hensiktsmessig og støtter opp under målsetningene for aktiviteten.

Gjennomføringen er preget av lokale forhold og lokal tilpasning. Vi finner en del forskjeller i organiseringen mellom Oslo, Bergen og Tønsberg. Evalueringen viser videre at det kan være rom for enda mer forankring blant samarbeidspartnerne, for eksempel synes det noe tilfeldig om Gatemebling er kjent i skolene. Gitt at skolene kan være en viktig arena for å nå ut til sekundærgruppen, er potensialet stort, særlig hva gjelder det forebyggende arbeidet.

³² Årsrapport for omsorgsaktiviteter 2016, Norges Røde Kors, 2017

³³ Et eksempel er de som blir meldt på fra Konfliktrådene og er inne i et straffeløp og/eller hos barneverntjenesten etc.

Et spørsmål er også om det er hensiktsmessig med mer oppfølging av deltakerne. Evalueringen viser at det i meget liten grad er noen oppfølging av deltakerne etter fullføring av verkstedene. En årsak til dette synes å være hensynet til personvern og anonymitet. Den oppfølging eller kontakt som er der er eventuelt for dem som skal fortsette fra trinn 1 til trinn 2. Vi mener det bør vurderes å følge opp deltakerne i større grad. Dette kan gjøres på flere ulike måter. En kan tenke seg at koordinator og/eller instruktører ringer opp etter 0,5 år eller 1 år for å høre hvordan det går og om de tidligere deltakerne er motivert for å delta på andre Røde Kors aktiviteter. Det vil i en slik sammenheng også være mulig å innhente strukturert informasjon om deltakernes opplevde betydning. Oppfølging kan skje på mange ulike måter. Poenget er at det ligger en betydelig verdi i å følge opp deltakerne, både med hensyn til dokumentasjon av resultater, men også for å undersøke om deltakerne er interessert i andre aktiviteter i regi av Røde Kors. Arbeidet med Gatemebling er i dag ikke egnet til å kunne dokumentere effekter på sikt. Det finnes ikke noen oversikt over hvordan det går med deltakerne, og heller ikke noen systematiske undersøkelser av deltakernes opplevelser og vurderinger i etterkant.

5.6.3 Effekt

Den opplevde betydningen av Gatemebling er stor. Som vi har redegjort for, er deltakerne, samarbeidspartnerne og de frivillige i stor grad positive til betydningen av Gatemebling. Vi finner at Gatemebling særlig er egnet aktivitet for å hjelpe ungdom med å kommunisere bedre og gi innsikt i konflikter. Den viktigste opplevde betydningen synes derfor å være knyttet til bevissthet om konflikter og endret tankegang. Et hovedinntrykk fra samtale med deltakerne, er at de særlig sitter igjen med en opplevelse av større forståelse for hvordan konflikter oppstår og kan løses. Det er også identifisert eksempler på stor betydning for den enkelte deltaker når det gjelder selvtillit og mestring. Vi finner også at Gatemebling er en aktivitet som informantene mener passer for alle. Vi har i tillegg identifisert noen utilsiktede, men likevel positive effekter, slik som at instruktørene opplever at de lærer noe hver gang.

Vi har snakket med deltakere som har fullført verksteder og som har vært villig til å stille opp i samtale. Det innebærer flere seleksjonsmekanismer i retning av en positiv opplevelse og vurdering av Gatemebling. Vi vet ikke hvordan de som ikke har fullført Gatemebling opplever relevansen av og utbyttet fra aktiviteten. Også for de intervjuete samarbeidspartnerne og frivillige kan det tenkes seleksjonseffekter i retning av positiv opplevelse og vurdering av Gatemebling.

5.6.4 Bærekraft

Vi finner at Gatemebling tilføres en merverdi gjennom den *tillit og trygghet* som Røde Kors har. For målgruppen kan det være en betydelig merverdi å delta i prosesser og snakke om vanskelige temaer med personer som ikke er deres lærere, foreldre eller representanter for det offentlige. Vi finner at det at de ikke blir behandlet som klienter eller «verstinger» er av stor verdi. Gatemebling ser ut til å virke

særlig godt fordi deltakere, i prinsippet i alle fall, ikke skal vite om bakgrunnen til de andre deltakerne³⁴, med mindre deltakerne selv velger å fortelle om sin bakgrunn. Instruktørene synes også å lykkes i å bygge troverdighet og trygghet for at alt som blir sagt og gjort i verkstedene omfattes av taushetsløftet. Gruppene blir også som hovedregel satt sammen både av særlig utsatte ungdommer i risikozonen for å utøve vold eller begå kriminalitet, og av ungdommer som ikke har falt utenfor. Etter vår vurdering oppleves Gatemebling å være en aktivitet som passer godt som et supplement til andre offentlige tiltak.

Det er særlig utfordringer med *gjennomføringen* og sårbarhet i lokalforeningene som kan svekke bærekraften. Det handler om ressurser og kompetanse. Etter Oxford Researchs vurdering er det særlig her Røde Kors kan påvirke måloppnåelsen og bærekraften for Gatemebling. Vi finner at de ansatte koordinatorenes kompetanse og personlige egenskaper har stor betydning. En risikofaktor for bærekraften er videre selve organisasjonsstrukturen i Røde Kors, med mange lokalforeninger og stor grad av autonomi. Den store graden av autonomi kan medføre koordineringsproblemer og manglende samordning av aktivitetene på tvers av lokalforeninger³⁵. Det gir også en risiko for utfordringer med å bistå og korrigere lokalforeninger, inkludert ansattressurser som ikke fungerer optimalt. Poenget er at Røde Kors regionalt og sentralt i liten grad har styringsvirkemidler (ei heller styringsmyndighet). Eksisterende virkemidler omfatter vedtatte retningslinjer og såkalte myke virkemidler som informasjon og fellessamlinger, og inkluderer få sanksjonsmuligheter. På den andre siden kan nettopp nærheten til lokalsamfunnet og den lokale autonomien åpne for skreddersydde løsninger og innovasjon.

Vi mener også det er en utfordring for bærekraften at en i liten grad *følger opp* deltakerne. Forklaringen er nok at en slik oppfølging for eksempel etter ett år både er praktisk vanskelig og ikke minst ressurskrevende. Fokuset er på drift og det man må gjøre for ansattressursene. Oppfølging av deltakerne er ikke nødvendigvis en aktivitet det er *rammевilkår* for å arbeide med. Vi ser også at en del frivillige etterlyser bedre overganger mellom de ulike trinnene. Flere instruktører har fortalt at det kan være uheldig at det kan ta lang tid fra de gjennomgår grunnopplæring til de får delta som instruktører på et verksted. Den lange overgangstiden er dermed en risikofaktor hva gjelder frafall av potensielle deltakere, og eventuelt tap av kompetanse blant instruktører.

Oxford Research mener at det manglende fokuset på oppfølging kan tenkes å få en rekke konsekvenser:

- Det blir vanskelig å jevnlig undersøke og dokumentere deltakernes opplevde resultater på en systematisk måte. Dette svekker brukerperspektivet
- Fokuset på aktiviteten i seg selv, kan også medføre mindre fokus på forebyggende aktiviteter som en kjede eller portefølje av tiltak (på tvers).

³⁴ Synspunktet fremkommer i noen intervjuer med frivillige og ansattkoordinatorer, men er ikke tematisert i intervjuene med deltakere.

³⁵ Dette poenget er ikke empirisk, men en teoretisk tolkning fra evaluators side

På denne bakgrunn vil vi gi noen anbefalinger som er presentert avslutningsvis i kapittelet.

5.6.5 Overordnet vurdering

Evaluator finner at Gatemegling i all hovedsak er en relevant aktivitet, både med henblikk på målsetningen for aktiviteten, og store deler av målgruppen. Evalueringen viser at det er behov for Gatemegling, og aktiviteten har høy grad av måloppnåelse på flere områder. Relevansen er høy. Aktiviteten er organisert på en hensiktsmessig måte, og gjennomføres etter alt å dømme i tråd med malen. Det som særlig er viktig å understreke er den store betydningen som organisering og forankring synes å ha for effekt og bærekraften. Oxford Research vil understreke at gjennomføringen av Gatemegling er preget av lokale forhold og lokal tilpasning. Vi finner en del forskjeller i organiseringen mellom Oslo, Bergen og Tønsberg. Evalueringen viser videre at det kan være rom for enda mer forankring blant samarbeidspartnere, for eksempel synes det noe tilfeldig om Gatemegling er kjent i skolene

Gatemegling er en aktivitet som skiller seg fra flere av de andre oppvekstaktivitetene. Et systematisk og langsiktig arbeid med Gatemegling fordrer ansattressurser. Datamaterialet viser at man i stor grad oppnår de ønskede effektene, men det er utfordrende å dokumentere effekter på sikt. Vi kan heller ikke utelukke at seleksjonseffekter bidrar til et noe skjevt bilde.

Gatemegling tilføres en *merverdi* gjennom den tillit og trygghet som Røde Kors har. For målgruppen kan det være en betydelig merverdi å delta i prosesser og snakke om vanskelige temaer med personer som ikke er deres lærere, foreldre eller representanter for det offentlige. Vi vurderer derfor Gatemegling som en aktivitet som passer godt som et supplement til andre offentlige tiltak.

Oxford Research mener at Gatemegling, slik det er organisert og dokumentert i dag, i liten grad er lagt opp på en måte som gjør det praktisk mulig å si noe om opplevd betydning og resultater på sikt. Det er liten kunnskap om hva som skjer med deltakerne etter verkstedene, både når det gjelder kunnskap og bevissthet om Gatemegling³⁶. I årsrapporter og i omsorgsrapport for 2016 er det en god beskrivelse av aktiviteten og omfanget målt i blant annet antall deltakere, verksteder og frivillige. Røde Kors har relevante kvantitative indikatorer knyttet til gjennomføring og umiddelbart utbytte. Røde Kors har også flere indikatorer for å dokumentere resultater, men i mindre grad indikatorer som dokumenterer langsiktige effekter³². Vi vil først understreke at de valgte aktivitets- og resultatindikatorer er relevante og bør være med. Spørsmålet er om en også burde ha indikatorer og metoder for å dokumentere opplevd betydning og resultater, særlig en tid etter deltakelse. Det kan være praktisk utfordrende og ressurskrevende å innhente erfaringer og opplevd effekt fra deltakere og frivillige en tid i etterkant, men etter vår vurdering vil det være mulig å lage et enkelt internt evalueringssystem som også inkluderer strukturerte intervjuer eller kartlegginger med tidligere deltakere, eksempelvis 1-2 år etter deltakelse i verkstedene.

³⁶ Denne evalueringen gir kunnskap om hvordan noen deltakere har opplevd verkstedene. De fleste intervjuene er imidlertid gjort med deltakere som relativt nylig har deltatt i verksteder.

På bakgrunn av dette anbefaler vi at Norges Røde Kors tar stilling til en rekke spørsmål om videreutviklingen av aktiviteten. Vi vil særlig anbefale å se på bærekraften og Gatemegling i et større samfunnsperspektiv. Vi tror Gatemegling kan videreutvikles, men det er sårbart. Det er også en risiko for å vurdere betydningen av Gatemegling som større enn det den faktisk trolig er. Vi vet ikke hvordan de som ikke fullfører verkstedene vurderer betydningen. Deltakerne som faller fra er også viktige stemmer som bør fanges opp, dersom en er opptatt av læring.

5.6.6 Diskusjonspunkter

Vi anbefaler at følgende spørsmål som gjelder organisering og gjennomføring vurderes nærmere:

- En strategidiskusjon om forholdet mellom generell målgruppe versus spisset målgruppe (særlig utsatte grupper).
- Tiltak for å sikre enda bedre forankring blant samarbeidspartnere
- En god overgang mellom trinnene bør utredes. Implikasjonen av en for dårlig overgang er at man mister potensielle deltaker til neste trinn og at instruktørens kompetanse svinner hen.
- Det bør vurderes og utredes nærmere hvilke krav Norges Røde Kors mener bør stilles til instruktørens kompetanse samt kvalitetssikring og oppfølging av instruktører.
- Røde Kors bør avklare i hvilken grad ansattressurser bør og kan brukes. For aktiviteten Gatemegling er det en potensiell sammenheng: Større grad av ansattressurser kan utløse mer frivillighet og mer aktivitet. Større grad av ansattressurser vil også muliggjøre bedre styring og læring lokalt. Ansattressurser er slik vi ser det en forutsetning for oppfølging av deltakere og å kunne legge til rette for systematisk læring og evaluering.
- Ytterligere praktisk opplæring av koordinatorene når det gjelder arbeid med Gatemegling.
- På bakgrunn av aktivitetsindikatorer og eventuelt resultatindikatorer bør det gjøres interne evalueringer hvert 2. år. Oxford Research mener det kan gjøres ved å lage en kort rapport hvor volumet og tall presenteres kort, mens en større del omhandler funn og vurderinger som gjelder resultater.

6. Ferie for alle

I det følgende kapittelet presenteres funnene fra evalueringen av Ferie for alle. Kapittelet er strukturert etter de fire evalueringskriteriene, og avsluttes med en vurdering av aktiviteten.

6.1 Om Ferie for alle

Ferie for alle er et tilbud til familier med svak økonomi, som ellers ikke hadde kunnet reise på ferie. Ferie for alle er en nasjonal kjerneaktivitet og tilbys over hele landet. Aktiviteten tilbys primært til familier med barn i alderen 6-13 år. Samtidig er Ferie for alle et opplegg for hele familien. Det er fokus på at ferien skal være en aktiv ferie med utendørs aktiviteter uansett vær og årstid. Aktivitetene er organisert slik at både barn og voksne deltar, og det legges opp til positiv mestringsfølelse for hele familien. Ferieoppholdene har blitt arrangert i alle skolens ferier og i alle landets distrikter.

Det overordnede målet for Ferie for alle er å bidra til å redusere ulemper som følger av barns oppvekst i fattigdom. Deltakelsen på Ferie for alle skal gi barna nettverk, sosial og kulturell inkludering, mestringsopplevelse og styrkede familieband, samt bidra til sosial og kulturell inkludering. Ved at barn fra økonomisk svakere stilte familier får muligheten til å reise på ferie alene eller sammen med sine foreldre, vil Røde Kors dempe konsekvensen av det å vokse opp i lavinntektsfamilier.

Ferie for alle er en av de nasjonale kjerneaktivitetene for oppvekst, som er organisert under Omsorg. Statusen som en nasjonal kjerneaktivitet innebærer at den prioriteres i det nasjonale inntekts-, kommunikasjons- og myndighetsarbeidet, og at distriktene som gjennomfører aktiviteten får faglig oppfølging fra Norges Røde Kors gjennom en fagansvarlig.

Aktiviteten ble opprettet i 2001 som et tilbud for barn på Østlandet, og har siden utviklet seg til et omfattende og etterspurt tilbud til familier i hele Norge. I 2016 hadde Ferie for alle over 8000 søkere³⁷, hvorav 3423 barn og voksne fikk plass på Ferie for alle. Det ble gjennomført 76 ferieopphold i vinter-, påske-, sommer-, høst- og juleferien, med over 500 Røde Kors-frivillige.

Ferie for alle finansieres av Røde Kors med egne midler, samt offentlige tilskudd, hovedsakelig gjennom tilskudd fra BUFDIR, som i 2016 beløp seg til 15,6 millioner kroner. I tillegg bidrar flere aktører fra næringslivet til Ferie for alle med midler, gaver og tilrettelegging for at ansatte kan være frivillige.

6.2 Relevans

Sentralt i en vurdering av Ferie for alle er hvorvidt aktiviteten er relevant for de overordnede målsetningene. Med andre ord, er Ferie for alle riktig tilnærming for å oppnå målsetningene om å gi familier med svak økonomi mulighet til å reise på ferie sammen, og i forlengelsen å bidra til å redusere

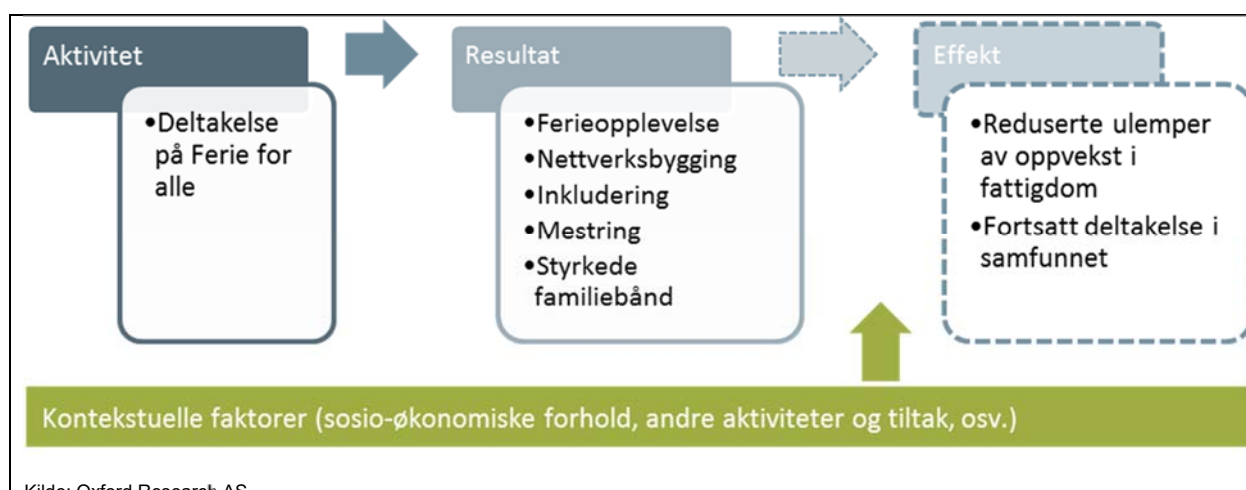
³⁷ Årsrapport for omsorgsaktiviteter 2016, Norges Røde Kors, 2017

ulemper som følger av barns oppvekst i fattigdom.? Videre handler dette om hvorvidt aktiviteten er innrettet på en måte som treffer riktig målgruppe, og om aktiviteten er i tråd med målgruppens forventninger, forutsetninger og behov.

Ferie for alle begrunnes med artikkel 31 i FNs barnekonvensjon, som konstaterer at alle barn har rett til en tilfredsstillende levestandard, og at alle barn har rett til hvile, fritid, lek og deltakelse i kunst og kulturliv. Røde Kors ser en utfordring i at barn fra lavinntektsfamilier ikke kan få sine rettigheter innfridd. Ferie for alle sikter å gi barn fra disse familiene en ferieopplevelse, når de ellers ikke hadde kunnet reise på ferie. I rapporteringen til BUFDIR³⁸ skriver Røde Kors: «Røde Kors kan ikke avskaffe fattigdom, men gjennom Ferie for alle er Røde Kors med på å gjøre barnas opplevelse av det å være fattig, til en mindre stigmatiserende erfaring.».

Figuren nedenfor viser en tenkt virkningskjede for Ferie for alle. Gjennom deltakelsen på aktiviteten skal familiene få ferie-, mestrings- og familieopplevelser. Aktiviteten er kompensere i sin natur (se neste avsnitt), og har ikke som mål å ha effekter for familiene på sikt. Det er likevel noen teoretiske langtidseffekter av Ferie for alle. Disse er merket med stiplet omriss i figuren.

Figur 30: Tenkt virkningskjede for aktiviteten Ferie for alle

Ferie for alle skal kompensere for at barn og familiene deres ikke har mulighet til å dra på ferie på egen hånd, og ikke får ferieopplevelser. Ferie for alle har dermed ikke som ambisjon å løse de underliggende forholdene. Det er bred enighet blant informantene om aktivitetens natur, og at det finnes et behov for kompensatoriske tiltak rettet mot familiene i en vanskelig situasjon. En samarbeidspartner formulerer det slik:

³⁸ Rapport til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Tilskudd 2015, Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom, Norges Røde Kors, 2016

Det å bidra positivt i en vanskelig situasjon, det gir noe, det har en verdi i seg selv. Det betyr ikke at familien blir mer selvhjulpent fremover, men barnet kan få mestringsopplevelser og noe å snakke om på skolen. Det er et kjempetiltak.

Forholdet mellom det å være et kompensatorisk tiltak og et forebyggende tiltak er tematisert i flere intervjuer.

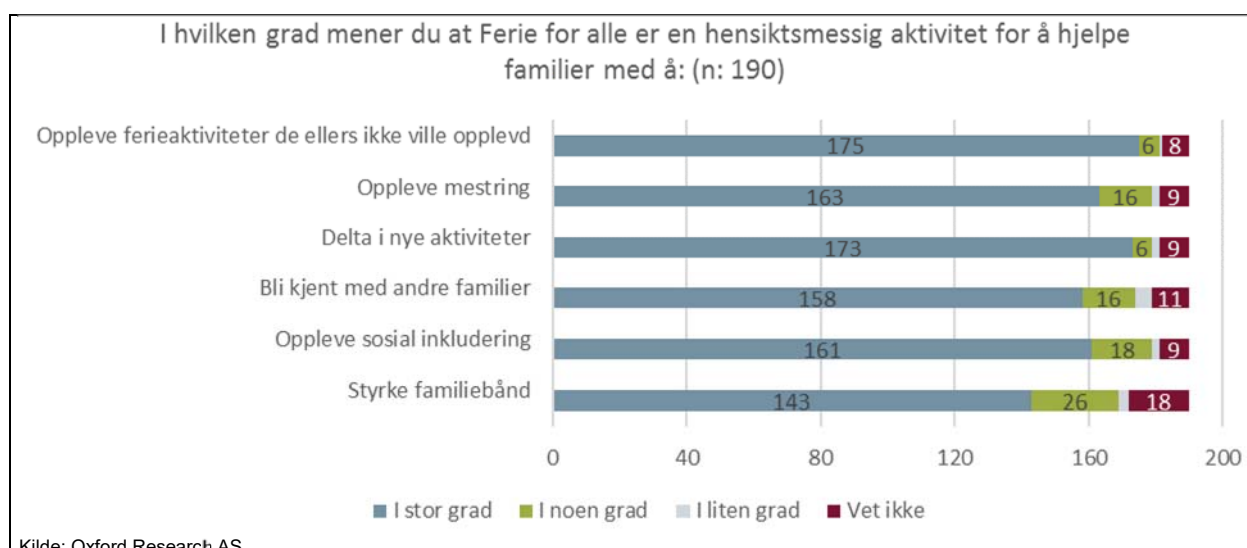
En samarbeidspartner forteller:

Jeg tror Røde Kors fanger opp et behov. Man må jobbe både og – man kan ikke bare jobbe forebyggende, men må også kompensere. Selv om familiene får hjelp fra NAV, får de ikke muligheten til ferie. Det vil alltid være et slikt behov [...] Jeg ser ingen negative sider, annet enn at det ikke er plass nok til alle.

Gjennom oppholdet skal familiene få positive opplevelser og avbrekk fra hverdagen. De skal videre ha muligheten til å delta i aktiviteter sammen som familie, og få et bredere erfaringsgrunnlag gjennom aktivitetene. Videre skal foreldre og barna oppleve at de blir sett. Vi skal komme tilbake til dette i delkapittelet om resultater og effekter. Vi vil likevel påpeke her at målsetningene for Ferie for alle ikke handler om effekter for familiene på sikt, men er knyttet til umiddelbare opplevelser.

80-90 % av de frivillige som har deltatt i spørreundersøkelsen, mener at Ferie for alle i stor grad er en hensiktsmessig aktivitet for å oppnå ovennevnte målsetninger. Dette vises i figuren nedenfor:

Figur 31: De frivilliges vurdering av aktivitetenes hensiktsmessighet for å oppnå målene (antall)

Telemarksforsknings rapport³⁹ «Sosiale ulikheter i oppvekst – en humanitær utfordring» understreker viktigheten av opplevelser som stimulerer barna i oppveksten. Manglende stimulering i oppveksten kan svekke barnas muligheter til utvikling, skriver Telemarksforskning:

En studie fra USA viser at fattige barn utsettes for reduserte sjanser for kognitiv utvikling som kan forklares med manglende stimulering i form av opplevelser og aktiviteter (Kishiyama, Mark m.fl. 2008). Dette kan blant annet påvirke læring under skolegang. Undersøkelsen viser også at barn fra familier med lavere sosioøkonomisk status, ikke er mindre evnerike enn andre barn. Men deres muligheter er til å utvikle sine evner og talenter, er langt færre.

6.2.1 Målgruppe og rekruttering

Primærmålgruppen for Ferie for alle er familier med barn i alderen 6-13 år, med behov for gratis ferietilbud på grunn av økonomiske utfordringer. Det dreier seg som regel om familier som har vært i en økonomisk vanskelig situasjon over lengre tid, ofte innvandrerfamilier, enslige forsørgere med barn, og familier med svak tilknytning til arbeidslivet.

Målgruppen er langt større enn dem Røde Kors kan tilby plass. I 2016 fikk 41,5 % av de totalt 8239 familiene som ble søkt inn, plass på et ferieopphold. De som får plass vurderes av de intervjuede i Røde Kors og av samarbeidspartnerne å være familier som har et klart behov. Dette understrekes også i spørreundersøkelsen hvor tre av fire frivillige svarer at de mener at Ferie for alle i stor grad treffer riktig målgruppe.

Målgruppen er sammensatt, også utover de grunnleggende kriteriene om svak økonomi og barnets alder. Flere samarbeidspartnere forteller at de i rekrutteringen har særlig fokus på enslige foreldre med flere barn. En samarbeidspartner sier:

80 % av familiene mine er enslige forsørgere med 4-8 barn. De har ingen mulighet til å reise på ferie med barna sine. De har nesten ikke råd til å ta toget. Det er veldig dårlig økonomi blant disse familiene. Det passer ikke inn i det norske samfunnet å ikke ha god inntekt.

Inntrykkene fra observasjon og flere intervjuer er imidlertid at deltakergruppen på Ferie for alle er mer variert enn det. Det er store familier (med begge foreldre) med mange barn i ulike aldre, så vel som familier (med begge foreldre) med få barn. Noen familier har særskilte utfordringer (eksempelvis utfordrende samspillsmønstre mellom familiemedlemmer), mens andre ikke har det. Det er også stor variasjon med tanke på nasjonalitet.

³⁹ Sosiale ulikheter i oppvekst - en humanitær utfordring, TF-rapport nr. 283, Telemarksforskning, 2011

I praksis deltar også en rekke ungdommer i Ferie for alle, uten at de er i målgruppen for aktiviteten. Ungdommene er på ferieoppholdene sammen med familien og søsken som gjerne er i alderen 6-13 år. I veilederen for Ferie for alle står det at familier med barn i alderen 6-13 år kan ha med eldre eller yngre søsken⁴⁰. Det er med andre ord på grunn av de yngre barna, og ikke på grunn av ungdommen at familien har fått plass på ferieoppholdet. Samtidig tyder både inntrykkene fra observasjon, men også flere intervjuer på at Ferie for alle passer noe dårligere for ungdommer. Noen ungdommer forteller at de kjeder seg fordi det ikke finnes et aktivitetstilbud til dem. Dessuten er at det er få andre deltakere på deres alder, noe som gjør at de kan føle seg isolert.

Familienes bakgrunn har vært et tema i intervjuene. Både frivillige, Røde Kors-ansatte og samarbeidspartnere ser at det er en overvekt av familier med minoritetsbakgrunn blant søkerne og deltakerne⁴¹. Dette skyldes to forhold, så langt vi kan se. Samarbeidspartnerne med ansvaret for å søke inn familiene, forteller at de ofte har mange minoritetsfamilier i porteføljen sin.

Noen samarbeidspartnere (påmeldere) antyder også at det kan være vanskeligere å vite om familier med norsk som morsmål har et behov, da de antakelig opplever det som utfordrende å spørre familiene om deres økonomiske situasjon. I tillegg opplever flere samarbeidspartnere at det i dag kan være vanskeligere for familier med norsk som morsmål å be om å få delta i Ferie for alle. Det å be om hjelp fra Røde Kors kan oppleves som stigmatiserende for familier med norsk som morsmål, mener flere informanter, både i og utenfor Røde Kors. En familie med norsk som morsmål forteller at det har vært ganske tydelig for dem at Ferie for alle er for familier med dårlig økonomi. Familien spekulerer at mange familier med norsk som morsmål nok ikke vil innrømme overfor seg selv eller overfor andre at de er i målgruppen for Ferie for alle. En ansatt i Røde Kors forteller:

Det er riktig at mange minoritetsfamilier opplever fattigdom, men det er også en ganske stor del norske familier. Jeg tror at det er lettere for saksbehandlere å søke inn innvandrersfamilier enn en norsk familie. Saksbehandlerne kan ikke spørre dem om de har dårlig råd.

Ikke alle informanter er enige i dette. En frivillig og en samarbeidspartner avviser det direkte, mens en annen samarbeidspartner sier: «Når du veier det opp mot opplevelsen å gå gjennom en hel sommerferie uten opplevelser, er det mer stigmatiserende.»

De fleste familiene vi har snakket med, gir ikke uttrykk for at de opplever sin deltakelse i Ferie for alle som stigmatiserende. Tvert imot, forteller flere foreldre at de ser at barna er stolte over mestringen de opplever. Det står i veilederen for Ferie for alle at bosted og nasjonalitet ikke skal være avgjørende for om en familie får plass på Ferie for alle. Det er heller ikke ønskelig at distriktene deler inn deltakerne

⁴⁰ Veileder for Ferie for alle, Norges Røde Kors, 2017

⁴¹ Det presiseres her at bosted eller nasjonalitet ikke skal være en hovedårsak til å få innvilget plass på Ferie for alle. Det viktigste kriteriet er behovet for avbrekk i hverdagen, ifølge veilederen for Ferie for alle.

etter nasjonalitet, ifølge veilederen. Det er imidlertid flere frivillige i Røde Kors som har tematisert gruppesammensetningen i intervjuene. Se også kapittel 6.3.4

Rekrutteringsarbeidet utføres av det kommunale hjelpeapparatet. De kommunale instansene, herunder NAV, barnevern, helsestasjon, skolehelsetjeneste, PP-tjeneste eller lignende, får informasjon av Røde Kors om tilbudet, og søker på vegne av familiene. Lokalforeningene eller distriktene sende invitasjon om opphold til hjelpeapparatet med informasjon om påmelding, prioritering og oppholdsoversikt⁴². Det er med andre ord ikke Røde Kors som selv står for rekrutteringsarbeidet overfor familiene. Røde Kors vurderer søknadene fra hjelpemiddelapparatet, og informerer familiene om de har fått plass på ferieoppholdene.

Kapittel 6.3.3 utdyper noen forhold som knytter seg til samarbeidet mellom Røde Kors og samarbeidspartnerne som melder på familiene.

Intervjuene med ansatte og frivillige i Røde Kors tyder på at rekrutteringsarbeidet foregår i stor grad gjennom hjelpeapparatet. I spørreundersøkelsen svarer halvparten av familiene at de ble anbefalt av hjelpeapparatet å delta på Ferie for alle, og en sjettedel svarer at de tok kontakt med hjelpeapparatet og ba om å bli søkt inn. Samtidig svarer en femtedel av familiene at de henvendte seg direkte til Røde Kors og ba om å få være med. Dette er både familier som har vært med før, og familier som deltar for første gang.

I utvalgsprosessen skal familier som tidligere ikke har deltatt på Ferie for alle, prioriteres først. I spørreundersøkelsen svarer imidlertid en tredjedel av familiene at de har vært med på Ferie for alle før. Likevel er informantene i Røde Kors i intervjuene tydelige på at man prioriterer familiene som ikke har vært med før. En mulig forklaring på det at det ikke er samsvar mellom spørreundersøkelsen og intervjuene kan være at det ikke er mange søkere på de stedene hvor familier kan få plass flere ganger, eller har disse familienes behov for ferieopplevelser vurderes som større enn behovet til de andre familiene som søker.

6.2.2 Deltakernes behov og forventninger

Tilbudet om plass på Ferie for alle gis til familier som ellers ikke ville ha hatt mulighet til å ha ferieopplevelser. Familiene er ofte i en vanskelig situasjon, noe som gjør dem sårbare, og som krever at ferieoppholdene er godt tilpasset familienes forutsetninger og behov.

Det mest fremtredende behovet er familienes ønske om å gi barna en ferieopplevelse, eller behovet for en felles opplevelse. Informantene i Røde Kors forteller gjennomgående at dette behovet tillegges størst vekt i utvelgelsesprosessen. Flere i Røde Kors forteller at dette behovet kan overstyre prioriteringen om at hver familie som regel skal få delta en gang.

Hva gjelder familienes konkrete behov under oppholdene, har vi inntrykk av at de er godt ivaretatt. I intervjuene forteller familiene at behovene de har meldt inn på forhånd, for eksempel svinefrie mat,

⁴² Veileder for Ferie for alle, Norges Røde Kors, 2017

eller behov for ro og egentid, ivaretas av Røde Kors. Dette gjenspeiles også i spørreundersøkelsen, hvor over 80 % av de frivillige mener at Ferie for alle i stor grad møter familienes forventninger og behov.

En frivillig oppsummerer det slik:

På matfronten holder vi svin utenfor [...] Oppholdsleder får informasjon om spesielle behov. Vi har hatt rullestolbrukere og hørselsbemmede. Da har vi hatt en frivillig som prater tegnspråk. Vi inkluderer dem i aktivitetene. Det er ingenting som er umulig. Vi er der for at de skal få det til. For oss er det givende å hjelpe dem som virkelig trenger det.

6.2.3 Forhold til andre liknende tiltak

I forbindelse med hver Røde Kors-aktivitet skal det vurderes hvorvidt det er et udekket behov for aktiviteten, om hvorvidt behovet ikke er dekket av andre med bedre kompetanse enn Røde Kors. I forlengelsen betyr det at aktiviteter som Ferie for alle ikke bør konkurrere med andre liknende aktiviteter. Som en del av relevanskriteriet i denne evalueringen er det derfor undersøkt hvordan Ferie for alle forholder seg til andre liknende tiltak.

Vi er ikke kjent med at det eksisterer alternative tilbud som har samme grad av åpenhet som Ferie for alle. Noen samarbeidspartnere nevner at både Blå Kors og Frelsesarmeen har ferieopphold, men disse fremstår som mer spissede og mindre åpne, ifølge informantene. En samarbeidspartner nevner DNTs ferieleirer. Disse er i utgangspunktet ikke gratis, men det har vært enkelte gratisplasser til familier som er i samme målgruppe som Ferie for alle.

Et offentlig tiltak som nevnes av flere samarbeidspartnere, er aktivitetskortet. Kortet gir barn og unge i familier som mottar sosialhjelp gratis adgang til en rekke aktiviteter i kommunen. Et liknende tilbud som også retter seg mot denne målgruppen, er Opplevelseskortet. Slik informantene vurderer det, supplerer Ferie for alle og aktivitets- og opplevelseskortene hverandre, og er ikke i konkurranse.

6.3 Organisering

I det følgende belyses aktivitetens innretning og organisering, gjennomføringen, grenseflatene mot samarbeidspartnerne, og identifiserte suksessfaktorer.

6.3.1 Innretning

På lik linje med de andre aktivitetene skal Ferie for alle ha lokal forankring. Det er laget en veileder fra Norges Røde Kors, som skal være et verktøy for distriktene i arbeidet med Ferie for alle.

Det er distriktskontorene i Røde Kors som har ansvar for Ferie for alle, og som tar seg av både planleggingen, rekrutteringen og gjennomføringen. Lokalforeningene er ikke systematisk involvert i arbeidet, utover at de frivillige som deltar ofte kommer fra lokalforeninger. Som en nasjonal

kjerneaktivitet har Ferie for alle en nasjonal fagansvarlig som bistår med faglig oppfølging og kvalitetssikring, herunder veiledning av Røde Kors på distriktsnivå, i arbeidet opp mot samarbeidspartnere, eller ved eventuelle dilemmaer under oppholdene. Dessuten får Røde Kors-distriktene støtte fra Norges Røde Kors i profileringen av aktiviteten, og ved nasjonalt inntekts-, kommunikasjons- og myndighetsarbeid. Den nasjonale fagansvarlige har videre en svært viktig rolle når det gjelder å sikre bærekraftig finansiering. Den nasjonale fagansvarlige har kontakt med nasjonale sponsorer. Videre ivaretar nasjonal fagansvarlig rapporteringsfunksjonen til nasjonale givere.

Rekrutteringsarbeidet utføres av det kommunale hjelpeapparatet. De kommunale instansene, herunder NAV, barnevern, helsestasjon, skolehelsetjeneste, PP-tjeneste eller lignende, får informasjon av Røde Kors om tilbudet, og søker på vegne av familiene. Lokalforeningene eller distriktene sender invitasjon om opphold til hjelpeapparatet med informasjon om påmelding, prioritering og oppholdsoversikt⁴³. Det er med andre ord ikke Røde Kors som selv står for rekrutteringsarbeidet overfor familiene. Røde Kors vurderer søknadene fra hjelpemiddelapparatet, og informerer familiene om de har fått plass på ferieoppholdene.

Distriktene i denne evalueringen har valgt å organisere arbeidet med Ferie for alle noe ulikt. Arbeidet på distriktsplan gjennomføres av enten en fast ansatt, frivillige, eller av begge deler, avhengig av distrikt. I et distrikt samarbeider oppholdsleder (frivillig) og en ansatt om planleggingen, mens arbeidet andre steder i all hovedsak utføres av en ansatt. Vi er også kjent med at det er et distrikt hvor det ikke er det ansattressurser knyttet til Ferie for alle. Her står de frivillige for hele arbeidet.

Flere frivillige beretter i intervjuene og i spørreundersøkelsen om at de ofte har kontakt med ansatte på distriktsnivå, og at de setter pris på arbeidet de(n) ansatte i distriktet gjør. Eksempelvis trekkes det frem som en styrke at en ansatt i distriktet kan drive informasjonsvirksomhet rettet mot kommuner og institusjoner i kommunene i arbeidstiden. Dette er en aktivitet som ville være vanskelig å gjennomføre for de frivillige, forteller informantene. Tre av fire frivillige svarer i frivilligsurveyen at de i stor grad opplever at de får den støtten de trenger fra lokalforeningen/distriktet sitt.

Videre trekker flere frivillige i ulike distrikter frem viktigheten av støtten fra distriktsstyret. Det at styret viser interesse for aktiviteten og til dels gir støtte ved å være med som frivillig på oppholdene selv, betyr mye for de intervjuede frivillige. I spørreundersøkelsen skriver en frivillig om distriktets arbeid:

Det danner grunnlaget for det som skjer på selve oppholdet, og bidrar til min trygghet i rollen min. [...] Rutinerte og erfarne i møte med familiegruppen og oss frivillige. Et velfyllt program som gav en felles ramme og meningsfylt innhold for opplegget. Alt dette bidro til at jeg kunne ivareta kontakten med barna, foreldrene og de andre frivillige jeg hadde med på laget. Nasjonale retningslinjer gir kvalitet og gjenkjenning for frivillige og deltakere.

⁴³ Veileder for Ferie for alle, Norges Røde Kors, 2017

Flere frivillige mener at distriktet bør intensivere arbeidet med å rekruttere flere frivillige til Ferie for alle gjennom samarbeidspartnerne.

Hjelpeapparatets sentrale posisjon i forhold til innsøkingen understrekes av familiene i spørreundersøkelsen. Halvparten av familiene oppgir at de fikk informasjon om, og ble søkt inn av NAV, helsestasjonen eller barnevernet. Samtidig er det noen familier som har kjennskap til Ferie for alle gjennom andre kanaler, eller fra tidligere deltakelse, og som har tatt kontakt med Røde Kors på egen hånd og bedt om å få plass.

Familiene gir i intervjuene og i spørreundersøkelsen uttrykk for at de ikke opplever at det er vanskelig å få plass på ferieoppholdene. Samtidig skriver Røde Kors i rapporteringen til BUFDIR at cirka 45 % av søkerne i 2015 ikke har fått plass⁴⁴. Tilbakemeldingene fra hjelpeapparatet er blandet. Noen forteller at de har «knekt koden» og så langt alltid har fått plass til familiene de har søkt inn, mens andre ikke har fått inn alle familiene. Familiene som har fått avslag hadde fortjent plassen, mener informantene.

Søknadene behandles av, ansatte på distriktsnivå, der det er ansatte og oppholdsleder som er frivillig. Det tas hensyn til geografisk fordeling, om familien har deltatt før, barnets/barnas alder og familiens situasjon, og begrunnelsen i søknaden.

Hensikten med Ferie for alle er å gi familiene et ferietilbud de ellers ikke ville hatt. Videre skal familiene gjennom ferieoppholdet få positive opplevelser, og det skal legges til rette for at familiene kan bruke tiden sammen. Intervjuer med ansatte og frivillige tyder på at hensynene til positive opplevelser tillegges stor vekt i gjennomføringen av oppholdene. Det gjennomføres mange aktiviteter som skal gi barna mestring, og det oppmuntres til at familier skal delta i aktivitetene sammen. På evalueringsmøtene på slutten av dagen diskuteres hvilke aktiviteter som var populære, og hvorvidt dette skal gjentas. En frivillig formulerer det slik:

Hvis det er aktivitet som ikke er like interessante, gjør de frivillige vurderinger underveis. Det er fokus på at barna skal oppleve mestring. Hvis de liker den ene aktiviteten, kan den godt gjentas, selv om det bryter med planen for dagen.

En annen frivillig kaller aktivitetene en arena for mestring.

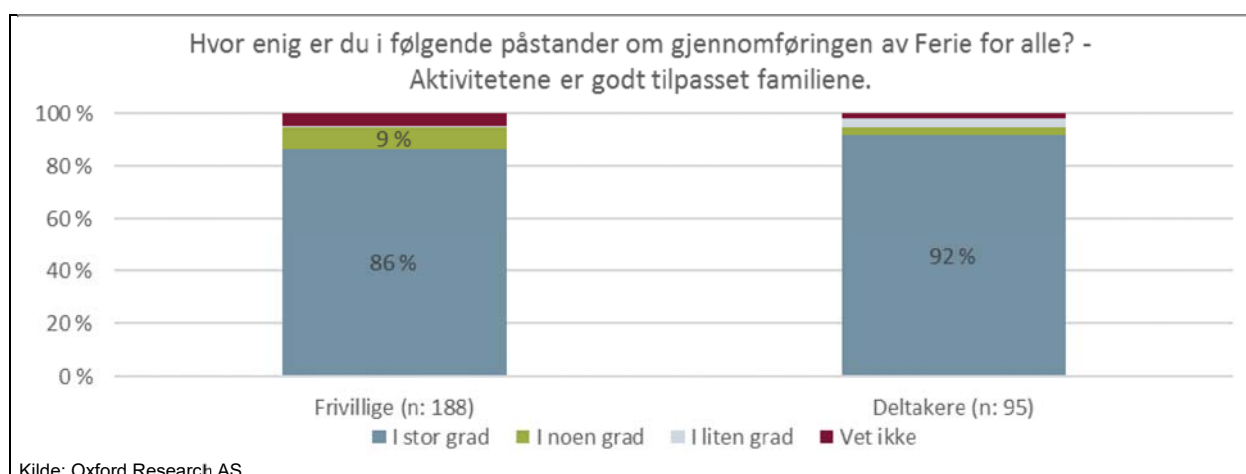
Videre fortelles det i intervjuene om stor fleksibilitet underveis. Flere frivillige og ansatte trekker frem at aktivitetene tilpasses familienes behov og muligheter, slik at flest mulig kan delta. Når aktiviteter viser seg å være ekskluderende, blir dette notert og justert. Den løpende tilpasningen av aktivitetene understrekes også i spørreundersøkelsen, hvor 60 % av de frivillige svarer at de selv i stor grad kan påvirke innholdet i aktiviteten. Videre svarer 44 % av de frivillige at de opplever at familiene i noen grad kan påvirke innholdet. En stor del av de frivillige mener også at familiene helt eller delvis kan få

⁴⁴ Rapport til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Tilskudd 2015, Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom, Norges Røde Kors, 2016

bestemme selv hvilke aktiviteter de skal være med på. De aller fleste frivillige og familiene svarer at de opplever at aktivitetene er godt tilpasset familiene (se figur nedenfor). Flere familier poengterer også i intervjuene at Røde Kors gjør god tilrettelegging for familiene underveis.

Dette bekreftes også av inntrykkene fra observasjon på et ferieopphold, hvor det ble tilbudt ulike, parallelle aktiviteter. Videre ble aktivitetenes hensiktsmessighet og popularitet diskutert under evalueringsmøtene på oppholdet, og det ble gjort tilpasninger i tråd med tilbakemeldingene fra deltakerne.

Figur 32: De frivilliges og deltakernes vurdering av aktivitetenes tilpassning til familiene (prosent)

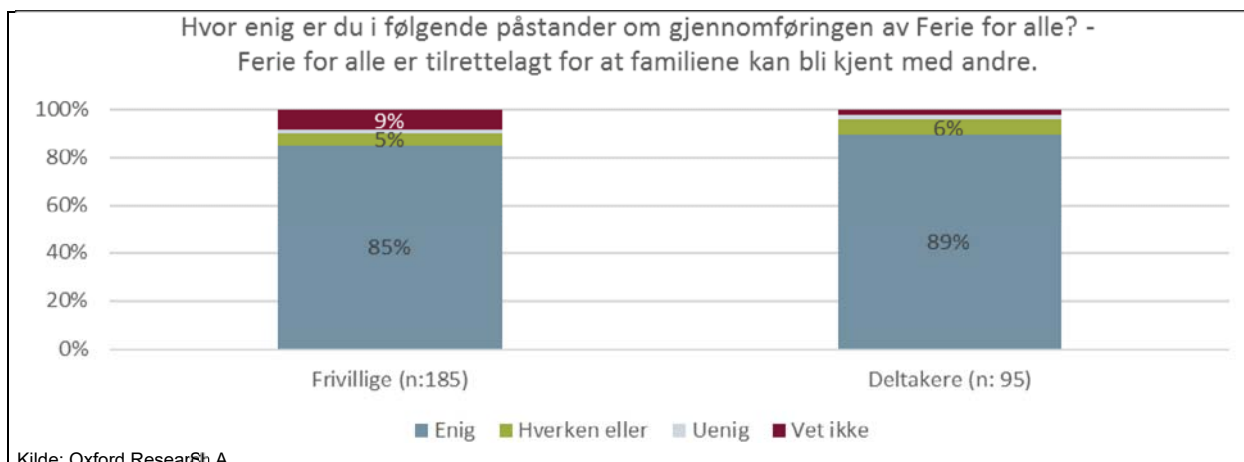

Hva gjelder nettverksaspektet, mener også et stort flertall av de frivillige og deltakerne at aktivitetene er godt tilrettelagt for å bli kjent med andre familier (se figur nedenfor). På ett opphold har det imidlertid kommet tilbakemeldinger fra foreldre på at de savner en egen arena der de kan komme i kontakt med andre foreldre. Nettverksbyggingen foregår i aktiviteten og i liten grad utenom, antyder en informant. Her kunne en felles arena for voksne vært en fordel, mener informanten. En deltaker i spørreundersøkelsen skriver:

Alt jeg eventuelt skulle ønske var annerledes, er en skikkelig bli kjent kveld den første kvelden. Vi som var med for første gang, der følte jeg som voksen at det var litt vanskelig å bli kjent med de andre voksne. dette er noe som er viktig for å danne nettverk.

De praktiske rammene for Ferie for alle har også vært tematisert. Hva gjelder oppholdsstedet, er det i all hovedsak positive tilbakemeldinger. Enkelte steder kan det være utfordrende for familiene å komme seg til stedet, men det er ikke gitt at det ville vært lettere om oppholdet ble lagt til et annet sted. I et distrikt har Røde Kors prøvd ut forskjellige lokasjoner, men har endt opp med å returnere til sitt faste oppholdssted.

Figur 33: De frivilliges og deltakernes vurdering av aktivitetenes tilrettelegging for nettverksbygging (prosent)

Fasilitetene på feriestedene problematiseres i liten grad. Flere familier trekker frem at de er godt fornøyde med fasilitetene, og setter pris på å ha et «eget» sted å oppholde seg på, for eksempel en egen hytte som ikke deles med andre. De aller fleste frivillige svarer i surveyen at de mener at lokalene i stor grad er godt egnet. Inntrykket fra intervjuene og observasjon er at det er lite å utsette – utover at det kan være et behov for designerte voksenarenaer hvor foreldrene kan sosialisere seg imellom. I deltakersurveyen har det kommet noen innspill på at blandede bad og toalett kan være ubehagelig for noen, men disse tilbakemeldingene er nokså sporadiske.

Hva gjelder tidspunktet for gjennomføringene, synes dette i all hovedsak å treffe bra. I spørreundersøkelsen mot de frivillige svarer godt over 80 % at de mener tidspunktet er godt tilpasset familienes behov. Vi har ikke opplevd at noen utfordrer tidspunktet for gjennomføringene av Ferie for alle. Det synes å være en bred konsensus rundt at høst-, vinter-, påske- og sommerferien er gode tidspunkt å gjennomføre oppholdene på. Romjulsoppholdene har vært tematisert, men blir heller ikke utfordret. Her trekker noen frem at det kan være vanskelig å finne nok frivillige til oppholdene. Ellers blir juleoppholdene omtalt som noe veldig positivt, med en klar integreringsfordel – utenlandske familier lærer om norske tradisjoner og julens plass i den norske kulturen. En informant som har søkt inn familier, forteller at to familier har takket nei til å være med på et sommeropphold fordi det kolliderte med Ramadan. Her kunne familien vært invitert på et tidligere opphold, mener informanten.

På den annen side har varigheten på oppholdene blitt diskutert. Ifølge veilederen for Ferie for alle bør oppholdene vare minst tre overnattinger (fire dager). En del frivillige og ansatte i Røde Kors er enige om at et opphold bør vare i fem dager eller mer. Informantene forteller at det er på dag fire at familiene virkelig «senker skuldrene» og begynner å bli fortrolig med omgivelsene og med hverandre. Videre mener noen frivillige at det kan være en fare for at det blir et for intensivt opphold med for mange aktiviteter på for få dager. Informantene poengterer at familiene har behov for litt fritid og alenetid, og at dette kan forsvinne i et tett pakket firedagersprogram.

En familie som har deltatt på et opphold på Østlandet oppsummerer det slik: «For oss kunne det godt ha vart et par dager til. Samtidig er vi litt slitne også, så da er det kanskje fint med dagens varighet?».

6.3.2 Opplæring, oppfølging og kvalitetssikring

Aktiviteten skal være kvalitetssikret⁴⁵. Frivillige på Ferie for alle skal levere en politiattest som fornyes hvert tredje år, gjennomføre intervju og opplæring (se nedenfor), signere og følge etikk- og taushetserklæringen, ha fylt 18 år, og ha et gyldig ID-kort.

Som en del av opplæringen skal de frivillige ha deltatt på følgende opplæringsaktiviteter:

- Introduksjon til Røde Kors
- Grunnkurs i førstehjelp
- Grunnkurs i psykososial førstehjelp
- Temakurs Omsorg – oppvekstaktiviteter

Frivillige skal få tilbud og delta på minst én samling med andre frivillige i løpet av året for å sikre faglig oppdatering og erfaringsutveksling. De frivillige skal videre ha oppfølgingsamtale hvert tredje år.

Tabell 15: Kvalitetssikring av frivillige i Ferie for alle

Frivillige i Ferie for alle:

- Levert politiattest og signert "Etikk og taushetserklæring"-skjema
- Gjennomgått obligatorisk opplæringskurs for frivillige i Røde Kors, samt førstehjelpskurs og temakurs oppvekstaktiviteter
- Forpliktet seg til å følge Bestemmelse for arbeid med barn og unge i Røde Kors
- Fått tilbud om og deltatt på minst én samling med andre frivillige i oppvekstaktiviteter i løpet av året for å sikre faglig oppdatering og erfaringsutveksling
- Har en frivilligleder for oppholdet som har det overordnede ansvaret gjennom hele oppholdet
- Blitt invitert til et planleggings-/ informasjonsmøte i forkant av oppholdet
- Blitt informert om at Røde Kors har et helhetlig program for ettersamtale
- Satt seg inn i Røde Kors' verdigrunnlag og prinsipper, og følge disse
- Satt seg inn i gjeldende beredskaps- og sikkerhetsrutiner

Kilde: Røde Kors sin veileder for Gatemebling

Hva gjelder kvalitetssikring, oppgir seks av ti frivillige i spørreundersøkelsen at de har fått opplæring. I tillegg svarer en større del av de 11 % som har svart «Annet», at de har fått tilbud, men ikke har kunnet benytte seg av tilbudet. Ni av ti som har fått opplæring, har fått Intro til Røde Kors og Norsk Grunnkurs, Førstehjelp. Tre av fire har mottatt kurs i psykososial førstehjelp, mens litt over halvparten av dem som har fått opplæring, har deltatt i Temakurs Omsorg – Oppvekstaktiviteter. Temakurset

⁴⁵ Veileder for Ferie for alle, Norges Røde Kors, 2017

oppleves som både relevant, forståelig, anvendelig og tilstrekkelig for arbeidet som frivillig på Ferie for alle.

Blant de frivillige som har svart at de har fått opplæring⁴⁶, finner vi noen geografiske forskjeller. I de fleste distriktene svarer over halvparten av de frivillige at de har deltatt på minst en opplæringsaktivitet.

Tabell 16: Fordelingen av de frivillige avhengig av om de har fått opplæring (N: 202)⁴⁷

Flesteparten (>50 %) har fått opplæring		Delt	Flesteparten (>50 %) har ikke fått opplæring
Akershus	Aust-Agder	Hordaland Oslo	Nordland
Vestfold	Møre og Romsdal		
Buskerud	Telemark		
Nord-Trøndelag	Østfold		
Troms	Rogaland		
Kilde: Oxford Research AS			

Videre svarer tre av fire frivillige i undersøkelsen at de kjenner til Røde Kors' bestemmelser for arbeid med barn og unge, og to av tre kjenner til Veileder for Ferie for alle.

Kvalitetssikringen av de frivillige består av krav til frivillige, frivillig opplæring, og obligatorisk opplæring. Dette blir imidlertid i liten grad tematisert av de frivillige i intervjuene. Istedenfor vektlegger flere frivillige betydningen av erfaring og tilbakemeldinger.

Enkelte frivillige henviser til retningslinjer og til opplæring; Informantene ser nødvendigheten med å ha politiattest fra alle frivillige. Videre nevnes Røde Kors' prinsipper som viktige ledd i kvalitetssikringen. Ingen av informantene gir i intervjuene uttrykk for at de tviler på at prinsippene i Røde Kors følges. Samtidig forteller et par frivillige i Røde Kors at de har hørt eller opplevd at de nasjonale retningslinjene som gjelder for Ferie for alle kun delvis følges, eller ikke i det hele tatt.

Det er flere forhold som bidrar til at ferieoppholdene gjennomføres i tråd med målsetningene. Flere frivillige forteller i intervjuene at de ser på evalueringsskjemaene og tilbakemeldingene fra deltakerne som kvalitetssikring av aktiviteten. Dette fungerer som tilbakemeldinger til neste gjennomføring. Utover det legger informantene stor vekt på erfaring og god kjennskap til feriestedene.

⁴⁶ Det betyr at de har deltatt på minst ett av de følgende kursene; Intro til Røde Kors, Norsk Grunnkurs Førstehjelp, Psykososial førstehjelp og/eller Temakurs Oppvekstaktiviteter

⁴⁷ Vest-Agder, Sør-Trøndelag og Oppland er ikke tatt med i spørreundersøkelsen til frivillige

Evalueringsmøtene som gjennomføres på slutten av dagen har også en kvalitetssikrende funksjon, og bidrar til læring og justeringer underveis. Under møtene blir dagen som har vært, oppsummert, og eventuelle utfordringer blir diskutert.

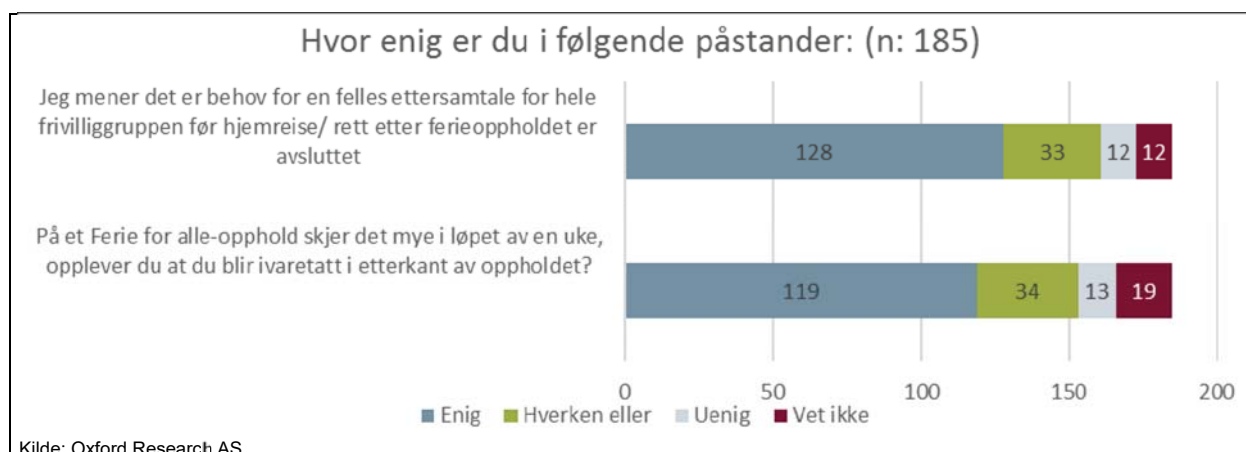
Flere frivillige trekker også frem betydningen av god planlegging i forveien for at ferieoppholdene skal bli best mulig for familiene. Dette handler om planlegging av aktivitetene, koordinering av frivillige, slik at de med erfaring kan være sammen med dem som har mindre erfaring. Videre forbereder Røde Kors seg på eventuelle utfordringer som kan forventes å oppstå.

I møtet mellom de frivillige og deltakerne kan det komme frem historier og fortellinger som kan være vanskelig å fordøye for de frivillige. For eksempel forteller en frivillig at det kan være tungt å høre historier fra familiene som er i en vanskelig situasjon. Vedkommende forteller: «*Du kan ikke unngå å tenke på det [...] jeg synes synd på folk. Du kan ikke være likegyldig til det [de forteller]*»⁴⁸.

Røde Kors har et program for ettersamtale for frivillige som har opplevd kritiske hendelser i aktiviteten⁴⁹. Vi har undersøkt hvordan de frivillige blir ivaretatt i slike situasjoner. I intervjuene forteller en informant i Røde Kors at oppholdsleder da vil søke kontakt med den frivillige det gjelder, for å bearbeide opplevelsen på et senere tidspunkt. Ved behov kan også distriktskontoret kobles på, forteller informanten. En annen informant i Røde Kors støtter dette, og sier at det må være mulighet for samtaler for å bearbeide opplevelsen etterpå. En alternativ løsning ifølge informanten, er å ta det opp på evalueringsmøtet på slutten av dagen. Et moment som tas opp av oppholdslederen er taushetsplikten. De frivillige skal ikke dele slike vanskelige historier seg imellom, men skal bearbeide dette i ettersamtale med oppholdsleder. Taushetsplikten er også forankret i veilederen for aktiviteten.

I spørreundersøkelsen svarer godt over 60 % av de frivillige at de mener at det finnes et behov for ettersamtale før hjemreise, og at de opplever at de blir ivaretatt i etterkant av oppholdet.

Figur 34: De frivilliges vurdering av oppfølgingen i etterkant av oppholdet (Antall)

⁴⁸ Den frivillige forteller videre at det er mulig å få støtte fra frivilliggruppen og fra distriktskontoret i slike situasjoner.

⁴⁹ Veileder for Ferie for alle, Norges Røde Kors, 2017. Ettersamtale gjennomføres ikke pr. august 2017.

6.3.3 Samarbeid

Samarbeidsaspektet står sentralt i Ferie for alle. Det skal være samarbeid med det lokale hjelpeapparatet om rekrutteringen av familiene. I tillegg er det samarbeid med organisasjoner som bidrar med midler, gaver eller tilrettelegging for frivillighet blant sine ansatte.

Hva gjelder samarbeidet i rekrutteringen, tegner påmeldere i hjelpeapparatet vi har snakket med et meget positivt bilde av kontakten med Røde Kors. En sentral del i samarbeidet går ut på informasjon fra Røde Kors til påmelderne. Påmelderne i hjelpeapparatet opplever at de får god informasjon fra Røde Kors. Dette gjelder både informasjonen som er rettet mot dem, og materiellet som de selv skal bruke overfor familiene. Samtidig er det flere steder nevnt som en utfordring at noen deltakere ikke møter opp. Vi har i intervjuene utfordret flere påmeldere i hjelpeapparatet på hva som kan være grunnen til manglende oppmøte. Påmeldere i hjelpeapparatet mener ikke at manglende informasjon fra Røde Kors er årsaken til dette. Samtidig åpner flere for at familiene kan ha misforstått beskjedene de har fått, og at de har sagt ja til noe de ikke fullt ut har forstått. Informantene mener imidlertid at det ikke er Røde Kors sitt ansvar, men deres eget ansvar å sørge for at informasjonen som blir gitt, blir forstått.

En informant sier: «Røde Kors er veldig flinke til å holde oss informert. [Distriktskoordinatoren] gir oss den informasjonen vi trenger». Samarbeidspartnerne setter pris på å få informasjon om fremtidig opphold, samt hvilke familier som har fått plass.

Noen av påmelderne i hjelpeapparatet gir imidlertid også uttrykk for frustrasjon over feil forventninger (eller feil kommunikasjon av forventninger) til dem. Det gjelder konkret en periode hvor Røde Kors i kommunikasjonsnotatet til påmelderne i hjelpeapparatet skrev at de var ansvarlige for familienes oppmøte. Resultatet av dette ble flere runder mellom institusjonene og Røde Kors før situasjonen ble avklart. I dette tilfellet ønsket ikke kommunene å ta på seg det (økonomiske) ansvaret for familiene. Etter hva vi forstår, har dette ikke svekket samarbeidet med Røde Kors etter at situasjonen ble avklart.

Noen personer i hjelpeapparatet beretter også om samarbeid med Røde Kors utenom Ferie for alle, herunder språktrening, familiekafé, nettverkstilbud for familier uten barnehageplass, og flere.

Noen personer i hjelpeapparatet deltar også på Ferie for alle som frivillige – i tillegg til å være påmeldere. En informant forteller at det er en stor fordel i arbeidet med innsøkingen. Til forskjell fra kollegene sine opplever informant å ha bedre kjennskap til Ferie for alle og til søknadsbehandlingen internt i Røde Kors. Eksempelvis forteller informant at frivillige ikke får innsyn i familienes søknader, og at søknadene leses av noen få på distriktsnivå. Dette er ikke nødvendigvis noe alle påmeldere har kjennskap om. Denne ekstra kunnskapen gjør at informant føler det er lettere å opplyse om vanskelige forhold ved familien, enn hva andre samarbeidspartnere vil tørre å gjøre. Resultatet blir – ifølge informanten – en bedre og mer presis søknad enn hva mange andre påmeldere vil skrive.

Personer i hjelpeapparatets forventninger til Røde Kors handler i all hovedsak om mer markedsføring. Flere i hjelpeapparatet forteller at de jevnlig søker inn familier, men at de opplever at kolleger og andre

som arbeider mot samme målgruppe, ikke har den samme kjennskapen eller holdningen til Ferie for alle. Følgene av det blir at mange familier som er aktuelle kandidater, ikke blir søkt inn, antyder informantene. Flere mener derfor at Røde Kors må bli mer aktive i markedsføringen overfor andre i hjelpeapparatet. Mens noen implisitt mener at det er saksbehandlerne som bør ha bedre kjennskap til ferietilbudet, mener en påmelder i hjelpeapparatet at dette er noe som må forankres på ledernivå, og at det er der Røde Kors bør legge inn innsatsen.

6.3.4 Identifiserte suksessfaktorer

Frivillige og ansatte i Røde Kors har kommet med innspill til suksessfaktorene for vellykkede ferieopphold. Innspillene er sammenstilt i tabellen nedenfor.

Tabell 17: Suksessfaktorene for Ferie for alle

Suksessfaktorer ifølge ansatte og frivillige i Røde Kors
• Ansattressurser på distriktsplan. Aktiviteten er såpass omfattende at den ikke kan gjennomføres på lokalt plan.• Det er viktig med kontinuitet og erfaring blant frivillige med lederansvar• De frivillige til aktivitetene må velges med omhu, det må være noen som kan være kreativ i planleggingen og gjennomføringen av aktiviteter, og noen som kan se de andre frivillige. Det må være et godt samspill mellom de frivillige og familiene• Det må være god planlegging i forveien, og både oppholdsleder og de frivillige må involveres. Samtidig må det være rom for å være spontan under oppholdet også• Det viktigste er å ha en god tone mellom de frivillige. De bør ikke danne «klikker» seg imellom.• Det å få foreldrene til å delta i aktivitetene underveis er viktig, da det forsterker den positive opplevelsen• Det må være en hensiktsmessig sammensetning blant deltakerne.⁵⁰
Kilde: Oxford Research AS

For oss synes samarbeidspartnerens arbeid med å søke inn familier å være et viktig bidrag til at Ferie for alle blir vellykket – både i de konkrete oppholdene og på sikt. Samarbeidspartnerne må jobbe med å finne familiene som har størst behov, og samtidig tydeliggjøre dette behovet for Røde Kors, slik at familiene ikke blir nedprioritert. Videre må samarbeidspartnerne drive med effektivt informasjonsarbeid mot familiene. Oxford Research har inntrykk av at noen familier ikke er godt

⁵⁰ Røde Kors-informantenes oppfatninger av hva en hensiktsmessig sammensetning er varierer. Flere mener at et 50/50forhold, eller «en balansert gruppe» mellom majoritets- og minoritetsspråklige familier er hensiktsmessig. Andre informanter i Røde Kors sier at de ikke tenker over det med nasjonal bakgrunn. Andre informanter i Røde Kors mener at deltakernes bosted viktigere enn etnisitet, eller at eventuelle utfordringer familiene måtte ha () kan håndteres av de frivillige.

nok informert om ferieoppholdene, eller at de ikke forstår beskjedene de får underveis. Informantene spekulerer i at det er språklige barrierer som er hovedårsaken til dette.

I noen sammenhenger blir mindre vellykkede aktiviteter under oppholdene trukket frem som forbedringspunkter. Dette kan være at noen ikke kan delta i aktivitetene grunnet fysiske begrensninger, eller at aktivitetene ikke er tilpasset aldersgruppen, særlig ungdommen. Vi tolker det slik at fellesnevneren er at aktivitetene må være tilpasset målgruppen.

Videre nevnes som negative eksempler de korte oppholdene på tre eller fire dager. Her trekker informantene frem viktigheten av at familiene blir fortrolige med settingen, med hverandre og med Røde Kors. I følge flere informanter er fire dagers opphold ikke nok til å etablere denne fortroligheten, og at det kreves fem eller seks dager for at familiene skal få størst mulig utbytte.

Videre må de frivillige være i stand til å sette grenser for både voksne og barn, og evne å håndtere eventuelle konflikter blant familiene eller familier og frivillige.

6.4 Betydning

Gjennom Ferie for alle skal barn i alderen 6-13 år og deres familie få en ferieopplevelse de ellers ikke ville ha fått. Barna skal få oppleve mestring og inkludering, og familien skal få styrkede familiebånd, samt avbrekk fra hverdagen. Ferie for alle skal dermed bidra til å dempe opplevelsen av det å vokse opp i lavinntektsfamilier.

Datamaterialet tyder på at det er høy måloppnåelse for Ferie for alle. Aktiviteten oppnår de ønskede resultatene ved å gi barna og familiene positive ferieopplevelser og avbrekk fra hverdagen. En forelder oppsummerer det slik:

Barna lever på disse feriene lenge og minnene blir ikke glemt. De forteller stolt om det til andre til enhver anledning. For meg så betyr det noen dager hvor jeg ikke trenger å tenke på verken matlaging, klesvask eller vasking. Da får man tid sammen til å gjøre andre ting sammen som gjør at man får bedre sambånd og skaper minner.

I det følgende presenteres aktivitetens utløsende effekt for ferieopplevelsen, hvilken betydning Ferie for alle har hatt for familiene, og eventuelle effekter på sikt.

6.4.1 Utløsende effekt for ferieopplevelsen

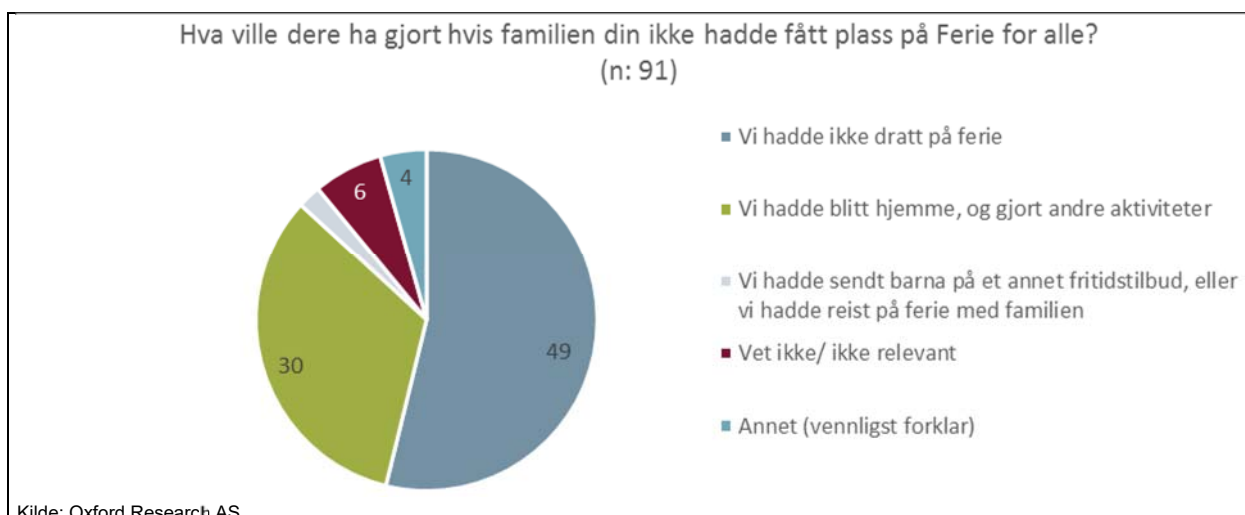
Ferie for alle er ment som et tilbud til familiene som ellers ikke ville hatt mulighet til å ha en ferieopplevelse. I sitt informasjonsskriv til samarbeidspartnerne som melder på familiene, skriver Røde Kors: «Dersom familien har tilbud om andre aktiviteter i ferien, er familien ikke kvalifisert til å delta på Ferie for alle». Ferie for alle skal med andre ord være utløsende for at familiene skal få en ferieopplevelse.

Våre funn indikerer at Ferie for alle har en nokså høy utløsende effekt. Over halvparten av familiene oppgir i spørreundersøkelsen at de ikke ville hatt noe alternativt ferieopplegg. Dette understrekes også i de fleste intervjuene med familiene, de frivillige og med samarbeidspartnerne.

En tredjedel av familiene svarer at de ville blitt hjemme, og at de ville gjort andre aktiviteter. Her ville barna eventuelt opplevd aktiviteter, men ikke de samme ferieaktivitetene som på Ferie for alle. Her antas at foreldrene trolig ikke ville fått den samme ferieopplevelsen, eller et avbrekk i hverdagen. Dermed vurderes måloppnåelsen for Ferie for alle som høy, også her.

Det er ytterst få familier som svarer i spørreundersøkelsen (og ingen i intervjuene) at Ferie for alle ikke har vært avgjørende for at de har fått en ferieopplevelse de selv eller barna ellers ikke ville fått.

Figur 35: Deltakernes alternativer til Ferie for alle (antall)

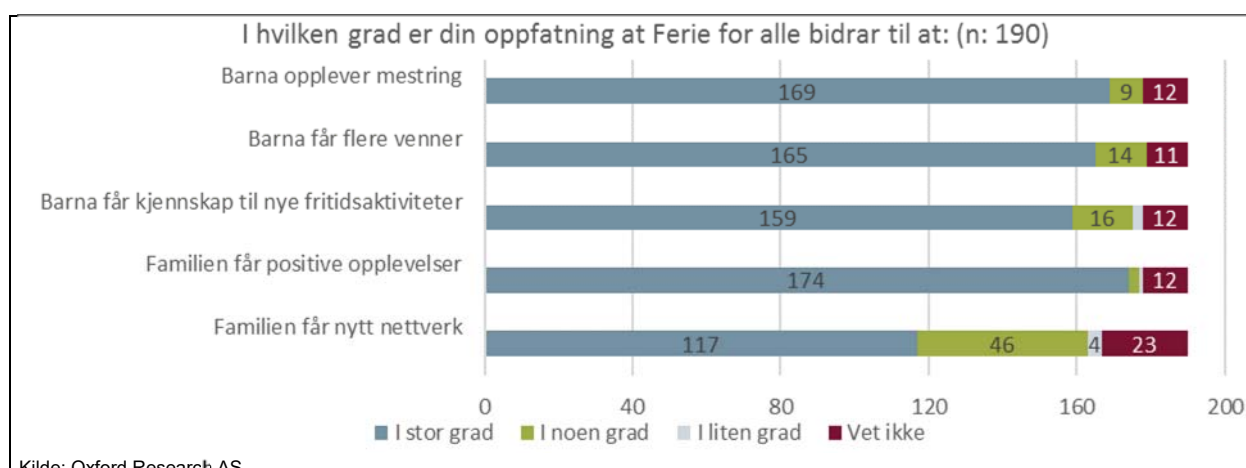
I omtalen av Ferie for alle vektlegges økonomi som den største terskelen for at familiene får en ferieopplevelse. I aktivitetsrapporten for 2016 heter det for eksempel: «Gjennom Ferie for alle får familier med svak økonomi tilbud om en unik ferieopplevelse for hele familien» og «Mange barn får ikke de sosiale opplevelsene de trenger fordi familien strever økonomisk». Det er imidlertid identifisert flere terskler for familiene enn økonomi. Eksempler som anføres av samarbeidspartnerne er at noen familier ikke har et begrep om ferie, eller at noen familier ikke har kapasitet til å planlegge og gjennomføre et ferieopplegg på egen hånd. Ferietilbudet bidrar dermed til å overvinne flere terskler enn den økonomiske terskelen, og blir dermed dobbelt utløsende.

Dessuten kan Ferie for alle virke inspirerende for familiene, resonnerer en samarbeidspartner. Gjennom deltakelsen på ferieoppholdet kan familiene bli inspirert til å dra på ferie på egen hånd i fremtiden, mener informanten.

6.4.2 Betydningen for familiene

Ferie for alle skal ha en betydning for både barna og for hele familiene. Vi vil i det følgende skille mellom betydningen de tre gruppene. Figuren nedenfor viser de frivilliges vurderinger av hva ferieoppholdet har betydd for deltakerne. De aller fleste frivillige mener at Ferie for alle i stor grad gir barna mestring, inspirasjon, og venner. Videre mener de frivillige at familiene som helhet får positive opplevelser. Et flertall mener også at familiene i stor grad får et nytt nettverk.

Figur 36: De frivilliges vurdering av betydningen for deltakerne (antall)

6.4.2.1 Betydningen for barna

Alle datakildene tyder på at aktivitetene under ferieoppholdene har stor betydning for barna. Deltakernes tilbakemeldinger på hva som har vært de tre *viktigste* momentene med Ferie for alle handler utelukkende om barna (se Figur 37):

- Barnet har fått flere venner
- Barnet har hatt positive opplevelser han/hun kan snakke om på skolen
- Barnet har opplevd mestring og prøvd spennende aktiviteter
- Barnet har fått en ferieopplevelse som vi selv ikke kunne tilby

Historier fra barna selv forteller også at ferieoppholdene har stor betydning for barna, men kanskje mindre opplevd betydning for ungdommer.

Tabell 18: Deltakerhistorie (Ferie for alle)

Historien fra en gutt på 10 år og en jente på 13 år (deltatt på samme ferieopphold på Østlandet)

Gutt 10 år: «Perfekt»

Gutten på 10 år forteller: «Det var veldig morsom å være der. Jeg fikk mange nye venner. Først spilte vi hele tiden, sånn rundt et bord. Alle spilte «gris». Jeg har en venn som sa kortene til hverandre, også spilte vi. Vi lekte ute, akte og brukte små miniski. Vi kjørte også spark. Det var det gøyeste! Jeg har aldri kjørt spark før og han frivillige som hjalp oss var veldig hyggelig! Jeg fikk styre sparken og så falt jeg. Det var veldig morsomt.

Det var en perfekt ferie. Jeg synes de som har laget ferien har gjort alt riktig. Jeg synes det var veldig fint at de voksne fortalte hva som skulle skje av aktiviteter. Jeg føler at de voksne som er med i Ferie for alle liksom er litt mer hyggelige. De skjønner litt mer hvordan barn har det enn andre voksne på skolen og sånn.

For meg har Ferie for alle vært helt topp, og det vi har gjort av ting har passet meg veldig godt. Det var veldig morsomt, og jeg fikk mange nye venner. Man får liksom bestevenner på Ferie for alle. Og jeg fikk gjøre ting jeg ellers aldri ville gjort. Til vanlig spiller jeg fotball, men driver ikke med aking og spark».

Jente – 13-14 år gammel: «Helt greit»

Jenta har vært på samme oppholdet som gutten på 10 år. Hun forteller om sine opplevelser og vurderinger av Ferie for alle oppholdet: «Det er mye bra med Ferie for alle. Det passer nok best for de litt yngre barna. For meg var det helt greit. Jeg skulle ønske at det kanskje var litt mer aktiviteter som passer for ungdom og voksne. Det meste av det som skjer er for barn og småunger. Da kan det bli litt påtrengende at vi ungdommer liksom bør være med på aktivitetene. Det kan være at det er bedre for oss ungdommer og være på rommet eller stedet med familien eller bare være alene for å slappe av. Det er litt utfordrende for oss ungdommer siden vi er så få.

For meg personlig har det ikke noe å si at det er Røde Kors som gjennomfører Ferie for alle. Da jeg kom tilbake til skolen fortalte jeg at jeg hadde vært på ferie og fortalte hva jeg hadde gjort av aktiviteter. Jeg har ikke sagt noe om at det er Røde Kors og Ferie for alle. Jeg sier bare at jeg var der og at vi gjorde de og de aktivitetene».

Kilde: Oxford Research AS

En fritekstbesvarelse i deltakerundersøkelsen illustrerer at foreldrene opplever at ferieoppholdene har stor betydning for barna: «Jeg ser at barna er glade, møter andre barn og er med på aktiviteter. Det er det viktigste for oss». Barna prøver ut nye aktiviteter, deltar aktivt, og opplever mestring, ifølge familiene, de frivillige, og mange samarbeidspartnere. Ni av ti foreldre svarer i deltakerundersøkelsen at de mener barna har

opplevd mestring på Ferie for alle. Dette bekreftes også av de frivillige i spørreundersøkelsen (se Figur 36). I intervjuene med familiene trekker barna ofte frem aktivitetene (blant annet slalåm, aking, snøscooterkjøring⁵¹) som et særlig positivt moment ved Ferie for alle. Inntrykkene fra observasjon støtter opp under dette. I aktivitetene blir barna aktivisert, og viser tegn til engasjement, glede og mestring. Flere blir også kjent med helt nye aktiviteter, svarer de frivillige i spørreundersøkelsen (se figuren nedenfor).

I denne sammenhengen vil vi understreke at flere informanter (både familier og samarbeidspartnere) etterlyser flere aktiviteter for ungdommer som deltar på oppholdene, sammen med familien. Flere intervjuede ungdommer har fortalt at de har kjedet seg, eller at de ikke forbinder noe positivt med oppholdene.

Noen deltakere forteller også at de ser en utvikling hos barna sine. Flere foreldre har observert at barna blir mer utadvendte i løpet av oppholdet. Et annet foreldrepar forteller at de ser at barnet er blitt flinkere til å takle motgang, for eksempel ved å tape i stolleken.

Både frivillige og deltakerne svarer i intervjuene og i spørreundersøkelsene (se Figur 36 og Figur 37) at de observerer at barna har fått nye venner under oppholdene, noe som stemmer overens med våre inntrykk fra observasjon. I flere tilfeller har barna holdt kontakten og er fortsatt venner, forteller foreldrene. En frivillig sier: «*Vi har sett eksempler på at de blir venner. Foreldrene utveksler kontaktinformasjon etterpå.*» Et foreldrepar forteller at de i løpet av ferieoppholdet har sett på barnet at det er blitt mer kontaktsøkende og mindre sjenert enn vanlig.

På et feriested hvor det deltar flere familier som også har deltatt tidligere, forteller en frivillig at de kan se en utvikling blant barna, men at det kan være vanskelig å si om dette skyldes Ferie for alle:

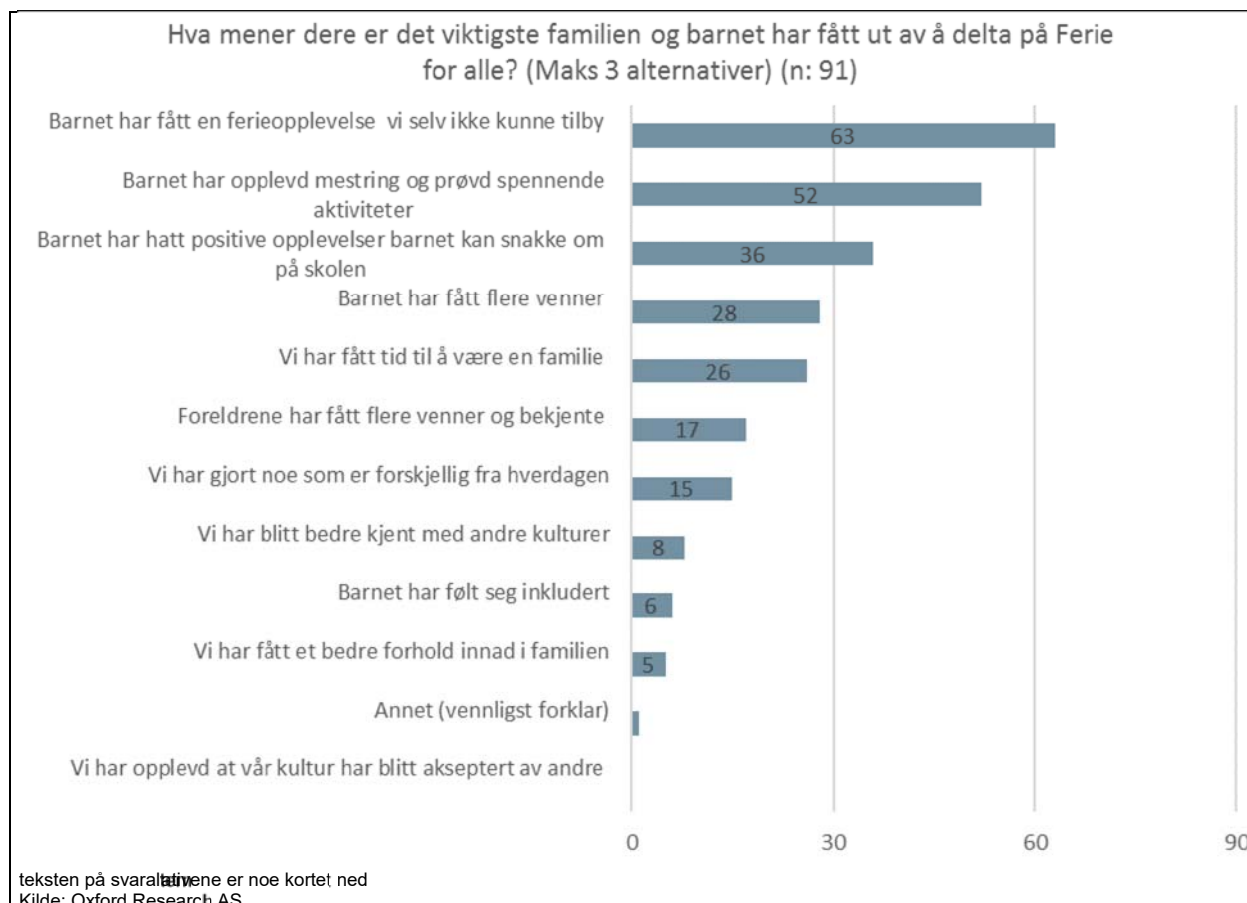
På enkelte av ungene ser vi stor forandring. De er blitt mer harmoniske. Det gjelder samkvemmet med de andre barna. Det kan være andre ting også, som kommer inn. Kanskje de har fått ekstra hjelp?

Mange foreldre beretter at barna forteller om opplevelsene når de er tilbake på skolen. Dette går igjen i et stort flertall av deltakerintervjuene og i spørreundersøkelsen til familiene. En forelder mener at opplevelsene på ferieoppholdet er veldig viktig, fordi lærerne på skolen kommer til å spørre om hva barna har gjort i ferien. Da vil barnet kunne fortelle om sine opplevelser på Ferie for alle. Flere helsesøstre som er intervjuet, bekrefter dette. Følgende fritekstsvar fra deltakerundersøkelsen illustrerer dette godt: «*Vi hadde et fantastisk ferieopphold gjennom dere, noe ungene vil snakke om i lang tid. Fantastisk opplegg og fantastiske frivillige.*»

⁵¹ Intervjuene er gjennomført i forbindelse med eller i etterkant av påskeoppholdet. Enkelte familier har også deltatt på sommeropphold.

Etter hva vi forstår, er det ikke høy terskel for barna for å fortelle om Ferie for alle på skolen. Noen familier forteller om klassekamerater hvis foreldre selv er frivillige i Røde Kors, og at de ikke opplever at det er flaut å si at de har vært på ferieopphold med Røde Kors.

Figur 37: Familiens største utbytte av å delta på Ferie for alle (antall)

6.4.2.2 Betydning for foreldrene

Ferieoppholdene har også en betydning for foreldrene, men i noe mindre grad enn for barna. Når vi ber deltakerne oppgi de viktigste opplevelsene, er det en overvekt som vektlegger opplevelsene for barna, fremfor foreldrene eller familien. For foreldre er det viktig at barna får en god opplevelse som foreldrene føler de ikke kan gi barna selv. Flere foreldre sier at de selv får mye ut av det at de ser at barna koser seg.

I tillegg fungerer oppholdene som et avbrekk fra hverdagen for foreldrene som slipper å lage mat, vaske klær og legge til rette for det dagligdage for barna. En fritekstbesvarelse i deltakerundersøkelsen lyder: «*Takk for en flott påskeferie med flotte opplevelser for store og små, har vært en vitamininnsprøytning for meg. Gutta har storkost seg og hatt det helt topp, helt supert.*»

Også for foreldrene kan ferieoppholdene ha en nettverkseffekt. Blant annet svarer en av fem familier i spørreundersøkelsen at nye bekjentskap for foreldrene har vært en av de viktigste opplevelsene for dem (se Figur 37). Flere foreldre har blitt kjent med nye familier under oppholdene, også på tvers av etniske bakgrunn og kommunegrenser. En besvarelse i deltakerundersøkelsen illustrerer dette godt: «*Vi har blitt kjent med folk fra andre kulturer, som vi også har beholdt kontakten med utenom leirene*». Vi har imidlertid også eksempler på familier som ikke har opplevd å komme i kontakt med andre foreldre grunnet lite tilrettelegging for det på feriestedene. Andre forteller at de har blitt kjent med foreldre på feriestedene, men at familiene bor for langt fra hverandre til at de kan møtes igjen etterpå.

Noen få foreldre gir i intervjuene uttrykk for en viss skuffelse. De forteller at de har andre forventinger til ferie, gjennom erfaringene fra sine hjemland. Dette gjelder både stedene hvor ferieoppholdene gjennomføres, og aktivitetene som finner sted. Noen frivillige og samarbeidspartnere forteller også at de har fått tilbakemeldinger fra skuffede foreldre som forventet barnepass og mer tid til seg selv. Det understrekes her at disse opplevelsene utgjør et klart mindretall i datamaterialet vårt. De frivillige og samarbeidspartnere som beretter om skuffede foreldre, har likevel et positivt inntrykk av Ferie for alle.

6.4.2.3 Betydning for familien

Datamaterialet tyder også på at Ferie for alle har hatt en betydning for familien som helhet. Inntrykkene fra intervjuer og observasjon tyder på at mange foreldre engasjerer seg i aktivitetene, sammen med barna sine. I intervjuene forteller også foreldre at de under ferieoppholdene har fått tid til å være en familie. I spørreundersøkelsen svarer nesten 30 % av deltakerne at dette har vært en av de viktigste opplevelsene for dem (se Figur 37).

Videre oppgir flertallet av de frivillige i surveyen at *familiene får positive opplevelser* (se Figur 36), og ni av ti familier svarer i deltakerundersøkelsen at det har vært viktig for dem å få gjort aktiviteter sammen som familie. Dette går også igjen i mange fritekstbesvarelser og intervjuer med deltakerne. Flere familier forteller i intervjuene at de har gjort nye aktiviteter sammen. En rekke deltakere trekker også frem viktigheten av det å delta på aktiviteter sammen, fremfor at barna er overlatt til seg selv. En forelder skriver i spørreundersøkelsen: «*Vi har fått en annen og mer verdifull tid sammen. Mindre TV og annen media*». Også i intervjuene forteller foreldrene at barna på ferieoppholdene bruker mindre tid med TV og internett, og mer tid sammen med foreldrene.

I veilederen for aktiviteten står det at det skal være en felles aktivitet hver dag. Flere deltakere registrerer at de frivillige gjør en innsats for å legge til rette for felles opplevelser for familiene. Samtidig forteller noen frivillige at kan det være utfordrende at noen foreldre forventer at aktivitetene skal være barnepass, fremfor felles aktiviteter. Det krever derfor en kontinuerlig innsats fra Røde Kors.

En frivillig formulerer det slik:

Vi ønsker at foreldrene skal være aktive sammen med barna. Vi ser at de ikke alltid er det. Innimellom er barna litt for seg selv. Vi må jobbe for at foreldrene leker sammen med barna. Det er veldig positivt for dem.

En samarbeidspartner forteller følgende om familienes umiddelbare utbytte, og hva det kan bety på sikt:

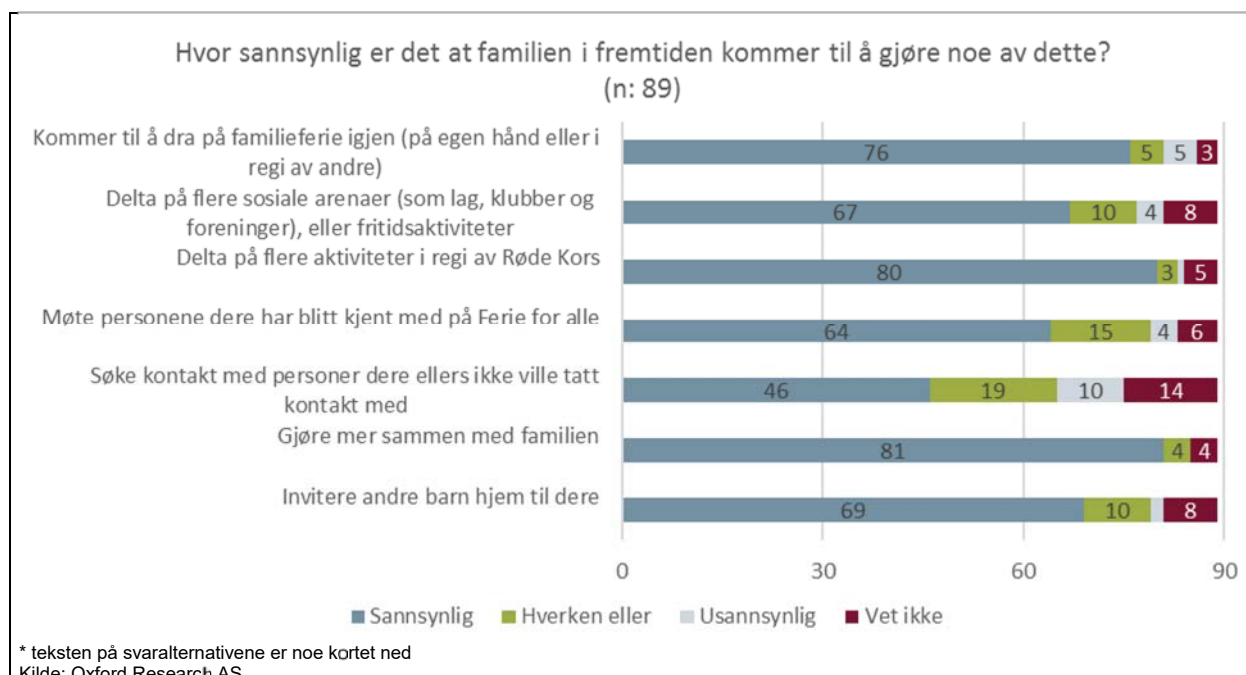
[Familiene] sier at det har vært veldig samlende for dem. De snakker varmt om det. Familien har opplevd noe i fellesskap og snakker om mennesker de har truffet og morsomme aktiviteter. Men det er vanskelig å si konkret om familiene endrer seg. Det er nok noe effekt der og da, og like etterpå, men om det blir varig, vet jeg ikke. Noen sier at de har fått energi, at man prioriterer mer tid sammen fremover. De ser hvor hyggelig de kan ha det sammen, borte fra hverdagen.

6.4.3 Effekter på sikt

Det er ikke en ambisjon at Ferie for alle skal ha en effekt for barna eller for familiene på sikt. Vi vil likevel diskutere mulige langsiktige effekter, da dette har vært et tema i datainnsamlingen. Effektene må imidlertid ses i lys av metodikken som er lagt til grunn – en grundig og solid estimering av effekter på sikt forutsetter en annen metodisk tilnærming. Vi vil imidlertid kunne uttale oss på teoretisk grunnlag, og påpeke potensielle virkninger på sikt. Vi vil også minne om studien som nevnes i Telemarksforsknings rapport, som finner en sammenheng mellom positive opplevelser og barnas utvikling (se kapittel 6.2).

Mange familier svarer at de etter ferieoppholdet kommer til å gjøre mer sammen som familie, vil delta på flere aktiviteter i regi av Røde Kors eller delta på flere andre sosiale arenaer og fritidsaktiviteter, og kommer til å dra på familieferie igjen (se figuren under).

Figur 38: Deltakernes vurdering av sannsynligheten for å gjøre aktiviteter i fremtiden (antall)

Ferie for alle kan således være en inspirasjon til familiene som ønsker å ha flere ferier, slik en deltaker skriver i spørreundersøkelsen: «Ferie for alle har gitt oss mange gode minner i etterkant. Har også styrket meg som forelder, og at jeg klarer å finne på mere aktiviteter med barna alene». Flere samarbeidspartnere forteller at de etter ferieoppholdene har opplevd økt motivasjon blant familiene (sitater fra to ulike informanter):

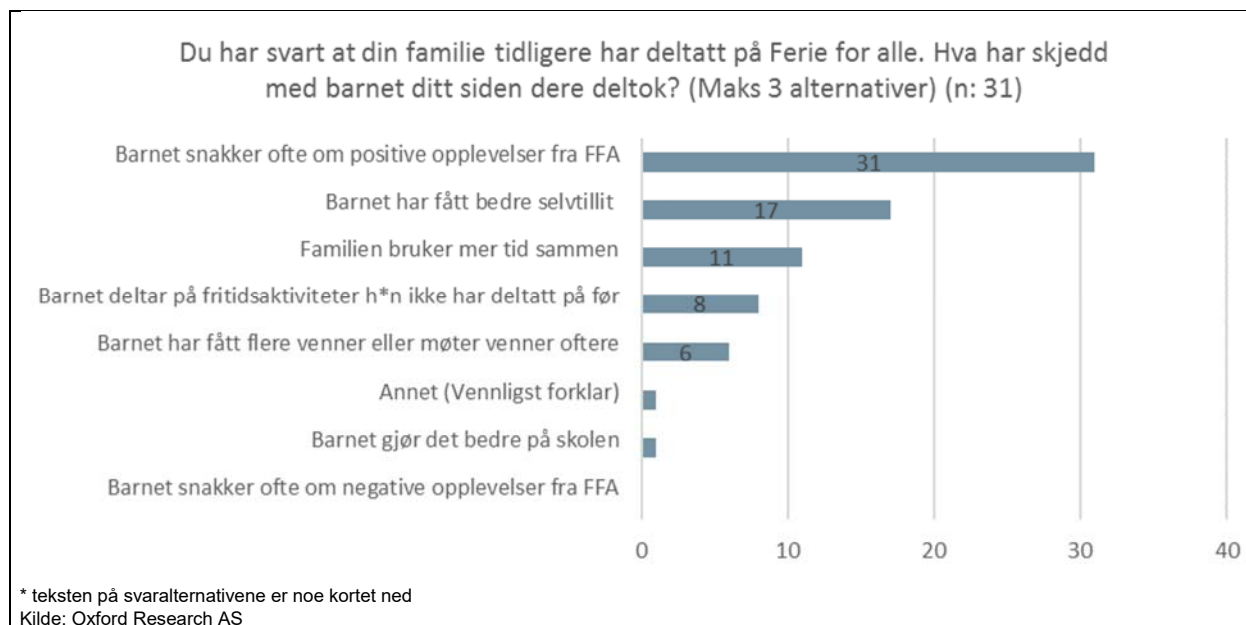
-Jeg opplever at de får litt ny giv til å stå på som foreldre. De har en del utfordringer og ting som henger i lufta, men dette gir dem et lite avbrekk, en hyggelig opplevelse. De sier det ikke rett ut, men jeg opplever at det får en positiv giv. De får litt energi til å jobbe videre med de utfordringene de står i.

-Jeg tror det gjør noe med dem på sikt. Jeg har fulgt familiene over to år. De deltar i det som blir ansett som det gode liv. [...] Det setter i gang noe hos de voksne og barna. De vil ha mer av det. Det kan være med på å motivere dem til å legge planer for fremtiden, ta utdanning, få seg en deltidsjobb, komme seg inn på andre arenaer som er lukket ellers.

En tredje samarbeidspartner sier at familiene gjennom Ferie for alle både får flere ideer til aktiviteter de kan gjøre sammen med barna, men også at de får positive opplevelser som kan løfte dem ut av en ellers trist hverdag.

Familiene som har deltatt på flere ferieopphold i regi av Røde Kors, svarer primært at barnet har snakket om ferieopplevelsene. Over halvparten svarer også at barnet har fått mer selvtillit. Flere familier tilbringer også mer tid sammen, og/eller har sendt barna på nye fritidsaktiviteter.

Figur 39: Tidligere deltakeres vurdering av utviklingen siden forrige opphold (antall)

6.5 Bærekraft og nytteverdi

Ferie for alle har ikke som en ambisjon å gi langsiktige effekter. Det er i kapittel 6.4.3 presentert mulige virkninger på sikt, men disse er ikke tilsiktet for aktiviteten. For den videre gjennomføringen av Ferie for alle er det imidlertid svært viktig med tilstrekkelig med frivillige, midler til gjennomføring, og et godt rekrutteringsarbeid, ifølge informantene. Også samarbeidet med distriktet beskrives som avgjørende for en vellykket fortsettelse av aktiviteten. Den lokale forankringen er i denne sammenheng mindre sentral – lokallagene tilskrives en liten rolle av informantene.

I det følgende vil vi utdype tre sentrale forhold ved denne aktiviteten og dens bærekraft og nytteverdi, det gjelder rollen til Røde Kors, fordeler og ulemper med frivilligheten som en bærebjelke i aktiviteten, og innspill fra informantene til hvordan aktiviteten kan videreutvikles.

6.5.1 Frivillighetens betydning

Frivilligheten er en viktig del av aktiviteten. Som det ble presentert i forrige delkapittel, betyr frivilligheten mye for familiene. Aktivitetene oppleves som «profesjonelle» og robuste av familiene – familiene finner med andre ord ikke svakheter ved at aktivitetene drives av frivillige, eller opplever redusert kvalitet på grunn av at det er frivillige. Tvert imot, forteller flere foreldre om at det er god

tilrettelegging og god ledelse. En familie forteller: «*Er det noe som skjer, viser de [frivillige] lederskap og er bestemt. De er flinke til å løse det.*». En annen familie mener at de frivillige er flinke til å sette grenser for barna som deltar på oppholdet. Dette er også et inntrykk vi har fra observasjon under et opphold.

Videre forteller flere frivillige og ansatte at det er god styring av de frivillige underveis, og at de frivillige får veiledning og bistand til å håndtere familiene. En frivillig trekker frem at det med fordel kunne vært mer opplæring for de frivillige.

Eventuelle svakheter som følger av bruken av frivillige, er mindre knyttet til gjennomføringen, men heller til bærekraften i aktiviteten. Ansatte i Røde Kors forteller at tilgangen på nok frivillige kan være en utfordring. En forteller at en aktivitet i en lokalforening har blitt lagt ned på grunn av mangel på frivillige. Dette blir også identifisert som en potensiell utfordring for Ferie for alle. Flere informanter mener derfor at Røde Kors bør ha fokus på rekruttering av flere frivillige til aktiviteten fremover.

6.5.2 Verdien av at det er Røde Kors som gjennomfører Ferie for alle

Både familier, frivillige, ansatte og samarbeidspartnere i Ferie for alle synes at det har en egen verdi at det er Røde Kors som står for tilbudet, fremfor andre organisasjoner eller det offentlige.

Det viktigste momentet for familiene som har deltatt i spørreundersøkelsen, synes å være Røde Kors posisjon som en nøytral og uavhengig organisasjon (se Figur 40). En familie forteller at de opplever at Røde Kors ikke har politiske eller økonomiske motiver for å drive med det, en annen trekker frem at Røde Kors fremstår som en nøytral organisasjon.

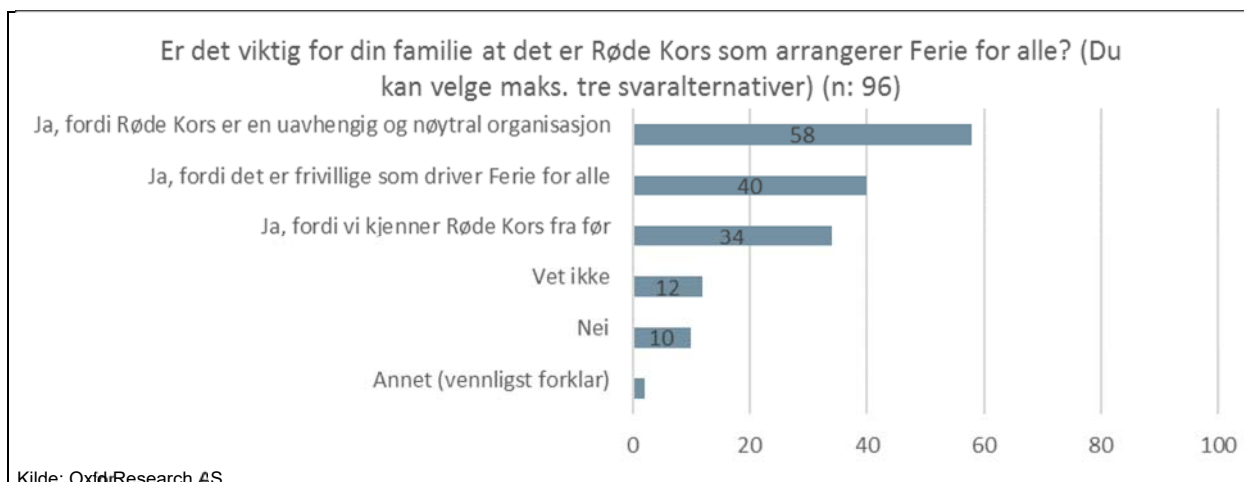
Videre spiller frivilligheten en rolle for mange familier. En familie oppsummerer det slik:

Vi setter pris på at de frivillige er her fordi de har lyst og får noe igjen for det. Tror at andre også kunne arrangert en fin ferie, de også. Men Røde Kors er nøytralt og har en tradisjon for å hjelpe folk. Det er kjempebra.

Også kjennskapen til Røde Kors fra før spiller en rolle for familiene. En tredjedel av familiene i spørreundersøkelsen svarer at dette er viktig for dem. En familie utdyper dette i et intervju: «*Røde Kors har et godt rykte, noe som gjør at familiene føler seg trygge. Røde Kors er et slags kvalitetsstempel på aktiviteten.*».

Vi ser imidlertid også at noen familier ikke opplever at det spiller en rolle at det er Røde Kors som tilbyr Ferie for alle.

Figur 40: Deltakernes vurdering av verdien ved at det er Røde Kors som gjennomfører Ferie for alle (antall)

Fra de ansattes og de frivilliges ståsted, er Røde Kors sine verdier meget viktige. Det at alle familiene, uavhengig av bakgrunn eller livssituasjon, behandles med respekt, at de ikke dømmes, og at tilbudet er universelt, er viktig for informantene i Røde Kors. En frivillig forteller at det ville vært uaktuelt å jobbe som frivillig for en religiøs organisasjon som tilbyr et liknende opplegg. En annen frivillig trekker frem viktigheten av at Røde Kors kan tilby ferieoppholdene gratis. Flere intervjuer og tilbakemeldinger i spørreundersøkelsene tyder for øvrig på at verdiene som de frivillige mener kjennetegner Røde Kors, også håndheves. Familier som bryter med Røde Kors sine verdier blir sendt hjem, forteller flere frivillige.

Fra samarbeidspartnerens ståsted er det flere forhold som taler positivt for Røde Kors. Flere informanter trekker frem nøytraliteten som tilskrives Røde Kors. Det at aktiviteten baseres på frivillighet, blir også trukket frem som et positivt moment. Dette, i kombinasjon med at Røde Kors ikke er en offentlig aktør, styrker Ferie for alle, mener flere informanter. Flere frivillige og ansatte i Røde Kors mener at dersom Ferie for alle var et tilbud i det offentlige, ville det vært mindre attraktivt for familier som har dårlige erfaringer med møtet med staten eller det offentlige.

En teoretisk merverdi med det at Ferie for alle er i regi av Røde Kors, er at veien til andre aktiviteter i Røde Kors kan være kort. Blant annet svarer 90 % av familiene i spørreundersøkelsen at de anser det som sannsynlig at de kommer til å delta i flere aktiviteter i regi av Røde Kors (se Figur 38). Samtidig har vi inntrykk av at dette er et delvis uforløst potensial. Rekrutteringsarbeidet til andre aktiviteter fremstår som sporadisk og ikke systematisk innarbeidet i Ferie for alle.

6.5.3 Informantenes innspill til videreutvikling av aktiviteten

Det har kommet en rekke innspill til hvordan Røde Kors kan videreutvikle aktiviteten. Innspillene er delt inn i operative forslag som knytter seg til den konkrete gjennomføringen av aktiviteten, og

strategiske betraktninger fra informantene. Oxford Researchs egne vurderinger knyttet til videreutvikling av aktiviteten presenteres i neste kapittel.

På det **operative** planet er det to forslag som fremmes av flere informanter. Det foreslås at aktivitetene i enda større grad tilpasses deltakerne. Som eksempler på manglende tilpasning trekkes det frem situasjoner hvor overvektige familier ikke har kunnet delta i aking og slalåm grunnet fysiske begrensninger. Flere nevner at det må være flere aktiviteter for ungdommer, i den grad det er ønsket at ungdommer deltar på ferieoppholdene. Noen foreldre ønsker også mer tilrettelegging for nettverksbygging med hverandre, eller generelt en egen arena for foreldre.

Flere informanter i Røde Kors ønsker også at det rekrutteres flere frivillige, gjerne også med flerkulturell bakgrunn.

I rekrutteringsarbeidet ser flere samarbeidspartnere et potensial for å nå ut til flere ansatte i hjelpeapparatet. Flere samarbeidspartnere i hjelpeapparatet forteller at de ser at kolleger ikke er like flinke til å søke inn familier, selv om potensialet er der. Noen informanter mener at Røde Kors kan bli flinkere til å markedsføre aktiviteten direkte overfor de ansatte, mens noen mener at Røde Kors bør fokusere på å selge inn Ferie for alle hos lederne i etatene, slik at innsøking til aktiviteten blir en prioritet i etatene.

Flere samarbeidspartnere som allerede søker inn familier, kunne tenkt seg flere møteplasser med Røde Kors, hvor de kan diskutere Ferie for alle. En informant i hjelpeapparatet forteller at det kan være vanskelig for kolleger å vite hvor mange opplysninger om familiene som kan deles i søknaden. Her beskriver informanten at det blir kollisjon mellom hensynet til personvern på den ene siden, og ønsket om å skrive en søknad som sikrer at familien får plass. Som særlig problematisk i denne sammenhengen oppleves det at epost ikke vurderes som en trygg kanal for å dele sensitive opplysninger, og at det for påmeldernes ofte kan være vanskelig å vite hvem i Røde Kors (og hvor mange) som leser søknadene.

Et annet tema som bør diskuteres i møtet mellom Røde Kors og påmelderne, er hvilke prioriteringer Røde Kors legger til grunn når de vurderer søknadene, mener en samarbeidspartner.

Videre ønsker noen påmeldere at Røde Kors gir tilbakemeldinger om familien i etterkant. Etter hva Oxford Research forstår, er ikke dette noe Røde Kors kan gjøre da dette strider med deres prinsipp om nøytralitet.

Blant tilbakemeldingene som handler om det **strategiske**, eller overordnede nivået for aktiviteten, er det mange som tar til ordet for å skalere opp Ferie for alle. Det ønskes flere gjennomføringer, slik at man når ut til flere, og at flere kan få mulighet til å delta. Dette er en tilbakemelding som går igjen i mange intervjuer med både frivillige og samarbeidspartnere.

Noen informanter i og utenfor Røde Kors utfordrer også konseptet bak Ferie for alle. Noen ser for seg at Røde Kors kan prioritere å gjøre en innsats mot den samme målgruppen, gjennom hele året, og

ikke bare i ferien. En annen informant påpeker at Ferie for alle er blitt en såpass omfattende aktivitet, at det bør vurderes å gi det offentlige ansvar for aktiviteten.

6.6 Oxford Researchs vurdering

Dette delkapittelet sammenfatter våre vurderinger av aktiviteten Ferie for alle, både med hensyn til evalueringskriteriene, men også i et overordnet perspektiv. Aktiviteten vurderes først utfra de enkelte evalueringskriteriene, før vi gjør en overordnet vurdering av den. Det må i denne sammenhengen understrekes at datamaterialet og erfaringene vi utleder fra det, i stor grad representerer erfaringene og refleksjonene i de steder vi har intervjuet frivillige, ansatte og deltakere.

6.6.1 Relevans

Ferie for alle fremstår som en meget relevant aktivitet. Etterspørselen etter plasser er betraktelig høyere enn hva Røde Kors har kapasitet til å dekke. I tillegg vurderer også hjelpeapparatet behovet for denne typen aktivitet å være stort. Røde Kors er tydelige på at Ferie for alle ikke skal løse fattigdomsproblematikken, men at aktiviteten skal bidra til å dempe opplevelsen av fattigdom, med særlig vekt på barna. Ferie for alle er en hensiktsmessig aktivitet for å oppnå dette.

Datamaterialet viser videre at det er god tilpasning til deltakerne, og at aktiviteten har en hensiktsmessig innretning for barn, og for familiene. En kan imidlertid risikere å glemme ungdom. Dette er særlig aktuelt da mange familier som deltar har flere barn, hvor noen vil være i den primære målgruppen, mens noen vil være utenfor. Denne problematikken diskuteres nedenfor.

I rekrutteringen treffer man godt, men når etterspørselen overstiger tilbudet, er det en del familier som er i målgruppen, men som likevel ikke får plass. Samtidig finnes det ingen direkte konkurrerende aktiviteter. Det eksisterer noen alternative tilbud, men disse er forskjellige i sin natur, og vil kun i begrenset grad kunne gjøre opp for mangelen på ferieopplevelser for familiene.

6.6.2 Organisering

Dagens organisering der ansvaret for aktiviteten er lagt til distriktet, fremstår som en hensiktsmessig løsning. Den utfordres ikke av noen informanter, og mange trekker frem betydningen av distriktskoordinatoren som en viktig ressurs. God forankring i distriktsstyret bidrar også positivt til at man lykkes med å planlegge og gjennomføre aktiviteten på en god måte. Samtidig har distriktene stor grad av frihet til å velge sine egne løsninger. Videre kan vi ikke se at Norges Røde Kors har spilt en stor rolle i organiseringen, planleggingen og gjennomføringen av aktiviteten. Her er det et mulighetsrom for dialog og tilrettelegging for erfaringsutveksling på tvers av distriktene. Temaer som målgruppedefinisjonen og erfaringer med ulike målgrupper, samt arbeidet på distriktsplan med planlegging og rekruttering kan være interessant å ta opp.

Hva gjelder rekrutteringsarbeidet, fremstår dagens ordning, med samarbeidspartnerne som søker inn familiene, som teoretisk velfundert. Hjelpeapparatet har bedre oversikt over familiene i målgruppen

enn Røde Kors kan ha. Samtidig ser vi at det ikke er fullt ut implementert i hjelpeapparatet. De intervjuede samarbeidspartnerne er tydelige på at de representerer unntaket i sine avdelinger, og at kollegene deres ikke er like flinke med å søke inn familier. Her ligger det et uforløst potensial for å nå flere av familiene med størst behov. Løsningen på dette er todelt; på den ene siden må flere ansatte i hjelpeapparatet få kunnskap om tilbudet og innsøkningsprosessen. Samtidig må det sørges for at det relativt ressurskrevende arbeidet med å søke inn familiene blir prioritert internt i hjelpeapparatet.

Hva gjelder selve gjennomføringen, er inntrykket i all hovedsak positivt. Aktivitetene henger godt sammen med målsetningen om å gi barna mestring og familien en ferieopplevelse. Det samme gjelder de fysiske forholdene og de øvrige rammene rundt oppholdene. Samtidig kan det være en utfordring at aktivitetene er rettet mot barn i alderen 6-13. Barna utgjør målgruppen for aktiviteten, men ofte deltar familier med flere barn, hvor noen er utenfor målgruppen. Det kan være vanskelig å finne relevante og engasjerende aktiviteter for dem. Vi har eksempler på ungdommer som viser negative holdninger til ferieoppholdene, noe som i neste omgang kan påvirke familiens ferieopplevelse i en negativ retning. Mulige løsninger vil være å gi et bedre aktivitetstilbud til ungdommene, eller å holde ungdommene eller familier med ungdommer utenfor målgruppen. Sistnevnte krever i så fall at Røde Kors aktivt beslutter dette, da dagens veileder for Ferie for alle åpner opp for at familier kan ta med søsken som ikke er i alderen 6-13.

Det noteres at mange av aktivitetene er typisk norske aktiviteter. Det har vært reist spørsmål fra enkelte informanter hvorvidt dette er hensiktsmessig når store deler av målgruppen ikke er etnisk norske. Det kan innvendes at aktivitetene kan oppleves som lite relevante av noen deltakere, eller at de kan være vanskelige å mestre, særlig for voksne med utenlandsk bakgrunn. Samtidig ser vi en helt klar relevans for integreringsarbeidet og det å bli kjent med norsk kultur. Dette antas å gjelde særlig for barna, men også for en stor del av foreldregruppen. Implikasjonen er likevel at aktivitetenes hensiktsmessighet bør vurderes utfra sammensetningen blant deltakerne i hver enkelt gjennomføring.

Et forhold med potensial for justering er tilrettelegging for nettverksbygging mellom familiene. Dette gjelder både de fysiske forholdene på stedet, som det å ha et oppholdsrom for voksne, men også seleksjonsprosessene. Særlig i distriktene med store geografiske avstander kan det hemme nettverksbyggingen mellom familiene når deltakerne velges ut med hensyn til størst mulig geografisk spredning. Ved å prioritere deltakere fra samme kommune eller område, øker man sjansen for at det dannes varige nettverk. Dagens veileder tilsier at bosted ikke skal være en hovedårsak til å få plass på Ferie for alle. Samtidig kan bosted bli en viktig faktor når distriktskontorene skal prioritere mellom familiene med størst behov. Vi ser i ett distrikt at det tas hensyn til geografi i utvelgelsesprosessen.

I følge veilederen for aktiviteten skal et opphold vare i minst tre overnattinger (fire dager). Det typiske oppholdet varer i fem dager. I noen distrikter er det gjort forsøk med opphold på fire dager, for å skape rom for flere opphold. Dette relateres til kvalitet vs kvantitetsproblematikken. Motivasjonen om å kunne tilby ferieopplevelser til flest mulig er hederlig. Samtidig går dette beviselig på bekostning av den opplevde feriekvaliteten for familiene. Familiene trenger gjerne to-tre dager for å bli komfortable på feriestedet og med hverandre, slik at de virkelige gode opplevelsene først kommer på dagene 3, 4 og eventuelt 5. Å avslutte et opphold på dag 4 fremstår som prematurt dersom ambisjonen er å ha en best mulig opplevelse for familiene.

Andre faktorer som har en betydning for gjennomføringskvaliteten kan være sammensetningen blant familiene og de frivillige. Sammensetningen kan ha noe å si for gjennomføringskvaliteten ifølge flere informanter i Røde Kors. Det er i seg selv ikke problematisk å ha norske og minoritetsspråklige familier på samme opphold. Utfordringen oppstår når det er et sterkt ubalansert forhold mellom delene. En omtrent lik fordeling mellom majoritets- og minoritetsspråklige familier kan være positivt i integreringsøyemed, og kan øke sjansen for at familier eksponeres for familier med en helt annen bakgrunn enn dem selv. Dette kan tenkes å være en fordel når man ønsker at familier skal danne nettverk. Samtidig kan en slik blanding også gjøre det vanskeligere å finne en form og aktiviteter som passer for alle. Et tenkt alternativ er gjennomføre ferieopphold med kun majoritets- eller minoritetsspråklige deltakere. Dette er imidlertid frarådet av Landsråd Røde Kors Omsorg. Vi anbefaler derfor at Røde Kors tar stilling til hva som er ønskelig.

Hva gjelder de frivillige, er det en fordel at gruppen er fortrolig med hverandre, samtidig som det må unngås at det dannes klikker. Datamaterialet viser at de frivillige fungerer godt. Samtidig er det klart at mange av de frivillige har vært med lenge. Hensynet til fortrolighet i gruppen må derfor ikke være et hinder for rekrutteringen av nye frivillige.

6.6.3 Betydning

Sett opp mot ambisjonen om å gi familiene en ferieopplevelse de ellers ikke ville hatt, er aktivitetens utløsende effekt, samt måloppnåelsen høy. Gjennom Ferie for alle kommer familiene over en eller flere store terskler for det å ha en ferie. Felles for familiene er at de ikke har økonomien til å dra på ferie på egen hånd. For flere familier kommer imidlertid også andre faktorer som helse, evne til å planlegge en ferie, eller kunnskap om hva ferie er, inn i bildet. I noen tilfeller dobles den utløsende effekten ved at man overvinner flere av de ovennevnte tersklene.

Gjennom ferieoppholdene skapes gode opplevelser, mestring og sosial inkludering for barna og for foreldrene som får et avbrekk fra hverdagen, og familiene stimuleres til å være samlet som en familie. Det området hvor måloppnåelsen er noe lavere, er nettverksbygging og kontakter med andre personer man ellers ikke ville ha møtt. I sin helhet fremstår likevel betydningen av Ferie for alle som meget positivt.

Det er også en del indikasjoner på at Ferie for alle kan ha langsiktig virkning for familiene, selv om dette ikke er ambisjonen med aktiviteten. Datamaterialet har klare begrensninger, blant annet ved at denne studien ikke samler inn data fra tidligere deltakere. Dagens deltakere oppgir imidlertid at de i fremtiden vil reise på ferie på egen hånd og at de kommer til å bruke mer tid sammen som familie (se kapittel 6.4.3). Selv om ikke hele effekten vil kunne tilskrives Ferie for alle, mener vi at det er god grunn til å tro at aktiviteten kan ha positive virkninger for familiene utover ferieoppholdene.

Vi har identifisert en rekke utilsiktede, men likevel positive forhold knyttet til familienes deltakelse på Ferie for alle. Det samme gjelder opplevelsen av det å ha fått plass på ferieoppholdet. Mange av familiene er det informanter i hjelpeapparatet kaller «nei-familier»; det vil si at familiene hovedsakelig har negative opplevelser i møtet med hjelpeapparatet, får avslag på søknader, eller må avslå barnas ønsker dersom de går ut over hva familien har ressurser til. For disse familiene blir den positive

ferieopplevelsen forsterket av at de får en plass gjennom hjelpeapparatet, og møter positive og hjelpsomme frivillige.

Samtidig må det anmerkes at den positive betydningen for ungdommene er svakere. Flere steder mangler man gode aktiviteter for å engasjere ungdommen. Videre understreker vi at Ferie for alle – til tross for noen positive teoretiske effekter på sikt – ikke er et tiltak for sosial mobilitet.

6.6.4 Bærekraft

Bærekraftsdiskusjonen i for Ferie for alle handler primært ikke om langsiktige fordeler og effekter, men om videreføring og videreutvikling av aktiviteten. En bærekraftig videreutvikling av aktiviteten Ferie for alle forutsetter nødvendig og forutsigbar finansiering. Gjennomføring av ferietiltakene har betydelig kostnader. Tilskuddet fra Bufdir er nødvendig og avgjørende for å kunne gjennomføre aktiviteten Ferie for alle. Videre er tilgang på frivillige i fremtiden viktig for å videreføre Ferie for alle. Selv om det er mulig å gjennomføre opphold med relativt få frivillige, er det en klar fordel å ha mange nok frivillige, også for å kunne gi hverandre avlastning. Frivilligheten har en stor betydning for familiene som deltar, og det bør derfor være en forutsetning at det er mange frivillige tilgjengelig. Fokuset på frivilligheten bør imidlertid ikke være til hinder for at man bruker ansattressurser og stiller krav om kvalitetssikring til distriktene. Forholdet mellom hensyn til frivilligheten, et ønske om lavest mulig terskel for de frivillige, og samtidig et krav om å opptre i tråd med retningslinjene for aktiviteten og for frivillige arbeid diskuteres flere steder i rapporten. Det er imidlertid her at relevansen av denne diskusjonen er spesielt høy. Deltakerne i Ferie for alle tilhører en utsatt gruppe med særskilte behov for trygge omgivelser, som diskusjonen om oppholdenes varighet demonstrerer. Redusert gjennomføringskvalitet kan derfor fort gi utslag hos deltakerne.

Vi har fått en rekke innspill fra personer i og utenfor Røde Kors, til hvordan aktiviteten kan videreutvikles. Vi vil fremheve forslaget om å rekruttere flere frivillige med minoritetspråklig bakgrunn, og innspill om å diskutere målgruppedefinisjonen, og i neste omgang rekrutteringsarbeidet. Det er også noen strategiske diskusjoner om aktivitetens natur som et forebyggende tiltak, som bør tas. Dette poenget utdypes i avsnittet nedenfor.

6.6.5 Overordnet vurdering

Ferie for alle er en aktivitet med en god sammenheng mellom målsetning, organisering og resultater. Røde Kors lykkes med å rekruttere familiene som ikke kan reise på ferie på egen hånd, og lager et tilbud som passer godt med deltakernes forutsetninger og behov. Det er med andre ord en intern organisering som sikrer god effektivitet. Som en konsekvens blir måloppnåelsen høy, og det er stor grad av tilfredshet med aktiviteten blant alle involverte parter.

I den grad aktiviteten har utfordringer, kan de sies å ligge på utsiden av aktiviteten, og ikke på innsiden. Selv om Røde Kors evner å rekruttere riktig, klarer man langt ifra å fange opp alle som er i målgruppen. Det er en strategisk avgjørelse hvorvidt man skal godta at man ikke kan tilby ferieopphold til alle som har behovet, om aktiviteten bør skaleres opp (noe som kan gå utover kvaliteten i aktiviteten), eller om

man istedenfor vil være tjent med en innsnevring av målgruppen. Sistnevnte er særlig aktuelt, da vi ser ulike nivåer av utløsende effekt blant deltakerne – dem som får en ferieopplevelse utelukkende fordi de har økonomirelaterte utfordringer, og dem som har flere utfordringer som hindrer dem i å reise på ferie på egen hånd. Det vil være naturlig å se nærmere på sistnevnte ved en eventuell spissing av aktivitetens målgruppe. Dersom målgruppen spisses, vil det ha implikasjoner for innretningen og aktivitetene som tilbys under oppholdene, slik at man sikrer fortsatt høy relevans.

En beslektet diskusjon handler om prosessene knyttet til rekrutteringen til Ferie for alle. Det er et klart potensial for å nå ut til flere familier ved at hjelpeapparatet intensiverer rekrutteringsarbeidet og søker inn flere familier. Det er videre potensial for et mer målrettet rekrutteringsarbeid. Dette handler dels om å få flere aktører i hjelpeapparatet til å søke inn familier, men også om å forankre innsøkningsarbeidet hos de lokale lederne i hjelpeapparatet, slik at rekrutteringsarbeidet prioriteres av samarbeidspartnerne. Samtidig må dette balanseres mot Røde Kors' kapasitet til å gjennomføre tilstrekkelig mange opphold, og vurdere et økt antall søknader. Det bør derfor vurderes om Røde Kors ønsker at et intensivert rekrutteringsarbeid skal resultere i at flere familier søkes inn, eller om man primært ønsker flere søknader fra utvalgte grupper. Det kan tenkes at rekrutteringsarbeidet kan spisses mer mot 1) familier med norsk som morsmål, 2) familier med barn i alderen 6-13, uten eldre barn og/eller 3) familier som har flere utfordringer enn økonomi som hindrer dem i å dra på ferie på egen hånd. Det er opp til Røde Kors å ta stilling til dette og i så fall hvilke konsekvenser dette vil ha for rekruttering av frivilliges kompetanse. Uansett mener Oxford Research at et intensivert rekrutteringsarbeid fordrer en klar kommunikasjon av målgruppedefinisjonen overfor samarbeidspartnere, og i forlengelsen av det, familiene.

Videre handler det om å få etablert en lik forståelse av kriteriene for å få plass, slik at det sikres en lik behandling av alle familiene som faller inn under målgruppedefinisjonen. Det er uheldig om familier som burde fått tilbud, ikke søkes inn grunnet misforståelser, eller manglende kunnskap om aktiviteten og hvem som er i målgruppen for den, eller fordi noen samarbeidspartnere ikke har knekt koden for hvordan en søknad skal skrives.

Ferie for alle er et kompensatorisk tiltak. Det innebærer at aktiviteten ikke har som ambisjon å løse de underliggende forholdene som gjør at familier kommer i en situasjon hvor de ikke kan reise på ferie. Det er en klar etterspørsel etter denne typen tilbud, både hos familiene og i hjelpeapparatet. Det ville vært svært upopulært å innstille aktiviteten til fordel for en aktivitet som virker forebyggende. Samtidig er det en tydelig mismatch mellom tilbud og etterspørsel. Det er vesentlig flere søknader enn det er plasser, og en eventuell oppskalering av aktiviteten vil trolig medføre redusert kvalitet i gjennomføringen. Det bør derfor diskuteres hvorvidt det er ønskelig med en relativt eksklusiv aktivitet (som likevel antyder å være et universelt tilbud i navnet). Dette er særlig relevant da diskusjonen om forholdet mellom forebyggende arbeid og kompensatoriske tiltak foregår i mange andre fora, også på politisk nivå. Utfallet av denne diskusjonen på politisk nivå vil kunne ha implikasjoner for Røde Kors, ikke bare gjennom offentlige tilskudd til aktiviteten, men også hvorvidt hjelpeapparatet er villig til å prioritere rekrutteringsarbeidet til denne typen tiltak.

I forlengelsen av ovennevnte bør det også diskuteres hvorvidt Ferie for alle er best mulig bruk av ressursene i Røde Kors og i hjelpeapparatet, gitt aktivitetens målsetninger.

Et annet forhold som relaterer seg til aktivitetens bærekraft er frivilligheten. Frivilligheten tilfører aktiviteten en merverdi og har en betydning for familiene. Fra Røde Kors sin side trekkes også tilgangen på motiverte og kompetente frivillige frem som et suksesskriterium. Det er med andre ord avgjørende for å bevare kvaliteten i Ferie for alle at man også i fremtiden evner å rekruttere og beholde engasjerte og kompetente frivillige.

6.6.6 Diskusjonspunkter

På bakgrunn av diskusjonen over, foreslår vi følgende diskusjonspunkter for Norges Røde Kors:

- Utarbeide et system for rekruttering og kvalitetssikring av rekrutteringsarbeid til påmelderne, som sikrer likhet i hvem som får tilbud om ferieopphold, og at de med størst behov får delta.
- Røde Kors bør ta stilling til om målet først og fremst er å nå flest mulig eller å gi et best mulig tilbud til et begrenset antall deltakere. Vi har identifisert en mulig konflikt mellom kvantitet og kvalitet.
- En viktig diskusjon som Røde Kors bør ta stilling til, er om familier med størst behov skal få delta flere ganger. Dette berører også diskusjonen om kvantitet og kvalitet.
- Røde Kors bør vurdere om ungdommer skal være i målgruppen for Ferie for alle.
- Røde Kors bør vurdere om oppholdene skal vare i fem dager eller mer. Videre bør Røde Kors ta stilling til om det skal være noen spesielle mål vedrørende sammensettingen av deltakerne innenfor målgruppen.
- Oxford Research finner at ikke alle frivillige har fått opplæring (4 av 10 har ikke fått noen form for opplæring). Frivillige på Ferie for alle har ansvar for en sammensatt gruppe mennesker i en sårbar livssituasjon som har ulike behov. Vi vurderer kompetanse og opplæring av de frivillige som viktige. På den bakgrunn anbefaler vi at Røde Kors diskuterer krav til opplæring og hvordan Røde Kors skal sikre tilstrekkelig opplæring og kompetanse blant de frivillige.
- Rekrutteringsarbeidet til andre aktiviteter fremstår som sporadisk og ikke systematisk innarbeidet i Ferie for alle. Vi anbefaler at Røde Kors vurderer hvordan informasjon om andre aktiviteter kan gis til deltakere under ferieoppholdet. Røde Kors bør også vurdere om det er mulig å følge opp deltakerne i etterkant for å informere og gi tilbud om andre relevante aktiviteter i Røde Kors for deltakere.
- Røde Kors bør gjøre en prinsipiell vurdering av måloppnåelse og videreutvikling av Ferie for alle, herunder vurdere alternativ bruk og alternative (forebyggende) aktiviteter.

7. Vurderinger på tvers av aktivitetene

I dette kapittelet presenteres noen overordnede vurderinger, basert på de foregående kapitlene. Vurderingene er knyttet til spørsmålet om målgruppedefinisjonen og håndteringen av den i praksis, kvalitetssikring, og rutiner for rapportering og evaluering. Felles for diskusjonene her er at de berører forholdet mellom Norges Røde Kors og lokalforeningene, samt problemstillingen om kvantitet og kvalitet.

7.1 Økonomiens betydning

Den frivillige innsatsen utgjør helt klart ryggraden i de tre aktivitetene. Tilgangen på frivillige og evnen til å beholde kompetente frivillige er en forutsetning for å lykkes. På tvers av aktivitetene og fokusområdene er det et tydelig behov for støtte gjennom en koordinator. Koordinatoren kan i noen situasjoner fungere avlastende for de frivillige, men den største verdien vurderes å ligge i koordinatorens særskilte arbeidsoppgaver som vil være vanskelig å utføre for de frivillige. Dette kan være oppgaver knyttet til kvalitetssikring og rekruttering, men også kontakten med det offentlige. Vi har i flere sammenhenger blitt oppmerksomme på at ansattressurser utgjør et viktig bidrag til vellykkede aktiviteter med god gjennomføringskvalitet. En koordinatorstilling som kan ivareta denne kvaliteten, fordrer en tilstrekkelig økonomisk ramme.

Begrensede økonomiske rammer kan også gjøre seg gjeldende på andre områder som er viktige for aktiviteten. Det handler dels om tilgang til egnede lokaler med god beliggenhet, slik at man er tilgjengelig og attraktiv for målgruppen, men også at en del materielle forutsetninger er møtt. Et eksempel er matserveringen som er en fellesnevner for alle aktivitetene.

Gitt betydningen av en tilstrekkelig økonomisk ramme for alle aktivitetene, er det naturlig å understreke at det er viktig for aktivitetenes bærekraft at aktivitetene får de ressursene som trengs. I dag finansieres aktivitetene med egne midler, gaver fra samarbeidspartnere og tilskudd fra det offentlige. Hva gjelder de eksterne midlene, er det selvsagt avgjørende at midlene stilles til disposisjon. Et tilleggsmoment i denne sammenhengen er imidlertid også at det er *forutsigbarhet* i økonomiske rammebetingelser. Etter hva Oxford Research forstår er de offentlige midlene som går til finansiering av Ferie for alle, Gatemegling og Leksehjelp i all hovedsak *søknadsbaserte midler*. I dette ligger en fare for at søknaden ikke bevilges, samtidig som søknadsbehandlingen kan ta lang tid. Konsekvensen av denne uforutsigbarheten blir en «hånd til munn»-husholdning med midlene, og trolig en ikke-optimal planlegging av aktivitetene. Dette kan tenkes i verste fall å true aktivitetenes gjennomføringskvalitet på den ene siden, og bærekraften på den andre siden.

7.2 Målgruppedefinisjon og rekruttering

Hvordan målgruppen er definert, er et meget viktig spørsmål for å vurdere aktivitetene som sådan. Et prinsipielt spørsmål er i hvilken grad målgruppen bør defineres bredt med få seleksjonskriterier eller snevrere med flere seleksjonskriterier, og slik sett bli mer målrettet og/eller mer treffsikker. Spørsmålet

er generelt relevant for oppvekstfeltet, men vil selvsagt variere etter de ulike aktivitetens egenart og kontekst. I evalueringen har vi sett indikasjoner på at selv om en har en bred målgruppedefinisjon med få kriterier, slik som for Leksehjelp, kan likevel resultatet bli at det er enkelte grupper som er overrepresentert. Leksehjelp og Gatemegling er i utgangspunktet aktiviteter som er ment å være åpne for alle.

Etter Oxford Researchs vurdering er det i praksis en nær *sammenheng* mellom informasjons- og rekrutteringsarbeid og hvilke og hvor mange deltakere en får (dvs. om man når målgruppen). Vi vil argumentere for at hvordan man i praksis forstår målgruppen og arbeider for å nå deltakere, er betydelig viktigere enn målgruppedefinisjonen i seg selv. I det følgende skal vi redegjøre for at dette på ulike måter gjelder for alle aktivitetene. En slik sammenheng er tydelig for aktiviteten Gatemegling. Forankring av Gatemegling blant samarbeidspartnere som kan informere og rekruttere, er en nøkkelfaktor for å nå den primære målgruppen. Også for Leksehjelp ser vi indikasjoner på at informasjon er en viktig forutsetning for å nå målgruppen. Situasjonen for Leksehjelp er imidlertid noe annerledes, idet noen steder har mange deltakere, mens andre steder har få. Det synes likevel å være et uforløst potensial når det gjelder å arbeide målrettet med å nå hele eller deler av målgruppen. I betydelig grad synes deltakelsen i Leksehjelp å være rent etterspørselsstyrt. Med det mener vi at Røde Kors i liten grad ser ut til å være aktiv i forhold til å nå grupper som ikke deltar. Vi har heller ikke mange indikasjoner på at man forsøker å etablere strukturert samarbeid med skolene. I den grad det finnes et informasjonsarbeid for å nå ut til dem som ikke deltar, synes det å være ad hoc-basert og avhengig av den enkelte skole, fylkeskommunen og lokalforeningen i Røde Kors. Poenget er at selv om en har en bred målgruppe, kan kjennetegn ved selve aktivitetstilbudet og manglende informasjons- og rekrutteringsarbeid, bidra til at man i praksis bare når deler av målgruppen. Selvsagt vil det uansett være en rekke faktorer som påvirker deltakelsen (f.eks. hvem som allerede deltar, oppfatning/omdømme av aktiviteten, opplevd tilgjengelighet og andre liknende tilbud). Informasjon og kjennskap er en *forutsetning for bruk*. Lærere og skoler bør antas å være effektive påvirkere dersom Leksehjelp ble kjent og vel mottatt i skolene. Siden det er en bred målgruppe og det kan være uklart om det i praksis skal være fokus på å påvirke hvem som deltar, er det naturlig at man får ganske ulike typer deltakere, og at en når målgruppen på ulikt vis på ulike steder.

På denne bakgrunn anbefaler Oxford Research at Røde Kors først har en strategisk avklaring av hvem de ønsker skal delta i de ulike aktivitetene. Også om Røde Kors definerer målgruppen til å være alle i en aldersgruppe (slik som for Leksehjelp og Gatemegling), mener vi det er nødvendig med en eksplisitt diskusjon om det skal være spesifikke og eksplisitte mål innenfor den brede definisjonen av målgruppen (prioriterte grupper). Det kunne for eksempel være at man innenfor målgruppen skal arbeide særlig mot dem med mest behov. Eller det kunne være at man så langt det er mulig tilrettelegger for at aktiviteten får en bred deltakelse med ulike typer deltakere innenfor målgruppen. Det er da nødvendig å spesifisere disse målene tydelig internt i organisasjonen.

Deretter vil vi anbefale å være tydelig på hvordan man skal nå målene og hvordan Røde Kors lokalt helt konkret skal og bør arbeide med informasjon og rekruttering. Nødvendigvis bør det være en viss autonomi i selve oppgaveutføringen for lokalforeningene, men hva som er de operative målene og hva som er virkemidlene, bør gjøres tydelig. Hvis ikke er det en betydelig risiko for at rekrutteringsarbeidet og informasjonsarbeidet blir ulikt fra sted til sted og mer ad hoc-basert.

Etter Oxford Research vurdering er det også viktig at Røde Kors legger vekt på hvordan de ulike aktivitetene *faktisk* virker når det gjelder rekruttering og deltakelse. Vi har over beskrevet forenklede *virkningskjeder* for deltakerne for de ulike aktivitetene. Det generelle poenget er at Røde Kors faktisk kan påvirke hvem som deltar, men at muligheten for å påvirke er ulikt. Dessuten er det også at et vesentlig poeng at dess mer spesifikk målgruppe en ønsker å nå, dess mer ressurskrevende er det. I særlig grad vil det være ressurskrevende å nå og rekruttere de som har mest behov for aktiviteten Gatemegling. For Ferie for alle er resultatkjeden noe annerledes. Her er det *påmelder* (NAV, helsesøster, barnevern etc.) og dennes kunnskap og praksis som definerer hvem som blir rekruttert. Røde Kors sitt *mulighetsrom* for å påvirke er da først og fremst indirekte via kunnskap, kommunikasjon og retningslinjer/skjemaer overfor påmeldere. Evalueringen viser at det er trolig er betydelig variasjon i påmelderes kunnskap og praksis. Røde Kors kan gjennom informasjonsarbeid mot hjelpeapparatet påvirke kunnskapsnivået til påmeldere. Det vil være et *ressurskrevende* arbeid, men samtidig avgjørende dersom målet er å sikre lik tilgang til og mulighet for å delta på Ferie for alle, uavhengig av kommune og hjelpeapparatets kunnskap og praksis. Et elektronisk søknadsskjema vil kunne medvirke til likere praksis (forståelse av målgruppe og skriving av søknad). Det vil likevel fortsatt trolig være ulik praksis hos aktuelle kommuner om aktuelle personer i målgruppen faktisk blir spurt/informert om Ferie for alle (rekrutteringsdelen).

I tillegg til informasjonsarbeid rettet mot påmelderne i hjelpeapparatet, bør deler av innsatsen også rettes mot lederne i hjelpeapparatet. På denne måten å forankre innsøkingen til Ferie for alle hos dem, og derigjennom sørge for at det settes av tilstrekkelig med interne ressurser til rekrutteringsarbeidet.

Oppsummert mener Oxford Research det er følgende læringspunkter når det gjelder målgruppe og organisering:

- En definisjon av hvem som er i målgruppen er ikke tilstrekkelig for å avgjøre hvem som faktisk deltar. Hvem som deltar blir i like stor grad bestemt av de praktiske forholdene, herunder hvordan det informeres om aktiviteten, og hvordan man rekrutterer til den. Dette forutsetter at Røde Kors – etter å ha bestemt målgruppen – har en bevisst rekrutteringsstrategi som tar hensyn til målgruppens egenart. Vi ser et rom for en mer avgrenset og spisset målgruppedefinisjon og tilsvarende justeringer i rekrutteringsstrategien i alle aktivitetene
- Videre anbefales det at Røde Kors tydeliggjør hvordan målene for aktiviteten skal oppnås og hva som forventes av lokalforeningene og distriktene for at måloppnåelsen blir høyest mulig. Dette innebærer at man reformulerer og spisser resultatkjeden for aktivitetene. Et utgangspunkt kan være de skisserte intervensjonslogikkene i denne rapporten.
- Dessuten er det også at et vesentlig poeng at dess mer spesifikk målgruppe en ønsker å nå, dess mer ressurskrevende er arbeidet med å nå dem.

Disse vurderingene og innspillene leder til to strategiske spørsmål:

1. Bør Røde Kors først og fremst satse på flere deltakere (øke omfanget) eller en mer målrettet rekruttering gjennom informasjon og påvirkning til påmeldere og potensielle deltakere?

2. Og i så fall, hva er det *overordnede* målet med aktiviteten; *kvantitet og/eller kvalitet*? Med kvantitet mener vi at det overordnede suksesskriterier for måloppnåelse er antall deltakere og antall lokasjoner aktivitetene blir tilbud på (volum på aktivitetene). Kvalitet er i denne sammenheng vanskeligere å definere, men inneholder dimensjoner som eksempelvis:
 - Programkvalitet (aktivitetenes relevans og antatte nytte)
 - Forutsetninger for kvalitet/gjennomføringskvalitet (riktig rekruttering, kompetansekrav, kvalitetssikring av aktiviteter og frivillige og oppfølging av frivillige)
 - Opplevd betydning for brukere

7.3 Kvalitetssikring

Oxford Research vurderer at aktivitetene vil være tjent med en bevisstgjøring rundt betydningen av kvalitetssikring. Det bør på aktivitetsplan gjøres en gjennomgang av hensiktsmessigheten til omfanget i dagens opplærings- og kvalitetssikringsrutiner. I noen tilfeller kan det være for stort, i andre kan det være for lite. Poenget er ikke at Oxford Research har identifisert det optimale omfanget og innholdet i opplærings- og kvalitetssikringsrutiner. Funnet sier at det er behov for en intern gjennomgang. Dette betyr ikke at evalueringen har funnet at det ikke foregår en kvalitetssikring av aktivitetene på lokalt, regionalt og nasjonalt plan, men at kvalitetssikringen med fordel kan praktiseres mer systematisk og med blick på aktivitetens ambisjonsnivå. Dette gjelder både kvaliteten på aktiviteten, gjennomføringen av den, og kompetansen til de frivillige.

Som det er nevnt over, vil det være hensiktsmessig for Røde Kors å se på målene og innretningen for aktivitetene. En reformulering av hva aktivitetene skal oppnå, hvordan dette skal oppnås, og hvem som er i målgruppen, vil styrke aktivitetene. Et punkt som må avklares i denne sammenhengen, er hvorvidt det er ønskelig med en sentralisert aktivitet som er lik over hele landet, eller hvorvidt det er en fordel med lokale variasjoner av den samme nasjonale kjerneaktiviteten. Det er et potensial for at fagansvarlige/nasjonale koordinatorene kan spille en større faglig rolle, særlig dersom det er et ønske å harmonisere aktiviteten og overholde visse kvalitetsstandarder.

Det er også et rom for å styrke de lokale og regionale koordinatorenes faglige profil. Satt på spissen, kan koordinatorene i dag innta en rolle som personalsjef, uten noe innblanding i gjennomføringen i aktiviteten. Her vil selvsagt hensyn til egen kapasitet og skala for aktiviteten veie tungt. Likevel bør deler av ansvaret for at aktiviteten gjennomføres på en best mulig måte hvile på de ansattes skuldre. Ressursene bør i neste omgang involveres i lokal eller regional kvalitetssikring av aktivitetene, også utover den grunnleggende opplæringen av de frivillige.

Som evalueringen viser, har heller ikke alle frivillige fått opplæring. Selv om opplæringen generelt er populær og får gode skussmål fra de frivillige, er det noen som opplever at de ikke har fått relevant opplæring, eller at de har fått tilbud, men har måttet takke nei. Likevel har vedkommende fungert som frivillige i aktiviteten. En holdning som går igjen noen steder er at enhver innsats er bedre enn ingen, og at det bør være lavest mulig terskel for å aktivisere flest mulig frivillige. I den andre enden finner vi eksempler på at aktiviteter lokalt ikke skaleres opp grunnet mangel på frivillige med nødvendig

kompetanse. I et kvalitetssikringsperspektiv er sistnevnte å foretrekke, da lavere krav til opplæring og kompetanse øker faren for avvik og implementeringssvikt i aktivitetene.

Det er nærliggende at et mer spesialisert og spisset tilbud enn dagens vil tjene på god kvalitetssikring og robust opplæring av de frivillige. Innvendingen om at dette vil gå på bekostning av den frivillige innsatsen, er kun gjeldende i begrenset grad. Det kan samtidig hevdes at et spisset tilbud med høy kvalitet og en grundig opplæring av de frivillige, skaper et inntrykk av at det er investert i tilbudet, samtidig som de frivillige styrkes i sin tro på at de gjennom aktiviteten utretter noe meningsfullt for deltakerne. Videre kan et rykte for høy kvalitet i aktiviteten øke dens popularitet og bidra til økt attraktivitet for nåværende og potensielle deltakere. Det er derfor grunn til å tro at dette på sikt ikke bare vil styrke aktivitetens kvalitet, men også robusthet.

7.4 Rapportering og evaluering

Samtalene med frivillige og ansatte i Røde Kors, på lokalt, distrikts- og på nasjonalt plan viser at kunnskap og kunnskapsdeling spiller en sentral rolle i organisasjonen. Dette kommer til uttrykk gjennom behovskartlegginger, håndbøker og veiledere, evalueringer, lokale og nasjonale forum for fagpersoner, og delegasjonsbesøk i andre distrikter, hvor hensikten er å bli inspirert av hverandre. Med dette som bakteppe blir det uheldig når den lokalt tilgjengelige kunnskapen ikke spres i organisasjonen. Dette gjelder eksempelvis rapporteringer fra lokalforeninger og distrikter til fylkeskommunene, som ikke finner sin vei til fagansvarlig i Norges Røde Kors. Det er på nasjonalt plan behov for kunnskap om forholdene lokalt. Det er grunn til å tro at den systematiserte kunnskapen som er tilgjengelig på lokalt eller på distriktsplan i seg selv vil kunne avhjelpe Norges Røde Kors. Det handler med andre ord om å bruke eksisterende kunnskap bedre.

Samtidig finner denne evalueringen at det er behov for mer systematisert kunnskap om deltakerne. Både noen generelle trekk ved deltakerne, som ofte regnes som bakgrunnsinformasjon (kjønn, alder, utdanning), men også kunnskap om betydningen aktiviteten har hatt for deltakeren i etterkant. Røde Kors har trolig tilstrekkelig bakgrunnsinformasjon om deltakerne i Ferie for alle og i Gatemebling, men mangler dette i Lekssehjelp (med noen unntak).

Dagens rapporteringsregime er i all hovedsak aktivitetsrettet, og tar i liten grad for seg betydningen for deltakerne. Det er et potensial for oppfølging av deltakerne en stund etter at de har deltatt (Ferie for alle og Gatemebling), eller på slutten/i begynnelsen av skoleåret (Lekssehjelp). Det primære målet med oppfølgingen må være å kartlegge hvilken betydning aktiviteten har hatt for deltakeren. Dette er forsøkt belyst i denne evalueringen, men med en relativt kort tidshorisont. Med en lengre tidshorisont vil en kunne si noe om effekter på sikt, og eventuelt også hvorvidt det deltakerne har lært blir brukt etter at aktiviteten er over. Som en bieffekt vil rapporteringen fungere bevisstgjørende for både deltakerne og de frivillige. Ved å bli konfrontert med spørsmål om betydningen, får de tidligere deltakerne både en påminnelse, og stimuleres til refleksjon rundt det de har lært. For de frivillige vil dette tydeliggjøre at aktiviteten ikke er kortsiktig «brannslukking», men at den har ambisjoner om å skape effekter på sikt. Oppfølgingen bør ikke begrenses til deltakerne som har fullført, men også til dem som har falt fra underveis. I tillegg til å fungere som en bevisstgjøring på at tilbudet fortsatt finnes, vil tilbakemeldingene kunne gi viktig kunnskap om *hvorfor* enkelte faller fra.

Tilbakemeldingene fra deltakerne, både fra dem som fullfører og fra dem som ikke gjør det, vil gi verdifull informasjon til Røde Kors, og vil bidra til læring og målrettet videreutvikling, og eventuelt justeringer for økt måloppnåelse.

Vi opplever at det er en positiv holdning i Røde Kors til oppfølging av deltakerne, men at det av praktiske hensyn ikke har vært gjennomført. utfordringene har handlet om kapasitet og usikkerhet rundt hvilke data det er innenfor lovens rammer å oppbevare. Hva gjelder spørsmålet om hvem som

bør følge opp deltakerne, ser vi tre muligheter for hvor ansvaret bør ligge. Hos 1) ansattkoordinator, 2) frivillige, eller 3) kombinasjon av begge. Hensyn til den enkeltes kapasitet taler for at koordinatoren bør stå for oppfølgingen. Det samme gjelder når det er ansattkoordinatoren som har rekruttert deltakeren. Samtidig bygger de frivillige og deltakerne en relasjon med hverandre, noe som taler for at deltakeren vil være mer tilbøyelig til å svare når en frivillig vedkommende kjenner, tar kontakt.

Et annet spørsmål er hvor omfattende og strengt oppfølgingsregimet skal være, og hvilke kanaler som skal benyttes. Et alternativ vil være stikkprøver, hvor noen utvalgte tidligere deltakere kontaktes. Et annet alternativ er at alle tidligere deltakere (inkludert dem som sluttet underveis) blir forespurt. Videre bør dataene være tilgjengelige for senere bruk, og ikke slettes umiddelbart. Et viktig prinsipp i denne sammenhengen må være at deltakerne har gitt informert samtykke til at opplysninger samles og brukes i evalueringsformål. Det understrekes her at dette ikke må være opplysninger av personsensitiv natur.

Røde Kors bør innlede en diskusjon med de ulike nivåene i organisasjonen om hvilke former for kunnskapsdeling, oppfølging og evaluering som er mest relevant og gjennomførbart. Vi vil her understreke at et grundig og gjennomtenkt opplegg for oppfølging og dokumentasjon av resultater er en forutsetning for å få etablert et indikatorbasert system for styringen.

Et styringssystem med ulike type indikatorer, bør imidlertid også ta hensyn til mulige utilsiktede effekter. Hvilken type indikatorer styringssystemet inneholder, kan ha betydning for hva som anses viktig. En risiko med å ha kun aktivitetsindikatorer er såkalt målforskyvning⁵². Dersom en måles på volum, kan det tenkes at det ansattkoordinatorer er opptatt av, er omfanget av deltakere og antall verksteder, mer enn innhold, kvalitet og om verkstedene oppleves å ha betydning. Dersom målet er å nå flest mulig deltakere, er fokus på aktivitetsmål tilstrekkelig. Men dersom en ønsker også å vite hvordan aktiviteten får betydning for de som deltar, bør en lage et system for feedback fra deltakerne med en viss regelmessighet. Et spørsmål er også hvordan en måler *kvaliteten* på aktiviteten utover *opplevd* kvalitet og nytte, sett fra deltakere og de frivillige.

7.5 Alternativbetragtninger

Til sist vil Oxford Research påpeke at enhver organisasjon som har satt seg mål, bør drøfte i hvilken grad de aktiviteter og tiltak som er iverksatt, fremdeles fremstår som dem som i størst grad bidrar til måloppnåelse, etter å ha høstet erfaringer med de igangsatte tiltakene. Kanskje kan aktiviteter direkte rettet mot barn bidra til større effekt enn Ferie for alle, om det muliggjør at flere barn får delta og/

⁵² The Logics of performance Management. Christopher Pollitt *Evaluation 19*: 346-363, 2013

eller at andre aktiviteter i større grad dekker behov eller har effekt? Kan en ordning med sommerskole være like eller mer relevant og effektiv som Leksehjelp for å nå de mål som er satt?

Slike strategiske prosesser vil kunne bidra til fruktbar videreutvikling og ikke utelukkende «bruk og kast» av tiltak. Alternativbetraktninger kan også synliggjøre at det er rom for både den eksisterende aktiviteten og nye alternativer. Samtidig kan omfattende endringer i aktivitetene være ressurskrevende, og eksisterende aktiviteter kan være viktig for organisasjonen.

8. Litteraturliste

Aktivitetsrapport 2014: Leksehjelp, Norges Røde Kors, 2015

Digital leksehjelp – Rapport for 2016, Norges Røde Kors, 2017

EEG Brain Activity Differs Between Poor and Rich Kids, Mark Kishiyama, Journal of Cognitive Neuroscience, 2008

Håndbok for instruktører, Gatemebling, Norges Røde Kors, 2017

Instruks for ansatte GM-koordinatorer lokalt, Norges Røde Kors, 2017

Det kvalitative forskningsintervjuet, Kvale, Steinar, Ad Notam Gyldendal, Oslo, 1997

Rapport til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Tilskudd 2015, Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom, Norges Røde Kors, 2016

Samfunnsvitenskapelige Metoder, Sigmund Grønmo, Fagbokforlaget, Bergen, 2004

Sosiale ulikheter i oppvekst - en humanitær utfordring, TF-rapport nr. 283, Telemarksforskning, 2011

The Logics of performance Management. Christopher Pollitt Evaluation 19: 346-363, 2013

Veileder for Ferie for alle, Norges Røde Kors, 2017

Veileder for Røde Kors Gatemebling, Norges Røde Kors, 2017

Årsrapport for omsorgsaktiviteter 2016, Norges Røde Kors, 2017

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrlandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND

Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu
office@oxfordresearch.eu

LATVIJA

Oxford Research SIA
Vīlandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67142503
http://oxfordresearch.lv
info@oxfordresearch.lv